

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

JOURNAL OF BUDDHIST PHILOSOPHY EVOLVED

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

Vol. 6 No. 1 (JANUARY-JUNE 2022)

E-ISSN : 2730-2644

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

โทรศัพท์ 0-4351-8364, 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618

<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
Journal of Buddhist Philosophy Evolved
E-ISSN : 2730-2644

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

ปรัชญาวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
“ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้คุณธรรม”

เจ้าของวารสาร

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการของสถาบันการศึกษาแก่นักวิชาการของสถาบันและหน่วยงานอื่นๆ ให้มีความหลากหลายของบทความ เป็นการพัฒนาคณาภพทางความคิดสู่สากล
3. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสาขาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่ปรึกษา

พระพรหมวชิรโสภณ

ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชพัชรญาณมุนี

ที่ปรึกษาอุปถัมภ์ มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

บรรณาธิการ

พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.บรรจง ลาวะลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กองบรรณาธิการ

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.นพ.สมชัย บวรกิตติ	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ศาสตราจารย์ ดร.นพ.นิพนธ์ พวงวรินทร์	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาใจ หมั่นโรสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรารภรณ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ฝ่ายจัดทำ

ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.บรรจง ลาวะลี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.สงวน หล้าโพนทัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กำหนดเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

สถานที่ติดต่อ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
 โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618
 E-mail: buddhist-philosophy@hotmail.com
<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทความทั่วไป บทความวิชาการ บทความวิจัย ที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นความรับผิดชอบของผู้
 เรียบเรียง กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย การนำบทความในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถ
 ดาวน์โหลดได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือ
 อยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตาม
 หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบ
 การอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจาก
 ผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะ
 รูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์
 ได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) เป็นวารสารที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการเผยแพร่ผลงานวิชาการและบทความทั่วไปด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ตลอดทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอันเนื่องด้วยกิจกรรมของทางสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาเป็นหลัก เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิจัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” ซึ่งวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสาร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยตามลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารนี้เป็นการนำผลการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาสู่สังคมทำให้เกิดคุณค่าทางวิชาการนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ E-ISSN : 2730-2644 ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564) วารสารได้เผยแพร่รูปแบบออนไลน์ (ISSN : 2730-2644 (Online) ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th /index.php/jbpe>

กองบรรณาธิการวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ สมาชิก และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ(Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการวารสารขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

(The Expectation of Parents on Academic Administration of Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province)

จิตรลดา ศิลารัตน์ และชนะชัย อวนวัง..... 1

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

(The Development Counseling Skills Program for Teachers in the Secondary Educational Service Area Office Nongkhai)

อัญธิญา ทองอ่อน และสุรเชต น้อยฤทธิ์..... 14

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

(Development a Program to Enhance Innovative Leadership of School Administrators in 21 Century under the Jurisdiction of Kalasin Primary Educational Service Area Office 1)

กนกพิชญ์ สรรพศรี และเพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ..... 27

ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

(Leadership based on the Seven Principles of Kalayanamitta Dhamma of School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office Surin)

เดือนฉาย เงามาม, จิราภรณ์ ผั่นสว่าง และพระครูชัยรัตน์นาร..... 39

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

(Academic Leadership Enhancement Program for Teachers in 21st Century Under Kalasin Primary Educational Service Area Office 2)

หฤชนันท์ แสนกันยา และบุญชุม ศรีสะอาด..... 51

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

ภาวะผู้นำท้องถิ่นและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น (The Effecting of Local Leadership and Decision Making on Local Financial Effectiveness) <i>พิมพ์นภัส ภัทรก่อพงศ์สุข, ธรรมนิตย์ วราภรณ์ และรพีพร ธงทอง.....</i>	65
การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (Administration Based on Good Governance in the Effectiveness of Local Government Organizations, Selephum District, Roi Et Province) <i>พระสุริยะ ศรีสุระ.....</i>	80
แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (Development Guidelines of Happy Organization in School under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2) <i>ณัฐพงษ์ น้อยโคตร และบุญชม ศรีสะอาด.....</i>	91
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (The Affecting Factors on People Political Participation in the Lower North Eastern) <i>พระมหาภูลังกา จันทร์ดี และชัยยศ จินารัตน์.....</i>	104
การเปรียบเทียบเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะขวานลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ (Response Time Comparison Assessment for Roundhouse Kick of Combative Athletes) <i>ธวัชชัย ไกรทองสุข, ธวัชชัย กาญจนะทวีกุล และประกิต หงส์แสนยาธรรม.....</i>	118
ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ศึกษาศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (The Relationship between Leadership Style, Good Governance and Organizational Effectiveness of Monastic College in the South of North Eastern) <i>พระมหาชัย บุรณะ, ธรรมนิตย์ วราภรณ์ และชัยยศ จินารัตน์.....</i>	131
การศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด (The Study of Digital Literacy of Matthayomsuksa 3 Students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et) <i>พรพิชชา หลักคำ และลักขณา สิริวัฒน์.....</i>	145

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 (Innovative Leadership of School Administrators Affecting the School Learning Organization under Yasothon Primary Educational Service Area Office 1) <i>ไพฑูรย์ ศิริบุรณ และยุวธิดา ซาปัญญา.....</i>	160
ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (Teacher's Opinions Toward the Leadership of Secondary School Administrators in the 21 st Century : A Case Study of Schools Under the Secondary Educational Service Area Office 29 in Municipality Muang District, Ubon Ratchathani Province) <i>มีชัย ศรีคุณ.....</i>	177
การพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด (The Guideline Development for the Standard of Upright School Administration under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et) <i>พิมพ์ชนก หทัยกุล และลินธะวา ความดิษฐ์.....</i>	191
การพัฒนาทักษะสมอง EF ด้วยคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เอกชน (A Development of Brain Skill, EF (Executive Functions) with a6 Main Activities Handbook for Early Childhood in Private Schools) <i>นันทา โพธิ์คำ, นาริรัตน์ จันทวฤทธิ์, วิณา ภาคมฤค, เตือนใจ ผางคำ และนิคม สุวพงษ์.....</i>	204
การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (Professional Practicum of Educational Administration Based on the Seven Principle of Kalayanamittadhamma of Graduate Students of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus) <i>พระครูชัยรัตน์นาค และจิราภรณ์ พันสว่าง.....</i>	217

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (Student's Opinions to Instructional Process of Field Experience Specification of Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus) อดิศักดิ์ ทูมอนันต์.....	229
--	-----

บทความวิชาการ

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ (The Beauty of the Wooden Buddha Image According to Aesthetics) พระใบฎีกา นรินทร์ สีสเตโช.....	240
--	-----

การบริกรรมภาวนาทำจิตให้สงบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า (Practicing Meditation to Calm the Mind according to the Teachings of the Buddha) ประสงค์ พรหมศรี.....	254
---	-----

การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสงกรานต์ช่วงสถานการณ์ การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(โควิด-19) บ้านปรางกู ตำบลมะฮี อำเภอรวิชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด (Using Social Media to Publicize the Boon Song Ku Tradition during the Current Pandemic Health Situation, the Spread of Covid-19 Virus at Ban Prang Ku Ma-Ue Subdistrict, Thawat Buri District Roi Et Province) พัชรเดช เสมามานู.....	269
--	-----

ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21 (Thai People's Democratic Political Attitudes in the 21 st Century) พระสุริยะ ศรีสุระ และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า.....	280
--	-----

หลักธรรมสังคหวัตถุ 4: หัวใจของงานบริหารทั่วไป (The Four Principles of Service (Sangkhahawatthu 4): The Heart of General Administration) รัชณีย์ เจริญนนท์.....	290
---	-----

หลักการคบเพื่อนในพุทธปรัชญาเถรวาท (Principles of Friendship in Theravada Buddhist Philosophy) พระครูวิกรมธรรม์ชัย.....	301
--	-----

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
พระวินัยปิฎกแนวคิดการปกครองแบบธรรมาธิปไตยของพุทธศาสนา (Vinaya Pitaka, the Concept of Dharmadhiracism of Buddhism) พระครูปลัด ทองใบ สุปภาโส.....	310
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน หลักเกณฑ์ และรูปแบบการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร	319
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์	328

ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*

The Expectation of Parents on Academic Administration of
Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province

จิตรลดา ศิลารัตน์¹ และชนะชัย อวนวัง²
Jitladda Silarat¹ and Chanachai Eonwang²
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}
Rajabhat Maha Sarakham University^{1,2}
Email : Silarat03@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 309 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมห้าด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครองโดยรวมทั้งห้าด้านไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อเสนอแนะที่ได้รับการวิจัยลำดับความถี่สูงไปหาต่ำ สามอันดับแรก คือ จัดกิจกรรมให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้น

* Received October 18, 2021; Revised December 9, 2021; Accepted December 9, 2021

ในสังคม พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ และส่งเสริมให้ครูมีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย ตามลำดับ

คำสำคัญ : ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียน; การบริหารงานวิชาการ; โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the expectations of students' parents towards academic administration at Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province; 2) to compare the expectations of parents of students towards academic administration. Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province, classified by gender, educational level, occupation, and parents' income 3) To collect the parents' recommendations on academic administration in Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province. The samples used in this research were The students in Mathayomsuksa 1-3 received a total sample of 309 people. It was a 5-level estimation scale questionnaire with 25 items with a confidence value of .92. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The results of the study revealed as follows: 1. The Expectation of Parents on Academic Administration of Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province. Overall, the five aspects were at the highest level. 2. The results of the comparison of student parents' expectations towards the academic administration of Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province classified by gender, educational level, occupation and income of parents in all five aspects were not different. 3. Suggestions on the expectations of parents of students towards academic administration of Roi Et Wittayalai School, Muang District, Roi Et Province Recommendations that have been researched in times In order of frequency from high to low, the top three are activities to respond to changes in society. Especially the problems that arise in society Develop information technology to be modern and sufficient to meet the needs. and encouraging teachers to have modern teaching techniques respectively

Keywords : The Expectations of the Students' Parents; Academic Administration; Roi Et Wittayalai School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล มีหลักสูตรที่ทันสมัย มีโปรแกรมการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายกลุ่ม และมีการพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันต่อยุคสมัย มีกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น มีกระบวนการเรียนการสอนและพัฒนาให้ดีขึ้นพร้อมกับให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแข่งขันและพัฒนาตัวเองให้อยู่ในระดับสากลได้ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลที่พัฒนาอย่างเข้มข้น intensive School เพื่อความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบทุกงานในโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืนด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมาตรฐานสากลมีการพัฒนาที่จริงจัง มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 3,313 คน แบ่งเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 1,344 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 1,969 คน (โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย, 2563) สภาพปัจจุบันโรงเรียนตั้งอยู่ใจกลางอำเภอเมืองร้อยเอ็ด และแวดล้อมไปด้วยโรงเรียนชั้นนำทั้งที่เป็นโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชน ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยเป็นโรงเรียนที่ผู้ปกครองคาดหวังให้ลูกหลานสอบเข้าเรียนเพราะเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในจังหวัด อีกทั้งใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยจะใช้กับโรงเรียนนำร่องหลักสูตรใหม่ในปีการศึกษา 2552 ซึ่งโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยได้ปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่งเสริมพัฒนานักเรียนความสามารถพิเศษทางวิชาการ (Gifted Program), นักเรียนห้องเรียนพิเศษโครงการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program), นักเรียนความสามารถพิเศษทางวิชาการด้านภาษาศาสตร์-สังคมศาสตร์ (Gifted Language-Social Program) ในทุกปีโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนความสามารถพิเศษทางวิชาการ (Gifted Program) สอบคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในคณะต่างๆ ได้ 100% และในคณะที่นักเรียนและผู้ปกครองต้องการให้เข้าศึกษาต่อส่วนใหญ่เป็นคณะแพทยศาสตร์ จากผลการสอบเข้าคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยต่างๆ ของนักเรียนความสามารถพิเศษทางวิชาการ(Gifted Program) ในปี พ.ศ.2561 สอบได้คณะแพทยศาสตร์จำนวน 33 คน ปี พ.ศ. 2562 สอบได้คณะแพทยศาสตร์ จำนวน 54 คน และปี พ.ศ.2563 สอบเข้าคณะแพทยศาสตร์ได้ จำนวน 56 คน จึงเป็นที่คาดหวังของผู้ปกครองส่วนใหญ่ส่งให้ลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย (โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย, 2563)

การวิจัยความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในครั้งนี้ จะเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นข้อมูลความจริงต่างๆ ที่ได้จากผู้ปกครอง ที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการให้ถูกต้องเหมาะสมตามความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียน และสามารถเป็นแนวทางให้โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการอย่างมี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยในฐานะเคยศึกษาและเป็นนักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย มีความสนใจที่วิจัยความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย สำหรับใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายและตามความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบถึงความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง

3.3 ได้ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3.4 เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดให้สอดคล้องต่อความต้องการด้านวิชาการของผู้ปกครองนักเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาที่อยู่โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2563 ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 309 คน โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองนักเรียนเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน มีลักษณะแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ t-test และ การทดสอบค่า F-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย โดยรวมและรายด้าน

ความคาดหวังของผู้ปกครอง	ระดับความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.59	0.44	4	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.60	0.33	3	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้	4.58	0.31	5	มากที่สุด
4. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.67	0.32	2	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน	4.71	0.34	1	มากที่สุด
รวม	4.63	0.31		มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย โดยรวมห้าด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้

5.2 ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครองโดยรวมทั้งห้าด้านไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อเสนอแนะที่ได้รับการวิจัยในครั้ง ลำดับความถี่สูงไปหาลำดับต่ำ สามอันดับแรก คือ จัดกิจกรรมให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ และส่งเสริมให้ครูมีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาวิจัยเรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย เห็นความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มี ความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา นำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคนดีของชาติ อีกทั้งผลงานนักเรียนในรุ่นต่างๆ ที่ผ่านมาสอบเข้าศึกษาต่อในคณะต่างๆ ใน ระดับอุดมศึกษา เช่น คณะแพทยศาสตร์ เกษศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ นิติศาสตร์ บัญชี เป็นต้น ทำให้ผู้ปกครองมีความคาดหวังที่จะให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เตือนใจ โพนสูง (2563) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปี การศึกษา 2562 ที่มีต่อการจัดการศึกษา คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่1 ปีการศึกษา 2562 ที่มี ต่อการจัดการศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใน 4 ด้าน คือด้านอาจารย์ผู้สอน ด้าน การจัดการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อ สนับสนุนการเรียน และด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยรวมและรายด้าน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา เรียงสา (2561) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนชุมชนวัดท่าเลทอง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครอง ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนชุมชนวัดท่าเลทอง โดยรวม มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ธรรมกานต์ ศรีภู (2560) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการ

บริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านพุทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านพุทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย พบว่า ในด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งห้าข้อ ทั้งนี้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ ให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อต่อยอดทางความคิดไปสู่การดำเนินชีวิตในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับควบคุมการศึกษาในแต่ละระดับหลักสูตรจึงมีลักษณะเป็นพลวัตร และเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมกานต์ ศรีภู (2560) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านพุทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 7 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านพุทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชชา เรียงสา (2561) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนชุมชนวัดท่าเลทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

6.1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งห้าข้อ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล กระบวนการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ โพนสูง (2563) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปี การศึกษา 2562 ที่มีต่อการจัดการศึกษา คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่มีต่อการจัดการศึกษา คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใน 4 ด้าน คือด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อ สนับสนุนการเรียน และด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยรวมและรายด้าน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรภา มุสิกกา (2559) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเฮงฮั่ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรีผลการวิจัย

พบว่าด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อการประชุมผู้ปกครองให้เข้าใจหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ การจัดการเรียนการสอนของครูที่ทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน จัดให้มีกิจกรรมพิเศษ เช่น การแข่งขันวาดภาพ ชั้ร้อง ฟ้อนรำ หรือการแสดงออกด้านอื่นๆ และการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียนที่เรียนช้าเป็นประจำ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทัศน์ ไตรภักดิ์ (2553) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านดอนม่วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมนั้นอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการเรียนการสอนเมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า การมอบหมายงานของครูผู้สอนเช่น การให้การบ้านเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

6.1.3 ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย ในด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งห้าข้อ ทั้งนี้สื่อและแหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ บุญชิต (2559) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า มีความคาดหวังในระดับมากที่สุด ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่ามีความคาดหวังในระดับมากที่สุด

6.1.4 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งห้าข้อ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี รู้หน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรม มารยาทไทย ความเป็นไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมสอดคล้องกับ ปวิษฐา ชัยสัตตรา (2559) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนสาธิตเทศบาลนครระยอง(วัดตรีรัตนาราม) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตเทศบาลนครระยอง(วัดตรีรัตนาราม) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านครูผู้สอน ด้านการบริการนักเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอน

ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ โตะเมือง และสุริยะ เจียมประขานรากร (2556) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับความคาดหวังมากที่สุด ด้านบุคลากร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยด้านผู้เรียน และด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ตามลำดับ

6.1.5 ด้านพัฒนาบุคลากรทางการสอน พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย ในด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งห้าข้อ ทั้งนี้โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยมีระบบและแผนพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และครอบคลุม ในการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทัศน์ ไตรภักดิ์ (2553) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านดอนม่วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านครูผู้สอนพบว่า ครูมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ โพนสูง (2563) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่มีต่อการจัดการศึกษา คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อ สนับสนุนการเรียน และด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยรวมและรายด้าน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 การเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครองผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จำแนกเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง โดยรวมโดยรวมทั้งห้าด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองโดยใช้ทรัพยากร และเทคนิคต่างอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ผู้ปกครองคาดหวังไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา เรียงสา (2561) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนชุมชนวัดท่าเลทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนชุมชนวัดท่าเลทอง เพศต่างกัน มีความคาดหวังโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สุนีย์ ชุ่มสอาด (2559) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารการจัดการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน เหมือนกับงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐศรี ชาวช่วง (2559) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดลพบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดลพบุรี เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ และอำเภอ ที่ตั้งภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ บุญชิต (2559) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และสังกัดขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัยได้ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดให้สอดคล้องต่อความต้องการด้านวิชาการของผู้ปกครองนักเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร คือ จัดหลักสูตรให้ตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และเติบโตไปพร้อมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น ฝ่ายวิชาการควรดาเนินการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ครูผู้สอนทราบ และดาเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ ภารกิจ เป้าหมาย และเนื้อหาสาระในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

7.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูมีการอบรมพัฒนาแนวทางเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเกิดประโยชน์สูงสุด สนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอน

อย่างเต็มที่ โดยส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่อ่อน และส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ดังนั้น โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และปฏิบัติจริง

7.2.3 ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูสร้างสื่อ และนวัตกรรมสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นฝ่ายวิชาการจึงควรชี้แจงผลการศึกษาให้ครูผู้สอนทราบ และดำเนินการจัดอบรมครูผู้สอนเกี่ยวกับเทคนิควิธีการผลิตและพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง เพื่อให้ครูผู้สอนทุกคนทราบเกี่ยวกับแนวทางการใช้สื่อ อีกทั้งวางนโยบาย และแนวปฏิบัติร่วมกัน

7.2.4 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้นฝ่ายวิชาการควรปรับเปลี่ยนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

7.2.5 ด้านพัฒนาบุคลากรทางการสอน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของบุคลากรทางการสอนวางแผนพัฒนาบุคลากรจากปัญหาและความต้องการ ส่งเสริมให้ครูมีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย ดังนั้น โรงเรียนโดยฝ่ายวิชาการ ควรจัดให้บุคลากรได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ความสามารถในการสอน การใช้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งควรได้ศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ตรงในการพัฒนาใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนางานด้านวิชาการโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

7.3.2 ควรมีการศึกษาความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน เพื่อที่จะได้รับทราบความต้องการและสามารถบริหารงานด้านวิชาการได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. บรรณานุกรม

- จิรภา มุสิกกา. (2559). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเฮงฮั่ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัชชา เรียงสา. (2561). ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนชุมชนวัดท่าเลทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- เดือนใจ โพนสูง (2563). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่มีต่อการจัดการศึกษา คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธรรมกานต์ ศรีภู. (2560). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน บ้านพุทธาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประเสริฐศรี ขาวช่วง. (2559). ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เอกชนในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปวิชญา ชัยสัตตรา. (2559). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตเทศบาลนครระยอง(วัดตรีรัตนาราม) อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ระพีพรรณ โต๊ะเมือง และสุริยะ เจียมประชาชนกร. (2556). ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 9(2). 91-100.
- รัชฎาภรณ์ เอี่ยมสะอาด. (2560). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านปวงตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2563. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จังหวัดร้อยเอ็ด.
- วันเพ็ญ บุญชิต. (2559). ความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- สุทัศน์ ไตรภักดิ์. (2553). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านดอนม่วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุนีย์ ชุ่มสะอาด. (2559). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารการจัดการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics and Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper & Row.

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*

Environmental Management Based on Four Principles of Kindly The Academic
Affairs Administration of Early Childhood School Administrators under
the Mahasarakham Elementary Educational Service Area Office 2

มณฑา วงษาไฮ¹ และจิราภรณ์ ผันสว่าง²
Montha Wongsahai¹ and Jiraporn Phansawang²

* Received June 17, 2020; Revised July 20, 2021; Accepted August 9, 2021

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย*
The Development Counseling Skills Program for Teachers in the
Secondary Educational Service Area Office Nongkhai

อัญธิญา ทองอ่อน¹ และสุรเชต น้อยฤทธิ์²
AntiyaThongon¹ and Surachet Noirid²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : teacherantiya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษา จำนวน 333 คนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียนรวมจำนวน 9 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ การวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการหาแนวทางแก้ไขการยุติการให้คำปรึกษาการสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมาย และการสร้างสัมพันธภาพ ตามลำดับ 2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สรุปได้ว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นใช้องค์ประกอบของขั้นตอนการให้

* Received November 2, 2020; Revised November 27, 2021; Accepted December 2, 2021

คำปรึกษาเป็นกรอบเนื้อหา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมายการหาแนวทางแก้ไขปัญหาวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และการยุติการให้คำปรึกษา ใช้วิธีการพัฒนาครูตามหลักการ 70 : 20 : 10 องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินการ และการประเมินผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : โปรแกรมเสริมสร้าง; ทักษะการให้คำปรึกษา; การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to Study the current situation, desirable condition and the need for counseling for secondary school students of teachers under nongkhai secondary education service area office, 2) to develop a program to enhance counseling skills for secondary school students for teachers under NongKhai Secondary Education Service Area Office. The sample group was 333 teachers who acted as guidance teachers or advisors. Key informants were administrators and teachers from 3 pilot schools total of 9 persons and 5 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview and program assessment form. Statistics for analyzed data were percentage, mean, standard deviation and PNI_{modified}.

The research results were found that; 1. The present condition of counseling of secondary school students for teachers under NongKhai Secondary Education Service Area Office overall and in every aspect at a high level and desirable conditions overall and in every aspect at the highest level. The needs and necessities of counseling of secondary school students for teachers under the NongKhai Secondary Education Service Area Office; The order of needs is as follows: Planning for implementation finding solutions cessation of counseling exploring and understanding problems, impacts, needs and setting goals and building relationships, respectively. 2. The results of the development of the program to enhance counseling skills for secondary school students for teachers under NongKhai Secondary Education Service Area Office. It can be concluded that the developed program uses the components of the counseling process as a content

framework consisting of 5 components: build a relationship Exploring and understanding problems, impacts, needs and setting goals finding solutions Planning to implement and cessation of counseling Using the method of teacher development according to the principle of 70 : 20 : 10 The program consists of 5 components: principles, objectives, content, methods of implementation and evaluation results of assessment of the Appropriateness and Feasibility of the Secondary School Student Counseling Skills Program for Teachers were appropriate and feasible at the highest level.

Keywords : Enhance Program; Counseling Skills; Psychological Counseling

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมการจัดการศึกษาต้องมุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม หน้าที่ของครูจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้สอนเท่านั้นยังมีหน้าที่พิเศษอื่นที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา เช่น เป็นครูแนะแนว ครูอนามัยโรงเรียน และทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา ดูแลนักเรียน คอยชี้แนะทั้งเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัวเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูจึงต้องมีจิตสำนึกของความเป็นครูมีความปรารถนาช่วยเหลือศิษย์ให้เป็นคนดีตามเป้าหมายของการศึกษาครูจึงมีเป็นบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อนักเรียน โดยนักเรียนมักจะยึดครูเป็นตัวแบบ ดังนั้น ครูจะต้องมีความเป็นกันเอง ให้ความรัก ความเอาใจใส่ เมตตากรุณาแก่เด็ก มีความพร้อมที่จะเข้าใจและใส่ใจนักเรียนสามารถสร้างบรรยากาศ ในห้องเรียนให้น่าเรียน โดยใช้แรงจูงใจการเสริมแรงที่เหมาะสม มีอุปกรณ์การสอนที่ดึงดูด ความสนใจ และต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้(ลักขณา สรวิวัฒน์, 2560) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาช่วงอายุ 12-18 ปี เป็นช่วงวัยรุ่นหรือที่เรียกว่าช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตเพราะเป็นช่วงที่เปลี่ยนจากเด็กมาเป็นผู้ใหญ่เป็นวัยของความสับสนวุ่นวายมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม สติปัญญา วัยรุ่นมักจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทำร้ายบุคคลอื่น ทะเลาะวิวาท ทำลายสิ่งของ หนีโรงเรียน โดยการขีดเขียนโต๊ะเรียน ฝาผนัง ไม่สนใจการเรียนและพฤติกรรมหรืออาจเป็นผู้ถูกระทำจากวัยรุ่นคนอื่น ในพฤติกรรมที่ถูกคุกคาม (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2560) ครูจึงมีบทบาทสำคัญนอกเหนือจากการสอนวิชาความรู้ คือ ต้องให้การสอดส่อง ดูแล และควบคุมดูแลพฤติกรรมของนักเรียนให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

การให้คำปรึกษาเป็นหน้าที่สำคัญของครูทั้งครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษา เพราะการให้คำปรึกษาจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถรู้จักเข้าใจยอมรับตนเองมองเห็นปัญหาของตัวเองสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง สามารถวางแผนการในอนาคตของตนเองได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้จัดทำแผนพัฒนาการแนะแนวและสรุปผลว่า จุดอ่อนของสถานศึกษาคือการขาดแคลนบุคลากรทางการแนะแนวที่มีความรู้ความสามารถโดยตรง บุคลากรด้านการแนะแนวไม่เพียงพอต่อการดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเป็นเบื้องต้นแก่นักเรียนจากรายงานสรุปผลและรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาภูมิภาคพบว่ามีความพยายามนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และขยายผลไปสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชนยังอยู่ในขั้นความพยายามที่จะต้องพัฒนาต่อไปอีกมากและที่สำคัญคือสถานศึกษาขาดแคลนครูแนะแนวที่เป็นบุคคลสำคัญของระบบนี้ทั้งนี้ต้องนำการแนะแนวเข้าไปเป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแนะแนวมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษาของสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นการจัดบริการแนะแนวโดยตรงหรือการสร้างระบบอื่นขึ้นมารองรับยังต้องอาศัยการแนะแนวเป็นฐานที่สำคัญเช่นเดียวกับผลการศึกษาของยุพาวดี เกริกกุลธร (2561) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูที่ปรึกษาตามแนวคิดการมีสติและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานผลการศึกษาพบปัญหาว่า ในโรงเรียนไม่มีครูที่ปรึกษาปัญหาพฤติกรรมและปัญหาสุขภาพจิตโดยตรง และครูไม่มั่นใจในทักษะการให้คำปรึกษา

จากปัญหาดังกล่าว เห็นได้ว่าทักษะการให้คำปรึกษาของครูที่ปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่และเพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษาให้กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องด้านการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ได้แก่ ครูที่ปรึกษา รวมถึงครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ซึ่งจะช่วยให้ครูเพิ่มพูน ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีและถูกต้องในการให้คำปรึกษา และสามารถช่วยเหลือนักเรียนโดยให้คำปรึกษาอย่างถูกวิธี เพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองและเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่เข้มแข็งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการให้ คำปรึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สำหรับใช้ในการวิจัย และสำหรับผู้บริหาร เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาครูด้านการให้ คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย และโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครู ด้านทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการให้ คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษา จำนวน 2,504 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายปีการศึกษา 2561 จำนวน 333 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน รวม 2 ฉบับ โดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ระหว่าง 0.284-0.897 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.799 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ระหว่าง 0.314-0.795 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.844 เก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครู สถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินโปรแกรมได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ ขั้นตอน การให้คำปรึกษา	ระดับความคิดเห็น						ความต้องการจำเป็น	
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ		
1. การสร้างสัมพันธภาพ	3.87	0.54	มาก	4.53	0.50	มากที่สุด	0.172	5
2. การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหาผลกระทบความต้องการและกำหนดเป้าหมาย	3.94	0.55	มาก	4.69	0.45	มากที่สุด	0.199	4
3. การหาแนวทางแก้ไข	3.80	0.58	มาก	4.66	0.42	มากที่สุด	0.226	2
4. การวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ	3.76	0.59	มาก	4.68	0.48	มากที่สุด	0.245	1
5. การยุติการให้คำปรึกษา	3.78	0.59	มาก	4.66	0.65	มากที่สุด	0.215	3
รวม	3.83	0.57	มาก	4.64	0.50	มากที่สุด	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า การให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นของการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ การวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การหาแนวทางแก้ไข การยุติการให้คำปรึกษา การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมาย และการสร้างสัมพันธภาพ ตามลำดับ

5.2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายสรุปได้ว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นใช้องค์ประกอบของขั้นตอนการให้คำปรึกษาเป็นกรอบเนื้อหา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมายการหาแนวทางแก้ไข ปัญหาการวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และการยุติการให้คำปรึกษา ใช้วิธีการพัฒนาครูตามหลักการ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย การเรียนรู้และพัฒนาผ่าน หลักสูตรและโปรแกรม (10%) โดยการฝึกอบรมการเรียนรู้และพัฒนา ผ่านบุคคลอื่นๆ (20%) โดยการศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้ให้การนิเทศ และการเรียนรู้และพัฒนา ผ่านประสบการณ์ (70%) โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบโปรแกรมให้มีการฝึกปฏิบัติทักษะการให้คำปรึกษา เป็นเวลา 7 สัปดาห์ กับนักเรียนกรณีศึกษา 7 คน

องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินการ และการประเมินผล และร่างเนื้อหาโปรแกรม ประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ โมดูลที่ 2 การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมาย โมดูลที่ 3 การหาแนวทางแก้ไขปัญหา โมดูลที่ 4 การวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และโมดูลที่ 5 การยุติการให้คำปรึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนโดยรวม มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

องค์ประกอบของโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. หลักการ	4.70	0.50	มากที่สุด	4.60	0.50	มากที่สุด
1.1 ความเหมาะสมกับสภาพปัญหา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
1.2 ความจำเป็นในการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

องค์ประกอบของโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
2. วัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2.1 มีความเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 มีความชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3. เนื้อหา	4.73	0.48	มากที่สุด	4.53	0.55	มากที่สุด
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
3.2 ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นในการพัฒนาทุกโมดูล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 การจัดเรียงลำดับเนื้อหา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4. วิธีการดำเนินการ	4.67	0.52	มากที่สุด	4.67	0.52	มากที่สุด
4.1 ความเหมาะสมของกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 ระยะเวลาในการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5. สื่อการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.50	0.55	มากที่สุด
5.1 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
5.2 สอดคล้องและเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
6. การประเมินผล	4.70	0.50	มากที่สุด	4.70	0.50	มากที่สุด
6.1 ตรงตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
6.2 ครอบคลุมทุกสิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.70	0.09	มากที่สุด	4.60	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนโดยรวม มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

6.1 สภาพปัจจุบันการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ การวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติกรหาแนวทางแก้ไข การยุติการให้คำปรึกษา การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบความต้องการและกำหนดเป้าหมาย และการสร้างสัมพันธภาพ ตามลำดับ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีการให้คำปรึกษานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก แต่เนื่องจากสภาพบริบทของโรงเรียนในสังกัด สะท้อนให้เห็นว่า การให้คำปรึกษานักเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีการดำเนินการในงานแนะแนวของโรงเรียนทุกโรงเรียน แต่ไม่ได้มีการนำวิธีการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาไปปฏิบัติในระดับของครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา จึงทำให้ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ จึงต้องการได้รับการพัฒนาในด้านการให้คำปรึกษานี้ จึงมีผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะการที่จะพัฒนาครูประจำชั้นให้เป็นครูที่ปรึกษาได้ตามหลักการทางจิตวิทยานั้น ครูจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษา และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ สอดคล้องกับ ลักขณา สริวัฒน์ (2560) ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับทักษะการให้คำปรึกษาและองค์ประกอบของกระบวนการให้คำปรึกษาไว้ว่า ในการให้การศึกษาผู้ให้การปรึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของกระบวนการให้การศึกษาซึ่งประกอบด้วยปัจจัยใหญ่ๆ 3 ประการ คือ มีความรู้ (Knowledge) ในเรื่องที่จะให้การปรึกษาเป็นอย่างดี รวมไปถึงลักษณะธรรมชาติจิตใจอันเป็นพื้นฐานที่จะทำความเข้าใจในปัญหาของผู้รับการปรึกษา มีเจตคติ (Attitude) ที่ดีต่อการให้บริการและมีทักษะ (Skill) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การให้การศึกษาแต่ละครั้งดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้ผู้มีปัญหาหันมาสนใจตนเองและมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ กรกฏา นัคคิม (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะครูที่ปรึกษาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (YC) เขตภาคกลาง ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะของครูที่ปรึกษาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ซึ่งสามารถนำไปใช้วัดระดับสมรรถนะครูที่ปรึกษาได้อย่างเที่ยงตรง โดยกลุ่มตัวอย่าง มีสมรรถนะครูที่ปรึกษาอยู่ในระดับมาก

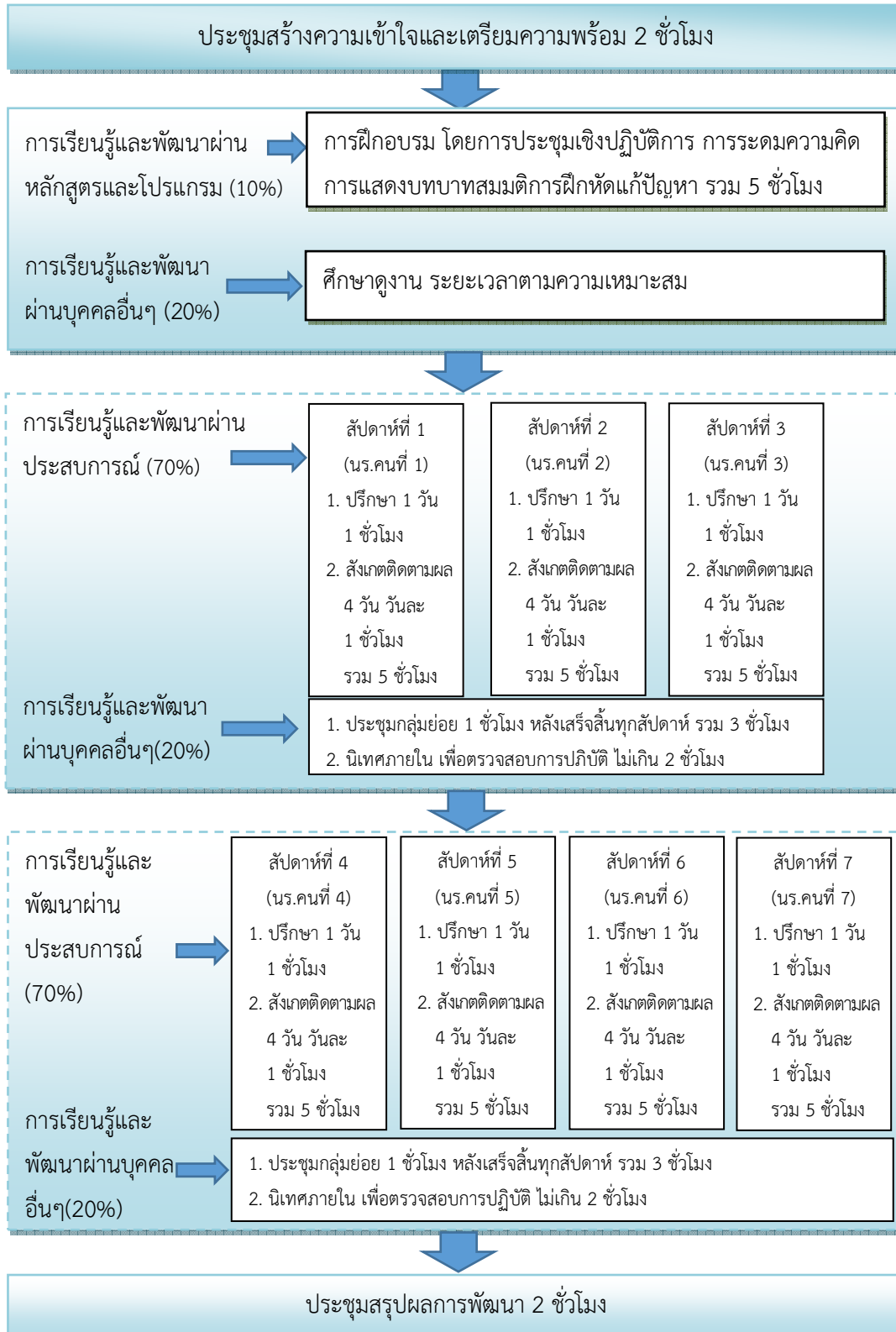
6.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สรุปได้ว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นใช้องค์ประกอบของขั้นตอนการให้คำปรึกษาเป็นกรอบเนื้อหา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมายการหาแนวทางแก้ไข ปัญหาการวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และการยุติการให้คำปรึกษา ซึ่งขั้นตอนการให้คำปรึกษานี้ ได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการเพื่อนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบขั้นตอนการให้คำปรึกษา และสอดคล้องตามแนวปฏิบัติของหน่วยต้นสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ได้กำหนดไว้ว่า ขั้นตอนการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือขั้นการสร้างสัมพันธภาพ ขั้นสำรวจ

ทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการและกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริงได้ ค้นหาแนวทางแก้ไข ปัญหาขึ้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และขั้นยุติการให้คำปรึกษา

วิธีการเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษาของครูในโปรแกรมนี้ ใช้วิธีการพัฒนาครูตาม หลักการ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย การเรียนรู้และพัฒนาผ่าน หลักสูตรและโปรแกรม (10%) โดยการฝึกอบรม การเรียนรู้และพัฒนา ผ่านบุคคลอื่นๆ (20%) โดยการศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้ให้การนิเทศ และการเรียนรู้และพัฒนา ผ่านประสบการณ์ (70%) โดยการ เรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบโปรแกรมให้มีการฝึกปฏิบัติ ทักษะการให้คำปรึกษา เป็นเวลา 7 สัปดาห์ กับนักเรียนกรณีศึกษา 7 คน เพื่อให้ครูได้ฝึกทักษะการให้ คำปรึกษา โดยการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสบการณ์และเรียนรู้ พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาผ่านประสบการณ์ ดังที่ วิทยา วิจิตร (2557)กล่าวว่า 70 : 20 : 10 Framework แบ่งวิธีเรียนรู้เป็น 3 ส่วนคือ 1) เรียนจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 2) เรียนจากการแลกเปลี่ยนกับ คนอื่นๆ และ 3) เรียนจากหลักสูตร ซึ่งการที่ครูได้ฝึกทักษะการให้คำปรึกษา ในแต่ละสัปดาห์ แล้วได้นำ ผลจากการฝึกนั้น มาประชุมกลุ่มย่อยร่วมกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกิดขึ้น ทำให้ครู สามารถปรับปรุงวิธีการให้คำปรึกษาของตนเอง และบอกเล่าประสบการณ์ที่ดี แก่เพื่อนๆ ครูที่กำลังพัฒนา ตนเองโดยใช้โปรแกรมเดียวกันนี้ได้

องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินการ และการประเมินผล และผลการประเมินความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนโดยรวม มีความเหมาะสมและมีความ เป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบของโปรแกรมนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากการเอกสาร และแนวคิดของนักการศึกษาในด้านการพัฒนาโปรแกรมและสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ประกอบของ โปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายที่สามารถพัฒนาครูในการให้คำปรึกษา ซึ่งมีทั้งการพัฒนาด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะการให้คำปรึกษา และมีการออกแบบการประเมินผล ไว้ในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้สามารถตรวจสอบผลการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะด้านการให้คำปรึกษาได้อีกด้วย ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรมนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปภาวรินทร์ เศรษฐไตรรัตน์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะครูที่ปรึกษาธุรกิจเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็น ผู้ประกอบการของนักเรียนนักศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร การฝึกอบรมสมรรถนะครูที่ปรึกษาธุรกิจเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน นักศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา สาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

จากการวิจัยเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ คือ แผนภูมิการดำเนินงานของโปรแกรม รายละเอียดดังในแผนภาพ ดังนี้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ไปใช้ในการพัฒนาครูที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

7.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำกับ ดูแล และติดตามผลในการพัฒนาครู ตามโปรแกรมอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และมีกิจกรรมกระตุ้นให้ครูมีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ให้มีทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบัน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 สำหรับการนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครูไปใช้ในสถานศึกษาระดับต่างๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรพิจารณาบริบทควบคู่ไปกับการพัฒนาเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษาให้เหมาะสมกับระดับชั้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อการศึกษาในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา(Research and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทาง เพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษานักเรียน

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาของครู ในรูปแบบอื่นๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

7.3.3 ควรศึกษาองค์ประกอบของทักษะการให้คำปรึกษาด้านอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างทักษะสำหรับครูที่ปรึกษาให้มีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

8. บรรณานุกรม

- กรรกฎ นักคัม. (2559). สมรรถนะครูที่ปรึกษาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (YC) เขตภาคกลาง. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**. 8(2). 88-102.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ : ยูเรนิส อิมเมจกรุ๊ป.

- ปภาวรินทร์ เศรษฐไตรรัตน์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะครูที่ปรึกษาธุรกิจเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนนักศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. 33(117). 37-46.
- ยุพาวดี เกริกกุลธร. (2561). การพัฒนาสมรรถนะครูที่ปรึกษาตามแนวคิดการมีสติและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(4). 1541-1555.
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2560). ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- วิทยา วิจิตร. (2557). 70:20:10 Framework. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2562. จาก <http://indochinahub.blogspot.com/2011/08/702010-framework.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1*
Development a Program to Enhance Innovative Leadership of School
Administrators in 21 Century under the Jurisdiction of Kalasin Primary
Educational Service Area Office 1

กนกพิชญ์ สรรพศรี¹ และพัชรวิทย์ จันทศิริสิริ²

Kanokpich Suppasri¹ and Pacharawit Chansirisira²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Mahasarakham University^{1,2}

Email : 63010581001@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม 4 ด้านอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม

* Received October 25, 2021; Revised December 4, 2021; Accepted December 9, 2021

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการคิดสร้างสรรค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมการ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประกอบด้วย 1)หลักการและความสำคัญ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)กิจกรรม และ 5)การวัดและประเมินผล และเนื้อหาประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 วิสัยทัศน์ โมดูลที่ 2 การคิดสร้างสรรค์ โมดูลที่ 3 การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และโมดูลที่ 4 การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมการ

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance innovative leadership of school administrators in 21 Century under the Jurisdiction of Kalasin Primary Educational Service Area Office 1, 2) to develop the program to enhance innovative leadership of school administrators in 21 Century under the Jurisdiction of Kalasin Primary Educational Service Area Office 1. The research method was divided 2 phases. Phase 1 study current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance innovative leadership of school administrators in 21 Century under the Jurisdiction of Kalasin Primary Educational Service Area Office 1. The samples were 280 by the sampling size was Stratified Random Sampling. Phase 2 Develop the program to enhance innovative leadership of school administrators in 21 Century under the Jurisdiction of Kalasin Primary Educational Service Area Office 1. The research instrument was an assessment of the program. Data were analyzed by using mean, standard deviation and modified priority index.

The results showed that; 1. The current stage of the innovative leadership of school administrators was overall in the low level. The highest average aspect was vision. The desirable condition of the innovative leadership of school administrators was overall in the high level. The highest average aspect was the individualized consideration. The needs

assessment to the development of the innovative leadership of school administrators in 21 Century which ordered of the needs assessments from more to less were creativity, vision, Teamwork and Participation and Create an air of innovation. 2. The Programs to Enhance a Innovative leadership of School Administrators in the Kalasin Primary Educational Service Area Office 1 consists of 1) Principle 2) Objectives 3) Content 4) Activity 5) Measurement and evaluation. The content consists of 4 modules: Module 1vision, Module 2creativity, Module 3Teamwork and participation and Module 4 Create an air of innovation.

Keywords : Developing a Program Enhance; Innovative Leadership; School administrators in 21 Century

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร และพลเมืองโลกหลายด้านได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่นๆ อีกมากมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2579) จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาในมิติต่างๆ ทั้งในมิติด้านความมั่นคง มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน(SWOT) ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด การก้าวกระโดดของเทคโนโลยีไปสู่สังคมดิจิทัล การประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดนวัตกรรม รวมทั้งความเป็นพลวัต เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศ ที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ การเข้าถึง(Access) ความเท่าเทียม(Equity) คุณภาพ(Quality) ประสิทธิภาพ(Efficiency) และตอบโจทยบริบทที่เปลี่ยนแปลง(Relevancy) ในระยะ 15 ปีข้างหน้า โดยแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์(Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการงานต่างๆ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพสูงประหยัดและได้ประสิทธิภาพสูงสุดผู้บริหารยุคใหม่ทุกระดับจึงนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เช่นผู้บริหารระดับสูงในองค์กรจะนำสารสนเทศที่แสดงภาพรวมของการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสิ่งแวดล้อมสรุปปัญหาแนวทางการแก้ไขและการตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรส่วนผู้บริหารระดับกลางจะนำสารสนเทศ ที่ประมวลผลงานประจำปีมาใช้จัดทำแผนงบประมาณและกำหนดแผนการดำเนินงานของหน่วยงานสำหรับผู้บริหารระดับต้นจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการควบคุมการปฏิบัติงานส่วนด้านการศึกษาได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานจัดการศึกษามากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 กำหนดไว้ว่าการจัดการสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม (Innovative School) โดยบทบาทหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะกรรมการระดับชั้นเรียนมุ่งเน้นการดูแลผู้เรียนด้านระเบียบวินัยและความประพฤติเป็นหลัก ในขณะที่บทบาทด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนยังไม่โดดเด่นมากนักนวัตกรรมจัดการสถานศึกษายุคใหม่จึงควรปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ จึงเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์กร คือช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มนวัตกรรมในการปฏิบัติงานมีจุดเน้น หรือเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงานเกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่ม สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กร (กุลชลี จงเจริญ, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จึงมีการพัฒนาตามนโยบาย/ยุทธศาสตร์และแนวดำเนินการที่เกี่ยวข้อง 3 มาตรฐาน 17 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำอยู่ในมาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการองค์การสู่ความเป็นเลิศตัวบ่งชี้ที่ 1 การบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 1)ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การแสดงวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจที่ชัดเจน และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาได้ตรงประเด็นประสาน และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้เกี่ยวข้อง 2)ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบในการบริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3)การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ 4)การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี และรูปแบบการบริหารจัดการที่หลากหลาย 5)การติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหลากหลายช่องทางและมีประสิทธิภาพ และ 6)การนำผลการดำเนินงานพัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2563)

ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งตามกรอบมาตรฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เนื่องจากถูกกำหนดให้อยู่ในมาตรฐานแรก ในการพัฒนาตามนโยบาย/ยุทธศาสตร์ จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญสำหรับการพัฒนาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร จึงได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการทำงานของผู้วิจัยเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อในการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกสู่ความสำเร็จขององค์กร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างโปรแกรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 และสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้สอน จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

จำนวน 280 คน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิแล้วสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1)แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating scale) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ .909 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .918 และ 2)แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 1.1)บันทึกเสนอคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้1.2)นำหนังสือเสนอผู้อำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วนำหนังสือที่ผ่านการพิจารณาแล้วเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออำนวยความสะดวกใน การเก็บข้อมูล 1.3)การส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 280 ฉบับ และนัดหมายเพื่อขอรับคืนภายใน 2 สัปดาห์ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิถีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 2.1)บันทึกเสนอคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ออกหนังสือขอความร่วมมือการสัมภาษณ์ถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิถีปฏิบัติที่ดี(Best Practice) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ 2.2)นำหนังสือเสนอผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิถีปฏิบัติที่ดี(Best Practice) เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ 3)การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 3.1)ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและดำเนินการส่งแบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1)วิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อการเสริมสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น 2)การพัฒนาโปรแกรมการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

องค์ประกอบของภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์	1.80	0.72	น้อย	4.50	0.51	มาก
2. ด้านการคิดสร้างสรรค์	1.70	0.68	น้อย	4.52	0.49	มากที่สุด
3. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	2.12	0.69	น้อย	4.21	0.48	มาก
4. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การ นวัตกรรม	2.13	0.68	น้อย	4.17	0.56	มาก
รวม	1.94	0.69	น้อย	4.35	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม 4 ด้านอยู่ในระดับน้อย(\bar{X} =1.94, S.D.= 0.69) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก(\bar{X} = 4.35, S.D. =0.51) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการคิดสร้างสรรค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการ

จำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวม

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. วิสัยทัศน์	1.80	4.50	1.50	2
2. การคิดสร้างสรรค์	1.70	4.52	1.66	1
3. การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	2.12	4.21	0.99	3
4. การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม	2.13	4.17	0.96	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เรียงตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือด้านการคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified} = 1.66$) รองลงมา คือด้านวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified} = 1.50$) รองลงมา คือด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ($PNI_{modified} = 0.99$) และสุดท้ายคือด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ($PNI_{modified} = 0.96$) ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. หลักการและความสำคัญ	4.62	0.50	มากที่สุด	4.52	0.62	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.71	0.49	มากที่สุด	4.57	0.51	มากที่สุด
3. เนื้อหา	4.73	0.45	มากที่สุด	4.71	0.48	มากที่สุด
4. กิจกรรม	4.79	0.44	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	4.79	0.44	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
รวม	4.72	0.46	มากที่สุด	4.70	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมการเป็นผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความสามารถในการคิดให้หลากหลายและแปลกใหม่ พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมใน

กำหนดภาพความสำเร็จในอนาคตของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Weiss and Legrand (2011) ได้ระบุไว้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่ สลับซับซ้อน และค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ๆ หรือไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยผู้นำหรือผู้บริหาร จะต้องมีความฉลาดทางนวัตกรรม (Innovative intelligence) เพื่อช่วยให้สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น และช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ผลการวิจัย Ailin and Lindgren (2008) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำด้านนวัตกรรมที่สนับสนุนให้องค์กรมี ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำด้านนวัตกรรมต้องมีวิสัยทัศน์เป้าหมายและ กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมและต้องส่งเสริมและเชื่อว่านวัตกรรมเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้้องค์กรประสบ ความสำเร็จ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปวีณา กันถิน (2560) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผลการศึกษา พบว่าระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐมีระดับภาวะผู้นำโดยรวม อยู่ในระดับมาก

6.2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1พบว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 ประกอบด้วย 1)หลักการและความสำคัญ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)กิจกรรม และ 5)การวัดและประเมินผลเนื้อหาประกอบด้วย 4 โมดูล(Module) ได้แก่ โมดูลที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์ โมดูลที่ 2 ด้านการคิดสร้างสรรค์ โมดูลที่ 3 ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และโมดูลที่ 4 ด้านการสร้าง บรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และ 4.70 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจ เป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าโปรแกรมคือ แผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน กระบวนการ วิธีการพัฒนา อย่างชัดเจน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ตั้งไว้ ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1)หลักการและความสำคัญ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)กิจกรรม 5)การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (2000) ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีโปรแกรม เป็นการสร้างโมเดลที่เป็นไปได้เกี่ยวกับโปรแกรมถูกคาดหวังว่าจะ ทำงานอย่างไรเพื่อที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้อง ซึ่งนักประเมินจะใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการ ประเมินและใช้เป็นมาตรฐาน(Benchmark) ในการตัดสินประสิทธิผลของโครงการและสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ยงยุทธ ไชยชนะ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะนำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โปรแกรม

เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ และ 5)การประเมินผลโปรแกรม ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดการฝึกอบรมและการเข้าร่วมสัมมนา จัดประชุม เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างจริงจัง

7.1.2 ควรเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาศักยภาพที่เพิ่มสูงขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรนำวิทยากรหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้การพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์

7.2.2 ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดอื่น

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 1 และพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 1

8. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *การพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 2.*

กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

กุลชลี จงเจริญ. (2561). *ประมวลสาระชุดวิชานวัต กรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ* หน่วยที่

11-15. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ปวีณา กันถิน. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา(การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- ยงยุทธ ไชยชนะ. (2562). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. มหาสารคาม : อภิชาดการพิมพ์.**
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. (2563). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2564. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.ksn1.go.th/web2020/?p=12689>**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกทวนกราฟฟิค จำกัด.**
- Ailin, M., & Lindgren, P. (2008). Conceptualizing Strategic Innovation Leadership for Competitive Survival and Excellence. *Journal of Knowledge Globalization*. 1(2). 87-107.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.
- Rogers, B. A. (2000). **The Correlation Between Teachers' Perceptions of Principals' Technology Leadership and the Integration of Education Technology. Doctoral Dissertation.** Retrieved 15 April 2021. From [http://www.lib.umi.com/Unpublished/doctoral dissertation/fullcit/9991344](http://www.lib.umi.com/Unpublished/doctoral%20dissertation/fullcit/9991344)
- Weiss, S. D. & Legand, P. C. (2011). **Innovative intelligence. Ontario : John Wiley & Sons.**

ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์*

Leadership based on the Seven Principles of Kalayanamitta Dhamma of
School Administrators under the Secondary Educational Service
Area Office Surin

เดือนฉาย เงามาม¹, จิราภรณ์ ผันสว่าง² และพระครูชัยรัตน์³
Dianchay Ngaongam¹, Jiraporn Phansawang² and Phrakhruchairattanakorn³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : yingyang_602@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 338 คน และผู้ให้สัมภาษณ์ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว โดยใช้สถิติ F-test หากพบว่าความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธีการของเชฟเฟ้(Scheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

* Received October 29, 2021; Revised January 9, 2022; Accepted January 9, 2022

ทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ได้แนวทาง ดังนี้ 1)ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ต้องมีความชัดเจน เผยแพร่วิสัยทัศน์ให้บุคลากรและบุคคลภายนอกทราบ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง 2)การให้เกียรติและไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีความจริงใจคอยให้ความช่วยเหลือ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมนักเรียน 3)การให้ความรักและเอาใจใส่กับเพื่อนร่วมงาน ทুমุ่เสียสละการทำงานในหน้าที่อย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกทางกาย วาจา อย่างสง่างาม เหมาะสมกับกาลเทศะ 4)รับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการนำองค์กรไปสู่การพัฒนา มีความรอบรู้ รู้กว้าง รู้ไกล ช่างสังเกต รู้จักฟังอยู่เสมอ 5)ผู้บริหารต้องบริหารสถานศึกษาอย่างโปร่งใส ยึดถือคุณธรรม ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน วางใจเป็นกลางเพื่อรักษาความยุติธรรม

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; หลักกัลยาณมิตรธรรม 7; ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study leadership based on the seven principles of Kalayanamitta dhamma of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Surin, 2) to compare leadership based on the seven principles of Kalayanamitta dhamma of school administrators classified by positions, education and working experiences and, 3) to find out the guidelines for development leadership based on the seven principles of Kalayanamitta dhamma of the said schools. Samples were the administrators and teachers, totally 338 in number and 10 interviews. The instrument for collecting the data was the questionnaire, with its reliability value at 0.98 and quality-verified interview. The data collected were analyzed by the computer program, and the statistical devices composed of Frequency, percentage, mean standard deviation. The hypothesis was tested with t-test, and F-test (One-way ANOVA).

The research results were as follows: 1. The leadership based on the seven principles of Kalayanamitta dhamma of school administrators under the Secondary Educational Service Office Surin was found, in both overall and individual aspects, to stand at a 'MUCH' level. The leading aspect was that of ethics, followed by spirituality, vision, service mind and competency, respectively. 2. The comparison of the leadership of the school administrator in mention classified by education was found to show no

difference in both overall and individual dimensions. The statistically significant difference of .05 was found in the comparison in terms of position and job experiences.

3. The guidelines for developing the leadership as suggested by the responses were 1) The executive vision should be designed clearly, made own to the staff members and could be brought into practice. 2) The honor and merit system together with participatory management should be followed. 3) The administrators should be fair and sincere to colleagues, work hard and faithfully, and be a good example for the staff members to follow suit. 4) The administrators should always keep fresh his competency and knowledge to ensure the progressive development of the school. 5) The principle of transparency, integrity and honesty should be implemented in school management to maintain impartiality.

Keywords : Leadership; The Seven Principles of Kalayanamitta Dhamma; School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในองค์การหน่วยงานต่างๆ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอำนาจอิทธิพลในการบังคับบัญชา มอบหมายงานในกำกับดูแลให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ ผู้นำเป็นผู้ประสานความต้องการของบุคคล ความต้องการของงานและความต้องการขององค์การเข้าด้วยกัน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552) ซึ่งภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันถือว่าภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเป็นเรื่องของการสร้างแรงบันดาลใจ การสร้างแรงจูงใจ การใช้อำนาจ และอิทธิพล ซึ่งเกี่ยวข้องกับทิศทางคอยช่วยให้ทุกคนในองค์กรมั่นใจว่าสามารถเดินทางไปสู่จุดหมายที่ต้องการแน่นอนถูกทิศทาง (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยูทธ ชูสอน, 2557) การที่จะพัฒนาศักยภาพหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของทุกองค์กรให้มีประสิทธิภาพนั้นได้ ผู้บริหารต้องพัฒนาตัวเองก่อน “จากผู้บริหารเป็นผู้นำ” และจากนั้นจึงส่งต่อ “ภาวะผู้นำ” สู่ทุกคนในองค์กร เมื่อทุกคนในองค์กรมีภาวะผู้นำ ก็จะพัฒนาจากองค์กรยุคเก่าสู่ “องค์กรแห่งการเรียนรู้ใหม่” ซึ่งมีพลวัตสูงกว่าองค์กรยุคเดิมแบบเทียบกันไม่ได้เลย องค์กรที่ทุกคนมีภาวะผู้นำจะมุ่งสู่เป้าหมายด้วยพลังและความเร็วที่เกิดจากการสอดประสานกันของการทำงานของคนทุกคนโดยธรรมชาติ(สุดา สุวรรณภิมย์, 2551)

ความเป็นกัลยาณมิตรผู้บริหารก็เพื่อให้การทำหน้าที่กัลยาณมิตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดกำลังใจในการส่งมอบบุญบารมีให้ยิ่งขึ้นไปตามลำดับ กัลยาณมิตรถึงจะมีกำลังน้อยแต่ดำรงอยู่

ในมิตรธรรม ก็นับได้ว่าเป็นทั้งญาติ เป็นทั้งพวกพ้อง และเป็นทั้งเพื่อนของเราคุณสมบัติหากมีอยู่ในบุคคลใด ย่อมทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ทรงคุณประโยชน์อันใหญ่แก่ผู้คนที่ทั่วไปหลักกัลยาณมิตรธรรม เป็นองค์คุณของ กัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงาม และความเจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ คือ น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา นำเคารพ ในฐานะประพடுத்தสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกรอบอุ้มใจ เป็นที่พึ่งใจ นำเจริญใจ หรือนำยกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรม และปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและด้วยซาบซึ้งภูมิใจ จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไรคอยให้คำแนะนำตักเตือน อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถามคำเสนอแนะวิพากษ์ วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว แฉลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่อง ยุกยาซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และการไม่ชักในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทาง เสื่อมเสีย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)(2551)จากข้อมูลการเข้าร่วมอบรมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อน “องค์กรคุณธรรม” ผู้บริหาร สถานศึกษาเข้าร่วมอบรม จำนวน 85 คน วิทยากรได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมแสดงความคิดเห็นถึงสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาทั้งหมดของผู้เข้าร่วมประชุม ได้สรุปสภาพปัญหาในด้าน ผู้บริหารขาดความยุติธรรมและขาดความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากสาเหตุผู้บริหารโรงเรียนขยาย โอกาสพยายามดึงดูหรือจูงใจเด็กนักเรียนไว้ที่โรงเรียนเดิม ซึ่งโรงเรียนขยายโอกาสไม่มีความพร้อม เช่น ครู/บุคลากร และห้องปฏิบัติการต่างๆเพราะโรงเรียนขยายโอกาสแม้จะมีนักเรียนต่อห้องน้อยแต่ใช้ หลักการคำนวณครูต่อจำนวนห้องตามเกณฑ์ ก.ค.ศ. กำหนดคือ ครู 2 คน : ห้องเรียน และการลงทุนด้าน บุคลากรจะต้องจัดสรรอัตรากำลังครูให้ครบตามจำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ แม้โรงเรียนจะมีจำนวน นักเรียนน้อย สิ้นเปลืองด้านบุคลากร ๆ ทำงานไม่เต็มศักยภาพ(รายงานผลการดำเนินงานโครงการการ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อน “องค์กร คุณธรรม” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สนใจที่จะทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อ เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำในด้านวิสัยทัศน์ด้านการให้บริการด้าน จิตวิญญาณด้านสมรรถนะด้านจริยธรรมและใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สามารถนำผลการวิจัย ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา และได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 19 คน และครูผู้สอน จำนวน 319 คน รวมทั้งสิ้น 338 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารจำนวน 5 คน และครูผู้สอนจำนวน 5 คน รวม 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 2 ตอน ประกอบด้วย 1)แบบสอบถาม 2)แบบสัมภาษณ์ มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาเท่ากับ 0.67-1.00 เชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ทดลองใช้กับผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 30 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานได้แก่การทดสอบค่าที(t-test) และค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว(F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวม

ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์(Vision)	3.72	.86	มาก
2. ด้านการให้บริการ(Service Mind)	3.72	.90	มาก
3. ด้านจิตวิญญาณ(Spirituality)	3.73	.91	มาก
4. ด้านสมรรถนะ(Competency)	3.70	.92	มาก
5. ด้านจริยธรรม(Ethics)	3.78	.90	มาก
รวม	3.73	.89	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, S.D.= .89) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านจริยธรรม($\bar{x}=3.78$, S.D.= .90) รองลงมาคือ ด้านจิตวิญญาณ($\bar{x}=3.73$, S.D.= .91) ด้านวิสัยทัศน์($\bar{x}=3.72$, S.D.= .86) ด้านการให้บริการ($\bar{x}=3.72$, S.D.= .90) ด้านสมรรถนะ($\bar{x}=3.70$, S.D.=.90) และเมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านวิสัยทัศน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}=3.78$, S.D.= .86) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารแสดงความชื่นชมบุคลากรและศิษย์ทุกคนที่ประพฤติปฏิบัติ ($\bar{x}=3.83$, S.D.= 1.00) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ($\bar{x}= 3.76$, S.D.= .97) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารประพฤติสมแก่ฐานะ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการบริหาร($\bar{x}= 3.67$, S.D.= 1.01)

2) ด้านการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}= 3.72$, S.D.= .90) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารให้เกียรติบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา($\bar{x}=3.81$, S.D.= 1.02) รองลงมา คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมนักเรียน($\bar{x}=3.80$, S.D.=1.02) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม($\bar{x}=3.60$, S.D.=1.08)

3) ด้านจิตวิญญาณ ($\bar{x}=3.73$, S.D.= .91) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารชี้แจงนโยบายด้านต่างๆ แก่ครูโดยใช้คำพูดที่ด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานชวนฟัง($\bar{x}=3.80$, S.D.=1.03) รองลงมาคือ

ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลา($\bar{x}=3.75$, S.D.=1.03)ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารให้ความรัก และเอาใจใส่ต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{x}=3.63$, S.D.=1.09)

4) ด้านสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.70$, S.D.= .92) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ชัดเจนเข้าใจง่าย($\bar{x}=3.80$, S.D.=1.00) รองลงมาคือผู้บริหารมีแนวคิดใหม่ๆ ในการวางแผนบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ($\bar{x}=3.73$, S.D.=1.00)ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ชัดเจน($\bar{x}=3.64$, S.D.=1.02)

5) ด้านจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}=3.78$, S.D.= .90) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารไม่ชักนำผู้ใต้บังคับบัญชาไปในทางที่เสื่อมเสีย($\bar{x}=3.87$, S.D.=1.00) รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบ($\bar{x}=3.86$, S.D.=1.01) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน($\bar{x}=3.72$, S.D.=1.05)

5.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาได้แนวทางดังนี้ 1)ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ต้องมีความชัดเจน เผยแพร่วิสัยทัศน์ให้บุคลากรและบุคคลภายนอกทราบสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง 2)การให้เกียรติและไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีความจริงใจคอยให้ความช่วยเหลือ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมนักเรียน 3)การให้ความรักและเอาใจใส่กับเพื่อนร่วมงาน พุ่มเทเสี่ยสละการทำงานในหน้าที่อย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกทางกาย วาจาอย่างสง่างาม เหมาะสมกับกาลเทศะ 4)รับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการนำองค์กรไปสู่การพัฒนา มีความรอบรู้ รู้กว้าง รู้ไกล ช่างสังเกต รู้จักฟังอยู่เสมอ 5)ผู้บริหารต้องบริหารสถานศึกษาอย่างโปร่งใส ยึดถือคุณธรรมปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน วางใจเป็นกลางเพื่อรักษาความยุติธรรม

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

6.1 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

6.1.1 ด้านวิสัยทัศน์(Vision) พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มากเมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นได้ว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารแสดงความชื่นชมบุคลากรและศิษย์ทุกคนที่ประพฤติปฏิบัติดี อภิปรายได้ว่าการกล่าวชื่นชมบุคลากรและลูกศิษย์เป็นการให้กำลังใจและสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารมีความสามารถมองเห็นเหตุการณ์ในอนาคตออกและคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ ด้วยสายตาก็กว้างไกลจากประสบการณ์ที่สะสมมานานด้วยการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มองเห็นภาพรวมทั้งระบบ ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์รวมถึงการชื่นชมบุคลากรเป็นการสร้างขวัญให้กำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา บุญช่วย (2561) ได้ศึกษาการศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตราด จันทบุรี และระยอง ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

6.1.2 ด้านการให้บริการ(ServiceMind) พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารให้เกียรติบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาอภิปรายได้ว่าผู้บริหารจะต้องให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ มีความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารปฏิบัติงานหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความยุติธรรมสร้างความประทับใจ ให้แง่คิด มุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา จนกลายเป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้เกิดความเชื่อ เกิดความรู้สึกที่ดีในการดูแลเอาใจใส่อย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิ ศรีดวงใจ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

6.1.3 ด้านจิตวิญญาณ(Spirituality) พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือผู้บริหารชี้แจงนโยบายด้านต่างๆ แก่ครูโดยใช้คำพูดที่ด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานชวนฟังอภิปรายได้ว่าผู้บริหารมีทักษะในการพูด มีการพัฒนาทางด้านจิตใจและด้านจิตวิญญาณภายในตัวที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารมีทักษะในการพูด มีการพัฒนาทางด้านจิตใจและด้านจิตวิญญาณภายในตัวที่เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ มีทักษะในเรื่องการตัดสินใจ การจัดการที่ดี และมีทีมงานที่แข็งแกร่งในพัฒนาสถานศึกษา มีหลักการบริหารงานที่ชัดเจนและตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้แม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย เจริญโกศล (2557) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็น ของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.1.4 ด้านสมรรถนะ(Competency) พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารเสนอ

ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ชัดเจนเข้าใจง่ายอภิปรายได้ว่าผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้มีความสามารถในการนำเสนอ ข้อมูลให้เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในการนำเสนอข้อมูลให้เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดระบบความคิด ให้เชื่อมโยง มองถึงภาพรวมของปัญหาทั้งหมด นอกจากการคิดอย่างมีระบบแล้ว ยังรู้จักวิเคราะห์ สถานการณ์ต่างๆ ได้ชัดเจน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พิชามณูชู่ ลาวชัย (2562) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงาน บุคคลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

6.1.5 ด้านจริยธรรม(Ethics) พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ จะเห็นได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารไม่ชัก นำผู้ใต้บังคับบัญชาไปในทางที่เสื่อมเสียอภิปรายได้ว่าผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีความปรารถนาดี ความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหาร ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีความปรารถนาดี ความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานและ ผู้ใต้บังคับบัญชา มีเมตตาธรรมรู้จักให้อภัยทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ กรรณิกา บุญช่วย (2561) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดตราด จันทบุรี และระยอง ผลการวิจัยพบว่า บทบาทภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดตราด จันทบุรี และระยอง โดยรวมและรายด้านอยู่ ในระดับมาก

6.2 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงาน

6.2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตาม ตำแหน่ง มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา โพธิ์อิน (2558) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีในภาพรวม อยู่ในระดับมาก จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.2 ผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตาม ระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ไม่แตกต่างกันไม่เป็นไปตามสมมติฐานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สินีนาฏ จิระพรพาณิชย์ (2562) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของครูในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.3 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ควรมีการพัฒนาในส่วนของการทำงานที่มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม

7.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ บริหารงานควรเน้นในเรื่องการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการประเมิน คุณลักษณะความมีภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและในองค์กรอื่นได้

7.2.2 ควรประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านอื่นๆ และของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

7.3.2 ควรมีการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ด้านภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

8. บรรณานุกรม

- กรรณิกา บุญช่วย. (2561). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดตราด จันทบุรี และระยอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ญาณี ศรีดวงใจ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาใน
เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร.
- ธงชัย เจนโกศล. (2557). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 8. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ประยุทธ์ ปยุตโต). (2551). พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธควรรู้. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พิชามญช์ ลาวชัย. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สัมพันธ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน. (2557). ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์แนวคิดและการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : คลังน่านาวิทยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. (2561). รายงานผลการดำเนินงานโครงการการ
ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อขับเคลื่อน
“องค์กรคุณธรรม”. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563. จาก <https://sites.google.com/a/secondary3.go.th/klum-phathna-khru-sphm-33/>
- สินีนานู จิระพรพาณิชย์. (2563). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัลตาม
ความคิดเห็นของครู ในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วารสารการบริหารการศึกษาและ
ภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 33(9). 256-262.
- สุดา สุวรรณภิรมย์. (2551). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.

- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัจฉรา โพธิ์อัน. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2*
Academic Leadership Enhancement Program for Teachers in 21st Century
Under Kalasin Primary Educational Service Area Office 2

หฤชนันท์ แสนกันยา¹ และบุญชม ศรีสะอาด²
Haritchanan Saenkanya¹ and Boonchom Srisa-ard²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : 63010581062@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 298 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวม 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และด้านการพัฒนาหลักสูตร

* Received October 14, 2021; Revised December 13, 2021; Accepted December 21, 2021

สถานศึกษา ตามลำดับ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผลติดตามผล เนื้อหาภายในโปรแกรม ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) การพัฒนานักเรียน 3) การการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และ 4) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีผลการประเมินความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ของโปรแกรมในการนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ครู

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance Academic Leadership Enhancement Program for Teachers in 21st Century under Kalasin Primary Educational Service Area Office 2 2) to develop the program to enhance Academic Leadership Enhancement Program for Teachers in 21st Century under Kalasin Primary Educational Service Area Office 2. The samples were 298 teachers under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 2 and evaluating the program by 5 experts. The research instrument was scaling questionnaire, an assessment of the appropriateness and possibility of the Programs to Enhance a Creative Leadership of teachers. The data were analyzed by using frequency, percentage, standard deviation and modified priority index.

The results showed that; 1. The current stage of enhancing Academic Leadership of teachers overall 4 side was at the medium level. The highest average aspect was self-development and fellow teachers. The desirable condition of The academic leadership of teachers was overall in the highest level. The highest average aspect was The use of technology in learning management. The needs assessment to the development of the academic leadership of teachers which ordered of the evaluation of need Assessment from more to less were Using technology to manage learning, Student Development Self-development and fellow teachers and Educational Curriculum Development. 2. The

Programs to enhance Academic Leadership Enhancement Program for Teachers in 21st Century under Kalasin Primary Educational Service Area Office 2 consists of 1) Principle 2) Objectives 3) Content 4) Development method 5) Measurement and evaluation. The content consists of 4 modules : Module 1 self-development and fellow teachers, Module 2 Student development, Module 3 Using technology to manage learning, Module 4 Educational curricula development. The results of overall program evaluation were highest level appropriate and the possibilities are at the highest level.

Keywords : Program to Reinforcement; Academic Leadership; Teachers

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2553 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าจ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเตรียมพร้อมกับสถานการณ์และบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก แนวคิดที่ได้รับความสนใจจากภาครัฐและเอกชนทั่วโลก คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร กิจกรรมการบริหารงานวิชาการ จะเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตรและนโยบายการบริหารงานของหน่วยงานระดับกรม การดำเนินกิจกรรมทางวิชาการจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ลำพังผู้บริหารสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถเป็นผู้ชี้ขาดได้ในทุกเรื่อง ในการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการ หรือแม้แต่องค์กรกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่มีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น (กาญจนา เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ, 2557)

ภาวะผู้นำครูเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนมีภาวะผู้นำครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ครูต้องพัฒนาตนเองและเรียนรู้เท่าทันเพื่อปรับตัวตามสิ่งต่าง ๆ บนโลกใบนี้อย่างรวดเร็ว ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2556) ได้กล่าวว่า การพัฒนาครู หลักสำคัญต้องทำให้ครูเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนานักเรียน ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในอนาคตเพื่อช่วยขับเคลื่อนพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดประสิทธิผลที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาภาวะผู้นำคนในองค์กร แนวคิดความสามารถทางภาวะผู้นำ และภาวะผู้นำครูนั้นได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของความสำเร็จในการปฏิรูปสถานศึกษา และการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครู (Lieberman et al., 2000)

การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารไหลบ่าข้ามพรมแดนมาถึงกันอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบและคุณภาพการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาวะเช่นนี้จึงเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่งสำหรับครูในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของหน่วยงานการศึกษาตั้งแต่โรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) คุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพของครูจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญๆ ได้แก่ คุณสมบัตินด้านความรู้ในงานที่รับผิดชอบและความรู้ทั่วไป คุณสมบัตินด้านทักษะในการทำงานทั้งทางด้านความคิด ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านการสื่อสาร คุณสมบัตินด้านเจตคติต่องานและเพื่อนร่วมงาน คุณสมบัตินด้านความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สุจริตและเที่ยงธรรม (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2557) ภายใต้ความมุ่งหวังที่จะให้การศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ “ครู” จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้การศึกษาเป็นกลไกนำไปสู่คุณภาพคนของประเทศได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกัน ภายใต้วิสัยทัศน์ “สร้างคุณภาพผู้เรียน สู่วิถีไทยในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืนและเป็นสุข” จากการรายงานผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ปีการศึกษา 2563 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมของคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ และมีคะแนนเฉลี่ยรวมลดลงจากปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2561 ในด้านผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) ของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 พบว่า ใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาพรวมมีผลคะแนนเฉลี่ยรวมลดลงเช่นเดียวกันจึงจำเป็นต้องมีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นครูยุคใหม่ที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีภาวะผู้นำ วิชาการมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2564)

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะครูวิชาการใน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยเสริมสร้างให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนการนำข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ไปใช้ในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่ การศึกษา โดยผลวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและครูวิชาการ นอกจากนี้รวมถึงหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องที่สนใจได้ใช้ข้อมูลที่จะสามารถนำไปใช้พัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
- 2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำทาง วิชาการของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อนำไปจัดทำโปรแกรมในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู
- 3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถนำไปใช้เป็น เครื่องมือในการพัฒนาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 298 คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling Technique) โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนจากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 6 คน จากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านวิชาการโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาในระยะที่ 1 มายกร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่ผ่านการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการ
จำเป็นขององค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

องค์ประกอบภาวะผู้นำ ทางวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	
1. การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	2.83	0.93	ปานกลาง	4.54	0.58	มากที่สุด	0.60
2. การพัฒนานักเรียน	2.77	0.84	ปานกลาง	4.48	0.64	มาก	0.62
3. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	2.64	0.83	ปานกลาง	4.60	0.56	มากที่สุด	0.74
4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.82	0.85	ปานกลาง	4.43	0.73	มาก	0.57
รวม	2.76	0.86	ปานกลาง	4.52	0.62	มากที่สุด	0.63

จากตารางที่ 1 จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง(\bar{X} = 2.76) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.52) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีการพัฒนา และ 5)การประเมินผลติดตามผล เนื้อหาภายในโปรแกรม ประกอบด้วย 4 โมดูล(Module) ได้แก่ 1)การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2)การพัฒนานักเรียน 3)การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และ 4)การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีผลการประเมินความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ

ทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จากผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวม 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย 4 ลำดับ ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนานักเรียน และ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย 4 ลำดับ ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เรียงลำดับสภาพที่พึงประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามลำดับ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นหนึ่งส่วนที่สำคัญในงานวิชาการ เพราะหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งมีหลักการสำคัญที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนเกิดทักษะและมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพแห่งตนให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างสง่างาม การฝึกทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพทั้งกระบวนการคิดและความสามารถในการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญและครูสามารถนำมาพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาทิน พุฒเขียว (2560) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้เทคนิคแนวทางการที่จะพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2557) ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Duke (1994) ที่ว่าครูผู้นำต้องมีสมรรถนะความเป็นครูอาชีพและ

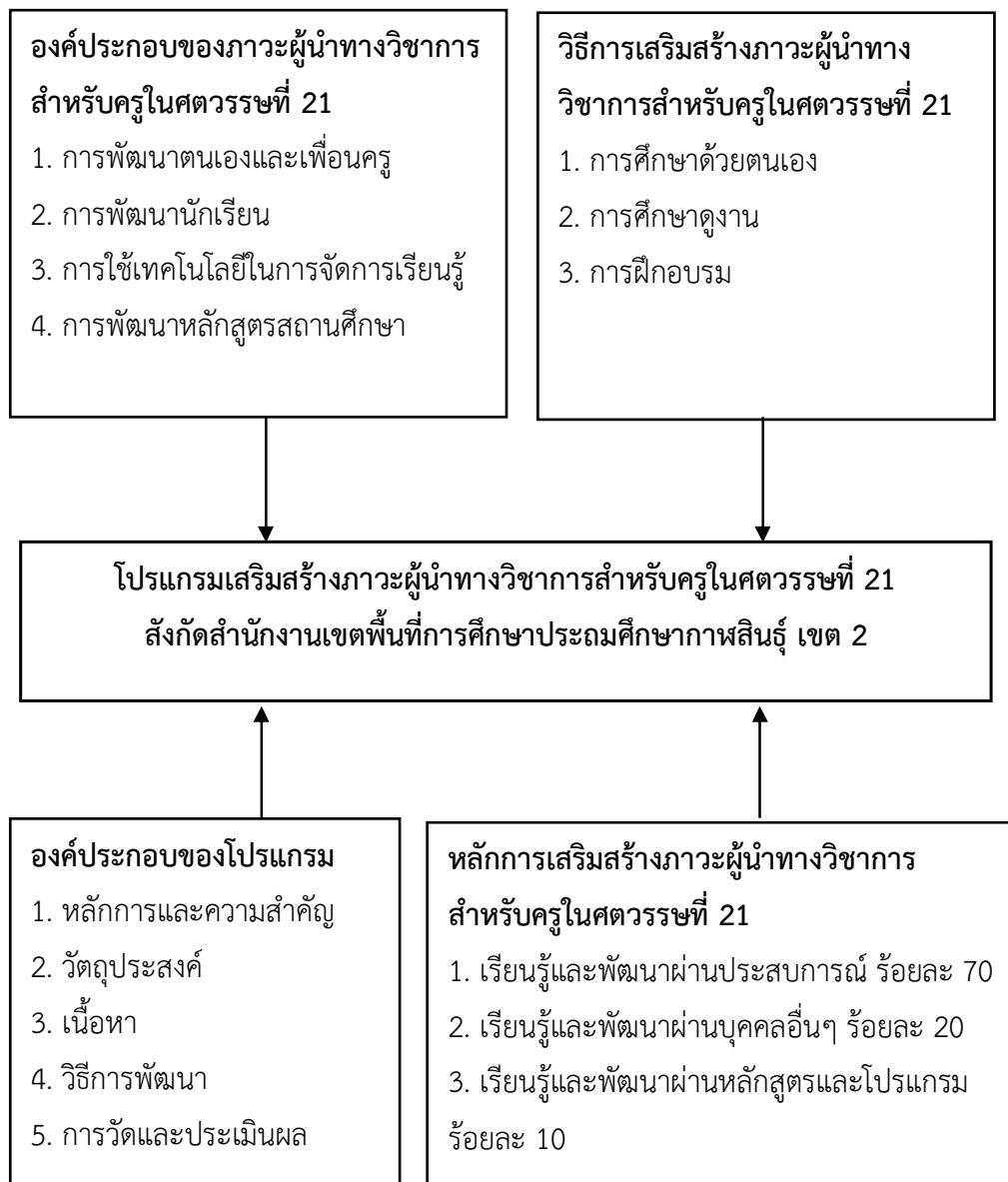
ความเป็นนักบริหารจัดการ ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างความผูกพันให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในภารกิจต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนและต่อการพัฒนาโรงเรียนแบบยั่งยืน (Neuman and Simmons, 2000) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา จำปาศรี (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ในการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความต้องการพัฒนาของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความต้องการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านบทบาทผู้นำทางวิชาการและด้านทักษะการวางแผน ยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนางานวิชาการ ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ จำเป็นค่า (PNI_{Modified}) ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู พบว่าด้านที่มีค่ามากที่สุด คือด้านบทบาทผู้นำทาง วิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศวะ ผลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่าแนวคิด เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ต้องมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารและเทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการบริหารงานวิชาการ มีมนุษยสัมพันธ์ นำประสบการณ์มาใช้ ให้เกิดประโยชน์ และมีความทุ่มเทต่อการเป็นผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีการพัฒนา และ 5)การประเมินผลติดตามผล เนื้อหาภายในโปรแกรม ประกอบด้วย 4 โมดูล(Module) ได้แก่ 1)การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2)การพัฒนานักเรียน 3)การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และ 4)การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบของ โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมเพื่อสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะทางวิชาการสำหรับครูใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าองค์ประกอบของ โปรแกรมประกอบด้วย 1)หลักการของโปรแกรม 2)วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3)เนื้อหาของโปรแกรม 5)รูปแบบและวิธีการพัฒนา และ 6)การประเมินผลภายในโปรแกรม สอดคล้องกับ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2554) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบของโปรแกรมมีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาและมี จุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ได้แก่จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระ กระบวนการ จัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ใช้รูปแบบและวิธีการพัฒนาที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและ ทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถนำไปเป็นหลักการในการพัฒนาตนเอง ไปอย่างต่อเนื่องโดยนำโมเดลที่ได้รับการพัฒนาโดย Morgan McCall, Robert W. Eichinger and Michael M,Lombardo จาก Center for Creative Leadership (CCL) เพื่อพัฒนาผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพและช่วย ให้ผู้นำเรียนรู้จากบริบทการทำงานจริงนำมาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการดังนี้ การพัฒนาด้วย

ตนเอง (ร้อยละ 70) การพัฒนาผ่านบุคคลอื่น(ร้อยละ20)และการพัฒนาจากการเรียนรู้ (ร้อยละ10) (พัชรา วาณิชวสิน, 2560) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและการสังเคราะห์ กระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามกระบวนการขั้นตอน คือ 1)การประเมินความต้องการจำเป็น 2)กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ 3)การวางแผนออกแบบโปรแกรม 4)การใช้โปรแกรม และ 5)การประเมินผลโปรแกรม ดังแนวคิดของ Chen and Liu (2009) สอดคล้องกับ แนวคิดของปริญญามีสุข (2552) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูว่าเป็นระบบ แผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน โดยทุก กิจกรรมล้วนมีแนวทางเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้ และทักษะในการ ปฏิบัติงานของครู

ผลการประเมินความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะทางวิชาการ สำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีผลการประเมิน ความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ของโปรแกรมจากผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และ 4.76 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ ปุยสุวรรณ (2560) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมภาวะผู้นำ ทางวิชาการของ ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มี ความเหมาะสมและความเป็นไปอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม (2561) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 5 ผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความ เป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยสรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก ทฤษฎีไปสู่การสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูอันจะเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับหลักการทฤษฎีภาวะผู้นำทาง วิชาการ แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับหลักการและการพัฒนาโปรแกรมสรุปเป็นองค์ความรู้ตั้งแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สรุปได้ว่าด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วนที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ครูควรเปลี่ยนวิธีการสอนให้น่าสนใจและหลากหลายโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการอยู่ในสังคมยุคใหม่

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้มีการใช้โปรแกรมพัฒนานี้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอย่างจริงจัง เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีประสิทธิภาพต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การอบรมพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในแต่ละเนื้อหาในโปรแกรมมาบรรยาย เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้รับความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและควรนำรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพที่หลากหลายมาผสมผสานและบูรณาการในพัฒนา

7.2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นระยะและต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ครูผู้สอนในสังกัดมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรให้มีการวิจัยตรวจสอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบต่อเนื่อง หากจุดเด่น จุดด้อย ทั้งที่เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการและปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพล เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างตรงจุด สอดคล้องกับปัญหา และมีประสิทธิภาพ

7.3.2 ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

7.3.3 ควรจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มเติม เพื่อการศึกษาในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา(Research and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลและแนวทางเพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

8. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)

พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ

พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจน์ เรืองมนตรี และ ธรินธร นามวรรณ. (2557). การบริหารวิชาการและนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้.

พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

- นิสาลักษณ์ จันทอร่าม. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปริญญา มีสุข. (2552). ผลของการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการวิจัยทางการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา วาณิชวสิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). เพื่อการเป็นผู้นำของการครุศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันทนา จำปาศรี. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัลลภ ปุยสุวรรณ. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วาทีน พุฒเขียว. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิศวะ ผลกอง. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. กลุ่มนโยบายและแผน : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). **การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Chen, A. and Liu, X. (2009). Task values, cost and choice decisions in college physical education. **Journal of Teaching in Physical Education**. 28(2). 192-213.
- Duke, J. T. (1994). **Conflict and Power in Social Life**. Provo Utha : Brigham Young University Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 608-609.
- Lieberman, A., Saxl, E.R. and Miles, M.B. (2000). **Teacher Leadership: Ideology and Practice**, in A. Lieberman, E.R. Saxl and M.B. Miles (eds) **The Jossey-Bass Reader on Educational Leadership**. Chicago : Jossey.
- Lombardo, Michael M and Eichinger, Robert W. (1996). **The Career Architect Development Planner**. Minneapolis : Lominger.
- Neuman, M. & Simmons, W. (2000). Leadership for student learning. **Phi Delta Kappan**. 82(2000). 8-12.

ภาวะผู้นำท้องถิ่นและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น*

The Effecting of Local Leadership and Decision Making on Local Financial Effectiveness

พิมพ์ณภัต ภัทรก่อพงศ์สุข¹, ธรรมนิทย์ วราภรณ์² และรพีพร ธงทอง³
Phimnaphat Phattarakorpongsuk¹, Thammanit Waraporn² and Rapeeporn Thongtong³
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น^{1,2,3}
The Eastern University of Management and Technology^{1,2,3}
Email : Phimnaphat1964@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจและศึกษาระดับองค์ประกอบภาวะผู้นำภาคพลเมือง การตัดสินใจและผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำภาคพลเมืองการตัดสินใจและผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น 3) เพื่ออธิบายและพยากรณ์ภาวะผู้นำการตัดสินใจและผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางให้ผู้บริหารหรือนายกเทศมนตรีที่เป็นผู้นำภาคพลเมืองนำวิสัยทัศน์ที่ถูกต้องไปใช้ประโยชน์ต่อผลการปฏิบัติงานด้านการคลัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร กลุ่มผู้บริหาร และพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โยโสธร และศรีสะเกษ จำนวน 442 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำท้องถิ่น การตัดสินใจ และประสิทธิผลการคลัง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น รองลงมาคือ การตัดสินใจ และน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำพลเมือง 2. ภาวะผู้นำท้องถิ่น การตัดสินใจ และประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับปานกลาง ถึงมาก โดยมีค่า r ระหว่าง .683-.727 3. อิทธิพลต่อประสิทธิผลการคลังท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วยภาวะผู้นำทางการเมือง ภาวะผู้นำบริหารจัดการ และการตัดสินใจแบบพฤติกรรม และอำนาจการ ทั้งนี้มีผลทดสอบ F เท่ากับ 127.97 (Sig. 000) ส่วนคะแนนมาตรฐาน หรือสัมประสิทธิ์พยากรณ์ของแต่ละตัวแปรนั้นประกอบด้วย

* Received November 28, 2021; Revised December 29, 2021; Accepted January 15, 2022

.31, .23, .15, และ .04 นอกจากนี้แล้ว ตัวแปรทั้งหมดมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่า $R^2 = .59$ หากแต่มีระดับความคลาดเคลื่อน .39 หรือมีความมีน้ำหนักเชื่อถือของการพยากรณ์เท่ากับ .61 หรือมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง 4. ผู้นำและกลุ่มผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำตัวแปรทั้งหมดไปใช้เป็นหัวข้อในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และกระบวนการจัดสรรทรัพยากร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ หากแต่ต้องเน้น การตัดสินใจที่ถูกต้อง สะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนความต้องการของส่วนร่วม โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกด้าน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำท้องถิ่น; การตัดสินใจ; ประสิทธิภาพการคลัง

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to Survey and study component of deliberative leadership, decision-making and performance of local treasuries. 2) to analyze the relationship between component of deliberative leadership, decision-making and performance of local treasuries. 3) to forecast on component of deliberative leadership, decision-making and performance of local treasuries, and 4) to study suggestions the mayors to make the right decisions for fiscal performance. The sample were executives and staff of local government organizations in the provinces of Ubon Ratchathani, Amnat Charoen, Yasothon and Sisaket provinces, totaling 442 people, 12 experts Research instrument were questionnaires and interview forms. The statistical analyses are frequency, mean, standard deviation, analysis of variance, correlation and multiple regression analysis.

The results found that; 1. Local leadership, decision-making and fiscal effectiveness in all overall that the average was at a high level. The highest mean was the performance of the local treasury, followed by decision-making, and the least was deliberative leadership. 2. The variables of local leadership, decision making and local financial effectiveness related in the same direction statistically significant from moderate to high level, at .01 and r between .68 - .72. 3. Influence on the effectiveness of local fiscal consists of political leadership Management leadership and behavioral decision making and directing has an F test result of 127.97 (Sig. 000). Standard score or the predictive coefficients for each variable are .31, .23, .15, and .04. All variables had moderate predictive power. With a value of $R^2 = .59$, but with a level of error of .39 or a reliable forecast of .61 or a

moderate forecasting power. 4. The leaders of local government organizations can be used all variables as a topic in the formulation of policies, programs, and resource allocation processes. to respond to the needs of people in the area but must focus the right decision convenient and fast It is also a decision based on the needs of the participants. Especially, to improve the quality of life of people in all aspects.

Keywords : Local Leadership; Decision Making; Local Financial Effectiveness

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำสาธารณะได้มีการศึกษาและให้คำนิยามเพื่อทำความเข้าใจและตอบคำถามวิจัยในการศึกษาในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำสาธารณะจึงมุ่งเน้นที่อำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการในรัฐบาลและการบริการสาธารณะ (Wart, 2013) รวมถึงนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งและแต่งตั้งในทุกระดับท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณะที่ปฏิบัติงานในการบริการสาธารณะ (Brook & Grint, 2010) ฉะนั้น ภาวะผู้นำสาธารณะอาจเป็นผู้นำที่มาจากภาครัฐหรือจากการตลาดและสังคมภาคพลเมืองการศึกษาวินิจฉัยนี้จึงเป็นการศึกษาถึงการนิยามของภาวะผู้นำภาคพลเมืองในบริบทของสาธารณะเป็นผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน โดยมุ่งเน้นศึกษาลักษณะของผู้นำที่มีการแสดงออกและกระบวนการในบรรยากาศสาธารณะซึ่ง Bryson et al (2014) และ Benington (2015) ได้สรุปเกี่ยวกับบรรยากาศสาธารณะ หมายถึง พื้นที่ของประชาชนที่มีการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องสาธารณะ(Public Matters) คุณค่า การตัดสินใจและกิจกรรมในตลาดภาครัฐและสังคมภาคพลเมือง นอกจากนี้แล้ว ความเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งทศวรรษที่ 21 เพิ่มความสลับซับซ้อนและก้าวกระโดดขององค์ความรู้ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีขั้นสูง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์วิธีการคิดและการกระทำจึงต้องมีความก้าวหน้า (Heifetz et al, 2009) นอกจากนี้ การทำงานที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน การทำงานข้ามแผนกในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรสาธารณะ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแนวคิดของภาวะผู้นำจากความเป็นปัจเจกบุคคลมาเป็นการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ Ospina & Foldy ยังย้ำให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้การจัดการโดยอำนาจหน้าที่จะต้องลดลง (Ospina & Foldy, 2016) การก้าวกระโดดของกระบวนการทัศน์ภาวะผู้นำในปัจจุบันมาเป็นภาวะผู้นำเพื่อชุมชนซึ่งเป็นอนาคตของการปรับปรุงชุมชนท้องถิ่น (Kniffil & Pattersay, 2019)

ในการศึกษาวินิจฉัยในครั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำภาคพลเมือง(Civic Leadership) ที่แสดงผลของการตัดสินใจ(Decision-Making) และผลกระทบต่อผลงานของการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น Hambleton et al (2009) ได้อธิบายไว้ถึง ภาวะผู้นำภาคพลเมือง มี 3 ประเภท ได้แก่ 1)ภาวะผู้นำ

การเมือง เป็นผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนจึงเป็นผู้นำทางการเมืองของชุมชนซึ่งจะต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อชุมชน 2)ภาวะผู้นำการจัดการหมายถึง การเป็นผู้นำเพื่อรับใช้สาธารณะซึ่งมีอำนาจหน้าที่และได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลาง หน้าที่ของผู้นำแบบนี้จะต้องวางแผนจัดการการบริการสาธารณะและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน 3)ภาวะผู้นำชุมชน เป็นผู้นำที่ทำงานให้ชุมชน กิจกรรมของชุมชนในด้านธุรกิจและอาสาสมัครของชุมชน ผู้นำจะต้องให้เวลาและพลังกำลังในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนที่หลากหลาย ในขณะที่ Ascencio & Mujic (2016) กลับอธิบายว่า ภาวะผู้นำสาธารณะจะต้องแสดงพฤติกรรมของผู้นำเหนือกว่าผู้อื่นเพื่อสร้างอิทธิพลลูกจ้างให้มุ่งเน้นในการบริการสาธารณะที่ดีให้เหนือกว่าความสนใจของตนเองผู้นำจะต้องกระตุ้นให้ลูกจ้างหรือผู้ตามทำงานด้วยความใส่ใจและสนใจซึ่งใกล้เคียงกับการอธิบายของ Ospina (2017) ที่ว่า องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำสาธารณะว่าผู้นำจะต้องเปรียบเทียบระหว่าง 1)ประสิทธิภาพและความรับผิดชอบ 2)ประโยชน์ส่วนตัวและสิ่งที่ดีสาธารณะ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาประกอบการอธิบายของ Hartley (2018) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำสาธารณะว่ามีที่มาได้หลายทาง ได้แก่ 1)ภาวะผู้นำทางการเมืองเป็นผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตยหรือได้รับการแต่งตั้ง 2)ภาวะผู้นำมืออาชีพ ได้แก่ ผู้นำเพื่อการบริการสาธารณะเช่น ผู้นำด้านสุขภาพ ผู้จัดการสาธารณะท้องถิ่นหรือรัฐบาลกลาง ผู้นำตำรวจ 3)ภาวะผู้นำชุมชนหรือภาคพลเมืองเป็นผู้นำแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ (Informal) ที่มีบทบาทในกิจกรรมสังคมผู้นำอาสาสมัครหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิ่งที่มีในสังคม 4)ภาวะผู้นำส่วนตัวเป็นผู้นำที่สนใจในสิ่งที่มีสาธารณะและนำเสนอความรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วน Ahmed et al (2012) ได้อธิบายไว้ถึง การตัดสินใจเป็นการเลือกทางเลือกต่างๆเพื่อจะพยายามให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสูงสุดและได้แบ่งรูปแบบการตัดสินใจ (Decision-Making) ออกเป็น 4 รูปแบบ 1) Analytical เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลแล้วหาทางเลือกอื่นๆ และต้องใช้เวลาในการตัดสินใจ 2) Behavior เป็นพฤติกรรมที่ใช้ข้อมูลน้อยกว่าความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผู้อื่น (3) Conceptual เป็นการพิจารณาทางเลือกต่างๆและความเป็นไปได้ในอนาคต เป็นพวกที่ชอบเสี่ยงและฉลาดในการหาทางแก้ไขปัญหา 4) Directive เป็นการตัดสินใจแบบง่าย ตรงเป้าหมายของปัญหา มักจะเป็นการสนใจข้อเท็จจริงและตัดสินใจอย่างรวดเร็วภายใต้ข้อมูลหรือทางเลือกที่จำกัด ในขณะที่ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2550) การคลังท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการในการจัดการบริหารการคลังขององค์การบริหารการปกครองท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานประกอบด้วย 1)การจัดทำงบประมาณ ได้แก่แผนงานปฏิบัติที่แสดงในรูปตัวเงินและแสดงในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดได้ตามแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยมีตัวชี้วัดในเรื่องความคุ้มค่าและการบรรลุเป้าหมาย 2)การเงินและบัญชีประกอบด้วย การเบิกเงิน การจ่ายเงินการรับเงินการเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินเป็นกิจกรรมการให้บริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของส่วนราชการที่ใช้งบประมาณ 3) การพัสดุ มีขั้นตอนในการดำเนินงานตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวางแผน การควบคุม การบำรุงรักษาและการจำหน่ายพัสดุ 4)การจัดหารายได้ เป็นการจัดเก็บภาษี 5)การตรวจสอบ ดังนั้น ภาวะผู้นำท้องถิ่นย่อมต้องมี

ความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง รวมถึง อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพองค์กรท้องถิ่นได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจองค์ประกอบของภาวะผู้นำภาคพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของ คลังท้องถิ่น

2.2 เพื่อสอบสวนหาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำภาคพลเมืองการตัดสินใจและผลการ ปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น

2.3 เพื่ออธิบายและพยากรณ์ภาวะผู้นำภาคพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของ คลังท้องถิ่น

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางให้ผู้บริหารหรือนายกเทศมนตรีที่เป็นผู้นำภาคพลเมืองนำวิธีตัดสินใจ ที่ถูกต้องไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผลการปฏิบัติงานด้านการคลัง

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถนำเสนอต่อผู้บริหารองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การตัดสินใจที่มีต่อการทำงานขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารการคลังท้องถิ่น

3.2 นักศึกษา นักวิชาการ สามารถนำผลวิจัยนี้ไปขยายการศึกษาวิจัยในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้นได้ เพราะขอบเขตการวิจัยนี้ใช้เฉพาะพื้นที่องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่างของประเทศไทย ถ้าใช้พื้นที่อื่น ผลที่ได้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบต่างๆ รวมถึงการพยากรณ์ประสิทธิภาพของการบริหารการคลังท้องถิ่นที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และกลุ่มผู้บริหาร พร้อมทั้ง ข้าราชการ พนักงานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด อุบลราชธานี อำนาจเจริญ โยธาธร และศรีสะเกษ จำนวน 608 องค์กรเป็นหน่วยประชากร ขนาดตัวอย่าง เพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างที่สามารถพยากรณ์ได้ถึงกลุ่มประชากร ผู้วิจัยได้ใช้สูตรของ Yamane ที่ระดับ ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง ได้ตัวอย่างจำนวน 241 องค์กร โดยเก็บ ข้อมูลองค์กรละ 2 ตัวอย่าง ได้ตัวอย่างในการให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 482 คน (Sing, 2014) วิธีสุ่ม

ตัวอย่าง (Sampling Technique) ผู้วิจัยมุ่งหมายให้ได้ตัวอย่างจากทุกหน่วยประชากรด้วยความประหยัดและสะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูล เพราะฉะนั้นผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างตามความน่าจะเป็นจากทุกหน่วยประชากรแบบง่าย หากแต่ต้องเก็บข้อมูลให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ขึ้นไป เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาและทดสอบเครื่องมือวิจัยชนิดแบบสอบถามมาตรวัด 5 ระดับ ที่แปลผลว่า มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นตามเกณฑ์โดยมีค่า Alpha ทั้งชุดเท่ากับ .96 (Variance .01) และมีความเชื่อมั่นรายข้อระหว่าง .30-.75 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตอนการเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอหนังสือส่งจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย สำหรับนำไปขออนุญาตหน่วยงานในการเก็บข้อมูล 2) ขั้นตอนการนำส่งแบบสอบถาม และติดตามผลการจัดเก็บ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้กำชับให้ผู้ช่วยวิจัยนำส่งแบบสอบถามให้ถึงกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งติดตามเก็บข้อมูลกลับคืนมา 3) ขั้นตอนการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยเฉพาะการตอบคำถามครบทุกข้อ เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ผลจำนวน 442 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.07 ถือว่ามีข้อมูลเพียงพอต่อการวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกรณีสองกลุ่มตัวอย่างใช้ สถิติทดสอบ t-test และสำหรับสามกลุ่มตัวอย่างขึ้นไปใช้ F-test และ MANOVA สำหรับความแปรปรวนของหลายกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ถือเอาผลการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นเกณฑ์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรท้องถิ่นและมีประสบการณ์หรือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการคลังท้องถิ่น จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์คำให้การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) จัดกลุ่มคำ โดยมีจุดมุ่งหมายนำเอาคำให้การสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน มาจัดกลุ่มคำที่ตรงกัน หรือสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมตรวจสอบความถี่ 2) การตรวจสอบความถี่ เป็นขั้นตอนการบันทึกความถี่ของคำหรือกลุ่มคำที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน หรือตรงกัน หรือคล้ายกัน ของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 3) การถอดความหมาย หรือการแปลความ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเอาคำ หรือกลุ่มคำ มาถอดความหมาย หรือแปลความหมาย สำหรับนำไปใช้เป็นผลของการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสำรวจองค์ประกอบของภาวะผู้นำภาคพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่นผลการวิจัยแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำพลเมือง (Civic Leadership)

ภาวะผู้นำภาคพลเมือง (Civic Leadership)	\bar{X}	Std. Error	S.D.
ภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership)	4.09	0.03	0.70
ภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership)	3.93	0.04	0.75
ภาวะผู้นำจริยธรรม (Ethical Leadership)	3.89	0.04	0.78
ภาวะผู้นำบริหารจัดการ (Managerial Leadership)	3.94	0.03	0.72
รวม	3.96	0.04	0.74

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำพลเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.74) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำทางการเมือง ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.70) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.72) และน้อยที่สุดคือ ภาวะผู้นำจริยธรรม ($\bar{X}=3.89$, S.D.= 0.78)

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของการตัดสินใจ (Decision Making)

การตัดสินใจ (Decision Making)	\bar{X}	Std. Error	S.D.
รูปแบบการคิดวิเคราะห์ (Analytical Style)	3.96	0.03	0.69
รูปแบบพฤติกรรม (Behavioral Style)	4.05	0.03	0.69
รูปแบบกรอบแนวคิด (Conceptual Style)	3.98	0.03	0.72
รูปแบบการอำนาจการ (Directive Style)	4.02	0.03	0.66
รวม	4.00	0.03	0.60

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบของการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.60) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รูปแบบพฤติกรรม ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.69) รองลงมา คือ รูปแบบการอำนาจการ ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.66) และน้อยที่สุด คือ รูปแบบการคิดวิเคราะห์ ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.69)

ตารางที่ 3 องค์ประกอบผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น (Local Fiscal Effectiveness)

ผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น (Local Fiscal Effectiveness)	\bar{X}	Std. Error	S.D.
การจัดการงบประมาณ (Budgeting Management)	4.18	0.03	0.66
การบัญชี (Accounting)	4.22	0.03	0.71
การประชาสัมพันธ์ (Public Relation)	4.08	0.03	0.70
รวม	4.16	0.03	0.62

จากตารางที่ 3 พบว่าองค์ประกอบผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.62) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบัญชี ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.71) รองลงมา คือ การจัดการงบประมาณ ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.66) และน้อยที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.70)

ตารางที่ 4 สรุปภาวะผู้นำพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น

สรุป	\bar{X}	Std. Error	S.D.
ภาวะผู้นำพลเมือง (Civic Leadership)	3.96	0.04	0.74
การตัดสินใจ (Decision Making)	4.00	0.03	0.60
ผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น (Local Fiscal Effectiveness)	4.16	0.03	0.62
รวม	4.04	0.03	0.65

จากตารางที่ 4 ตัวแปรทั้งสามมีลักษณะตามค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.65) ทั้งในภาพรวมและตัวแปรองค์ประกอบ โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการปฏิบัติงานคลังท้องถิ่น ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.62) รองลงมาคือ การตัดสินใจ ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.60) และน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำพลเมือง ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.74)

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่นผลการวิจัยปรากฏตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำภาคพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น

ตัวแปร	ภาวะผู้นำภาคพลเมือง	การตัดสินใจ	ผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น
ภาวะผู้นำภาคพลเมือง	1	.727**	.683**
การตัดสินใจ	.727**	1	.705**
ผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น	.683**	.705**	1

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 ตัวแปรภาวะผู้นำท้องถิ่น การตัดสินใจ และประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับปานกลาง ถึงมาก โดยมีค่า r ระหว่าง .683-.727

5.3 ผลการพยากรณ์ภาวะผู้นำภาคพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 6 การพยากรณ์ภาวะผู้นำพลเมือง การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงานของคลังท้องถิ่น

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (St _e)	คะแนนมาตรฐาน (β)	ผลทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
1 (Constant)	1.744	.133		13.099	.000
Political Leadership	.591	.032	.659	18.391	.000
2 (Constant)	.973	.140		6.963	.000
Political Leadership	.418	.033	.466	12.629	.000
Directive Style	.368	.035	.389	10.548	.000
3 (Constant)	.837	.137		6.126	.000
Political Leadership	.350	.034	.391	10.328	.000
Directive Style	.258	.039	.273	6.705	.000
Conceptual Style	.214	.037	.246	5.858	.000

	ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนน ดิบ (B)	ความคาด เคลื่อน มาตรฐาน (St _e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผล ทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
4	(Constant)	.792	.137		5.798	.000
	Political Leadership	.289	.040	.323	7.243	.000
	Directive Style	.246	.038	.260	6.383	.000
	Conceptual Style	.193	.037	.222	5.213	.000
	Managerial Leadership	.109	.039	.126	2.825	.005
5	(Constant)	.734	.138		5.327	.000
	Political Leadership	.283	.040	.316	7.119	.000
	Directive Style	.224	.039	.237	5.697	.000
	Conceptual Style	.135	.044	.155	3.086	.002
	Managerial Leadership	.098	.039	.114	2.547	.011
	Behavioral Style	.109	.045	.121	2.444	.015

จากตารางที่ 6 อิทธิพลต่อประสิทธิผลการคลังท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วยตัวแปรภาวะผู้นำทางการเมือง ภาวะผู้นำบริหารจัดการ และการตัดสินใจแบบพฤติกรรม และอำนาจการ ทั้งนี้มีผลทดสอบ F เท่ากับ 127.97 (Sig. 000) ส่วนคะแนนมาตรฐาน หรือสัมประสิทธิ์พยากรณ์ของแต่ละตัวแปรนั้น ประกอบด้วย .31, .23, .15 และ .04 นอกจากนี้แล้ว ตัวแปรทั้งหมดมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีค่า $R^2 = .59$ หากแต่มีระดับความคลาดเคลื่อน .39 หรือมีความมีนาเชื่อถือของการพยากรณ์ เท่ากับ .61 หรือมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง

5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางให้ผู้บริหารหรือนายกเทศมนตรีที่เป็นผู้นำภาคพลเมืองนำวิธีตัดสินใจ ที่ถูกต้องไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผลการปฏิบัติงานด้านการคลังผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำ และกลุ่มผู้นำ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นหัวข้อในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และกระบวนการจัดสรรทรัพยากร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ หากแต่ต้องเน้น การตัดสินใจที่ถูกต้อง สะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนความต้องการของส่วนร่วม โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกด้าน

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยนี้ ที่ค้นพบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่น และการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย ระดับการศึกษา ภาวะผู้นำทางการเมือง ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ และการตัดสินใจแบบพฤติกรรม กรอบแนวคิด ร่วมกับ อำนาจการนั้น เน้นการนำไปลงมือปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนางาน หรือการพัฒนาโครงการ ตลอดจนการทำกิจกรรมใดใดที่สัมพันธ์กับ การได้ตำแหน่งมาจากการเลือกตั้ง การกำหนดนโยบายพื้นฐานเกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ของประชาชน การใช้อำนาจหน้าที่ การปฏิบัติงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวม และ ความรับผิดชอบต่อความเจริญของท้องถิ่นควบคู่ไปพร้อมกับ การตระหนักถึงการทำงานที่คำนึงถึงความเข้าใจในความรู้สึกของเพื่อนร่วมงาน การรับฟังเพื่อนร่วมงาน ความถูกต้อง และผลประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ อดทนต่อสถานการณ์ที่กดดัน และการอดทนต่อสถานการณ์ที่กดดัน

และจากผลวิจัยดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องเป็นบางส่วน กับผลวิจัยของ จงศักดิ์ จงรัก (2553) ที่ได้ค้นพบค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลการคลังท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง หากแต่ค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายบริหาร ความพร้อมของทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการคลังด้านการจัดเก็บภาษี และความสามารถในการหารายได้ขององค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดว่า ปัจจัยทั้งสองส่วนนี้ส่งกระทบต่อกันและกัน โดยเฉพาะปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร กับการเพิ่มขึ้น หรือลดลงของประสิทธิผลการคลัง นอกจากนี้แล้ว ผลวิจัยนี้ยังมีผลที่ได้จากการค้นพบ ชัดแย้งกับผลวิจัยของ เพ็ญพิมล หกสุวรรณ (2559) ที่ค้นพบปัญหาสำคัญของการบริหารจัดการด้านการคลังขององค์กรท้องถิ่นแล้ว ส่งผลให้ขาดความเชื่อมโยงไปยังประชาชน รวมถึง ปัญหาขาดการวางแผนทั้งรายได้รับและรายจ่าย อีกทั้งยังพบว่า ปัญหาเกิดขึ้นจากโครงสร้าง และการขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเองขององค์กร ทำให้เป็นเหตุให้ประสิทธิผลการคลังลดลง ซึ่งด้วยปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้เสนอให้ปรับรื้อระบบ ปรับรื้อโครงสร้าง และเน้นการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิผลการคลังในเชิงบวก แต่อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยนี้ ที่ได้ค้นพบปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการคลัง ที่ประกอบด้วย อิทธิพลจากปัจจัยด้านภาวะผู้นำท้องถิ่น เช่น รูปแบบภาวะผู้นำการเมือง และการบริหารจัดการ โดยเฉพาะ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจน การจัดสรรทรัพยากร ที่มุ่งสู่การตอบสนองต่อประโยชน์ที่พึงได้ของประชาชนในพื้นที่ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งด้วยเหตุนี้ ทำให้ปัจจัยทั้งสองด้าน ส่งผลต่อการทำนายผลด้านประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น เช่นเดียวกับ การค้นพบของ ณรงค์ฤทธิ์ ทายะ (2556) ที่ได้ค้นพบ อิทธิพลสำคัญของการตัดสินใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สามารถส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กร โดยเฉพาะที่มีต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งด้วยเหตุนี้ การตัดสินใจที่ถูกต้อง รวดเร็วของผู้นำองค์กรท้องถิ่น จะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของประสิทธิผลองค์กรได้ถึงร้อยละ 46 เช่น ประสิทธิภาพด้าน

การแก้ไขปัญหาก็ทุกปัญหา อย่างสะดวกและรวดเร็ว หากแต่ต้องเน้นอิทธิพลที่ส่งผลจากการตัดสินใจในของผู้นาองค์กร ที่มีภาวะผู้นำได้อย่างถูกต้องด้วยเช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้น สิ่งสำคัญที่ได้จากการค้นพบนี้ เป็นตัวชี้ให้ตระหนักถึง การให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้นาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สัมพันธ์เชิงอิทธิพลต่อ การเพิ่มขึ้น หรือลดลงได้จริงของประสิทธิผลการคลัง โดยเฉพาะที่เน้นการตัดสินใจของผู้นาองค์กร ที่มีต่อการดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำไปกำหนดใช้ในทางปฏิบัติจาก 1)การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินการที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ หรือ 2)การจัดโครงการที่เน้นการให้บริการสาธารณะ ที่เอื้อต่อประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ทั้งที่เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ การจัดการศึกษา ไปจนถึงการดูแลสุขภาพของประชาชน เช่น การปราบยาเสพติดในพื้นที่ หรือการปราบปรามการพนัน ตลอดจนถึงการจัดให้มีบริการด้านการสาธารณสุข ภายในชุมชน จากการกำหนดให้บุคลากร และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่น ออกเยี่ยมประชาชนอย่างจริงจัง ย่อมส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ในทางปฏิบัติที่สามารถสะท้อนถึง ประสิทธิภาพการคลัง หรือการใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จริง ทั้งนี้เพราะเหตุผลที่เข้าใจได้ง่ายคือ เป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ย่อมต้องรู้จักปัญหา และเข้าใจถึงวิธีการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ มากกว่าหน่วยงานระดับอื่น ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจของผู้นาองค์กรท้องถิ่น เป็นทั้งจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กรได้ในขณะเดียวกัน (Shalom, 2015)

องค์ความรู้ที่สำคัญของงานวิจัยนี้เน้น การส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจ ทั้งที่สัมพันธ์กับรูปแบบของการตัดสินใจ และประเด็นที่ต้องตัดสินใจของผู้นาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐาน 1)ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ 2)การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนั้นที่ได้ผลจริง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้อง กับการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ การสาธารณสุข การศึกษา และการดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย เช่น การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากยาเสพติด และอบายการพนัน อีกทั้งยังจำเป็นต้องจัดให้บริการสาธารณะอื่นที่เน้นความสะดวกสบายของประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึง การดูแลสุขภาพของเด็ก และคนชรา การดูแลคนยากจน คนไร้ที่พึ่งอาศัยไปจนถึง คนจรจัด ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจของผู้นาท้องถิ่น เป็นทั้งกุญแจดอกสำคัญ และเงื่อนไข ที่ทำให้กระบวนการบริหารจัดการองค์กรท้องถิ่น เป็นความรับผิดชอบต่อประชาชน (Hutchinson et al, 2014)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากงานวิจัยนี้ค้นพบเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่น และการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย ระดับการศึกษา ภาวะผู้นำทางการเมือง ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ และการตัดสินใจแบบพฤติกรรม กรอบแนวคิด ร่วมกับอำนาจการ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 นายองค์การ ปลัดองค์การ และกลุ่มผู้บริหาร รวมถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำเอาผลวิจัยนี้ ไปใช้เป็นหัวข้อสำหรับการกำหนดนโยบาย ไปจนถึงการวางแผนยุทธศาสตร์ ที่เน้นรูปแบบการตัดสินใจของผู้นำองค์กร ตลอดจนถึง การเน้นรูปแบบของการบริหารจัดการที่มีผู้นำองค์กร ที่ให้ความสำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากร ที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับ การสร้างแผนงานในทางปฏิบัติที่เน้นการตัดสินใจของผู้นำ ที่ให้ความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ การจัดการศึกษา การบริการสาธารณสุข และการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ โดยปราศจากบ่อนการพนัน และปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ซึ่งด้วยเหตุนี้ ผู้นำ และกลุ่มผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นหัวข้อในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และกระบวนการจัดสรรทรัพยากร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ หากแต่ต้องเน้นการตัดสินใจที่ถูกต้อง สะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนความต้องการของส่วนร่วม โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกด้าน เช่น การตัดสินใจของผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีต่อการบริการสาธารณสุขในชุมชน หรือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การประกอบอาชีพ หรือการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน หรือการตัดสินใจของผู้นำกับการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชุมชน ทั้งที่สัมพันธ์กับยาเสพติด หรือบ่อนการพนันในสังกัดมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรเพิ่มการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น

7.3.2 ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างและมีการศึกษาเปรียบเทียบตามกลุ่มอาชีพอายุการศึกษา และอื่นๆ

7.3.3 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำท้องถิ่น และการตัดสินใจ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น ในพื้นที่อื่นๆ

8. บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดอุบลราชธานี**

อำนาจเจริญ ยโสธร และศรีสะเกษ. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2563. จาก <https://www.dla.go.th>

จงศักดิ์ จงรัก. (2553). **ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการบริหารการเงินการคลังท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์กร**

ปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี.

- ณรงค์ฤทธิ์ ทายะ. (2556). ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน: กรณีศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1. *วารสารพิษนศวรรสาร*. 9(1). 83-95.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2550). *การคลังรัฐบาลและการคลังท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- เพ็ญพิมล หกสุวรรณ. (2559). *ศักยภาพของการคลังท้องถิ่น: กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ahmed, A., Hasnain, N. & Venkatesan, M. (2012). Decision making in relation to personality types and cognitive styles of business students. *The IUP Journal of Management Research*. 11(2). 20-29.
- Ascencio, H., & Mujkic, E. (2016). Leadership behaviors and trust in leaders: Evidence from the U.S. federal government. *Public Administration Quarterly*. 40(1). 156-179.
- Benington, J. (2015). Public value as a contested democratic practice, in Bryson, J., Crosby, B. and Bloomberg, L. (Eds.). *Creating Public Value in Practice*, Taylor and Francis, Boca Raton. FL. 29-47.
- Brookes, S. & Grint, K. (2010). *The new public leadership challenge*. Basingstoke : Palgrave Macmillan.
- Bryson, J., Crosby, B. & Bloomberg, L. (2014). Public value governance: moving beyond traditional public administration and the new public management. *Public Administration Review*. 74(4). 445-456.
- Gliem, J.A., & Gliem, R.R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scale. *Midwest Research-to-Practice Conference in adult continue and community education*. 2003. 82-88.
- Hambleton, R., Howard, J. Michael, B. & Taylor, M. (2009). *International insights on civic leadership and public service innovation*. Local Authority Research Council Initiative, University of the West of England, Bristol.
- Hartley, J. (2018). Ten propositions about public leadership. *International Journal of Public Leadership*. 14(4). 202-217.
- Heifetz, R.A., Grashow, A. & Linsky, M. (2009). *The practice of adaptive leadership: Tools and tactics for changing your organization and the world*. Boston, MA : Harvard Business Press.

- Hutchison, J., Walker, E., & McKenzie, F.H. (2014). Leadership in local government: No girls allowed. **Australian Journal of Public Administration**. 73(2). 181-191.
- Kniffin, L.E. & Patterson, R.M. (2019). Re-imagining community leadership development in the post-Industrial Era. **Journal of Leadership Education**. 18(4). 188-205.
- Lee, D.K., In, J., & Lee, S. (2015). Standard deviation and standard error of the mean. **Korea Journal of the anesthesiology**. 68(3). 220-223.
- Ospina, S. (2017). Collective leadership and connect in public administration: Bridging public leadership studies. **Public Administration Review**. 77(2). 275-287.
- Ospina, S.M. & Foldy, E.G. (2016). **Collective dimensions of leadership**. In A. Farazmand (Ed.), **Global encyclopedia of public administration, public policy, and government**. Cham, Switzerland : Springer.
- Shalom, D. (2015). **Local leadership and decision-making**. Boston, MA : Harvard Business Press.
- Sing, M. (2014). Sampling technique & determination of sample size in applied statistics research: an Overview. **International Journal of Economics, Commerce and Management**. 11(11). 1-22.

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*

Administration Based on Good Governance in the Effectiveness of Local Government Organizations, Selephum District, Roi Et Province

พระสุริยะ ศรีสุระ¹

Phra Suriya Srisura¹

นักวิจัยอิสระ จังหวัดร้อยเอ็ด¹

Independent Researcher, Roi Et Province¹

Email : Waynetto8@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างได้แก่บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 141 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับต่ำ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักการระับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ 2. ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับต่ำ ได้แก่ ด้านการบริหารงานองค์กรด้านการบริหารงานงบประมาณด้านการบริหารงานบุคลากรและด้านการบริหารงานบริการสาธารณะตามลำดับ 3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กร

* Received December 7, 2021; Revised January 8, 2022; Accepted January 14, 2022

ปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ($r_{xy} = 0.274$)

คำสำคัญ : การบริหาร; หลักธรรมาภิบาล; ประสิทธิภาพ; องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the administration level based on Good government in the effectiveness of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province, 2) to study the effectiveness of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province, and 3) study the relationship between the administration level based on Good government and the effectiveness of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province. The sample was 141 personnel of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province. The instrument used for data collection is a questionnaire. Statistics for analyzed data were percentage, mean, standard deviation and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The results of this study found that; 1. The administration level based on Good government in the effectiveness of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province overall, was at a moderate level. When considering each aspect in order in order from the highest to the lowest averages were rule of law, responsibility principle, principle of participation, value principle, moral principles, and principles of transparency, respectively. 2. The effectiveness of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province overall, was at a high level. When considering each aspect in order from the highest to the lowest averages were organization administration, budget management, personnel management, and in terms of public service administration, respectively. 3. The results of the analysis of the relationship between the administration level based on Good government and the effectiveness of local government organizations, Selephum District, Roi Et Province overall, was a statistically correlation at the .01 level, with a low correlation. ($r_{xy} = 0.274$)

Keywords : Administration; Good Governance; Effectiveness; Local Government Organizations

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ธรรมาภิบาล(Good Governance) ถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ของการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ ทั้งภาครัฐภาคเอกชน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องยึดถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ว่าด้วยองค์ประกอบของธรรมาภิบาล 6 ประการ คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยมุ่งต่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ (จงรักษ์ สุวัฒน์, 2551) สำหรับประสิทธิผลขององค์การ(Organizational Effectiveness) คือความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยวัดได้จากผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง(Actual Performance) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายระดับปฏิบัติการ(Operative Goal) ที่กำหนดไว้ เป้าหมายเชิงปฏิบัติการนี้ถูกเชื่อมโยงจากเป้าหมายของหน่วยงานที่ได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการ(Official Goal) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประเมินประสิทธิผลการบรรลุเป้าหมาย เป็นการวัดผลสำเร็จขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน (Ends) ซึ่งเหมาะสมกับองค์การที่มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน เพียงพอจะสร้างความเข้าใจและเห็นพ้องร่วมกันของฝ่ายต่างๆ อีกด้วย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งสิ้น จำนวน 12 แห่งประกอบด้วยเทศบาลตำบลเกาะแก้วเทศบาลตำบลขาวเทศบาลตำบลท่าม่วงเทศบาลตำบลนาแซงเทศบาลตำบลนาเมืองเทศบาลตำบลพรสวรรค์เทศบาลตำบลเมืองไพรเทศบาลตำบลวังหลวงเทศบาลตำบลเสลภูมิองค์การบริหารส่วนตำบลนาเลิงองค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือองค์การบริหารส่วนตำบลภูเงินปัจจุบัน ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 17 คน การบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติงานตาม นโยบาย ภาระงาน อำนาจหน้าที่ พระราชบัญญัติระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ และคำสั่ง นอกจากนั้นต้องบริหารงานในองค์กร บุคลากร ทรัพยากรงบประมาณ และการให้บริการสาธารณะ หัวใจสำคัญผู้บริหารงานต้องมีคุณธรรมตรงตามหลักธรรมาภิบาลที่กล่าวไว้ คือ ต้องมีความรับผิดชอบในคุณธรรมอย่างสูงสุด เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล แล้วต้องทำให้เกิดเป็นที่ประจักษ์แก่องค์กร บุคลากร การใช้งบประมาณ และการให้บริการสาธารณะ หากผู้บริหารท้องถิ่นขาดคุณธรรม การบริหารงานก็จะไม่ราบรื่น เกิดความขัดแย้งขึ้นทันที ผู้วิจัยจึงเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นในพื้นที่ จากการสังเกต และได้สนทนากับบุคลากร ผู้บริหารท้องถิ่นมักใช้พระเดช มากกว่าพระคุณ คือใช้อำนาจมากจนเกินไป จนทำให้เกิดข้อขัดแย้ง ปัญหาเหล่านี้มักจะเกิดกับผู้บริหารที่ไม่รู้จักใช้หลักธรรมาภิบาล จนนำไปองค์กรไม่เจริญก้าวหน้า ผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เหมาะแก่การแก้ปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารทุกระดับสามารถนำไปปรับใช้ทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารงาน หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารจัดการ

ที่ดีเพราะมีการปรับวิถีคิดวิธีการบริหารราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบโดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมา เพื่อทุกคนทุกฝ่ายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบแก้ปัญหาพัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง หลักธรรมาภิบาล จึงตั้งอยู่บนรากฐานของความถูกต้องดีงามมั่นคงหรือธรรมาธิปไตยมุ่งให้ประชาชนชุมชนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการบริหารจัดการในทุกระดับ ปรับวัฒนธรรมขององค์การภาครัฐใหม่เพราะระบบราชการที่แข็งตัวเกินไปทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดความชอบธรรม กฎเกณฑ์เข้มงวดช่องทางการสื่อสารขาดตอน รัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้ถูกต้อง ทำให้ความคิดเกี่ยวกับ Government เปลี่ยนไปกลับกลายเป็น Governance ที่ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม (สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร, 2551)

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อส่วนร่วม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางให้ข้าราชการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3.2 ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ดทั้ง 12 แห่ง กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามานะ(Taro Yamane)ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 141คนและการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวคิดของสำนักงานพัฒนาระบบข้าราชการ (ก.พ.ร.) พ.ศ. 2555 ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากแนวคิดของ สมพงษ์ เกษมสิน (2523, หน้า 5-6) หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และทดลองใช้กับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค(Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1)ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) 2)ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค 3)ค่าความถี่ 4)ร้อยละ 5)ค่าเฉลี่ย 6)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7)การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัย ด้วยตัวเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล 1)ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ 2)ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอริยสัจ 4 ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย(\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) 3)วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) (D.E. Hinkle, W. William, and G.J. Stephen, 1998)

5. ผลการวิจัย

5.1 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
1)หลักนิติธรรม (X_1)	3.55	0.54	1	มาก
2)หลักคุณธรรม (X_2)	3.43	0.56	5	ปานกลาง
3)หลักความโปร่งใส (X_3)	3.33	0.91	6	ปานกลาง
4)หลักการมีส่วนร่วม (X_4)	3.54	0.70	3	มาก
5)หลักสำนึกรับผิดชอบ (X_5)	3.55	0.57	2	มาก
6)หลักความคุ้มค่า (X_6)	3.49	0.54	4	ปานกลาง
รวม	3.48	0.49	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ หลักนิติธรรม(X_1) หลักการรับผิดชอบต่อ (X_5) หลักการมีส่วนร่วม(X_4) หลักความคุ้มค่า(X_6) หลักคุณธรรม(X_2) และหลักความโปร่งใส(X_3) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน

ประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้บริหารในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
1) ด้านการบริหารงานองค์กร (Y_1)	4.30	0.76	1	มาก
2) ด้านการบริหารงานบุคลากร (Y_2)	4.21	0.92	3	มาก
3) ด้านการบริหารงานงบประมาณ(Y_3)	4.29	0.88	2	มาก
4) ด้านการบริหารงานบริการสาธารณะ(Y_4)	4.19	0.85	4	มาก
รวม	4.25	0.64	-	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการบริหารงานองค์กร(Y_1) ด้านการบริหารงานงบประมาณ(Y_3) ด้านการบริหารงานบุคลากร(Y_2) และด้านการบริหารงานบริการสาธารณะ(Y_4) ตามลำดับ

5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ประสิทธิผลขององค์กร				ภาพรวม (Y_{tot})
	1) ด้านการบริหารงานองค์กร (Y_1)	2) ด้านการบริหารงานบุคลากร (Y_2)	3) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (Y_3)	4) ด้านการบริหารงานบริการสาธารณะ (Y_4)	
1) หลักนิติธรรม (X_1)	.434**	.511**	.493**	.140**	.231**
2) หลักคุณธรรม (X_2)	.482**	.472**	.364**	.001**	.781**
3) หลักความโปร่งใส (X_3)	.416**	.588**	.350**	.000**	.490**
4) หลักการมีส่วนร่วม (X_4)	.795**	.906**	.699**	.000**	.231**
5) หลักสำนึกรับผิดชอบ (X_5)	.810**	.652**	.817**	.000**	.165**
6) หลักความคุ้มค่า (X_6)	.466**	.996**	.982**	.150**	.786**
ภาพรวม (X_{tot})	.627**	.946**	.639**	.000**	.274**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ($r_{xy} = 0.274$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักในการบริหารประเทศ โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐมาตรา 65 ซึ่งกล่าวว่า รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) ได้ระบุที่มาของนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างมาก บางเรื่องมีผลในทางขยายตัวและสร้างสรรค์ บางเรื่องมีผลในทางชะลอตัวหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์ จนบางครั้งกลายเป็นภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ซึ่งภาควิชาการและผู้ได้รับผลกระทบเห็นว่า สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากความหย่อนประสิทธิภาพของกลไกการบริหารกิจการบ้านเมือง การบริหารราชการ การกำหนดนโยบายสาธารณะและการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ อันเป็นความรับผิดชอบของภาคราชการทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสรรค์ สุภารีย์, รัฐบุรุษคัมภีร์ (2559) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลนครขอนแก่นจังหวัดขอนแก่นผลการศึกษาพบว่าบุคลากรเทศบาลนครขอนแก่นมีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

6.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดให้ความสำคัญกับคุณภาพของการบริหารงานที่มีประสิทธิผล โดยการบริหารงานองค์กร มีการบริหารงานในองค์กรด้วยความรักเมตตา เพื่อพัฒนาให้องค์กรได้รับความเจริญก้าวหน้า บริหารงานในองค์กรเพื่อช่วยพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้า, การชื่นชม ปิติ ยินดี ยกย่องกับการบริหารงานในองค์กรที่ประสบความสำเร็จ เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า บริหารงานในองค์กรคุ้มค่า คุ่มทุน เพียงพอ เหมาะสมมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อส่วนรวม เพื่อช่วยเหลือบำบัดความทุกข์ และบำรุงสุข การบริหารงานในองค์กรถูกต้อง ยุติธรรม สุจริต โปร่งใส ซื่อตรง ซื่อสัตย์ สุจริต ถูกต้อง โปร่งใส ไร้อคติ เทียงธรรม เป็นกลาง และไม่เลือกปฏิบัติ เอื้อเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เสียสละพัฒนาองค์กรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ อุษณี มงคลพิทักษ์สุข (2551) กล่าวว่า การนำแนวทางการบรรลุเป้าหมายไปใช้ในการบริหารแม้การประเมินประสิทธิผลขององค์กรด้วยเกณฑ์ด้านเป้าหมาย จะเป็นเครื่องมือสำคัญใน

การสร้างประสิทธิภาพทางการบริหารแก่องค์กรส่วนรวม แต่การมุ่งเป้าหมายสุดท้ายเพียงประการเดียว อาจเกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า การขาดความเอาใจใส่ต่อกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ซึ่งกรณีนี้ มักมีผลต่อขวัญ กำลังใจ และความไม่พึงพอใจของพนักงาน ฉะนั้น หากบริหารองค์การจะนำแนวทางนี้ไป ใช้ให้เกิดประสิทธิผล ต้องตระหนักถึงสมมติฐานสำคัญ 5 ประการ คือ 1) องค์กรจะต้องมีเป้าหมายหรือ ผลลัพธ์สูงสุด(Ultimate Goal) ที่ต้องการบรรลุ 2) เป้าหมายต้องถูกระบุให้ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน 3) เป้าหมายต้องมีจำนวนพอเหมาะต่อการบริหารจัดการ 4) เป้าหมายดังกล่าวต้องได้รับการยอมรับหรือ เห็นชอบร่วมกันทุกฝ่าย และ 5) เป้าหมายต้องสามารถวัด(measurable) เพื่อติดตามความก้าวหน้าได้ สอดรับกับงานวิจัยของ กมลพรรณ พึ่งดวง(2560) ที่ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ($r_{xy} = 0.274$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารหรือผู้นำไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใดมีขนาดองค์กรเล็กหรือใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง หากผู้บริหารมีวิธีการบริหารที่ดีโดยมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ภายใต้การดำเนินงานด้วยความโปร่งใสรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ จะช่วยทำให้การดำเนินงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิผลมากขึ้น การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารปกครององค์กร ซึ่งการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะหลักนิติธรรมมีความสัมพันธ์กับด้านการบริหารงานบุคลากร สำหรับหลักคุณธรรม มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกด้าน โดยมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานองค์กรด้านการบริหารงานบุคลากรด้านการบริหารงานงบประมาณสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย จันทรรัตน์กานต์ (2560) ที่ได้ศึกษาหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าหลักธรรมาภิบาลส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลักความโปร่งใสส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีสูงสุด และหลักนิติธรรม ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีต่ำสุด โดยที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีได้ร้อยละ 68.20

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักความโปร่งใส มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำสุด ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาอย่างสม่ำเสมอ

7.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักนิติธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด ในระดับดีมาก ดังนั้น ผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ควรปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ที่มีอยู่ซึ่งมีความทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายกฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 จากการศึกษาพบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส รับผิดชอบ ตรวจสอบได้ มุ่งประโยชน์สุขให้เกิดกับบุคลากรทุกฝ่าย และมุ่งจัดสรรทรัพยากรขององค์กรอย่างคุ้มค่าเป็นระบบตามกฎหมาย มีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเป็นธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของส่วนรวม ตลอดจนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจ เพื่อให้การดำเนินงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเสลภูมิ บรรลุวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดี

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดทั้งปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กรเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น

7.3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรในด้านสารสนเทศ เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพทางด้านการบริหารให้เพิ่มมากขึ้น

7.3.3 องค์กรต่างๆ สามารถนำเอาผลวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานได้อย่างแท้จริง

8. บรรณานุกรม

- กมลพรรณ พึ่งด้วง. (2560). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรงค์ สุวัฒน์. (2551). การประเมินความเป็นธรรมาภิบาลของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รังสรรค์ สุภารีย์, รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์. (2559). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. 2559(ฉบับพิเศษ). 315-326.
- สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร. (2551). รายงานผลการดำเนินโครงการพัฒนาสมรรถนะหัวหน้า กศน. ตำบล ปี 2554. นครราชสีมา : หจก. มิตรภาพการพิมพ์ 1995.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542, 30 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 26-27.
- อุทัย จันทรรัตน์กานต์. (2560). หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. *Journal of Nakhonratchasima College*. 11(2). 119-128.
- อุษณี มงคลพิทักษ์สุข. (2551). ภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกับประสิทธิผลขององค์การ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Hinkle, D.E, William, W. and Stephen G. J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*. 4th ed. New York : Houghton Mifflin.

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*
Development Guidelines of Happy Organization in School under the
Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร¹ และบุญชม ศรีสะอาด²
Natthapong Noikotr¹ and Boonchom Srisa-ard²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : 63010581018@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2) เพื่อพัฒนาแนวทางสู่ความป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 306 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากสถานศึกษาที่เป็น Best Practice จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านที่ทำงานน้อยอยู่ 2)ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 3)ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ และ 4)ด้านคนทำงานมีความสุข 2. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1 ด้าน ได้แก่

* Received December 17, 2021; Revised January 4, 2022; Accepted January 10, 2022

1)ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 2)ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ 3)ด้านที่ทำงานน่ายุ่ 4)ด้านคนทำงานมีความสุข ทั้ง 4 ด้าน มีแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข รวมทั้งสิ้น 27 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; สถานศึกษา; องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study current conditions, desirable conditions, and the needs to the happy organization in school under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 and 2) develop guidelines of happy organization in school Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2. The samples were 306 school administrators and teachers under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 through stratified random sampling technique, 6 experts of the Best Practices School and 5 experts through purposive sampling technique research the instrument were a rating scale questionnaire and an assessment of appropriateness and feasibility of the guideline. Data were analyzed by using mean, standard deviation, and Priority Needs Index Modified.

The results showed that; 1. The overall opinions concerning the current conditions to the happy organization in school under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 were found to be at the high level. In addition, the desirable conditions could be observed at the highest level. Furthermore, the priority need order from high to low as follow: 1) Livable workplace; 2) Solidarity in the Organization; 3) Positive attitude towards work; and 4) Workforce happiness. 2. The development guideline of the happy organization in school under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 could be established consisting of four aspects as follows: 1) Solidarity in the Organization; 2) Positive attitude towards work; 3) Livable workplace; and 4) Workforce happiness. These four aspects could be elaborated into twenty-seven detailed guidelines for developing schools into happy organizations. The degree of suitability and possibility of this guideline were ranked at the highest level.

Keywords : Development Guidelines; School; Happy Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำกรวิจัย

ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต รัฐบาลจึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม ขณะที่การทบทวนผลการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งมีความเสี่ยงในหลายมิติที่อาจทำให้ปัญหาต่าง ๆ รุนแรงมากขึ้น การพัฒนาประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งหลักการสำคัญประการหนึ่งของแผนฉบับนี้คือ การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในการทำงานในองค์กรที่มุ่งเน้นผลงานเพียงอย่างเดียว ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากคน หรือพนักงาน โดยเฉพาะ ความเบื่อหน่ายงาน ความเครียดในการทำงาน การทำงานตามคำสั่ง ความไม่รักองค์กร (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับ Diener ที่กล่าวว่าในการทำงานเมื่อเกิดอารมณ์ในทางลบ ซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นทุกข์กับสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นในที่ทำงาน เช่น คับข้องใจ เบื่อหน่าย เศร้าหมอง ไม่สบายใจ เมื่อเห็นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์หรือไม่ถูกต้อง อยากปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตนให้มีความสุข (จิตราภรณ์ ลือชา และ กฤษณากรณีย ยูงทอง, 2560) และ Sharon Lee (2016) ได้กล่าวว่า พยายามหลีกเลี่ยงคนที่ขี้อิจฉาและมองโลกในแง่ลบอยู่เสมอ การอยู่ใกล้พวกเขาอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์และลักษณะงานโดยรวมของคุณ การทำงานที่หนักเกินไปและแข่งขันกับเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ รอบตัวคุณ นั้นจะทำให้คุณเครียดมากขึ้นและทำให้คุณไม่มีความสุขกับตัวเองและงานของคุณ และการคิดถึงปัญหาส่วนตัวในที่ทำงานจะไม่ส่งผลดีต่อตัวคุณเอง อาจทำให้เกิดความไม่พอใจและส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของผู้อื่นได้

ความสุขเป็นพลังงานบวกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชีวิตสนุกสนาน มีสีสันและรู้สึกได้ถึงการถูกเติมเต็มในชีวิต ในมิติของการทำงานก็เช่นเดียวกัน คนที่ทำงานอย่างมีความสุขก็อยากจะทำมาทำงานทุกวันและรู้สึกได้ถึงคุณค่าของงานที่ทำนั้น ท้ายที่สุด ผลสัมฤทธิ์ของงานก็มีประสิทธิภาพตามไปด้วย ความสุขจากการทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุด คือ การได้ทำงานในองค์กรแห่งความสุขที่มั่นคง เข้าถึงโอกาสในการพัฒนาอย่างทั่วถึง รู้สึกได้ว่าตนเองมีโอกาสเจริญก้าวหน้า ผู้บังคับบัญชามีธรรมาภิบาล มีเพื่อนร่วมงานที่

เป็นกัลยาณมิตร ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ และมีสวัสดิภาพจากการทำงาน หากคนทำงานได้รับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อยู่บ้างและต่อเนื่อง ก็จะทำให้ทำงานอย่างมีความสุข งานมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรก้าวไปสู่การเป็น“องค์กรแห่งความสุข” (Happy Workplace) ได้ (กอบปรภภ อภัยภักดิ์, 2563)

คน คือ หัวใจขององค์กร การสร้างคนให้รวมกันเป็นองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความสามารถและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน การสร้างองค์กรแห่งความสุข มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตคนทำงานในองค์กรอันจะส่งผลเชิงบวกต่อเนื่องทั้งต่อองค์กรครอบครัวของบุคลากรตลอดจนชุมชนและสังคมโดยรวม (แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2552) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่งให้ความสนใจเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุข โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการให้เกิดความผาสุก สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยพิจารณาจากบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงในเรื่องของเกณฑ์คุณภาพบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องให้ความสำคัญในการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้ดีขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

แต่ที่ผ่านมายังพบเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลต่อความสุขในการทำงานไม่ว่าจะเป็นครูถูกลดรอนการทำงาน โดยให้ทำในสิ่งที่ไม่ใช่งานหลัก คือ ต้องทำงานเอกสาร รับการประเมินต่าง ๆ พาเด็กไปแข่งขัน ส่งผลให้ครูมีเวลาการสอนลดลง จากต้องสอน 200 วันต่อปี ถูกลดการสอนไปถึง 42% หรือ 84 วัน การที่ครูไม่ได้ทำหน้าที่สอน ซึ่งเป็นงานหลักถือเป็นอันตรายมากทำให้ครูไม่มีความสุข เพราะไม่ได้ทำงานหน้าที่โดยตรงของตนอย่างเต็มที่ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2558) และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นปัญหาอมตะของครูไทยคือด้านสวัสดิการและความเป็นอยู่ ถือเป็นปัญหาเรื้อรังของครูทั่วประเทศ โดยครูในปัจจุบันมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในแต่ละวัน ส่วนกลางอยากให้การศึกษาระดับประเทศดีแต่ครูยังมีปัญหาด้านรายได้อยู่ อีกทั้งในต่างจังหวัดก็ยังพบครูที่เป็นหนี้สินล้นพ้นตัวมากมาย (ลลิต วรวิมลสุนทร, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ พุชรรัตน์ เจริญสุข (2559) ที่กล่าวว่าปัญหาเรื่องหนี้สินครู ก็คงต้องยอมรับว่าประเทศไทยมีโครงสร้างเงินเดือนในระบบราชการที่โบราณจนไม่เหมาะกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีความแตกต่างระหว่างเงินเดือนแรกเข้าทำงานกับเงินเดือนที่พึงได้รับสูงสุดในชีวิตการทำงานถึงเกือบ 10 เท่า ในขณะที่ในประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายจะพบความแตกต่างเพียง 3-4 เท่า เมื่อครูไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมที่จะสามารถดำรงชีพได้อย่างปกติ จึงส่งผลกระทบต่อความสุขในการทำงาน ปัญหาเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ทำให้ครูไม่มีความสุขในการทำงานยังมีปัญหาอีกมากมายที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อย่างจริงจัง ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยศึกษาองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสมานฉันท์ในองค์กร ทักษะคติเชิงบวกต่องานที่ทำ ที่ทำงานน่าอยู่ และคนทำงานมีความสุข เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยมุ่งหวังให้การศึกษามีการพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางสู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคลากรในสถานศึกษา

3.2 ได้แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สำหรับผู้บริหาร ผู้สนใจ และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนำไปใช้พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุขต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีจำนวน 306 คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling Technique) โดยใช้

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและตัวแทนครูผู้สอน ของโรงเรียนที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practices) จำนวน 3 แห่ง รวม 6 คน โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาออกแบบยกร่างแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินแนวทางที่ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5คน ที่ผ่านการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

องค์กรแห่งความสุขใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	
1. ความสมานฉันท์ในองค์กร	4.31	0.85	มาก	4.76	0.60	มากที่สุด	0.104
2. ทักษะคิดเชิงบวกต่องานที่ทำ	4.40	0.74	มาก	4.81	0.47	มากที่สุด	0.093
3. ที่ทำงานน่าอยู่	4.17	0.77	มาก	4.77	0.56	มากที่สุด	0.144
4. คนทำงานมีความสุข	4.47	0.67	มาก	4.88	0.37	มากที่สุด	0.091
รวม	4.34	0.76	มาก	4.81	0.50	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาโดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.34) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคนทำงานมีความสุข และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ทำงานน้อย สภาพที่พึงประสงค์ขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาโดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.81) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคนทำงานมีความสุข ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ทำงานน้อย ความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านที่ทำงานน้อย 2) ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 3) ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ และ 4) คนทำงานมีความสุข ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางสู่องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 2) ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ 3) ด้านที่ทำงานน้อย 4) ด้านคนทำงานมีความสุข ทั้ง 4 ด้าน มีแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข รวมทั้งสิ้น 27 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 โดยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การพัฒนาความสมานฉันท์ในองค์กร มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปรีกษาหารือ ให้คำแนะนำที่ดีต่อกัน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันในทุกวัน เพื่อสร้างโอกาสในการพูดคุยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนให้ความเคารพซึ่งกันและกันในฐานะเพื่อนร่วมงาน มีความเสมอภาคเท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติในการทำงานร่วมกัน และมีการให้รางวัลแก่บุคลากรที่ทำงานได้อย่างยอดเยี่ยมและประสบความสำเร็จ ด้วยการมอบรางวัล กล่าวยกย่อง เชิดชูเกียรติ หรือให้ความดีความชอบ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน

5.2.2 การพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง นำจรรยาบรรณวิชาชีพมาเป็นหลักในการทำงาน และให้มีแนวทาง ความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีความเป็นกันเอง ให้ความเชื่อถือไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา มีความยืดหยุ่น และมีอิสระในการทำงาน ประชุม วางแผน มอบหมายงานที่รับผิดชอบตรงตามวิชาเอก ความถนัด หรือประสบการณ์ของบุคลากรแต่ละคนให้เหมาะสมส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น เพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรรู้สึกอยากทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ อยากทำงานด้วยความเต็มใจ สนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือนวัตกรรมใหม่ๆ

5.2.3 การพัฒนาที่ทำงานน้อย มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารต้องจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากที่สุด และปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ จัดห้องเรียนและห้องทำงาน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก และมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานของบุคลากร จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการทำงานให้แก่บุคลากรตามความต้องการ และความเหมาะสม ตรวจสอบและซ่อมแซม วัสดุ อุปกรณ์ ระบบไฟฟ้าให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่อบอุ่นเหมือนกับครอบครัว อยู่ด้วยกันแบบพี่น้อง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน สร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อเป้าหมายในการทำงาน และทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นอิสระ และมีระบบบริหารจัดการองค์กรที่ดี ใช้หลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และยึดหลักธรรมาภิบาล

5.2.4 การพัฒนาคนทำงานมีความสุข มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี จัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน การมอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อื่นๆ มีกิจกรรมทัศนศึกษาท่องเที่ยวนอกสถานที่ปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการพักผ่อนและสร้างความผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง และนำความรู้มาพัฒนาองค์กรต่อไป จัดทำโครงการศึกษาดูงานในโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการทำงานของบุคลากร ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามให้แก่บุคลากร โดยการจัดค่ายธรรมะ หรือกิจกรรมทางศาสนา ให้ความสำคัญกับการใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา หรือจริยธรรมและคุณธรรมในการทำงานและการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียงมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักประมาณตน ใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ และฐานะทางเศรษฐกิจของตน จัดทำโครงการออมทรัพย์ ธนาคารโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายจำเป็น และลดภาระหนี้สิน จัดตั้งกองทุน กุ้ยมดอกเบี๋ยต่ำ เพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือบุคลากรในยามฉุกเฉิน จัดกิจกรรมที่ให้บุคลากรนำครอบครัว เข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกัน เช่น กิจกรรมทัศนศึกษาประจำปี กิจกรรมสังสรรค์ปีใหม่ เป็นต้น และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และสังคมภายนอก

6. อภิปรายผลการวิจัย

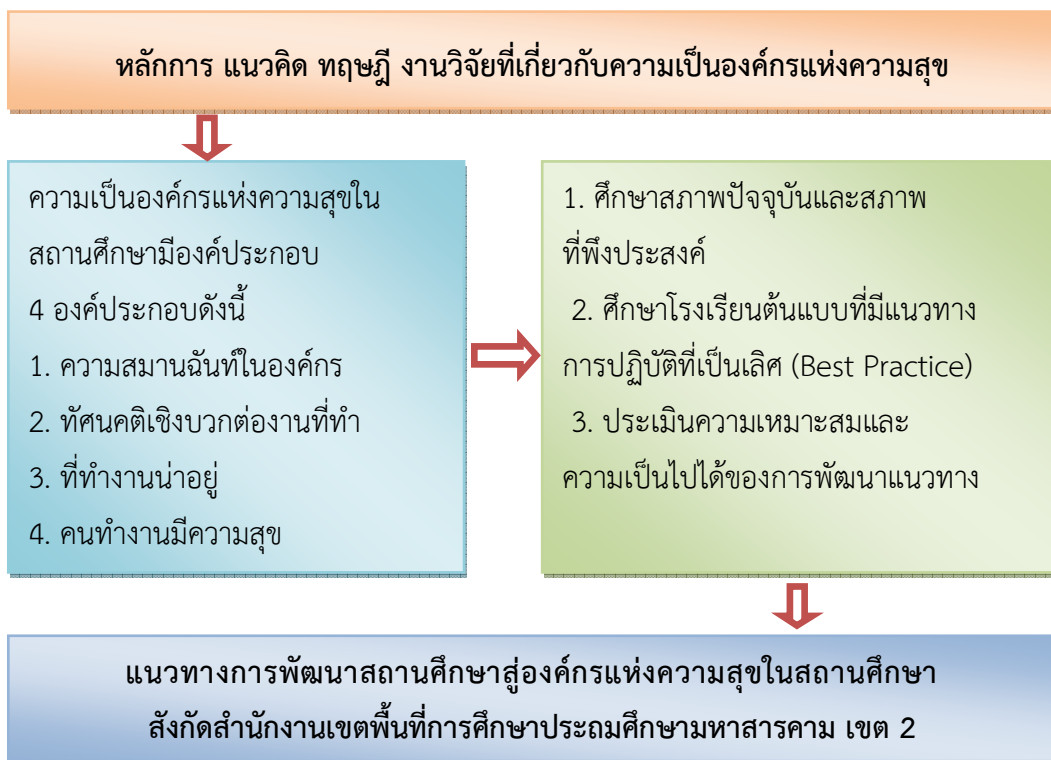
6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย 4 ลำดับ ได้แก่ ด้านคนทำงานมีความสุข ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ ด้านความความสมานฉันท์ในองค์กร และด้านที่ทำงานน่ายุ่ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นผู้ที่มีความสุขในการทำงาน มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี สามารถจัดสรรเวลาทำงานและเวลาพักผ่อนได้อย่างสมดุล มีโอกาสเข้าร่วมอบรม ศึกษาต่อ ศึกษาน พัฒนาตนเองอยู่เสมอ นำหลักธรรมคำสอนในศาสนามาปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิต สามารถวางแผนการใช้เงินและจัดการหนี้สินได้เป็นอย่างดี มีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นกำลังใจในการทำงาน และประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ทร ปานคล้า (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การมีคุณธรรมหิริ โอตตัปปะ(Happy Soul) มีกิจกรรมส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษา เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรม หิริ โอตตัปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำของตน โดยเฉพาะการกระทำที่ไม่ดี) การหาความรู้(Happy Brain) สนับสนุนให้มีการจัดอบรมครูและบุคลากรในสถานศึกษาหรือส่งครูและบุคลากรไปอบรมกับสถาบันภายนอกเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษา การผ่อนคลาย (Happy Relax) มีการจัดกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เช่น การสัมมนาหรือการท่องเที่ยวประจำปี การจัดงานเลี้ยงครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตามเทศกาลต่างๆหรือการจัดกิจกรรมเมื่อทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย สังคมดี(Happy Society) มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและสังคม มีการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การบริจาคโลหิต กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เต็นชัย อาทิตย์เจริญชัย (2558) ได้ศึกษาเรื่ององค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนศรีบุญยานนท์ พบว่า องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนศรีบุญยานนท์โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านคุณธรรม(Happy Soul) บุคลากรมีคุณธรรมที่ดี รู้จักให้อภัย และไม่ทำให้ใครเดือดร้อน รักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย และทั้งนำคำสอนทางศาสนามาใช้ได้อย่างเหมาะสม เคารพผู้อาวุโส ทำให้บุคลากรมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ตรงกัน ด้านน้ำใจงาม(Happy Heart) บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีน้ำใจงาม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สังเกตจากการทำงานร่วมกัน โดยมีการทำงาน

เป็นทีม เพื่อให้งานหรือกิจกรรมต่างๆ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยให้แก่บุคลากรเพิ่มมากขึ้น ด้านการหาความรู้(Happy Brain) บุคลากรมีการใฝ่หาความรู้อยู่เสมอเพื่อพัฒนาตนเอง ผู้เรียน และองค์กร บุคลากรมีความสุขในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานตลอดเวลา และเพื่อพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล ด้านครอบครัวที่ดี(Happy Family) บุคลากรให้ความสำคัญและมีครอบครัวที่ดี ทุกคนรักกันและเข้าใจกัน มีเวลาให้ กับครอบครัวสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ส่งผลให้มีจิตใจดี สังคมดี และชีวิตมีความสุข โดยพื้นฐานของความสุขในชีวิตเริ่มต้นขึ้นที่ครอบครัว และด้านความสุขขององค์กรและสังคม(Happy Society) ในภาพรวมบุคลากรมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานในองค์กร เพราะการยอมรับและรักในองค์กร การมีคุณธรรมที่ดีทำให้เกิดความสุขขึ้นในสังคมและองค์กร เป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้บริหารควรส่งเสริมความสุขขององค์กรและสังคมให้แก่บุคลากรในโรงเรียน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ และสอดคล้องกับ อนุพงศ์ รอดบุญปาน และ นุชนรา รัตนศิริระประภา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว) พบว่า องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาล กุยบุรี (วัดวังยาว) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อย พบว่า มี 1 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ คุณธรรม(Happy Soul) และอีก 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อย คือ มีสังคมดี(Happy Society) การหาความรู้(Happy Brain) น้ำใจงาม(Happy Heart) ครอบครัวที่ดี(Happy Family) การผ่อนคลาย(Happy Relax) สุขภาพดี(Happy Body) และใช้เงินเป็น(Happy Money) ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทสินี ทวีสุวรรณ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว พบว่า สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คุณธรรม(Happy soul) สุขภาพดี(Happy body) ครอบครัวที่ดี(Happy family) น้ำใจงาม(Happy heart) การหาความรู้(Happy brain) สังคมดี(Happy society) ผ่อนคลายดี(Happy relax) และใช้เงินเป็น(Happy money)

6.2 ผลการพัฒนาแนวทางสู่องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 และ 4.74 ตามลำดับ ซึ่งความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาย่อมมีความแตกต่างกันตามบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาสถานศึกษาต้องมีกระบวนการที่เหมาะสม ซึ่งแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบโดยเรียงลำดับความสำคัญของความ

ต้องการจำเป็น ดังนี้ 1)ด้านที่ทำงานน่ายุ่ 2)ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 3)ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ และ 4)ด้านคนทำงานมีความสุข ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบปรโลก อภัยภักดี (2563) ที่ได้กล่าวว่าบรรยากาศขององค์กรแห่งความสุข จะช่วยให้คนทำงานสามารถทำงานได้อย่างมีความสุขและงานที่ได้ก็มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งบรรยากาศภายในองค์กรจะเป็นบรรยากาศแห่งความสุขได้นั้น ต้องประกอบขึ้นจากปัจจัยต่างๆ เช่น สถานที่ทำงานน่ายุ่ ไม่ได้หมายถึงการจัดโต๊ะเก้าอี้ให้น่านั่งทำงานเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการจัดบรรยากาศห้องทำงานและตัวอาคารสำนักงานให้น่าทำงานด้วย เช่น การทาสีอาคารที่เป็นสีโทนอ่อน สบายตา เพื่อช่วยดึงดูดพนักงานให้อยากทำงาน เช่น สีเขียว สีน้ำเงิน สีฟ้า หรือติดภาพธรรมชาติที่สวยงามน่ามอง หรืออาจจะมต้นไม้เล็กๆ ที่ช่วยให้พนักงานมาหยุดพักสายตา เพื่อป้องกันอาการเมื่อยล้าจากการทำงาน การจัดสถานที่ทำงานให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จะช่วยให้พนักงานรู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึกภูมิใจในสถานที่ทำงานของตนเอง และสอดคล้องกับขวัญเมือง แก้วดำเกิง (2556) ที่ได้กล่าวว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นองค์กรที่มีระบบการจัดการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีมีกระบวนการสร้างสุขเชื่อมโยงกัน ก่อให้เกิดสุขภาพกายควบคู่สุขภาพใจส่งผลทางบวกต่อผลลัพธ์ขององค์กร

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารองค์กร องค์กรแห่งความสุข และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สรุปเป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำแนวทางไปพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงบริบท ความพร้อม ข้อจำกัด และปัจจัยอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 จากผลการศึกษาพบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านที่ทำงานน้อย ดังนั้นผู้บริหารต้องจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากที่สุด และปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ มีเครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการทำงานให้แก่บุคลากรตามความต้องการ และความเหมาะสม

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เช่น ด้านผู้บริหาร ด้านผู้เรียน ด้านชุมชน เป็นต้น เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาแนวทางการสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุขต่อไป

7.3.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานและทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา

7.3.3 ควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่แห่งความสุขไปใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา

8. บรรณานุกรม

กอปรลภ อภัยภักดิ์. (2563). บรรยากาศองค์กรแห่งความสุข: คนเบิกบาน งานสำเร็จ. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 6(1). 315-331.

ขวัญเมือง แก้วคำเกิง. (2556). แนวคิดการสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace). สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564. จาก http://hq.prd.go.th/plan/ewt_dl_link.php?nid=2127

- จันทร์ทร ปานคล้า. (2557). **การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2559). **มาตรฐานองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ(ฉบับปรับปรุง 2559)**. กรุงเทพฯ : บริษัท แอทโพรพรินท์ จำกัด.
- เด่นชัย อาทิตย์เจริญชัย. (2558). **องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนศรีบุญยานนท์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธิดารักษ์ ลือชา และกฤษฎาภรณ์ ยูงทอง. (2560). **ความสุขในการทำงาน : ความหมายและการวัด**. **วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร**. 19(2). 9-18.
- นันท์สินี ทิวสุวรรณ. (2562). **สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุทธรัตน์ เจริญสุข. (2559). **ข้อปัญหาของการจัดการศึกษาในระบบไทย**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564. จาก <http://legal.sru.ac.th/5-issues-of-education-management-in-the-thai-system/>
- ลิลิต วรภูมิสุนทร. (2558). **ปัญหาอมตะครูไทย เร่งแก้ก่อนการศึกษาตำดิ่ง**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/341473>
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2558). **วอนเห็นใจครูทำงานไม่มีความสุข**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.kroobannok.com/73674>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2552). **มาตรฐานองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)**. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564. จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **แผนสร้างความผูกพันและความพึงพอใจในบุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564. จาก <http://www.bga.moe.go.th/2018/wp-content/uploads/2020/05/.pdf>
- อนุพงศ์ รอดบุญปาน และนุชนรา รัตนศิริระประภา. (2562). **องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุญบุรี (วัดวังยาว)**. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 10(2). 245-257.
- Sharon Lee. (2016). **10 Useful Tips to be Happy at Work**. Retrieved 17 May 2021. From <https://careerbuzz.prosky.co/articles/10-useful-tips-to-be-happy-at-work>

**ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง***
**The Affecting Factors on People Political Participation in the
Lower North Eastern**

พระมหาภูลังกา จันทรดี¹ และชัยยศ จินารัตน์²
Phramaha Phulangka Jandee¹ and Chaiyos Jinarat²
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น^{1,2}
The Eastern University of Management and Technology^{1,2}
Email : Phulangka2516@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) เพื่ออธิบายและพยากรณ์ ความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โยโสธร ร้อยเอ็ด และศรีสะเกษ จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้ภายใน อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.87, 2.98 และ 2.92) และมีความเป็นปกติของข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นเดียวกัน เพียงแต่มีบางองค์ประกอบเท่านั้น ที่ค่าเฉลี่ยค่อนข้างผิดปกติ เช่น อุดมการณ์หัวรุนแรง หรือ กลุ่มอนุรักษนิยม หรือการเลือกตั้ง รณรงค์หาเสียง และการทำกิจกรรมโต้แย้งของประชาชน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2. ตัวแปรความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับปานกลาง โดยมีค่า r ระหว่าง .616-.694 3. ความรู้ภายในที่มีองค์ประกอบ ความเชื่อมั่น และความสามารถของแต่ละคนนั้น อธิบายความแปรปรวนร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ร่วมกันร้อยละ

* Received November 30, 2021; Revised January 4, 2022; Accepted January 11, 2022

38 (Sig. 000, Std error .43) และมีความเป็นอิสระต่อกันตามค่า Durbin-Watson ที่ไม่เกิน 2.50 โดยมีค่าเท่ากับ 1.40 นอกจากนั้นแล้ว แต่ละองค์ประกอบมีอิทธิพลต่อการทำนายร้อยละ 17 ความเชื่อมั่น และร้อยละ 49 ความสามารถเฉพาะบุคคลส่วนองค์ประกอบอุดมการณ์ทางการเมือง แบบหัวรุนแรง แบบโต้แย้ง และเสรีนิยม สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยตัวแปรหัวรุนแรง สามารถพยากรณ์ได้มากเป็นอันดับหนึ่ง ร้อยละ 33 (Sig. 000, e. 04) รองลงมาเป็นแบบเสรีนิยม ร้อยละ 16 (Sig. 012, e. 05) ส่วนแบบโต้แย้ง มีอิทธิพลร้อยละ 15 (Sig. .010, e. 05) แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองตัวแปรพยากรณ์ มีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ร่วมกันได้ ร้อยละ 32 (Sig. .000 Std. error. 45)

คำสำคัญ : ปัจจัย; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ภาตวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ABSTRACT

The objectives of this research were to (1) study the political savvy, political ideology and participation of people in the lower Northeast. 2) to study the correlation between variables political savvy, political ideology and participation. 3) to explain and forecast on political savvy, political ideology and participation of people in the lower Northeast. The samples were 311 members using Taro Yamane's formula who were entitled to vote in the Electoral in Ubonratchathanee, Yasothon, Roi-Et, and Srisaket province. The researcher of a questionnaire. The statistics are frequency, percentage, means, standard deviation and variance analysis.

The results show that the political savvy, political ideology and participation of people in the lower Northeast was at the middle level and the normality of the data was at the middle level, only some components that an unusual average, such as extremist ideology or conservative groups. or election campaign and the activities of the people's controversy of political participation variables, Variables of the political savvy, political ideology and participation was a statistically significant correlation in the same direction at the 0.01 level of significance with r values between .616-.694. and the political savvy with the elements of confidence and the abilities in each person was statistically significant at the .05 level on political participation. With a correlation coefficient at 38% (Sig. 000, Std error .43) and independent group. In according to the Durbin-Watson value

of not more than 2.50 with a value of 1.40, moreover in each of elements could predict overall at 17.0 percent of reliability, and 49 percent of individual abilities, the elements of political ideology by extremist, argumentative, and liberal could to predict overall people political participation with .005 level of significance. Especially, the most predictable variance was extremist at 33 percent (Sig. 000, e. 04), followed by liberal 16 percent (Sig. 012, e. 05), And influence at 15 percent (Sig. .010, e. 05). However, the two common predictive variables coefficient at 32 percent (Sig .000 Std. error. 45).

Keywords : Factors; Political Participation; Lower North Eastern

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนต้องการความรู้ทางการเมือง เช่น การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง รายการแสดงการเลือกตั้ง หรือเรื่องที่ควรรู้ในแต่ละวัน ข่าวสารจึงเป็นแหล่งสำคัญของข้อมูล โดยที่ข่าวสารออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลในปัจจุบันที่ง่ายต่อการเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (Levy & Nielson, 2018) ออนไลน์มีเดียจึงเป็นช่องทางการได้รับข่าวสารข้อมูลโดยเฉพาะ Facebook ที่ผู้ใช้สามารถแสดงออกและแบ่งปันข้อมูลไปยังผู้อื่นได้ สื่อสารเป็นช่องทางที่สำคัญในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง และสร้างการมีส่วนร่วมของการเมืองในกระบวนการประชาธิปไตย เพราะสื่อสารและมีเดียสมัยใหม่ อิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของบุคคลในด้านการเมืองต่างๆ ความเจริญเติบโตทำให้เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ของเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่พูดถึงใช้เป็นเครื่องมือในการบริโภคข้อมูลและมีนัยสำคัญทางสถิติของผู้ใช้กับกิจกรรมทางการเมือง (Dalisy et al, 2019) ประชาชนได้แบ่งปันแนวคิดฐานทางการเมืองสื่อสารเทคโนโลยีนี้อย่างต่อเนื่องและทำให้มีบทบาทสำคัญในการแสดงความคิดเห็นสาธารณะ การติดตาม ความตระหนักทางการเมือง และการมีส่วนร่วม (Min & Wohn, 2018) Westfall et al (2005) ได้กล่าวว่า กระแสทางการเมืองที่ประกอบด้วยคนสนับสนุน และการเมืองเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการทางการเมืองส่งผลถึงการเลือกตั้ง จึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มผู้สนับสนุนพรรคการเมือง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุดมการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะเรื่องความเชื่อ (Baldassari, 2011)

ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีแนวคิดที่หลากหลายทั้งด้านคุณธรรม และคุณค่าของตนเองจึงเป็นความจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจว่า บุคคลมีการพัฒนาอุดมการณ์ทางการเมืองและโครงสร้างของอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นอย่างไรอุดมการณ์ทางการเมืองยากในการให้คำนิยามและยังไม่ชัดเจน (Jost et al, 2009) ถึงแม้ว่า Jost (2006) ได้พยายามอธิบายอุดมการณ์ทางการเมืองว่ามีอยู่ 2 ลักษณะได้แก่ อุดมการณ์แบบเสรี (Liberal Ideology) และอุดมการณ์แบบอนุรักษ (Conservative Ideology) หรือที่เรียกว่า ซ้ายและขวาก็

ตามแต่ความหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองลักษณะชายหรือชวาก็ไม่เพียงพอ เพราะไม่เหมาะสำหรับสังคมและเศรษฐกิจ (Johnston&Wronsk, 2015) จึงมีการพยายามอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองว่าจะต้องเป็นหลายลักษณะ ทั้งที่มีความแตกต่างด้านทัศนคติ และความเชื่อ ในทางสังคมและเนื้อหาทางเศรษฐกิจรวมถึงสถานการณ์ด้วย (Kandler et al , 2012) พฤติกรรมของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง จะเอาเสียงเลือกตั้งที่มีผลมาจากคุณค่าทางการเมือง และความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง (Mixon et al, 2019) ซึ่ง Abramowity&Sanuders (1998) ได้อธิบายว่า พรรคดีโมแครต ในประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะมีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยม ในขณะที่พรรครีพับลิกัน มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยม Seeberg (2017) และ Layman et al (2000) ได้สรุปให้เห็นว่า โครงสร้างทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญของอุดมการณ์ทางการเมือง ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งจะเลือกพรรคการเมืองที่มีเรื่องราวเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง

ปรากฏการณ์การเดินขบวนเรียกร้องของกลุ่มเยาวชน ในนาม “ราษฎร” เป็นผลของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน ความรู้สึกนึกคิด ความผูกพันกับสิ่งรอบตัวที่แตกต่างทำให้เกิดความไม่มั่นใจในเสถียรภาพของชีวิต ความมั่นคง กลายเป็น “Angry Generation” ที่มาจากการอัดอัดทุกเรื่องแสดงออกทุกเรื่องไม่มีความอดทน มีการยึดโยงกับต่างประเทศมากขึ้น เป็นกระบวนการเรียนรู้เข้าใจในสังคมจนเกิดกระบวนการประท้วง (มติชน, 2563) ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ แต่รัฐธรรมนูญปัจจุบันที่ร่างขึ้นในปี 2560 โดยผ่านประชามติ 16.8 ล้านเสียง ได้ตัดสิทธิ์ของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารประเทศโดยเฉพาะด้านความมั่นคง บริหารราชการ เศรษฐกิจและความยุติธรรม ประชาชนผู้เรียกร้องและชุมนุมโดยสงบถูกดำเนินการด้วยกฎหมายต่างๆ จนไม่อาจใช้เสรีภาพในการชุมนุม (ไทยรัฐ, 2563) กิตติทัศน์ ผกาทอง (2563) กล่าวว่าการเมืองในประเทศไทยเป็นการเมืองที่เป็นยุคเปลี่ยนผ่านระหว่างอำนาจนิยมและเสรีนิยม การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของนักเรียนในสังคมยุคใหม่เพื่อกดดันและต่อต้านฝ่ายอำนาจนิยม ปัญหาต่างๆเกิดขึ้นจากความด้อยในการบริหารจัดการบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ปัญหาเศรษฐกิจถดถอยเนื่องจากภัยพิบัติจากโรคระบาด covid 19 เมื่อการเมืองไม่มั่นคงเศรษฐกิจก็ไม่มีเสถียรภาพการเข้าร่วมแสดงออกทางความคิดบนท้องถนนของคนรุ่นใหม่สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งทางการเมืองเป็นการต่อสู้ทางความคิดและหาในโลกออนไลน์ของคนรุ่นใหม่ที่เรียกว่า Digital Native ที่มีวัฒนธรรมและการสื่อสารรวมทั้งภาษาใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างโลกออนไลน์และรับรายที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้น อุดมการณ์ วาทกรรม และการครองความคิด มีความแตกต่างของคนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและไม่เป็นจริงของสนามออม (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2563)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อให้ทราบแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2.3 เพื่ออธิบายและพยากรณ์ ความรอบรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการเมือง ความรอบรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่จะแสดงความสัมพันธ์และการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่นักศึกษา นักวิจัย หรือนักวิชาการอื่นอาจนำไปพัฒนาในเนื้อหาที่ลึกซึ้งได้มากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการแสดงผลงานวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้น

3.2 นักวิชาการและนักศึกษาอาจสร้างตัวแบบหรือกรอบแนวคิดใหม่ในบริบทขององค์กร วัฒนธรรม หรือข้อจำกัดอื่นๆ ที่แตกต่างจากการวิจัยนี้ก็จะเพิ่มประโยชน์ในทางวิชาการมากขึ้นได้ โดยเฉพาะในทางพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ที่สนใจในผลการวิจัยนี้อาจนำไปดัดแปลงเพื่อเป็นต่อหลักการธรรมะอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับกรอบแนวคิดของขรรษาสนี้ได้

3.3 ผู้บริหารองค์การทางการเมืองหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอาจนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณะของรัฐเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ทางการเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตจังหวัดจังหวัดอุบลราชธานี โยโสธร ร้อยเอ็ด และศรีสะเกษ จำนวน 4,753,578 คน เป็นการเก็บข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง พฤศจิกายน 2563 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรค ประกอบกับประเทศตกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและการเมืองถดถอย ซึ่งด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเน้นความสมัครใจให้ข้อมูลขนาดตัวอย่างกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คน วิธีสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตี มีความเป็นตัวแทนของทุกหน่วยประชากร

ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างตามหลักความน่าจะเป็น โดยแบ่งออกเป็นจังหวัดละ 100 คน แล้วจับสลากเก็บจังหวัดละ 4 อำเภอๆ ละ 25 คน ทั้งนี้เน้นความสะดวกในการให้ข้อมูล และมีผู้ช่วยวิจัยทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์วิจัยนี้ อย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันปัญหาความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นได้ในภายหลัง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราวัด 5 ระดับ การทดสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงมาแล้ว ไปทดลองใช้งานกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนแล้วนำกลับมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในของแต่ละข้อคำถาม แล้วประเมินระดับความเชื่อมั่นตามค่า Alpha ที่ได้ตั้งแต่ .80 ขึ้นไป รวมถึงมีค่า Corrected Item แสดงความสัมพันธ์ของแต่ละข้อคำถาม มากกว่า .30 ขึ้นไป แปลผลได้ว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ร่วมกับการมอบหมายให้มีผู้ช่วยวิจัย คอยรวบรวมข้อมูลส่งกลับคืนมาในระยะพอสมควร หากแต่ต้องดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างแบบช่วงชั้น โดยวิธีการจับฉลากเลือกเอาจังหวัดละ 4 อำเภอ แล้วสุ่มเก็บตัวอย่างอำเภอละ 25 ฉบับ รวมทั้งหมด 4 จังหวัดๆ ละ 100 ได้ข้อมูลกลับคืนมาในสภาพที่ตอบคำถามครบทุกข้อจำนวน 331 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.97 ถือเป็นจำนวนข้อมูลที่มีขนาดพอดีสำหรับการวิเคราะห์ผล แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังจำเป็นต้องพิจารณาปัญหาความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง จากผลการวิเคราะห์ต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรต้นเชิงปริมาณจำนวนหลายตัวแปร โดยมุ่งให้ได้ผลในเชิงการพยากรณ์หรือการทำนายต่อตัวแปรผล

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาระดับความรอบรู้ทางการเมือง อุตุการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตารางที่ 1 ระดับความรอบรู้ทางการเมือง อุตุการณ์ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ความรอบรู้ทางการเมือง	\bar{X}	Std. Error	S.D.
ความมั่นใจ (Confidence)	2.76	0.04	0.68
ความสามารถ (Competence)	2.98	0.04	0.66
รวม	2.87	0.03	0.61

อุดมการณ์ทางการเมือง	\bar{X}	Std. Error	S.D.
กลุ่มหัวรุนแรง (Radical)	2.86	0.04	0.74
อุดมการณ์แบบเสรีนิยม (Liberalism)	2.99	0.03	0.62
กลุ่มอนุรักษนิยม (Reactionaries)	3.04	0.04	0.64
อุดมการณ์แบบอนุรักษ (Conservative)	3.06	0.04	0.72
รวม	2.99	0.03	0.56

ภาวะผู้นำภาคพลเมือง (Civic Leadership)	\bar{X}	Std. Error	S.D.
ภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership)	4.09	0.03	0.70
ภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership)	3.93	0.04	0.75
ภาวะผู้นำจริยธรรม (Ethical Leadership)	3.89	0.04	0.78
ภาวะผู้นำบริหารจัดการ (Managerial Leadership)	3.94	0.03	0.72
รวม	3.96	0.04	0.74

จากตารางที่ 1 พบว่า ความรอบรู้ภายใน อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.87, 2.98 และ 2.92) และมีความเป็นปกติของข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นเดียวกัน เพียงแต่มีบางองค์ประกอบเท่านั้น ที่ค่าเฉลี่ยค่อนข้างผิดปกติ เช่น อุดมการณ์หัวรุนแรง หรือ กลุ่มอนุรักษนิยม หรือการเลือกตั้ง รมรณรงค์หาเสียง และการทำกิจกรรมโต้แย้งของประชาชน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

5.2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปร	ความรอบรู้ทางการเมือง	อุดมการณ์ทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ความรอบรู้ทางการเมือง	1	.638**	..694**
อุดมการณ์ทางการเมือง	.638**	1	.616**
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	.694**	.616**	1

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับปานกลาง โดยมีค่า r ระหว่าง .616-.694

5.3 ผลการอธิบายและพยากรณ์ความรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 3 การพยากรณ์ความรู้ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาด เคลื่อนมาตรฐาน (St _e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผล ทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ค่าคงที่ (Constant)	1.303	.116		11.245	.000
Confidence	.144	.045	.179	3.177	.002
Competence	.409	.047	.491	8.719	.000

R = .620 R² = .385 R²_{Adj} = .381 F = 102.55 p Value .000 Durbin-Waston 1.406

จากตารางที่ 3 พบว่า ความรอบรู้ภายใน ที่มีองค์ประกอบ ความเชื่อมั่น และความสามารถของแต่ละคนนั้น อธิบายความแปรปรวนร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ร่วมกันร้อยละ 38 (Sig. 000, Std error .43) และมีความเป็นอิสระต่อกันตามค่า Durbin-Watson ที่ไม่เกิน 2.50 โดยมีค่าเท่ากับ 1.40 นอกจากนั้นแล้ว แต่ละองค์ประกอบมีอิทธิพลต่อการทำนายร้อยละ 17 ความเชื่อมั่น และร้อยละ 49 ความสามารถเฉพาะบุคคล

ตารางที่ 4 การพยากรณ์อุดมการณ์ทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาด เคลื่อน มาตรฐาน (St _e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผล ทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ค่าคงที่ (Constant)	1.370	.136		10.086	.000
Radical	.250	.045	.338	5.509	.000
Reactionaries	.130	.050	.152	2.604	.010
Liberalism	.147	.058	.167	2.537	.012

R = .568 R² = .323 R²_{Adj} = .317 F = 51.949 p Value .000 Durbin-Waston 1.210

จากตารางที่ 4 พบว่า องค์ประกอบอุดมการณ์ทางการเมือง แบบหัวรุนแรง แบบโต้แย้ง และเสรีนิยม สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยตัวแปรหัวรุนแรง สามารถพยากรณ์ได้มากเป็นอันดับหนึ่ง ร้อยละ 33 (Sig. 000, e. 04) รองลงมาเป็นแบบเสรีนิยม ร้อยละ 16 (Sig. 012, e. 05) ส่วนแบบโต้แย้ง มีอิทธิพล ร้อยละ 15 (Sig. .010, e. 05) แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองตัวแปรพยากรณ์ มีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ร่วมกันได้ ร้อยละ 32 (Std e. 45)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากสิ่งสำคัญที่ค้นพบว่า การทำกิจกรรมทางการเมือง ตั้งแต่การออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เข้าร่วมรณรงค์หาเสียงกับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ ไปจนถึง การติดต่อกับนักการเมือง และการเข้าร่วมประท้วงความไม่ชอบธรรมของฝ่ายรัฐบาล อันจะปรากฏได้อย่างชัดเจนในช่วงวิกฤติการเมือง ปี 2563 นี้ ที่มีกลุ่มเยาวชน คนรุ่นใหม่ ต่างออกมาแสดงความเห็น หรือข้อเรียกร้อง ตามแบบของผู้ดำรงชีวิตอย่างเสรีชน ซึ่งด้วยเหตุนี้ ผลวิจัยจึงออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออก ยุบสภา ตลอดจนถึงการเสนอข้อเข้าขอแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียใหม่ ที่เน้นหนักไปยังการให้เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความล้มเหลวของฝ่ายรัฐบาล ไปจนถึง ความแตกต่างกันของแนวคิด ทศนคติ และค่านิยม หรือความเชื่อที่มีต่อการดำรงชีวิตต่างกัน ของบุคคลที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

ซึ่งด้วยเหตุนี้ หากจำเป็นต้องพัฒนา ความรอบรู้ภายในของประชาชนแต่ละคนให้มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น อาจจำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ 1)การคำนึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน โดยเน้นการใช้สื่อออนไลน์ในการทำกิจกรรมทางการเมือง หรือกิจกรรมอื่นในสังคม 2)การปลูกฝังความเชื่อ และการพัฒนาความสามารถของแต่ละบุคคล ควรตระหนักถึงสิทธิความเป็นมนุษย์ และการให้เสรีภาพทางความคิด การแสดงออก ไปจนถึง การออกแบบวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลด้วยความเคารพ ซึ่งเริ่มต้นได้ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถานศึกษา ไปจนถึง สถาบันทางสังคม และเศรษฐกิจอื่น เช่น การตัดสินใจเลือกเรียนได้ตามความถนัด หรือชื่นชอบ โดยสถานศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องใช้หลักสูตรใดใดเลย หากแต่เปิดโอกาสให้นักเรียน หรือนักศึกษาแต่ละคน พัฒนาหลักสูตรของตนเอง 3)การสร้างบรรยากาศแห่งเสรีภาพ จากการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์โดยไม่ผิดต่อกฎหมาย ทั้งนี้เพราะการให้เสรีภาพแก่สื่อ ย่อมช่วยให้ผู้คนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่สบายใจ หรือแม้แต่การนำเสนอทางออกที่ดีให้กับประเทศ 4)การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยความเคารพ โดยเฉพาะการออกกฎหมาย หรือแม้แต่เขียนรัฐธรรมนูญ ที่พึงตระหนักถึงสิทธิ และเสรีภาพของมนุษย์ทุกคน โดยปราศจากการแบ่งแยกทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือค่านิยมใดใดของทุกสถาบันมาตั้งแต่สถาบัน

ครอบครัว สถานศึกษา ไปจนถึง บริษัท โรงงาน หน่วยงานทางสังคม หรือทางเศรษฐกิจใดใด โดยถือเอาว่า การให้ความเคารพเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรได้รับ ทั้งในทางนิติบัญญัติ และการปฏิบัติต่อกันและกัน จริงในสังคม 5)การรณรงค์ให้สังคมเคารพต่อจริยธรรมของประเทศ เช่นความซื่อสัตย์สุจริต การไม่คดโกง หรือการไม่อธิบายถูกเป็นผิด หรือผิดเป็นถูกได้อย่างหน้าตาเฉย ย่อมช่วยให้สังคมลดได้ทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจ และกิจกรรมอื่นที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ แม้แต่ในครอบครัว และสถานศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจาก ความคลาดเคลื่อนของจริยธรรมสังคม นำไปสู่การบ่มเพาะค่านิยมที่ไม่ถูกต้องด้วยเจตนา ทั้งนี้ เพราะ ผู้ใหญ่ในสังคมสอน หรืออบรมเด็กให้ละเว้น ในสิ่งที่ตน หมุ่คณะของตนลงมือปฏิบัติอย่างเป็นประจำ เช่น การทุจริตในหน้าที่ และการเอาเปรียบคนอื่นในสังคม เพราะฉะนั้นการทำกิจกรรมใดใดเพื่อให้ได้ตามข้อเสนอแนะนี้ เราจำเป็นต้องตระหนักกันทั้งสังคม แล้วนำไปอบรมบ่มเพาะนิสัยให้มีขึ้นตั้งแต่ระดับ ครอบครัว สถานศึกษา ไปจนถึงสถาบันทางสังคม และเศรษฐกิจ คือสรุปลงท้ายขึ้นคือ นำเอาความดีงามของสังคมสมัยเดิม กลับมาปัดฝุ่นใหม่ สำหรับนำมาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สังคมมีความสามัคคีมากขึ้น สิ่งสำคัญคือ เด็กและเยาวชนไทยรุ่นปัจจุบันขาดโอกาสในการแสดงออก ทั้งโดยเจตนา และไม่มีเจตนา หากแต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีเด็กหรือเยาวชนจำนวนมาก ที่มีความสามารถมากพอ จะกลายมาเป็นทุนให้กับสังคมได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ผู้ใหญ่ยังมองไม่เห็นในการหยิบฉวยเอาสิ่งที่ดี และมีอยู่แล้วในสังคมไปใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศ ครบทุกด้าน

และจากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ มีผลวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌมกร ทยาประศาสน์ (2563) ที่ค้นพบว่า ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุกับระดับการศึกษา ส่งผลกระทบต่อการใช้สื่อ Online ประเภท การทำกิจกรรมสาธารณะ เวลาในการใช้สื่อแต่ละครั้ง ร่วมกับการส่งต่อข้อความ หรือภาพการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อความรอบรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผ่านองค์ประกอบ ความสามารถเฉพาะตัว ความรอบรู้ภายนอก และกระบวนการทางการเมือง ทั้งนี้มีอิทธิพลร้อยละ 92 (Sig. 000, Std error = .41) นอกจากนั้นแล้วยังสอดคล้องกับผลวิจัยของวีระศักดิ์ จินารัตน์ (2563) ที่ค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยม ใช้สื่อ Online ประเภท Facebook (ร้อยละ 85.1) โดยใช้ทุกวัน (ร้อยละ 82.1) ครั้งละไม่เกิน 30 นาทีแต่ใช้หลายครั้งต่อวัน (ร้อยละ 35.1) ในช่วงเวลาระหว่าง 20.00-24.00 น. (ร้อยละ 53.8) เพื่อเหตุผลในการติดตามข่าวสังคม (ร้อยละ 84.8) โดยมีการติดตามทุกวัน (ร้อยละ 74.0) แบบติดตามเฉยๆ โดยไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมการเมือง (ร้อยละ 38.5) และไม่เคยสนทนา หรือแลกเปลี่ยนความเห็นทางการเมืองผ่านสื่อ Online เลย (ร้อยละ 48.9) นอกจากนั้นแล้ว ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของงานวิจัยนี้ ได้รับอิทธิพลของการใช้สื่อจาก เพื่อนสนิท (ร้อยละ 41.3) ซึ่งติดตามข่าวการเมือง 1-2 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 33.7) รวมถึง ใช้หลักเหตุผลในการติดตามข่าวสารทางการเมือง (ร้อยละ 47.4)

นอกจากนี้แล้ว แพรวพรรณ สืบเสนาะ (2562) ที่ได้ค้นพบเช่นเดียวกันว่า ผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี นิยมใช้ Facebook เป็นสื่อในการติดตามข้อมูลข่าวสาร และทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง โดยมีการใช้ครั้งละไม่น้อยกว่า 45 นาที ซึ่งเท่ากับ สะท้อนให้เห็นได้ชัดว่า การใช้สื่อ Online ประเภท Facebook นั้นมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐ และข้าราชการ เพื่อดำรงไว้ซึ่งประโยชน์ที่ประชาชนควรได้รับ เพราะฉะนั้น การใช้พื้นที่ของสื่อ Facebook ในการกระจายข้อมูล และข่าวสารของ นักรณรงค์ เมือง พรรคการเมือง การประชุมรัฐสภา ไปจนถึง การออกกฎหมาย หรือการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ล้วนแต่ส่งผลต่อ การเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้นในยุคปัจจุบัน และด้วยเหตุนี้ ผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ สมควรจะดำเนินการสิ่งต่อไปนี้ 1) การเปิดพื้นที่สื่อสารสาธารณะให้ เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงความคิดเห็นของประชาชน 2) รมรณรงค์ให้มีการใช้สื่อ Online ในการติดตามข่าวสาร และตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และ 3) ร่วมกันใช้สื่อ Facebook ในการสร้างวัฒนธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคม เช่น ค่านิยมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ไปจนถึง การรักษาสีทธิประโยชน์ของประชาชน ทั้งจากการตรวจสอบการทำงานของนักรณรงค์ เมือง และพรรคการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

เพราะฉะนั้น การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยรุ่นปัจจุบันที่ขาดโอกาสในการแสดงออก ทั้งโดยเจตนา และไม่มีเจตนา หากแต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีเด็กหรือเยาวชนจำนวนมาก ที่มีความสามารถมากพอ จะกลายมาเป็นทุนให้กับสังคมได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ผู้ใหญ่ยังมองไม่เห็นในการหยิบฉวยเอาสิ่งที่ดี และมีอยู่แล้วในสังคมไปใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศ ครบทุกด้าน โดยเฉพาะ 1) การใช้สื่อในการพัฒนา ความรอบรู้ภายใน อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเด็กและเยาวชน 2) การตระหนักถึง ความแตกต่างกันของปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน นั้นมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความรอบรู้ภายใน ไปจนถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเด็กและเยาวชน 3) การส่งเสริมให้กลุ่มคนอายุระหว่าง 18-35 ปีที่มีการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือเทียบเท่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ของมหาวิทยาลัย เป็นผู้มีรายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน นิยมใช้ Facebook เป็นสื่อในการติดตามข่าว รับฟังการวิเคราะห์ข่าว ติดตาม Page ที่ชื่นชอบ รวมไปถึงการ Post & Share ข้อความ หรือภาพทางการเมือง ไปพร้อมกับการเรียนรู้ และพัฒนาความเชื่อ ความสามารถของตนให้กลายเป็นคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบหัวรุนแรง พร้อมกันความเป็นเสรีนิยม รวมไปถึง การออกมาโต้แย้งในสิ่งที่ตนคิดต่าง หรือเห็นต่างไปจากกลุ่มคนอายุมากกว่า 46 ปีขึ้นไป แต่มีรายได้มากกว่า 35,000 บาทต่อเดือน ซึ่งยังนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ หรือติดตามข่าวทางโทรทัศน์ ซึ่งมักนำเสนอข่าวไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนั้นแล้ว ยังค้นพบกิจกรรมทางการเมืองที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเดิมของคนทุกกลุ่มตั้งแต่การใช้สิทธิเลือกตั้ง ทัศนคติหาเสียง ออกมาต่อต้าน โต้แย้ง และชุมนุมประท้วงขับไล่นักการเมือง ผู้ที่ได้ชื่อว่า เป็นบุคคลผู้ชอบเอาเปรียบคนอื่นอย่างถูกกฎหมาย อันล้วนเป็นผลเกิดจากความแตกต่างในระดับปัจเจกบุคคลในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ไปจนถึง การบ่มเพาะอุดมการณ์ทางการเมืองแบบไม่ตั้งใจ แล้วทำให้เกิดเป็นความเชื่อ และค่านิยม ในการทำกิจกรรมทางการเมืองที่ต่างกัน ของกลุ่มคนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม เรายังค้นพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และตัวแปรอิทธิพลที่มีผลต่อการพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แม้จะมีเพียงระดับน้อยถึงปานกลางก็ตาม หากแต่ทำให้เรามองเห็นได้ชัดว่า มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การใช้สื่อ Online ทั้งการติดตามข่าว ติดตาม Page และการ Post & Share ข้อความ หรือภาพทางการเมืองแล้วส่งผลให้แต่ละได้รับการพัฒนาความรู้ ความเชื่อ และเพิ่มสมรรถนะในการกิจกรรมเพื่อชุมชนของตน หรือแม้แต่การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือการเสียสละทรัพย์ เพื่อร่วมในการพัฒนาสังคมหรือชุมชนของตนไปในทิศทางที่ถูกต้อง นอกจากนั้นแล้ว จากการทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ ยังส่งผลให้กลุ่มคนอายุน้อยกลายเป็นคนหัวรุนแรง ชอบการโต้แย้ง หรือการแสดงเหตุผลของตนออกไปให้ผู้อื่นได้รับฟัง เพียงแต่กลุ่มคนอายุมาก ขาดซึ่งความเคารพต่อความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน จึงกลายเป็นความขัดแย้ง ที่ไร้ทั้งเหตุและผลพอสำหรับการสร้างความเชื่อให้กับกลุ่มคนผู้มีปัญญา สิ่งสำคัญคือ กลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเป็นกลุ่มเสรีชน กลุ่มคนที่พยายามเรียกร้องสิทธิในการดำรงชีวิตของตนที่มีมาแต่กำเนิดแล้วตามธรรมชาติ ความเชื่อ สมรรถนะส่วนบุคคล กลุ่มหัวรุนแรง เสรีนิยม และการโต้แย้ง สามารถพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีอำนาจทำนายได้ถึงร้อยละ 38 และร้อยละ 32 เพียงแต่มีความเป็นไปได้ของผลการพยากรณ์ร้อยละ 55 และ 57 เท่านั้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการเมือง ความรอบรู้ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่จะแสดงความสัมพันธ์และการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่นักศึกษา นักวิจัย หรือนักวิชาการอื่นอาจนำไปพัฒนาในเนื้อหาที่ลึกซึ้งได้มากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการแสดงผลงานวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผู้บริหารองค์การทางการเมืองหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอาจนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณะของรัฐเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ทางการเมือง และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 นักวิชาการและนักศึกษาอาจสร้างตัวแบบหรือกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ใหม่ในบริบทขององค์กร วัฒนธรรม หรือข้อจำกัดอื่นๆ ที่แตกต่างจากการวิจัยนี้ก็จะเพิ่มประโยชน์ในทางวิชาการมากขึ้นได้ โดยเฉพาะในทางพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ที่สนใจในผลการวิจัยนี้อาจนำไปดัดแปลงเพื่อเป็นต่อหลักการอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับกรอบแนวคิดของฆราวาสนี้ได้

8. บรรณานุกรม

- กิตติทัศน์ ผกาทอง (2563). **คนรุ่นใหม่กับกิจกรรมทางการเมือง**. หนังสือพิมพ์มติชน. วันที่ 23 ตุลาคม 2563.
- ไทยรัฐ. (2563). **สิทธิประชาชนที่หายไป**. หนังสือไทยรัฐ. วันที่ 7 ธันวาคม 2563.
- ธมกร ทยาประศาสน์. (2563). **การใช้สื่อออนไลน์และความรู้ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมภาคพลเมือง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2563). **การแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองครั้งใหม่**. หนังสือพิมพ์มติชน. วันที่ 23 ตุลาคม 2563.
- มติชน (2563). **มีอบที่ไม่ใช่มีอบแต่มันคือชีวิต**. หนังสือพิมพ์มติชน. วันที่ 31 ตุลาคม 2563.
- วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2563). **Social Media และแนวโน้มการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบ Digital ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2562 : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยทั่วประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.
- Abramowitz, A.I., & Saunders, K.L. (1998). Ideological Realignment in the U.S. Electorate. *Journal of Politics*. 60(6). 34-52.
- Baldassarri, D. (2011). Partisan joiners: Associational membership and political Polarization in the United States (1974-2004). *Social Science Quarterly*. 92(3). 631-655.
- Dalisay, F., Kushin, M.J., & Yamamoto, M (2019). The Demobilizing Potential of Conflict for Web and Mobile Political Participation. *Civic Engagement and Politics*. 2019. 1342-1361.
- Johnston, C. D., & Wronski, J. (2015). Personality dispositions and political preferences across hard and easy issues. *Political psychology*. 36(1). 35-53.

- Jost, J.T. (2006). The end of the end ideology. **American Psychologist**. 61(7). 651-670.
- Jost, J.T., Federico, C.M. & Napier, J.L. (2009). Political ideology: Its structure, function, and elective affinities. **Annual Review of Psychology**. 60. 307-337.
- Kandler, C., Bleidorn, W., & Riemann, R. (2012). Left or right? Sources of political. Orientation : The roles of genetic factors, cultural transmission, assortative mating, and personality. **Journal of Personality and Social Psychology**. 102(3). 633-645.
- Layman, G.C., & Carsey, L.M. (2000). **Ideological Realignment in Contemporary American Politics: The Case of Party Activists**. Unpublished Manuscript.
- Levy, D.A. & Nielsen, R.K. (2018). **Reuters Institute Digital News Report 2018**. University of Oxford.
- Min, S. J., & Wohn, D. Y. (2018). All that you news that you don't like: Cross-cutting exposure and political participation in the age of social media. **Computers in Human Behavior**. 83. 24-31.
- Mixon, F.G., Sankaran, C. & Upadhyaya, K.P. (2019). **Is political ideology stable?**. Evidence from long-service members of the United States Congress.
- Seeberg, H.B. (2017). How Stable is Political Parties' Issue Ownership? A Cross-Time, Cross-National Analysis. **Political Studies**. 65. 475-92.
- Westfall, J., Van Boven, L., Chambers, J. R., & Judd, C. M. (2015). Perceiving political polarization in the United States: Party identity strength and attitude extremity exacerbate the perceived partisan divide. **Perspectives on Psychological Science**. 10(2). 145-158.

การเปรียบเทียบเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้*
Response Time Comparison Assessment for Roundhouse Kick of
Combative Athletes

ธวัชชัย ไกรทองสุข¹, ธวัชชัย กาญจนะทวีกุล² และประกิต หงส์แสนยาธรรม³
Thawatchai Kaithongsuk¹, Thawatchai Kanchanathaweekul² and Prakithongsaenyatham³
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี^{1,2,3}
Bangkokthonburi University^{1,2,3}
Email : kaithongsuk2136@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ด้วยเครื่องมือรุ่น RST64 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 60 คน อายุ 18-25 ปี แบ่งเป็นนักกีฬาปันจักสีลัดชาย 10 คน หญิง 10 คน เทควันโดชาย 10 หญิง 10 คน มวยไทยชาย 10 คน หญิง 10 คน และวิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของทูกีย์

ผลการวิจัยพบว่า นักกีฬาเทควันโดเพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเร็วในการเตะขวงลำตัวที่ดีกว่านักกีฬาปันจักสีลัดและนักกีฬามวยไทย ค่าเฉลี่ยของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในนักกีฬาต่อสู้มีระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่าสัมพันธ์กับความเร็วในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาปันจักสีลัด เพศชายและหญิงมีความสัมพันธ์กับนักกีฬาเทควันโดและมวยไทยและมีความสัมพันธ์ระหว่างความเร็วในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาปันจักสีลัดนักกีฬาเทควันโดและมวยไทยอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : เวลาปฏิกิริยาตอบสนอง; การเตะขวงลำตัว; นักกีฬาต่อสู้

* Received December 30, 2021; Revised January 15, 2022; Accepted January 18, 2022

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to compare the speed performance of roundhouse kick of combat athletes, 2) to determine the correlation of roundhouse kick reaction times of combat athletes using the RST64 model. The sample group was 60 athletes of the National Sports University, aged 18-25 years divided as 10-male and 10-female Panchak Silat, 10-male and 10-female Taekwondo and 10-male and 10-female Muay Thai. And analyze the differences in the data with one-way analysis of variance and test for differences in pairs by means of Tukey's HSD test.

The results show that; Male and female taekwondo athletes have average roundhouse kick speed better than Panchak Silat and Muay Thai athletes. Mean Response time in Combat Athletes. There is a level of statistical significance at the level .05 when testing for the relationship of Response time of roundhouse kick of combat athletes with Multiple Regression. Found Correlation coefficient of roundhouse kick of Panchak Silat athletes male and female. Relationships with Taekwondo and Muay Thai athletes. And there is a correlation between speed of roundhouse kick of Panchak Silat Athletes taekwondo athletes and Muay Thai statistically significant at the level 0.05.

Keywords : Response Time; Roundhouse Kick; Combat Athletes

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ถือเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่เน้นการเรียนและฝึกฝนด้านการต่อสู้และการป้องกันตัว โดยในปัจจุบันได้มีการศึกษากันอย่างแพร่หลาย ทั้งในเชิงกีฬา และการออกกำลังกาย กีฬาต่อสู้มีมากมายหลายชนิด เช่น ปั่นจักสีลัต เทควันโด มวยไทย คาราเต้ ยูยิสสู โววินัม ยูโด เป็นต้น ปั่นจักสีลัต (Puncaksilat) เป็นกีฬาสมัครเล่นที่คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ให้การรับรองเป็นกีฬาที่สามารถนำมาฝึกเล่นเพื่อสุขภาพฝึกเพื่อใช้ในการป้องกันตัวและฝึกเพื่อความเป็นเลิศทางด้านการกีฬาจากลักษณะการแข่งขันที่คล้ายกับมวยไทยโบราณจึงทำให้นักกีฬาของไทยสามารถนำเอาศิลปะการต่อสู้แบบมวยไทยมาประยุกต์ใช้กับกีฬานี้ได้เป็นอย่างดี กีฬาปั่นจักสีลัตเป็นกีฬาที่สามารถนำเอาทักษะของกีฬาการต่อสู้ป้องกันตัวประเภทต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการแข่งขันได้โดยคะแนนที่นักกีฬาทำได้มาจากการใช้มือและเท้าโจมตีคู่แข่งเข้าตรงเป้าหมายที่กำหนดตามกติการวมทั้งการทำให้คู่แข่งล้มลงในสนามแข่งขันด้วยทักษะการใช้มือและเท้าตามแบบฉบับของกีฬาปั่นจักสีลัต (นักรบ, 2553)

เทควันโด(Taekwondo; TKD) กีฬาเทควันโดก็เป็นศิลปะการต่อสู้เก่าแก่ของชาวเกาหลีซึ่งใช้วิธีะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเป็นอาวุธในการต่อสู้ คือ หมัด เท้า เข่า ศอก สันมือ ฝ่ามือเป็นต้น กีฬาเทควันโดในฐานะที่เป็นกีฬาประเภทต่อสู้ประจำชาติที่มีประวัติยาวนานมากกว่า 2,000 ปี ตั้งแต่ยุคของ 3 อาณาจักรสมัยโบราณ คือ โคเกอโยเพคเจ และซิลลา (Koguryo, Paekje, Silla) โดยปรากฏหลักฐานรูปปั้นและภาพฝาผนังตามวัดและสถานโบราณต่าง ๆ นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ยังได้กล่าวถึง ขุนศึก ซึ่งเรียกว่า ฮวารัง (Hwarang) ฝึกฝนอาวุธต่าง ๆ รวมทั้งเทควันโด ในตอนต้นศตวรรษที่ 20 กองทหารญี่ปุ่นได้ยึดครองเกาหลีและสั่งห้ามการฝึกเทควันโด จนกระทั่งเกาหลีได้รับอิสรภาพ(Cular,D,Milic,M,Pavliovic,B,A,Katic,R,Kuvacic,G,and Vrdojjak, 2013; Noh, J-W ,Kim,J-H, and J.Kim, 2013)

โดยเฉพาะกีฬามวยไทย (Muay Thai) นับเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเชิงกีฬาและการต่อสู้จริง ๆ ศิลปะประเภทนี้มีมาแต่โบราณกาล บรรพบุรุษของชาติไทยได้ฝึกฝนอบรมสั่งสอนกุลบุตรไว้เพื่อป้องกันตัวเองและชาติ บรรดาชายฉกรรจ์ของไทยได้รับการฝึกฝนวิชามวยไทยแทบทุกคน นักรบผู้กระตือรือร้นทุกคนต้องได้รับการฝึกฝนอบรมศิลปะการป้องกันประเภทย่อยอย่างชัดเจนทั้งสิ้นซึ่งใช้วิธีะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเป็นอาวุธในการต่อสู้ คือ หมัด เท้า เข่า ศอก สันมือ ฝ่ามือเป็นต้น(ธราดล ดีประชา, 2556) สมรรถภาพทางกายด้านเวลาปฏิกริยาตอบสนอง(Response Time) หมายถึง เวลาปฏิกริยา(Reaction Time: RT) และเวลาเคลื่อนไหว(Movement Time: MT) ของร่างกายเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าจนเสร็จสิ้นเวลาปฏิกริยาตอบสนองที่ติดนั้นจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการเคลื่อนไหวใน การเล่นกีฬา หรือเหตุการณ์ฉุกเฉินที่ต้องการการตัดสินใจที่รวดเร็ว ดังนั้น สมรรถภาพทางกายด้านเวลาปฏิกริยาตอบสนองที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งสามารถประเมินได้จากเครื่องวัดเวลาปฏิกริยาตอบสนองRST 64 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแข่งขันกีฬา โดยเฉพาะกีฬาต่อสู้ โดยเฉพาะทักษะด้านการเตะข้างลำตัว(Roundhouse kick)(ชนาธิป ช้อนชา, 2560)

ทั้งนี้ ทักษะด้านการเตะเฉียง (Roundhouse kick) หมายถึง การเตะโดยใช้บริเวณหน้าแข้ง หลังเท้าโดยใช้แรงเหวี่ยงขึ้นไปเป็นแนวเฉียง จากล่างสู่บน เท้าที่เหวี่ยงขึ้นไปอาจจะเหยียดตรงหรืองอเข้าเล็กน้อย (ชนาธิป ช้อนชา, 2560)ฮา ซอ และคิม (Ha,Choi&Kim, 2009) ซึ่งการทำคะแนนด้วยการเตะนั้น ต้องใช้การชั่งชั่งจังหวะด้วยความเร็วนักกีฬาต่อสู้จึงต้องมีความสามารถทางด้านทักษะการเตะเพื่อทำคะแนนได้อย่างแม่นยำและถูกเวลา สอดคล้องกับต่อสถานการณ์และการเคลื่อนไหวของคู่ต่อสู้เป็นสิ่งกระตุ้นให้ตอบสนอง โดยจะต้องประกอบด้วย การนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวที่มีปรากฏอยู่ ณ ขณะนั้นมาทำการวิเคราะห์ประมวลผล เพื่อเลือกการตอบสนองที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เบิร์ค (Burke, 2007) ด้วยเหตุนี้จึงต้องนำเอาหลักทางวิทยาศาสตร์การกีฬามาประยุกต์และพัฒนาในนักกีฬาต่อสู้ (วัชชัย ไกรทองสุข, 2564)

จากความสำคัญเวลาปฏิกริยาตอบสนองในการเตะเฉียงของกีฬาปันจักสีลัด เทควันโดและมวยไทย ซึ่งนักกีฬาจำเป็นต้องมีการวัดสมรรถภาพทางกายด้านเวลาปฏิกริยาตอบสนองและเปรียบเทียบในกลุ่มอาสาสมัคร 3 ชนิดกีฬาใช้ทักษะการเตะเฉียง ว่ามีความเร็วหรือช้าในแต่ละชนิดกีฬาที่แตกต่างกันและหาความสัมพันธ์ของ

เวลาปฏิบัติยาตอบสนองในการเตะเฉียดของนักกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเปรียบเทียบเวลาปฏิบัติยาตอบสนองในกีฬาปันจักสีลัด เทควันโดและมวยไทยโดยใช้กลุ่มอาสาสมัคร 3 ชนิดกีฬาด้วยทักษะการเตะขวงลำตัว(Roundhouse kick) เพื่อวัดเวลาปฏิบัติยาตอบสนองในการเตะเฉียดด้วยเครื่องวัดเวลาปฏิบัติยาตอบสนอง RST 64 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น(reliability) 0.93 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเวลาตอบสนองและหาความสัมพันธ์เหมือนกันและจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถภาพในกีฬาต่อสู้และทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาที่ถูกต้องไปสู่ความเป็นเลิศต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบเวลาปฏิบัติยาตอบสนองของการเตะขวงลำตัวระหว่างนักกีฬาต่อสู้ปันจักสีลัด เทควันโดและมวยไทย

2.2 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเวลาตอบสนอง เวลาปฏิบัติยา และเวลาการเคลื่อนไหวในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ปันจักสีลัด เทควันโดและมวยไทย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงผลเปรียบเทียบเวลาปฏิบัติยาตอบสนองในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้

3.2 ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของเวลาปฏิบัติยาตอบสนองในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้

3.3 ผู้ที่สนใจสามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้

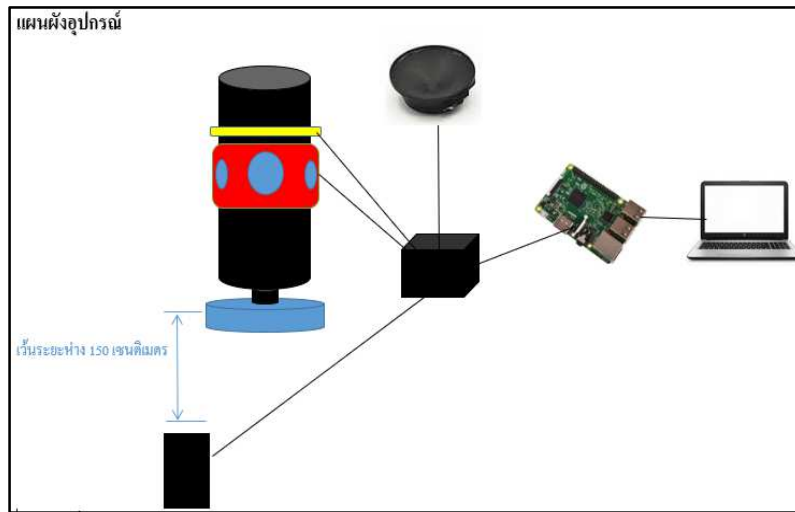
4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบเวลาปฏิบัติยาตอบสนองในการเตะเฉียดของนักกีฬาต่อสู้โดยเครื่องวัดเวลาตอบสนอง RST64 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้คืออาสาสมัครนักกีฬาซึ่งเป็นนักกีฬาต่อสู้ ปันจักสีลัด เทควันโดและมวยไทย เพศชายและหญิงอายุระหว่าง 18–25 ปี มีประสบการณ์มากกว่า 1 ปี เป็นนักกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตโซนภาคกลาง โดยมีการคละรุ่นน้ำหนักทั้ง 3 ชนิดกีฬา จำนวน 60 คน แบ่งตามชนิดกีฬาเป็นนักกีฬาชาย จำนวน 30 คน และนักกีฬาหญิง จำนวน 30 คน

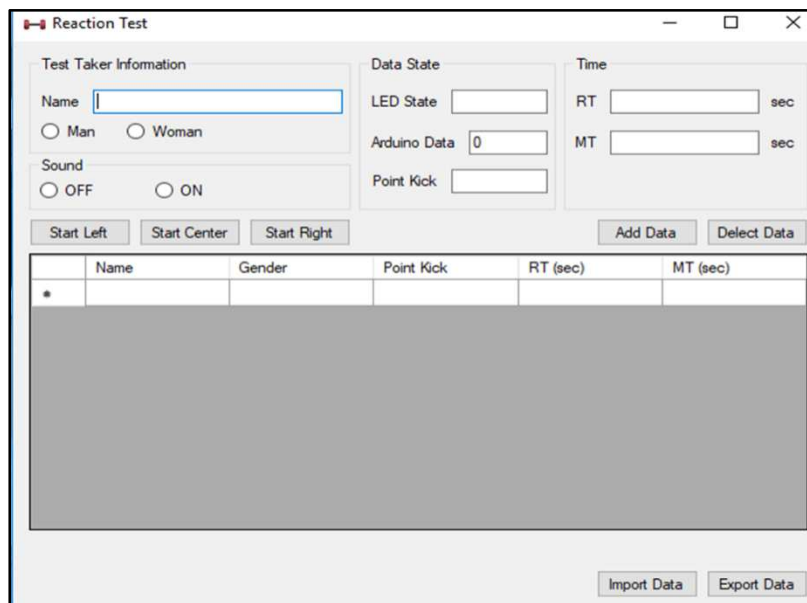
ขั้นตอนการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยผู้วิจัยสร้างเครื่องวัดเวลาตอบสนองเพื่อวัดเวลาตอบสนองในทักษะการเตะเฉียด ของนักกีฬาต่อสู้โดยมีขั้นตอนการทดสอบดังนี้ 1)ผู้วิจัยทำการศึกษาดำรงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเอกสารรายละเอียดของกีฬาต่อสู้และการเตะเฉียด การสร้างเครื่องทดสอบหรือเครื่องวัดเวลาปฏิบัติยาตอบสนอง 2)นำเครื่องมือมาทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข 3)ผู้วิจัยนำโครงร่างงานวิจัยเสนอคณะกรรมการ

พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขา วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เอกสาร
 รับรองเลขที่ 1/2563 4) นำเครื่องมือไปทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability Objectivity) มาทดสอบให้
 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้เชี่ยวชาญได้ดำเนินการวิเคราะห์ความ
 เหมาะสมสำหรับการทดสอบในกลุ่มอาสาสมัครและสามารถใช้งานได้จริง ซึ่งทั้ง 10 ข้อ โดยในงานวิจัยใน
 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและกีฬาต่อสู้โดยตรง มา
 เป็นผู้พิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดั่งนั้น เครื่องมือทดสอบเวลา
 ปฏิกริยาตอบสนองในการเตะเฉียดของนักกีฬาต่อสู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหา
 วัตถุประสงค์และพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาที่เป็นไปตามทฤษฎี เนื่องจากมี
 ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.93 จะเป็นข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ซึ่งสอดคล้อง
 กับ พิษณุ พงศ์ศรี (2550) ที่กล่าวว่า ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จะเป็นข้อ
 คำถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ส่วนข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 สามารถนำมาใช้
 ได้จะต้องมีการปรับปรุง

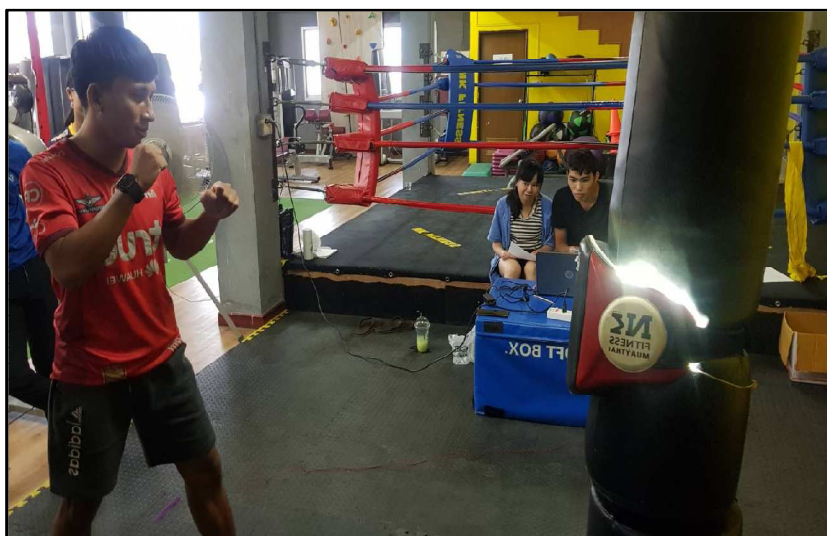
ขั้นตอนการทดสอบ 1)อบอุ่นร่างกายและยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 15 นาที (Warm up) 2)ผู้เข้าร่วม
 การทดสอบทดลองปฏิบัติในการแสดงทักษะการวัดเวลาตอบสนองของนักกีฬาต่อสู้เพื่อทดสอบความ
 พร้อมของเครื่องวัดเวลาปฏิกริยาตอบสนองของนักกีฬาต่อสู้ปั่นจักสีลัด เทควันโดและ มวยไทย ผู้ทดสอบ
 เตะทดสอบอุปกรณ์และระบบ 1 ครั้ง 3)เริ่มการทดสอบวัดเวลาปฏิกริยาตอบสนองของนักกีฬาต่อสู้ใน
 ทักษะการเตะเฉียดด้วยขาข้างที่ถนัดจำนวน 3 ครั้ง การทดสอบแต่ละครั้งผู้ทดสอบยืนด้วยท่าเตรียมความ
 พร้อมในแต่ละชนิดกีฬา ใช้เท้าที่ถนัดวางบนแผ่นยาง(บอร์ด)ในระยะ 150เซนติเมตร ที่มี Capacitive
 เป็นเซนเซอร์สำหรับเซ็นน้ำหนัก ตัวนี้จะมีบอร์ด HX711 ซึ่งเป็นโปรแกรมสื่อสาร เป็นตัวแปลงสัญญาณ
 Analog ให้เป็น Digital สำหรับเขียนโปรแกรมกำหนดเป็นสวิทซ์ในตัว Capacitive นี้ใช้เป็นสวิทซ์รับ
 สัญญาณจากการวางเท้าของอาสาสมัครในบอร์ด 25 คูณ 30 การทดสอบเครื่องวัดเวลาปฏิกริยา
 ตอบสนองของนักกีฬาต่อสู้ จะถูกกระตุ้นและเริ่มการตอบสนองด้วย Buzzer (ลำโพงเล็ก)ทำหน้าที่เป็นตัว
 บอกสัญญาณด้วยเสียงในการเริ่มเตะ หลอดไฟ LED เป็นตัวบอกสัญญาณในการเริ่มเตะ(ด้านการมอง)
 เซ็นเซอร์เปียโซอิเล็กทริก() ใช้เป็นสวิทซ์ที่รับสัญญาณจากการสั่น ใช้สวิทซ์รับสัญญาณการเตะเนื่องจากรับ
 สัญญาณได้เร็วโดยติดไว้ 3 จุดทั่วบริเวณเป้าล่อท่อนักมวย NK Fitness ทั้งหมดจะควบคุมด้วยArduino
 เปรียบเสมือนคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กมีหน้าที่ใช้เขียนโปรแกรมกำหนดOutput และนำค่าที่ได้มาประมวลผลในโปร
 เจค ตัวนี้จะเป็นตัวรับสัญญาณจากฮาร์ดแวร์แล้วนำมาประมวลผลโดยคำนวณเวลาจากฮาร์ดแวร์และจะ
 ส่งข้อมูลการทดสอบที่ได้เข้าสู่ จอคอมพิวเตอร์เน็ตบุคทั้งนี้การกำหนดตำแหน่งเป้าและสัญญาณแสง และ
 รูปแบบของการทดสอบดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการกำหนดตำแหน่งเป้าและสัญญาณแสงและเสียงและรูปแบบของการทดสอบ

ภาพที่ 2 แสดงโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพด้านเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง
ในการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ RST 64

ภาพที่ 3 แสดงทำเริ่มก่อนดำเนินการทดสอบสมรรถภาพด้านเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง
ในการเตะชวางลำตัวของนักกีฬาต่อสู้

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) เครื่องมือวัดเวลาปฏิกิริยาตอบสนองรุ่น RST64 ได้ทำการหาคุณภาพเครื่องมือค่าความเที่ยงตรง(Validity) ค่าดัชนีความสอดคล้องรวมเท่ากับ 0.93 และได้ทำการหาความเชื่อมั่น(Reliability) ผลเวลาปฏิกิริยา(Reaction Time: RT) อยู่ในเกณฑ์ดี($r = 0.89$) เวลาการเคลื่อนไหว(Movement Time: MT) อยู่ในเกณฑ์ดีมาก($r = 0.92$) และได้ทำการหาความเป็นปรนัย(Objectivity) เวลาปฏิกิริยาอยู่ในเกณฑ์ดีมาก($r = 0.94$) ค่าเฉลี่ยเวลาการเคลื่อนไหว อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($r = 0.93$) (รัชชัย ไกรทองสุข, 2564)

2)งานวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการ One-Way ANOVA โดยให้กลุ่มอาสาสมัครตัวอย่างมาทำการทดสอบโดยใช้ชุดอุปกรณ์รุ่น RST64 มาทดสอบ จำนวน 60 คน โดยจะนำเวลาที่ได้จากการทดสอบ มาหาค่าเฉลี่ยของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะชวางลำตัวมาเปรียบเทียบความมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ ทูเกีย(Tukey's HSD test) ที่หาความเชื่อมั่นของการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองสูงสุด พบว่าค่าเฉลี่ยของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะชวางลำตัวของนักกีฬาที่หาเทควันโด ทั้งเพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองที่ดีกีฬาปันจักสีลัดและมวยไทย ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3)งานวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุระดับ(Multiple Regression) โดยให้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดสอบโดยใช้ชุดอุปกรณ์ทดสอบ RST64 ทดสอบ จำนวน 60 คน โดยจะนำเวลาที่ได้จากการทดสอบ มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของเวลาปฏิกิริยา

ตอบสนองในนักกีฬาต่อสู้พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่างเพศชายเวลาปฏิบัติกริยามีความสัมพันธ์กัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเวลาการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงเวลาปฏิบัติกริยามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเวลาการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาต่อสู้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 60 คน เป็นเพศชาย 30 และหญิง 30 คน แสดงผลตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาต่อสู้

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
		ชาย(มิลลิวินาที)	หญิง (มิลลิวินาที)
ปันจักสีลัต	10	0.459 (± 0.05)	0.443 (± 0.00)
เทควันโด	10	0.431 (± 0.04)	0.404 (± 0.00)
มวยไทย	10	0.468 (± 0.03)	0.406 (± 0.00)

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาปันจักสีลัต เพศชาย จำนวน 10 คน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.459 (± 0.05) ของความเร็วในการเตะขวงลำตัวที่ดีกว่านักกีฬามวยไทยแต่ช้ากว่านักกีฬาเทควันโดและค่าเฉลี่ยความเร็วของนักกีฬาปันจักสีลัตเพศหญิง จำนวน 10 คน เท่ากับ 0.443 (± 0.00) ช้ากว่านักกีฬาเทควันโดและนักกีฬามวยไทยค่าเฉลี่ยความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาเทควันโด เพศชาย จำนวน 10 คน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.431 (± 0.04) มีค่าเฉลี่ยดีกว่านักกีฬาปันจักสีลัตและนักกีฬามวยไทยและค่าเฉลี่ยนักกีฬาเทควันโดเพศหญิง จำนวน 10 คน มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 0.404 (± 0.00) มีค่าเฉลี่ยที่ดีกว่านักกีฬาปันจักสีลัตและนักกีฬามวยไทย ค่าเฉลี่ยด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬามวยไทยเพศชาย จำนวน 10 คน มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 0.468 (± 0.03) ช้ากว่านักกีฬาปันจักสีลัตและนักกีฬาเทควันโด และค่าเฉลี่ยความเร็วของนักกีฬามวยไทย เพศหญิง จำนวน 10 คน เท่ากับ 0.406 (± 0.00) ช้ากว่านักกีฬาเทควันโดแต่เร็วกว่านักกีฬาปันจักสีลัตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวางลำตัวในนักกีฬาต่อสู้เพศชาย
จำนวน 30 คน

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.045	1	.045	45.379	.000 ^b
	Residual	.028	28	.001		
	Total	.074	29			
2	Regression	.074	2	.037	.	. ^c
	Residual	.000	27	.000		
	Total	.074	29			

a. Dependent Variable: Response MS

b. Predictors: (Constant), Movement MS

c. Predictors: (Constant), Movement MS, Reaction MS

ตารางที่ 3 แสดงผลตารางเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวางลำตัวในนักกีฬาต่อสู้
เพศหญิง จำนวน 30 คน

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.052	1	.052	22.677	.000 ^b
	Residual	.064	28	.002		
	Total	.117	29			
2	Regression	.117	2	.058	.	. ^c
	Residual	.000	27	.000		
	Total	.117	29			

a. Dependent Variable: Response MS

b. Predictors: (Constant), Movement MS

c. Predictors: (Constant), Movement MS, Reaction MS

5.2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวานลำตัวในนักกีฬาของนักกีฬาต่อสู้ของตัวอย่างนักกีฬาปันจักสีลัตนักกีฬาเทควันโดและนักกีฬามวยไทย ที่ทำการทดสอบโดยใช้ชุดอุปกรณ์ทดสอบ RST64 มาทดสอบ จำนวน 60 คน โดยจะนำเวลาที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์ถดถอยถดถอยพหุคูณ(Multiple Regression) แสดงผลตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองและประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวานลำตัวในนักกีฬาต่อสู้เพศชาย จำนวน 30 คน

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.322	.029		11.110	.000
	Movement MS	.289	.061	.669	4.762	.000
2	(Constant)	5.169E-10	.000		.513	.612
	Movement MS	.500	.000	1.156	460214245.906	.000
	Reaction MS	.500	.000	.889	353755307.893	.000

a. Dependent Variable: Response MS
 แสดงเป็นสมการ $Y = 0.322 + 0.289 (X_1) + 0.500 (X_2)$

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองและประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวานลำตัวในนักกีฬาต่อสู้เพศชาย จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่างของเวลาปฏิกิริยา มีความสัมพันธ์กัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเวลาการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 แสดงผลความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองและประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวานลำตัวในนักกีฬาต่อสู้เพศหญิง จำนวน 30 คน

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.294	.019		15.229	.000
	Movement MS	.295	.044	.786	6.736	.000
2	(Constant)	9.200E-11	.000		.	.
	Movement MS	.500	.000	1.334	.	.
	Reaction MS	.500	.000	.826	.	.

a. Dependent Variable: Response MS

แสดงเป็นสมการ $Y=0.294+0.295 (X_1) + 0.500 (X_2)$

จากตารางที่ 5 พบว่า ความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกิริยาตอบสนองและประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวานลำตัวในนักกีฬาต่อสู้เพศหญิง จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่างของเวลาปฏิกิริยา มีความสัมพันธ์กัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเวลาการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวานลำตัวในนักกีฬาต่อสู้พบว่า นักกีฬาเทควันโดเพศชาย มีค่าเฉลี่ยของความเร็วในการเตะขวานลำตัวที่ดีกว่านักกีฬาปันจักสีลัดและนักกีฬามวยไทยซึ่งตรงตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ ชนาทิป ช้อนขำ (2560) ที่ได้ศึกษาผลฉับพลันของการให้ผลย้อนกลับและการตั้งเป้าหมายต่อความเร็วในการเตะเฉียง ของนักกีฬาเทควันโดทีมชาติไทย ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเร็วในการเตะเฉียงระดับลำตัวของนักกีฬาเทควันโดทีมชาติไทยด้วยขาข้างที่ถนัดพบอิพลของรูปแบบการเตะที่มีความเร็วสูงสุด และความเร็วเฉลี่ย ($P < 0.05$) และปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเตะและข้างข้างที่ใช้เตะ ($P < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบแบบรายคู่ทุกัย (Tukey's HSD test) พบว่าความเร็วเฉลี่ยในการเตะด้วยขาข้างที่ถนัดระหว่างการทดสอบเตะรูปแบบปกติ รูปแบบในผลย้อนกลับ และรูปแบบตั้งเป้าหมายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเตะด้วยขาข้างที่ไม่ถนัด รูปแบบปกติกับรูปแบบให้ผลย้อนกลับและรูปแบบปกติกับรูปแบบตั้งเป้าหมายมีความแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นักรบ ทองแดง (2553) ที่ได้ศึกษาผลของการฝึกเตะสองแบบที่มีต่อความเร็วของการเตะในกีฬาปันจัก ผลของการฝึกเตะสองแบบที่มีผลต่อความเร็วของการเตะในกีฬาปันจักสืตจากผลการศึกษาความเร็วของการเตะในกลุ่มทดลองที่ 2 การฝึกเตะแบบสะบัดขาพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่าง ก่อนการฝึกและภายหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 กับภายหลังการการฝึกสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิภาคย์ นาไชย (2552) ได้ทำการศึกษา ผลของการฝึก เวลาตอบสนองโดยใช้ลูกบอลต่างขนาดกัน พบว่า ค่าเฉลี่ยเวลาตอบสนอง ภายหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 6 และ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

6.2 จากผลการหาความสัมพันธ์ของเวลาปฏิกริยาตอบสนองและประสิทธิภาพการเตะขวงลำตัวของนักกีฬาต่อสู้ พบว่า ความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาปันจักสืต เพศชายและหญิง มีความสัมพันธ์กับนักกีฬาเทควันโดและนักกีฬามวยไทยและ ความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาเทควันโด เพศชายและหญิง มีความสัมพันธ์กับนักกีฬาปันจักสืตและมวยไทย และความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬามวยไทย เพศชายและหญิง ความสัมพันธ์กับนักกีฬาปันจักสืตและเทควันโด อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ วรรัชชรา ธรรมชูโต (2558) ได้กำหนดเกณฑ์ว่าความสัมพันธ์ เวลาปฏิกริยาตอบสนองได้อยู่ระหว่าง เพศชาย เวลาปฏิกริยา 0.10-0.19 เวลาการเคลื่อนไหว 0.20-0.29 เพศหญิง เวลาปฏิกริยา 0.01-0.19 เวลาการเคลื่อนไหว 0.01-0.19 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เพศชาย เวลาปฏิกริยา 0.20-0.29 เวลาการเคลื่อนไหว 0.30-0.39 เพศหญิง เวลาปฏิกริยา 0.20-0.29 เวลาการเคลื่อนไหว 0.20-0.29 อยู่ในเกณฑ์ดีเพศชาย เวลาปฏิกริยา 0.30-0.39 เวลาการเคลื่อนไหว 0.40-0.49 เพศหญิง เวลาปฏิกริยา 0.30-0.39 เวลาการเคลื่อนไหว 0.30-0.39 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 0.40 ขึ้นไป อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผู้วิจัยสามารถกล่าวได้ว่าเครื่องมือการทดสอบสมรรถภาพด้านปฏิกริยาตอบสนองในการเตะเฉียงของนักกีฬาต่อสู้มีความเชื่อมั่นของการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเวลาปฏิกริยาตอบสนองสูงสุด พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเวลาปฏิกริยา(Reaction Time: RT) อยู่ในเกณฑ์ดี 0.80-0.89 ค่าเฉลี่ยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเวลาการเคลื่อนไหว(Movement Time: MT) อยู่ในเกณฑ์ดีมาก 0.90-1.00 ตามลำดับ (ธวัชชัย ไกรทองสุข, 2564)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการทดสอบการเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาต่อสู้ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมต้องทำการทดสอบให้เต็มศักยภาพเพื่อให้การทดสอบมีประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ผู้ที่สนใจสามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การทดสอบการเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาต่อสู้ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมควรทำตามขั้นตอนการปฏิบัติที่ผู้วิจัยชี้แจงมิฉะนั้นอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในผลการทดสอบได้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความเร็วของการเตะขวงลำตัวในนักกีฬาต่อสู้ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรพัฒนาเครื่องทดสอบให้สามารถทดสอบในทักษะการใช้อาวุธด้วยมือได้

8. บรรณานุกรม

- ชนาธิป ซ้อนขำ. (2560). **ผลฉับพลันของการให้ผลย้อนกลับและการตั้งเป้าหมายต่อความเร็วในการเตะเฉียงของนักกีฬาเทควันโดทีมชาติไทย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธราดล ดีประชา. (2556). **รูปแบบการเคลื่อนไหวแบบคิเนเมติกส์ในทักษะเตะตัดบนของนักกีฬามวยไทยสมัครเล่นในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 42**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ไกรทองสุข. (2564). **การทดสอบสมรรถภาพด้านปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะเฉียงของนักกีฬาต่อสู้**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- นักรบ ทองแดง. (2553). **ผลของการฝึกเตะสองแบบที่มีต่อความเร็วของการเตะในกีฬาปันจัก**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิษณุ พองศรี. (2550). **การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท พร็อพเพอร์ตี้พรีนธ์ จำกัด.
- วรัชชรา ธรรมชูโต. (2558). **การสร้างชุดอุปกรณ์ทดสอบความสามารถที่เฉพาะเจาะจงกับกีฬาปันจักสี่ล้อ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Burke, R., Hammond, K., Young, B. (1997). The Find Me Approach to Assisted Browsing. *IEEE Expert*. 12(4). 32-40.
- Sheppard, J. M. and W.B. Young. (2006). Agility literature review: Classifications, training and testing. *Journal of Sports Sciences*. 24(9). 919-932.
- Thomas J., J. Nelson and S. Silverman. (2011). **Research Methods in Physical Activity**. 6th ed. Champaign, IL : Human Kinetics.

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร
กรณีศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง *

The Relationship between Leadership Style, Good Governance and Organizational
Effectiveness of Monastic College in the South of North Eastern

พระมหาชัย บุรณะ¹, ธรรมนิศย์ วราภรณ์² และชัยยศ จินารัตน์³
Phramaha Chai Burana¹, Thammanit Varaporn² and Chaiyos Jinarat³
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น^{1,2,3}
The Eastern University of Management and Technology^{1,2,3}

Email : chai.burana7970@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กรในวิทยาลัยสงฆ์เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) เพื่อพิจารณาและสืบค้นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อประสิทธิผลขององค์กร 3) เพื่ออธิบายองค์ประกอบอะไรบ้างของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาลที่สามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร 4) เพื่อเสนอแนะลักษณะภาวะผู้นำและองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักธรรมาภิบาลที่ผู้นำในวิทยาลัยสงฆ์ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์กร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ และฆราวาส ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 366 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยที่พบว่า 1. ลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กรในวิทยาลัยสงฆ์เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาลที่มีต่อประสิทธิผลขององค์กรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า r ระหว่าง .793-.854 3. อิทธิพลที่มีต่อประสิทธิผลองค์กร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Beta .41, Sig. .000) และภาวะผู้นำแบบตามสบาย (Beta .15, Sig. .000) มีอิทธิพลร่วมกันกับหลักธรรมาภิบาลด้าน การมีส่วนร่วม

* Received November 29, 2021; Revised January 5, 2022; Accepted January 11, 2022

(Beta .21, Sig. .000) นิติธรรม (Beta .09, Sig. .037 และความโปร่งใส (Beta .09, Sig. 044) โดยทั้ง 5 ตัวแปร มีอิทธิพลร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. การพัฒนาประสิทธิผลของวิทยาลัยสงฆ์นั้น จำเป็นต้องพัฒนาผ่าน รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำตามสบาย ร่วมกับส่วนประกอบ สำคัญตามหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย นิติธรรม การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ที่ต้องแสดงความเคารพต่อความแตกต่างเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่การ ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูลจากการทำงานของคนในวิทยาลัย เพื่อมุ่งเน้นการนำไปใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์กับวิทยาลัย และด้วยเหตุนี้ ทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารองค์กร หรือวิทยาลัยสงฆ์ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างต่อประสิทธิผลของ องค์กรได้

คำสำคัญ : รูปแบบภาวะผู้นำ; หลักธรรมาภิบาล; ประสิทธิภาพองค์กร

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study the factors of Good Governance Leaders' and Organization Effectiveness in Monastic College in the South of North Eastern, 2) to demonstrate and analyze the relationship between leadership style, good governance and organizational effectiveness, 3) to study the concept of Organization Effectiveness, and 4) to propose guidelines for Leadership traits and elements of Good Governance Leaders' and Organization Effectiveness in Monastic College in the South of North Eastern. The researcher used a questionnaire for collecting from 366 respondents of monks and non-monks in Monastic College in the South of North Eastern. The Statistic is frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation analysis and multiple regression analysis.

The results show that; 1. The factors of Good Governance Leaders' and Organization Effectiveness in Monastic College in the South of North Eastern are high level. 2. The leadership between the leadership style, good governance effecting to organizational effectiveness at a statistically significant level of 0.01 in the same direction at a relatively high to highest level ($r = .793-.854$) 3. Influences on organizational effectiveness include: transformational leadership and leisurely leadership Influencing on good governance in aspect on participation (Beta .21, Sig. .000) rule of law (Beta .09, Sig. .037 and transparency (Beta .09, Sig. 044) that the five variables had a statistically significant influence at the .05

level. 4. For develop the organization effectiveness in monastic college need to develop through transformational leadership style comfortable leadership together with key components according to the principles of good governance which includes the rule of law, participation and transparency. The three concepts of the study related positively significant. The influencing factors of organizational effectiveness are transformational leadership, laissez-fair, rule of law, participation and transparency. Importantly, the perspective and attitude of organizational administrators might be related to working experiences and modern organization, especially participation in expressing opinions to show respect for those differences on equally, Since the rules compliance strictly without discriminatory until public information.

Keywords : Leadership Style; Good Governance; Organizational Effectiveness

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยคนและความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและมีเป้าหมายให้แก่ความสำเร็จของนักศึกษาและเป็นความสำเร็จของสถานศึกษาซึ่งเรียกว่าประสิทธิผล (Covey, 2004) ส่วนการประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาได้มีตัวชี้วัดประสิทธิผลได้แก่ 1)การนวัตกรรม 2)การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ 3)ความเป็นปึกแผ่นของครูและบุคลากร และ 4)ความผูกพันต่อองค์กร (Hoy&Fugnson, 1985)ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำองค์กรในสถานศึกษาที่เป็นวิทยาลัยสงฆ์ จึงใช้พื้นฐานการศึกษาในทางทฤษฎีของประสิทธิผลขององค์กรเสมือนเป็นประสิทธิผลของสถานศึกษาหลักธรรมาภิบาล(Good Governance) เป็นหลักการที่สำคัญที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรรอบๆ ของประเทศเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประเทศชาติจะมีความสงบสุข ปลอดภัย มีสวัสดิการและการพัฒนาได้ต้องเชื่อมโยงหลักธรรมาภิบาล (Nwanegho, 2016) การใช้ธรรมาภิบาล ได้มีการใช้อย่างแพร่หลาย เพื่อผดุงรักษาความยุติธรรมของสังคม รวมถึงการใช้ทรัพยากรของรัฐให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน (Taylor, 1997)

วิทยาลัยสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้เกิดขึ้นจากการขยายตัวของการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งในปัจจุบันตั้งอยู่ที่ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรได้ศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลก รวมทั้งความรู้ที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ เป็นการจัดการศึกษาแบบคู่ขนานคือ ส่วนที่หนึ่งการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและพระไตรปิฎกชั้นสูง ส่วนที่สองเป็นการศึกษาทางโลกและศาสตร์สมัยใหม่ควบคู่กันไป โดย

แบ่งระดับการศึกษาออกเป็นช่วงชั้นระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้บริหารมีการแบ่งหน้าที่กันบริหารในตำแหน่งงานระดับต่างๆ โดยสภามหาวิทยาลัยกำกับดูแลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสงฆ์สามเณรผู้ที่ต้องการศึกษาในระดับปริญญาที่อยู่ต่างจังหวัดจึงมุ่งหน้าที่จะเข้าเมืองกรุงเพื่อไปหาแหล่งการศึกษาจึงเกิดผลกระทบกับพระสงฆ์สามเณรต่างจังหวัด คือไม่มีวัดอยู่จำพรรษาหรือมีพระสงฆ์สามเณรจำนวนมากในแต่ละวัดเป็นอุปสรรคต่อดำรงชีพหรือมีวัดอยู่จำพรรษาแล้วแต่การเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนระยะทางไกลและลำบาก ต่อมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ส่วนกลางจึงขยายโอกาสทางการศึกษาออกมามุ่งส่วนภูมิภาคต่างๆ ในระดับจังหวัดเพื่อรองรับการศึกษาของพระสงฆ์สามเณรจึงทำให้เกิดวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นในระดับจังหวัดโดยครั้งแรก พ.ศ. 2511 ได้ก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย ในปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยเขตหนองคายและต่อมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ขยายโอกาสทางการศึกษาไปตามจังหวัดต่างๆ มากถึง 44 แห่ง ดังนี้ ระดับวิทยาลัยเขต 11 แห่ง ระดับวิทยาลัยสงฆ์ 23 แห่ง โครงการขยายห้องเรียน 1 แห่ง และหน่วยวิทยบริการ 9 แห่ง โดยการจัดการศึกษาอาศัยหลักสูตรแกนกลางจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ส่วนกลางมาทำการเรียนการสอนและวิทยาลัยสงฆ์ก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลางในการบริหารการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 44 แห่ง โดยอำนาจสูงสุดของการบริหารอยู่ที่สภามหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ

ดังนั้น การขยายตัวทางการศึกษาของคณะสงฆ์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจากส่วนกลางมาเป็นวิทยาลัยเขตและวิทยาลัยสงฆ์ในส่วนภูมิภาคจึงเป็นถอดแบบการบริหารจากส่วนกลางมาด้วย เช่น โครงสร้างการบริหาร โครงสร้างหลักสูตรการศึกษา เกณฑ์มาตรฐานของคณะกรรมการอุดมศึกษาที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติ ฉะนั้น คุณภาพของภาวะผู้นำในสถาบันองค์กรต่างๆ ทั้งในส่วนผู้นำองค์กรสาธารณะหรือเอกชน จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำ และประสิทธิผลขององค์กร ทั้งนี้ วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเขตขอนแก่น วิทยาลัยเขตนครราชสีมา วิทยาลัยเขตอุบลราชธานี วิทยาลัยเขตสุรินทร์ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ เกิดขึ้นจากการขยายตัวทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ออกมาสู่ภูมิภาคเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ผู้ที่มีความประสงค์เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยของสงฆ์ในระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการรับรองปริญญาบัตร หน้าที่ของวิทยาลัยสงฆ์คือการจัดการศึกษาตาม ปรัชญาจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคมปณิธานของมหาวิทยาลัยศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยสร้างคนเก่งและดีอย่างมีสมรรถภาพจัดการศึกษาและวิจัยดีอย่างมีคุณภาพ

บริการวิชาการได้อย่างมีคุณภาพบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพวิสัยทัศน์ของวิทยาเขตขอนแก่น จัดการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภูมิภาคอินโดจีนพันธกิจของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือผลิตบัณฑิต วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคมและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

การบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพและหลักความคุ้มค่าได้แก่ ปัจจัยค่านิยมร่วม และปัจจัยระบบการปฏิบัติงาน การขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จมาจากการกำกับบัญชาการของผู้บริหารระดับสูงที่วางนโยบายการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงาน เมื่อวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพระภิกษุดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความเป็นเลิศด้านการเป็นผู้นำ มีทักษะและวิสัยทัศน์แห่งการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพได้มาตรฐานทางการเป็นผู้นำองค์กรระดับวิทยาลัย รวมถึงการใช้อำนาจในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีคุณภาพตามหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีมีหลักธรรมาภิบาลในการกำกับองค์กรวิทยาลัยสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่ภายใต้ความเป็นผู้มีภาวะของผู้นำองค์กร ดังนั้น วิทยาลัยสงฆ์มีพระภิกษุที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัดหรือ ระดับรองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บริหารการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายของการศึกษาสงฆ์ พระภิกษุผู้บริหารมีวุฒิภาวะความเป็นนำอย่างมีประสิทธิภาพ การเอาใจใส่ในการบริหารวิทยาลัยสงฆ์ ความมีภาวะการณ์ตัดสินใจทางการบริหาร มีการบริหารจัดการองค์กรที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล โดยให้เกิดความเชื่อมั่นของบุคลากรในองค์กรอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เกิดประโยชน์ร่วมกันในการบริหารวิทยาลัยสงฆ์อย่างแท้จริง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร: กรณีศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ที่จะแสดงความสัมพันธ์และการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารในวิทยาลัยสงฆ์หรือองค์กรอื่นอาจนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมกับบริบทองค์กรได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ในวิทยาลัยสงฆ์เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2.2 เพื่อพิจารณาและสืบค้นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อประสิทธิผลขององค์กร

2.3 เพื่ออธิบายองค์ประกอบอะไรบางอย่างของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล ที่สามารถพยากรณ์ หรือ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร

2.4 เพื่อเสนอแนะลักษณะภาวะผู้นำและองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักธรรมาภิบาลที่ผู้นำใน วิทยาลัยสงฆ์ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์กร

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ที่จะแสดงความสัมพันธ์และการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นใน องค์กร ผู้บริหารในวิทยาลัยสงฆ์หรือองค์กรอื่นอาจนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตาม ความเหมาะสมกับบริบทองค์กรได้

3.2 นักวิชาการ นักศึกษาและผู้บริหารสามารถนำผลวิจัยในครั้งนี้ไปขยายการศึกษาวิจัยใน ขอบเขตด้านพื้นที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสร้างเงื่อนไขหรือปัจจัยตัวแปรอื่นๆ ที่อาจกระทบหรือ เปลี่ยนแปลงผลการวิจัยในเชิงวิชาการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 นักวิชาการและนักศึกษาอาจสร้างตัวแบบหรือกรอบแนวคิดใหม่ในบริบทขององค์กร วัฒนธรรม หรือข้อจำกัดอื่นๆ ที่แตกต่างจากการวิจัยนี้ก็จะเพิ่มประโยชน์ในทางวิชาการมากขึ้นได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ภิกษุ และฆราวาส ผู้ปฏิบัติ หน้าที่ในมหาวิทยาลัย วิทยาเขต วิทยาลัย โครงการขยายห้องเรียน หน่วยวิทยบริการ และสถาบันสมทบ วิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี เนื่องจากประชากรของงานวิจัยนี้ไม่มีจำนวน ที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 385 รูป/คน เครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลจากทุกหน่วยประชากร ผู้วิจัยได้ดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งนี้ได้ข้อมูลที่มีการตอบคำถามอย่างครบถ้วนกลับคืนมาจำนวน 366 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.06 ถือได้ว่า มีข้อมูลเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ คำตอบตรงวัตถุประสงค์วิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติต่อไปนี้ในการวิเคราะห์ผล 1)อธิบายลักษณะข้อมูล ผู้วิจัย เลือกใช้สถิติวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคลาดเคลื่อน 2)ทดสอบความ แตกต่างของค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติ t-test, F-Test และ MANOVA 3)วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และตัวแปร ผู้วิจัยใช้ Pearson Chi-Square และ Correlation

4)วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพล ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อคัดเลือกตัวแปรเข้าสมการพยากรณ์ สำหรับนำมากำหนดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอิทธิพล ที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตามของตัวแปรต้น

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และ/หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิทยาลัยสงฆ์ โดยมีความรู้ไม่น้อยกว่าระดับปริญญาเอก หรืออาจมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 10 ปีขึ้นไป ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ โดยผู้วิจัยได้ติดต่อ และประสานความร่วมมือในการให้ข้อมูล ในลักษณะที่เต็มใจให้คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ปรากฏการณ์วิจัยนี้ จำนวน 9 รูป/คน เพราะฉะนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักของงานวิจัยนี้ ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยวิเคราะห์คำให้การสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำเอาคำให้การสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลเนื้อหาเพื่อใช้ประกอบผลการวิจัยทั้งนี้ผู้วิจัยนำไปใช้ในลักษณะสนับสนุนผลวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ในวิทยาลัยสงฆ์เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตารางที่ 1 ลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ในวิทยาลัยสงฆ์เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

องค์ประกอบ	\bar{X}	Std. Error	S.D.
ภาวะผู้นำ	3.32	0.04	0.80
หลักธรรมาภิบาล	3.43	0.04	0.71
ประสิทธิผลองค์กร	3.85	0.04	0.77
รวม	3.53	0.04	0.76

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.53, S.D.=0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประสิทธิผลองค์กร (\bar{X} =3.85, S.D.=0.77) รองลงมาคือ หลักธรรมาภิบาล (\bar{X} =3.43, S.D.=0.71) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำ (\bar{X} =3.32, S.D.=0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.32$, S.D.=0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำตามสบาย ($\bar{X}=3.37$, S.D.= 0.85) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=3.31$, S.D.=0.90) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=3.28$, S.D.=0.86)

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.43$, S.D.=0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักนิติธรรม ($\bar{X}=3.49$, S.D.=0.77) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.48$, S.D.=0.81) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความโปร่งใส ($\bar{X}= 3.38$, S.D.=0.84)

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.= 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความผูกพันต่องาน ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.87) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.49$, S.D.=0.77)

5.2 ผลการพิจารณาและสืบค้นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของภาวะผู้นำหลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อประสิทธิผลขององค์กร

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาลที่มีต่อประสิทธิผลขององค์กร

องค์ประกอบ	ประสิทธิผลขององค์กร			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
การมีส่วนร่วม	.793	0.000	เดียวกัน	มาก
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	.834	0.000	เดียวกัน	มากที่สุด
หลักนิติธรรม	.848	0.000	เดียวกัน	มากที่สุด
ความโปร่งใส	.852	0.000	เดียวกัน	มากที่สุด
ภาวะผู้นำตามสบาย	.854	0.000	เดียวกัน	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาลที่มีต่อประสิทธิผลขององค์กรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า r ระหว่าง .793-.854

5.3 การอธิบายองค์ประกอบอะไรบ้างของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาลที่สามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร

ตารางที่ 3 องค์ประกอบภาวะผู้นำและหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาดเคลื่อน มาตรฐาน (St _e)	คะแนนมาตรฐาน (β)	ผลทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ค่าคงที่ (Constant)	.671	.106		6.360	.000
การมีส่วนร่วม	.399	.042	.418	9.481	.000
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	.142	.039	.157	3.658	.000
หลักนิติธรรม	.213	.046	.212	4.626	.000
ความโปร่งใส	.090	.043	.097	2.092	.037
ภาวะผู้นำตามสบาย	.083	.041	.092	2.019	.044

$P < .05$ ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากตารางที่ 3 พบว่า อิทธิพลที่มีต่อประสิทธิผลองค์กร กรณีศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง(Beta .41, Sig. .000) และภาวะผู้นำแบบตามสบาย(Beta .15, Sig. .000) โดยมีอิทธิพลร่วมกันกับหลักธรรมาภิบาลด้าน การมีส่วนร่วม (Beta .21, Sig. .000) นิติธรรม(Beta .09, Sig. .037) และความโปร่งใส(Beta .09, Sig. 044) โดยทั้ง 5 ตัวแปรอิทธิพลร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ข้อเสนอแนะลักษณะภาวะผู้นำและองค์ประกอบอื่นๆของหลักธรรมาภิบาลที่ผู้นำในวิทยาลัยสงฆ์ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์กร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิผลของวิทยาลัยสงฆ์นั้น จำเป็นต้องพัฒนาผ่าน รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำตามสบาย ร่วมกับส่วนประกอบสำคัญตามหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย นิติธรรม การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมแสดงความเห็น ที่ต้องแสดงความเคารพต่อความแตกต่างเหล่านั้น อย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่การปฏิบัติงานตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูลจากการทำงานของคนในวิทยาลัย เพื่อมุ่งเน้นการนำไปใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์กับวิทยาลัย และด้วยเหตุนี้ทำให้ความเห็นที่เกี่ยวกับผู้บริหารองค์กร หรือวิทยาลัยสงฆ์ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างต่อ

ประสิทธิผลขององค์กรได้ เช่น ผู้บริหารองค์กรต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต หรือจำเป็นต้องเน้นสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผลการปฏิบัติบรรลุเป้าหมายตามความต้องการขององค์กร รวมไปถึง ความเห็นที่ต่างกันไปเกี่ยวกับการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินใจเสมอของผู้บริหารวิทยาลัย ซึ่งปัจจัยที่ต่างกันเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประสิทธิผลวิทยาลัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

1) อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อประสิทธิผลองค์กร ในกรณีวิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่านต่างมีความเห็นที่ตรงกันมากที่สุดเกี่ยวกับการกล่าวถึงอนาคตขององค์กร และความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นของทุกคน ที่ต่างต้องใช้กำลังความสามารถของแต่ละคนอย่างเต็มที่ เพื่อร่วมกันลงมือปฏิบัติงานในองค์กรประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย นอกจากนั้นแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมีความเห็นว่า การคัดสรรเอาความสามารถของบุคลากรแต่ละคนมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ย่อมช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหา หรืออุปสรรคจากการทำงานของแต่ละคน สิ่งสำคัญที่สุดคือ การรวบรวมเอาข้อมูลที่ได้จากทุกคนที่ร่วมปฏิบัติงาน มาใช้ในการกำหนดทิศทาง และแนวปฏิบัติงาน เพื่อรองรับหลักประกันของความสำเร็จองค์กรได้

2) รูปแบบภาวะผู้นำตามสบายที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร จากผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ต่างมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับ รูปแบบภาวะผู้นำตามสบาย ที่สัมพันธ์กับประเด็น ข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน รวมถึง การมอบหมายให้แต่ละคนได้ตัดสินใจลงมือปฏิบัติงานของตนไปตามความรับผิดชอบ โดยผู้นำอยู่ห่างจากการตัดสินใจนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนได้ใช้พลังความสามารถของแต่ละคนนั้นอย่างเต็มที่ไปกับความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน สิ่งสำคัญที่สุด ที่ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมีความเห็นที่ตรงกันคือ การมีและการใช้นโยบายที่ผ่อนปรนเพื่อคลายความตึงเครียดจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะที่มีต่อความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งนอกจากต้องดูแลรับผิดชอบนักศึกษาที่หลากหลายด้วยแล้ว ยังจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เพราะฉะนั้น สามารถสรุปได้ชัดเจนว่า รูปแบบภาวะผู้นำตามสบายสามารถส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิผลองค์กร

3) การมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลองค์กร จากข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ต่างมีความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความเท่าเทียมกันของทุกคน ในการทำงานร่วมกันในวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันผลประโยชน์ หรือการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์ รวมไปถึง การแสดงความชื่นชมในการปฏิบัติงานของทุกคนในวิทยาลัยนั้นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งด้วยเหตุสำคัญดังกล่าวนี้

ชี้ให้เห็นได้ชัดว่า การมีส่วนร่วมนั้นมักมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็น ไปตามทรรศนะ หรือแนวคิดของแต่ละคน โดยมีความเคารพในความแตกต่างของทุกคนนั้นอย่างเท่าเทียมกัน หากแต่ต่างความคิดเห็นนั้นต่างมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของส่วนรวม และในที่นี่ หมายถึง ประสิทธิภาพของวิทยาลัยสงฆ์

4) หลักนิติธรรมกับประสิทธิผลองค์กร ส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิต่างให้ความสำคัญต่อ การแสดงความคิดเห็นต่อกฎระเบียบขององค์กร สิทธิมนุษยชน ผลประโยชน์ของส่วนรวม และการปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ ส่วนสิ่งที่สำคัญไปกว่านั้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นไว้เกี่ยวกับ สิทธิ เสรีภาพ และการแสดงออกของทุกคนในวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้วิทยาลัยมีลักษณะที่เปิดกว้าง และมีความพร้อมสำหรับการรองรับได้ในทุกการเปลี่ยนแปลง

5) ความโปร่งใสกับประสิทธิผลองค์กร ส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมีความเห็นเกี่ยวกับ การรายงานผลการปฏิบัติงานแบบตรงไปตรงมา รวมถึง การไม่ปิดบังข้อมูลแต่ประการใดเพื่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้แล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิยังให้ความสำคัญต่อ การลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในองค์กร โดยเฉพาะการไม่ยอมปฏิบัติตามระเบียบของวิทยาลัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ในวิทยาลัยสงฆ์เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประสิทธิภาพองค์กร รองลงมาคือ หลักธรรมาภิบาล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำ แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแปรหลักทั้งสาม ประกอบด้วยรูปแบบภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์กร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า r ระหว่าง .793-.854 พร้อมทั้งการมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร กรณีศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง(Beta .41, Sig. .000) และภาวะผู้นำแบบตามสบาย(Beta .15, Sig. .000) โดยมีอิทธิพลร่วมกันกับหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม(Beta .21, Sig. .000) นิติธรรม(Beta .09, Sig. .037) และความโปร่งใส(Beta .09, Sig. .044) โดยทั้ง 5 ตัวแปรมีอิทธิพลร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปสิ่งค้นพบสำคัญได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำกับหลักธรรมาภิบาล ที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพองค์กร กรณีศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำตามสบาย การมีส่วนร่วม นิติธรรม และความโปร่งใส ส่วนการพัฒนาประสิทธิผลองค์กร กรณีศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 1)การปฏิบัติตามกฎระเบียบของวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด 2)การเปิดเผยทุกข้อมูล 3)การสร้างบรรยากาศความไว้วางใจให้เกิดในองค์กร 4)การรับฟังความคิดเห็นของทุกคนด้วยความเคารพ 5)การปฏิบัติงานอย่าง

เต็มกำลังความสามารถ 6)การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยตนเองของทุกคน 7)การแสดงควมรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จ และที่ล้มเหลวและ 8)การรายงานผลปฏิบัติงานแบบตรงไปตรงมา เพราะฉะนั้น จากสิ่งที่ค้นพบสำคัญจากงานวิจัยนี้ ที่ค้นพบว่า การพัฒนาประสิทธิผลองค์กร กรณีศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ประกอบด้วย 1)การปฏิบัติตามกฎระเบียบของวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด 2)การเปิดเผยทุกข้อมูล 3)การสร้างบรรยากาศความไว้วางใจให้เกิดในองค์กร 4)การรับฟังความเห็นของทุกคนด้วยความเคารพ 5)การปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ 6)การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยตนเองของทุกคน 7)การแสดงควมรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จ และที่ล้มเหลว 8)การรายงานผลปฏิบัติงานแบบตรงไปตรงมา นอกจากนี้ยังค้นพบเพิ่มเติมอีกว่า การพัฒนาประสิทธิผลของวิทยาลัยสงฆ์นั้น จำเป็นต้องพัฒนาผ่าน รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำตามสบาย ร่วมกับส่วนประกอบสำคัญตามหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย นิติธรรม การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ที่ต้องแสดงความเคารพต่อความแตกต่างเหล่านั้น อย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่การปฏิบัติงานตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูลจากการทำงานของคนในวิทยาลัย เพื่อมุ่งเน้นการนำไปใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์กับวิทยาลัย และด้วยเหตุนี้ทำให้ความเห็นที่เกี่ยวกับผู้บริหารองค์กร หรือวิทยาลัยสงฆ์ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างต่อประสิทธิผลขององค์กรได้ เช่น ผู้บริหารองค์กรต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หรือจำเป็นต้องเน้นสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผลการปฏิบัติบรรลุเป้าหมายตามความต้องการขององค์กร รวมไปถึง ความเห็นที่ต่างกันไปเกี่ยวกับ การไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินใจเสมอของผู้บริหารวิทยาลัย ซึ่งปัจจัยที่ต่างกันเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อพัฒนาประสิทธิผลวิทยาลัย ดังเช่น การผลวิจัยของ พิรญา ชื่นวงศ์ และวิจิต อ้วน (2558) ที่ได้ค้นพบปัจจัยอิทธิพลสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะของปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการทำงานแล้ว ยังมีผลกระทบต่อความคาดหวังขององค์กร ตลอดจนการปฏิบัติงานอย่างมีระเบียบแบบแผน ไปจนถึงการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอันเป็นผลการปฏิบัติงานที่แท้จริงของทุกองค์กร แต่อย่างไรก็ตาม เขายังค้นพบความสำคัญในระดับเดียวกันของ การมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร รวมถึง มุมมอง หรือทัศนคติ และแนวคิดของทุกคน ที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารองค์กร ล้วนส่งผลสำคัญต่อประสิทธิผลหรือความสำเร็จขององค์กร นอกจากนั้นแล้ว ยังมีผลวิจัยที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับ วราจณา กาญจนพาที และเนตรพัฒนา ยาวีราช (2557) ที่ค้นพบเช่นเดียวกันว่า ปัจจัยอิทธิพลที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์กรนั้น ประกอบด้วย ทัศนคติ และมุมมองของทุกคนในองค์กรที่มีต่อการบริหารงาน รวมไปถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับทุกคนในองค์กร ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นการใช้สติปัญญา ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการพฤติกรรมการทำงานด้วยความกระตือรือร้น ต่อความ

รับผิดชอบในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้ โดยปราศจากปัญหา อันเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทุกองค์กรแต่อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยของ ศรีสกุล เจริญศรี ไชยา ยิ้มวิไล และปิยากร หวังมหาพร (2559) ที่ค้นพบความสำคัญเชิงอิทธิพลของหลักธรรมาภิบาลที่มีต่อประสิทธิผลองค์กร โดยเฉพาะองค์ประกอบที่นอกเหนือจากหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อัตราความสำเร็จขององค์กรได้สูงถึงร้อยละ 76.5 นอกจากนั้นแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยนำเสนอขึ้น ได้ชี้ชัดว่า การบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล เป็นภาพสะท้อนกลับไปยัง ผลการปฏิบัติงานขององค์กรที่บรรลุเป้าหมาย ได้ตามความคาดหวังขององค์กร ซึ่งด้วยเหตุนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยอิทธิพลสูงกว่าภาวะผู้นำทุกรูปแบบ ในขณะที่ ภัทราวดี มากมี (2559) กลับอธิบายว่า การวัดประสิทธิผลขององค์กรนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อรูปแบบ และวิธีการพัฒนาบุคลากรส่วนบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร โดยเฉพาะการวัดคุณลักษณะส่วนบุคคล รวมไปถึง การจำแนกคุณลักษณะขององค์กร ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ที่เอื้อต่อความสำเร็จจากการปฏิบัติงาน ซึ่งจำแนกออกได้สองแบบ คือแบบเปิดกว้าง และปิดแคบ กล่าวคือ บุคคลภายในองค์กรมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด ย่อมส่งผลต่ออัตราการเพิ่มขึ้น หรือลดลงของความสำเร็จขององค์กร สิ่งสำคัญคือ การวัดประสิทธิผลองค์กรจากการใช้นโยบายใดใด ในการบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จของผู้บริหารองค์กร

เพราะฉะนั้น สิ่งสำคัญที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ นอกจากได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยอื่นแล้วยังส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้าปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น 1)การพัฒนาบุคลากรส่วนบุคคล เช่น การฝึกอบรมพนักงาน และการวัดประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน แล้วมีการให้รางวัล หรือการให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการทำงาน นอกจากนั้นแล้ว ยังเพิ่มเติมได้ถึง 2)การจัดสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ทั้งจากการให้อิสระในการคิดและตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในระหว่างการปฏิบัติงาน ภายใต้ข้อที่ 3)การใช้แนวคิดที่เปิดกว้าง ในการบริหารจัดการองค์กร ที่สามารถกระตุ้นให้ทุกคนได้ลงมือปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ตลอดจน 4)การจัดสภาพแวดล้อมภายในองค์กรให้เอื้อต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ที่อาจจำเป็นต้องเน้นทั้ง การใช้หลักนิติธรรม การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส ในการบริหารความสำเร็จขององค์กร

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลขององค์กร ที่จะแสดงความสัมพันธ์และการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารในวิทยาลัยสงฆ์ หรือองค์กรอื่นอาจนำผลการวิจัยนี้ไปดัดแปลงใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับองค์กรได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 นักวิชาการ นักศึกษาและผู้บริหารสามารถนำผลวิจัยในครั้งนี้ไปขยายการศึกษาวิจัยในขอบเขตด้านพื้นที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสร้างเงื่อนไขหรือปัจจัยตัวแปรอื่นๆ ที่อาจกระทบหรือเปลี่ยนแปลงผลการวิจัยในเชิงวิชาการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 นักวิชาการและนักศึกษาอาจสร้างตัวแบบหรือกรอบแนวคิดใหม่ในบริบทขององค์กรวัฒนธรรม หรือข้อจำกัดอื่นๆ ที่แตกต่างจากการวิจัยนี้จะเพิ่มประโยชน์ในทางวิชาการมากขึ้นได้

8. บรรณานุกรม

- พิรญา ชื่นวงศ์ และวิจิต อุ๋อัน. (2558). การวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*. 8(1). 1-14.
- ภัทรชาติ มากมี. (2559). การพัฒนาโมเดลการวัดประสิทธิผลองค์กรภาครัฐ ในเขตอาเซียน: การพัฒนาโมเดล สมการโครงสร้างพระระดับ. *วารสารสมาคมวิจัย*. 21(1). 34-48.
- วรางคณา กาญจนพาทย์ และเนตรพัฒนา ยาวีราช. (2557). ภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ*. 9(2). 58-68.
- ศรีสกุล เจริญศรี ไชยา ยี่มิวิไล และปิยกร หวังมหาพร. (2559). ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลองค์กรของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ. *วารสารช่อพะยอม*. 27(1). 47-62.
- Covey, S. (2004). *The 7 habits of highly effective people: Powerful lessons in personal change*. New York : Free Press.
- Hoy, W.K. & Ferguson, J. (1985). A theoretical framework and exploration of organization effectiveness of schools. *Educational Administration Quarterly*. 21(2). 117-134.
- Nwanegho, J.C. (2016). *Democratic leadership and good governance in Nigeria*. In Okohe, A., Ibrahim, S. and Saliu, H. Governance, economy and national security in Nigeria : Nigerian Political Sciences Association.
- Taylor, P. (1997). *The United Nations and international organizational organizations*. In Baylise and Smith, S. *The globalization of world politics: An Introduction to International Relation*. New York : Oxford University Press.

การศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด*

The Study of Digital Literacy of Matthayomsuksa 3 Students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et

พรพิชชา หลักคำ¹ และลักขณา สรีวัฒน์²

Pornpitcha Lukkum¹ and Lakkhana Sariwat²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Maharakham University^{1,2}

Email : Pornpitcha.lk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน และ 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด จำนวน 365 คน จาก 30 โรงเรียน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามทักษะการรู้ดิจิทัล และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดมีทักษะการรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) อยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 67.50 รองลงมา อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 25.24 และอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ร้อยละ 7.26 2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน มีทักษะการรู้ดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* Received November 25, 2021; Revised December 19, 2021; Accepted January 10, 2022

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทักษะการรู้ดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ทักษะการรู้ดิจิทัล; ความฉลาดทางอารมณ์; ขนาดโรงเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study digital literacy and emotional quotient of students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et, 2) to compare the digital literacy of students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et with different emotional quotient, and 3) to compare the digital literacy of students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et in different school sizes. The sample group was 365 students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et from 30 schools in the academic year 2020 selected by Multi-stage Sampling technique. The research instruments were digital literacy questionnaire and emotional quotient assessment form. The statistics used to analyze data were percentage, mean and standard deviation, hypotheses testing by One-wayANOVA.

The research results were following: 1. Students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et has digital literacy overall was at a high level and their emotional intelligence (EQ) was at a normal level of 67.50%, followed by low normal level of 25.24%, and high than normal level of 7.26%. 2. Students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et with different emotional quotient have different digital literacy at the statistical significance 0.05 level. 3. Students under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et in different school sizes have different digital literacy at the statistical significance 0.05 level.

Keywords : Digital Literacy; Emotional Quotient; School Sizes

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันโลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย สิ่งต่างๆ รอบตัวมีการก่อสร้างใหม่ โดยเปลี่ยนไปสู่ “สังคมดิจิทัล” ที่การติดต่อสื่อสารเชื่อมต่อกันแบบไม่มีที่สิ้นสุด มีอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นและรัฐบาลได้มุ่งเน้นให้ประเทศไทยเข้าสู่ Thailand 4.0 ซึ่งให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การเชื่อมต่อสื่อสารสารสนเทศ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจจากแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่มีแนวคิดปฏิรูปประเทศไทยสู่ยุคดิจิทัลไทยแลนด์ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) แนวโน้มดิจิทัลเทคโนโลยีที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ซึ่งนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่น (Adolescence) การเติบโตของวัยรุ่นในยุคดิจิทัล จึงส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่างๆ เพิ่มขึ้น เพราะวัยรุ่นสามารถเข้าใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างเสรี และปลอดภัยจากการควบคุมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง การศึกษาเรียนรู้ชีวิตในด้านต่างๆ ด้วยตนเองของวัยรุ่นในยุคดิจิทัล จึงเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่ง หากวัยรุ่นขาดทักษะการรู้ดิจิทัลแล้วอาจทำให้เกิดความเข้าใจ หรือค่านิยมที่ผิดๆ ขึ้นได้ (ณัฐกร อินทุยศ, 2556; วิไลลักษณ์ พงษ์โสภณ, 2555)

ทักษะการรู้ดิจิทัล(DigitalLiteracy) เป็นความตระหนักถึงความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถประเมินและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสารสนเทศได้ด้วยตนเอง โดยสามารถสื่อสาร ไปยังกลุ่มชุมชน เครือข่ายความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และสะท้อนกลับทางสังคมอย่างมีจริยธรรม (ธิดา แซ่ซัน และทัศนีย์ หมอสอน, 2559) ทักษะการรู้ดิจิทัลยังมีความหมายมากกว่า แค่การรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี แต่ยังครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องับจริยธรรม สังคม และการสะท้อนกลับ ซึ่งฝังอยู่ในการทำงาน การเรียนรู้ การพักผ่อน และการใช้ชีวิตประจำวัน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2557) ครอบคลุมความสามารถด้านการทำงานของเทคโนโลยี ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านการทำงานร่วมกัน และด้านการตระหนักรู้ทางสังคม(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าทักษะการรู้ดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น รวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นที่จะช่วยให้เด็กเรียนในช่วงวัยรุ่น สามารถดำเนินชีวิตวัยเรียนผ่านไปได้อย่างเรียบร้อยและเหมาะสม

สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด (2563) มีการจำแนกโรงเรียนออกเป็นขนาดตามจำนวนนักเรียน เป็น 4 ขนาด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยสำนักงานเขตฯ ได้กำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความเป็นเลิศด้านวิชาการ นำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาการควบคู่กับการพัฒนาการเติบโตไปพร้อมกับดิจิทัลที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้สถานศึกษานำ Digital Technology

มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพราะในยุคแห่งดิจิทัล สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้ดิจิทัล และทักษะการรู้ดิจิทัล เพราะทักษะการรู้ดิจิทัลมีความสำคัญต่อผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในภาพกว้างในยุคดิจิทัลที่มีสภาพแวดล้อม ทุกอย่างรอบตัวเป็นดิจิทัล ผู้ใช้งานจำเป็นต้องรู้จักพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล เลือกใช้ดิจิทัลที่เหมาะสมกับงาน และใช้ดิจิทัลในเชิงสร้างสรรค์ พร้อมรับมือกับความเสี่ยงอันอาจเกิดจากการใช้งานดิจิทัลได้ และผู้เรียนในสถานศึกษาควรได้รับความรู้ ฝึกทักษะและตระหนักถึงการคิดวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆ จากแหล่งสารสนเทศที่น่าเชื่อถือด้วยเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมกับงานต่างๆ หรือพัฒนาผู้เรียนให้มีการคิดระดับสูง (ธิดา แซ่ซัน, 2562) ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด จึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน ว่าจะส่งผลต่อทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนหรือไม่โดยผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้ได้อรรถความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษาและการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมสำหรับนักเรียน และใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อการก้าวเข้าสู่สังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบข้อมูลระดับทักษะการรู้ดิจิทัลและและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด
- 3.2 ได้ทราบผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
- 3.3 ได้ทราบผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด จำนวน 60 โรงเรียน จำนวน นักเรียน 7,778 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด จำนวน 30 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 365 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ประเภท มีลักษณะดังนี้ 1)แบบสอบถามทักษะการรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 1 ฉบับ มีจำนวนข้อคำถาม 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง 0.27-0.81 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.95 2)แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งนำมาจากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12-17 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2543 มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 4 ระดับ คือ จริงมาก ค่อนข้างจริง จริงบางครั้ง และไม่จริง จำนวน 1 ฉบับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์ ในพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด การวิเคราะห์ข้อมูล 1)วิเคราะห์ทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2)วิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ หลังจากดำเนินการตรวจให้คะแนนและรวมคะแนนแต่ละด้านเสร็จแล้ว นำคะแนนที่ได้ไปทำเครื่องหมายลงบนเส้นประในกราฟความฉลาดทางอารมณ์และลากเส้นให้ต่อกัน แล้วพิจารณาดูว่า มีคะแนนใดที่สูงหรือต่ำกว่าช่วงคะแนนปกติเกณฑ์การประเมินตามกราฟความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านของกรมสุขภาพจิต (2543) ดังนี้ 1)ควบคุมตนเอง ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 13-18 2)เห็นใจผู้อื่น ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 16-21 3)รับผิดชอบ ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 17-22 4)มีแรงจูงใจ ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 15-20 5)ตัดสินใจและแก้ปัญหา ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 14-19 6)สัมพันธ์ภาพดี ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 15-20 7)ภูมิใจตนเอง ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 9-13 8)พอใจชีวิต ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 16-22 9)สุขสงบทางใจ ช่วงคะแนนปกติเท่ากับ 15-21 3)วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) 4)วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดโดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	ทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด	\bar{X}	S.D.	ระดับ ทักษะการ รู้ดิจิทัล
1.	ด้านการทำงานของเทคโนโลยี	3.92	0.91	มาก
2.	ด้านการคิดวิเคราะห์	3.89	0.88	มาก
3.	ด้านการทำงานร่วมกัน	4.11	0.91	มาก
4.	ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม	4.25	0.93	มาก
	รวม	3.66	0.92	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดมีทักษะการรู้ดิจิทัลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม ($\bar{X}=4.25$) ด้านการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.11$) ด้านการทำงานของเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.92$) และด้านการคิดวิเคราะห์ ($\bar{X}=3.89$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดโดยรวมและรายด้าน

EQ	ต่ำกว่าปกติ		ปกติ		สูงกว่าปกติ		รวม	
	จำนวน (นร.)	ร้อยละ	จำนวน (นร.)	ร้อยละ	จำนวน (นร.)	ร้อยละ	จำนวน (นร.)	ร้อยละ
ด้านดี								
1. ควบคุมตนเอง	16	5.23	234	76.47	56	18.30	306	100.00

EQ	ต่ำกว่าปกติ		ปกติ		สูงกว่าปกติ		รวม	
	จำนวน (นร.)	ร้อยละ	จำนวน (นร.)	ร้อยละ	จำนวน (นร.)	ร้อยละ	จำนวน (นร.)	ร้อยละ
2. เห็นใจผู้อื่น	92	30.07	185	60.46	29	9.48	306	100.00
3. รับผิดชอบ	133	43.46	159	51.96	14	4.58	306	100.00
รวม	241	26.25	578	62.96	99	10.78	918	100.00
ด้านเก่ง								
1. มีแรงจูงใจ	77	25.16	221	72.22	8	2.61	306	100.00
2. ตัดสินใจและแก้ปัญหา	63	20.59	233	76.14	10	3.27	306	100.00
3. สัมพันธภาพ	92	30.07	206	67.32	8	2.61	306	100.00
รวม	232	25.27	660	71.90	26	2.83	918	100.00
ด้านสุข								
1. ภูมิใจตนเอง	42	13.73	223	72.88	41	13.40	306	100.00
2. พอใจชีวิต	120	39.22	167	54.58	19	6.21	306	100.00
3. สุขสงบทางใจ	60	19.61	231	75.49	15	4.90	306	100.00
รวม	222	24.18	621	67.65	75	8.17	918	100.00
โดยรวม	695	25.24	1859	67.50	200	7.26	2,754	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีระดับความฉลาดทางอารมณ์(EQ) อยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 67.50 รองลงมาอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 25.24 และอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ร้อยละ 7.26 เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน ปรากฏว่า นักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติทั้งสามด้าน โดยด้านดี ร้อยละ 62.96 ด้านเก่ง ร้อยละ 71.90 และด้านสุข ร้อยละ 67.65

5.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	6.497	3.249	16.568	0.000*
ภายในกลุ่ม	2751	539.400	196		
รวม	2753	545.897			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมแตกต่างกัน มีทักษะการรู้ดิจิทัลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000*)

5.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	2.206	0.735	3.799	0.011*
ภายในกลุ่ม	302	58.449	0.194		
รวม	305	60.655			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีทักษะการรู้ดิจิทัลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.011*)

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

6.1 ทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2548–2549 (ค.ศ. 2005–2006) ซึ่งเมื่อพิจารณาตามการแบ่งคุณลักษณะบุคคล ตามช่วงเวลาแล้วพบว่า อยู่ในช่วง Generation Z ซึ่งเป็นเด็กยุคที่เกิดมาพร้อมกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกิดขึ้นแล้ว และแผ่ขยายออกสู่การ ดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน จึงทำให้มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใกล้ตัว ในการศึกษา เรียนรู้ การแก้ปัญหา และการดำเนินชีวิต การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและคอมพิวเตอร์ จึงไม่ใช่เรื่องยาก สำหรับนักเรียนซึ่งเป็นประชากรในยุค Generation Z นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mannheim (นิชาภา ใจชื่อ, 2562) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า เด็กยุค Generation Z เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอจนถูก เรียกว่าเป็นเด็กยุคดิจิทัล เป็นยุคที่เด็กทั่วโลกมีอะไรหลายๆ อย่างที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากเทคโนโลยีการ สื่อสารทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันได้ง่ายและรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Luthfia, Wibowo, Widyakusumastuti and Angeline (2021) ได้ศึกษาบทบาทการรู้ดิจิทัลในด้านโอกาส และความเสี่ยงทางออนไลน์ของเยาวชนชาวอินโดนีเซีย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เยาวชนมีการรู้ดิจิทัล ในระดับดีมาก (Mean = 4.15)

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) อยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 67.50 รองลงมา อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 25.24 และอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ร้อยละ 7.26 แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่มีนักเรียนร้อยละ 25.24 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง(อายุ 14-16 ปี) ซึ่งเป็นช่วงที่มี พฤติกรรมก้าวร้าวระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และ ความนึกคิด การเจริญเติบโตในระยะเวลาที่ร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ส่วนด้านจิตใจนั้นเป็น ผลพลอยได้จากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งแม้ว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเป็นสิ่งปกติ ของเด็กทุกคนแต่การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน (สุชา จันทน์เอม, 2540; พนม เกตุมาน, 2550) ช่วงอายุของวัยรุ่นที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้สภาวะทางอารมณ์ ไม่มั่นคง และอาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ เพราะอายุเป็นปัจจัย สำคัญในการกำหนดด้วยวุฒิของบุคคลในสังคม บุคคลที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นและการปฏิบัติ ในสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน ตามประสบการณ์ที่สะสมมา อายุของบุคคลสามารถนำมาอธิบายและทำนาย

พฤติกรรมของบุคคลได้ โดยผลการศึกษาของ วิสัยพร นุชสุวรรณ (2555) พบว่า ผู้ที่มีอายุมาก มีแนวโน้มของความคิดและอารมณ์ที่มั่นคงกว่าในวัยรุ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรรวรา ทิพย์กำพร (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติ

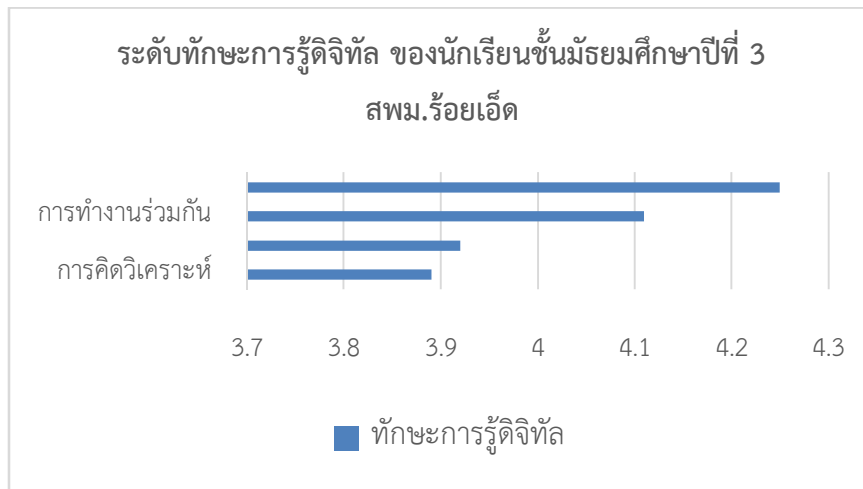
6.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน มีทักษะการรู้ดีจิตที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข แตกต่างกัน มีทักษะการรู้ดีจิตแตกต่างกัน เนื่องมาจากความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถในการเข้าใจสภาวะทางอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น นักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูง จะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง เข้าใจผู้อื่น และแสดงออกเป็นคำพูด และการกระทำได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Salovey และ Mayer (1990) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า ประกอบด้วย การตระหนักรู้ตนเอง(Self-Awareness) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเอง ได้ตามความเป็นจริง การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง(Managing Emotion) เป็นความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม การจูงใจตนเอง(Self-Motivation) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเองที่เรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotion in Others) เป็นความสามารถที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการและสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม และการดำเนินการด้านสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น(Handling Relationships) เป็นทักษะทางสังคม(Social Skills) เป็นความสามารถที่จะรับรู้เท่าทันอารมณ์ผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถในลักษณะนี้ประกอบด้วย การสื่อความที่ดี และการบริหารความขัดแย้ง ดังนั้น เมื่อนักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ จึงทำให้มีทักษะการรู้ดีจิตดีขึ้นด้วย

นักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะรู้จักความเหมาะสมในการปฏิบัติตนด้านต่างๆ เมื่อพิจารณาทักษะการรู้ดีจิตของนักเรียน เพราะการใช้ดีจิตส่งผลกระทบนักเรียนในหลายๆ ด้านดังที่ ประวิตร จันทร์อับ (2561) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า พฤติกรรมการใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพิษณุโลก ก่อให้เกิดผลกระทบจากการใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ ในด้านอารมณ์ ด้านการเรียน ด้านสังคม และด้านสุขภาพ นักเรียนจึงจำเป็นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์เพื่อให้รู้เท่าทันการใช้ดีจิต และมีทักษะการใช้ดีจิตที่ดีและเหมาะสม และนักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะไม่แสดงพฤติกรรมในทางที่ไม่เหมาะสมหรือก่อให้เกิดความเสี่ยงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพรัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เผ่าวัฒนา (2562) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความฉลาด

ทางอารมณ์กับพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการทำ พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำจะมีโอกาสทำ พฤติกรรมเสี่ยงมากกว่าวัยรุ่นที่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูง เนื่องจากวัยรุ่นที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดีจะสามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถควบคุมอารมณ์ มีการคิดพิจารณา และตัดสินใจที่ดีว่าตนเองจะจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไรให้มีความเหมาะสมที่สุด

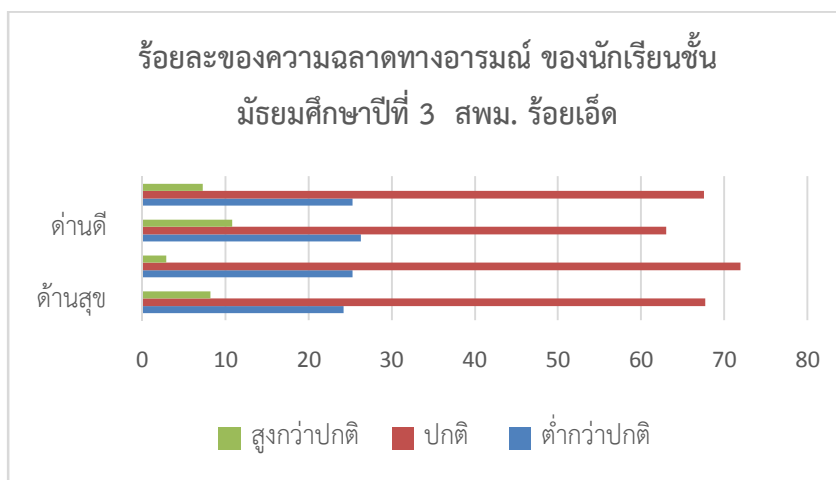
6.3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ที่มาจากขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีทักษะการรู้ดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของการบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกันทั้งด้านบุคลากร วิธีการ และงบประมาณ จึงอาจส่งผลให้การบริหารจัดการด้านดิจิทัลมีความแตกต่างกัน จากสภาพของการบริหารวิชาการในโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งมีความพร้อมในด้านจำนวนบุคลากร และด้านงบประมาณ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก การบรรจุครูของโรงเรียนใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับรายรับและรายจ่ายของโรงเรียน โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากย่อมมีจำนวนครูมากเช่นกัน แต่การบริหารงานของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใดย่อมมีขอบข่ายการบริหารงานเหมือนกัน ดังนั้น โรงเรียนที่มีครูมากกว่า ผู้บริหารจึงสามารถจัดครูเข้าปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม ทำให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีการบริหารงานด้านวิชาการที่ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงศ์ศักดิ์ จิตสอาด จินตนา จันท์เจริญ และบรรจบ บุญจันทร์ (2560) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1-2 ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก และสอดคล้องกับการศึกษาของ Li และ Ranieri (2010) ซึ่งได้ศึกษาสมรรถนะด้านการรู้ดิจิทัลของกลุ่มวัยรุ่นชาวจีนที่เป็นชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives) หรือเกิดมาในยุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนวัยรุ่นอายุ 14-17 ปี ในจังหวัดเจ้อเจียง (Zhejiang Province) ได้จากการสุ่ม จำนวน 317 คน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่มีความแตกต่างด้านโรงเรียนที่สังกัด มีความแตกต่างด้านสมรรถนะดิจิทัล

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยได้ดังนี้ 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดมีทักษะการรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม (\bar{X} =4.25) ด้านการทำงานร่วมกัน (\bar{X} =4.11) ด้านการทำงานและเทคโนโลยี (\bar{X} =3.92) และด้านการคิดวิเคราะห์ (\bar{X} =3.89) ตามลำดับ แสดงผลได้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระดับทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เปรียบลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

2)นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) โดยรวม ต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 25.24ปกติร้อยละ 67.50 และสูงกว่าปกติ ร้อยละ 7.26 เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้ ด้านดี นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 26.25 ปกติ ร้อยละ 62.96 และสูงกว่าปกติ ร้อยละ 10.78 ด้านเก่งนักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 25.27 ปกติ ร้อยละ 71.90 และสูงกว่าปกติ ร้อยละ 2.83 ด้านสุข นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 24.18 ปกติ ร้อยละ 67.50 และสูงกว่าปกติ ร้อยละ 7.26 แสดงผลได้ดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ร้อยละของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงสู่สังคมยุคดิจิทัล การบริหารการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องวางแผนและเตรียมการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมและเท่าทันการเติบโตในด้านดิจิทัล ดังนั้น การส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการรู้ดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้ดิจิทัลในการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น

7.1.2 ควรมีนโยบายพัฒนาครูให้รู้เท่าทันดิจิทัลและมีความสามารถในเชิงจิตวิทยา เพื่อให้ครูควบคุมดูแลและอบรมนักเรียน ในด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนเจริญเติบโตไปพร้อมกับการรู้เท่าทันดิจิทัล และมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีในการใช้ดิจิทัลและการดำเนินชีวิต

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน 4 ด้าน จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม ด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการทำงานและเทคโนโลยี และด้านการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ควรมีการส่งเสริมทักษะการรู้ดิจิทัล ด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

7.2.2 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติมากที่สุด รองลงมา คือ มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำกว่าปกติ และมีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูงกว่าปกติ ซึ่งผลการวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนา คือ การส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำกว่าปกติให้มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้ดียิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียน ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่เกี่ยวข้องในการใช้งานดิจิทัล ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งการเรียนและการดำเนินชีวิต

7.3.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์แก่นักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

8. บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. (2543). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์**. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2564. จาก <http://healthnet.md.chula.ac.th/text/forum1/smile/eq/eq/10.html>

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.**
กรุงเทพฯ : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ณัฐกร อินทุยศ. (2556). **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิชาภา ใจซื่อ. (2562). **การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ของกลุ่ม Gen X และ Gen Y ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเกษตรออนไลน์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- ธิดา แซ่ซัน และทัศนีย์ หมอสอน. (2559). **การรู้ดิจิทัล: นิยาม องค์ประกอบ และสถานการณ์ในปัจจุบัน.**
วารสารสารสนเทศศาสตร์. 34(4). 116-145.
- ธิดา แซ่ซัน. (2562). **การพัฒนาแบบจำลองการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้ดิจิทัล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประวิตร จันทร์อับ. (2561). **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พงศ์ศักดิ์ จิตสอาด จินตนา จันทร์เจริญ และบรรจบ บุญจันทร์. (2560). **การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1-2.** *Veridian E Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.* 10(1). 878-890.
- พนม เกตุมาน. (2550). **ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่น.** สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2564. จาก http://www.psyclin.co.th/new_page_56.htm
- พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2562). **ความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น.**
วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล. 35(3). 212-223.
- วิไลพร นุชสุวรรณ. (2555). **ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลเชียงราย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยพยาบาลเชียงราย.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภณ. (2555). **สุขวิทยาจิต = Mental Hygiene.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **โรงเรียนมาตรฐานสากล คู่มือบริหารจัดการคุณภาพ.**
กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. (2563). **สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด**. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2557). **ความเชื่อกับวิทยาศาสตร์**. ปทุมธานี : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- สุชา จันทน์เอม. (2540). **จิตวิทยาพัฒนาการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อรรฉา ทิพย์กำพร. (2563). **ปัจจัยที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Li, Y. and Ranieri, M. (2010). Are ‘Digital Natives’ Really Digitally Competent?-A Study on Chinese Teenagers. **British Journal of Educational Technology**. 41(6). 1029-1042.
- Luthfia, A., Wibowo, D., Widyakusumastuti, M. A., and Angeline, M. (2021). The Role of Digital Literacy on Online Opportunity and Online Risk in Indonesian Youth. **Asian Journal for Public Opinion Research**. 9(2). 142-160.
- Salovey, P. and Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. **Imagination, Cognition, and Personality**. 9. 185-211.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1*

Innovative Leadership of School Administrators Affecting the School
Learning Organization under Yasothon Primary Educational
Service Area Office 1

ไพฑูรย์ ศิริบุรณ์¹ และยุวธิดา ชาปัญญา²

Paitoon Siriboon¹ and Yuvatida Chapanya²

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}

Roi Et Rajabhat University^{1,2}

Email : paitoon882180@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 305 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา คือด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรมด้านการสร้างแรงจูงใจและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์โดยตัวแปรทั้ง 5 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ร้อยละ 72.60 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; องค์การ; องค์การแห่งการเรียนรู้

* Received December 4, 2021; Revised January 10, 2022; Accepted January 20, 2022

ABSTRACT

This research article aims 1) to study the innovative leadership of school administrators under Yasothon Primary Educational Service Area Office 1 2) to study the organization of learning of educational institutions under the Yasothon Primary Educational Service Area Office, 1 and 3) to study the innovative leadership of administrators affects the learning organization of educational institutions under the Office of Yasothon Primary Educational Service Area 1, the sample group consisted of 305 school administrators and teachers. The research instrument for collecting the data was a questionnaire. The statistical analysis of the data involved percentage, mean, standard deviation and correlation of Pearson Product Moment Correlation Coefficient. Stepwise multiple regression was employed to test the hypothesis.

The findings of the research revealed that; 1. School administrators Innovation Leadership Overall was at the highest level. 2. Learning organization overall was at the highest level. 3. The innovative leadership of the school administrators affecting the educational organization's learning organization was that all aspects Risk Management Vision for Change, Innovation Organization, Motivation, and Creativity. These variables predicted the variance of the learning organization of educational institutions at 72.60 percent with statistical significance at the .01 level.

Keywords : Innovative leadership; Organization; Learning Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษามีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ งานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทของผู้นำทางการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การร่วมมือกับสมาคมวิชาชีพ มีความรู้รอบทันเหตุการณ์เกี่ยวกับแนวคิดใหม่และวัฒนธรรมทางการศึกษา และทำให้มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546) สถานศึกษาจึงต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากรควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอกเป้าประสงค์สำคัญคือเอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็งขององค์กรเพื่อให้ทันต่อ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาองค์การที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จะมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบมีการทดลองปฏิบัติมีการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีตมีการเรียนรู้จากผู้อื่น และมีการถ่ายทอดความรู้โดยการทำ Report, Demonstration, Training & Education, Job Rotation

ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ทั้งด้านประสิทธิภาพของการบริหารการศึกษาและประสิทธิผลขององค์การทางการศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จและความล้มเหลวทางการศึกษานั้นผู้บริหารนับว่าเป็นตัวแปรสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย คุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษามักแปรปรวนไปตามผู้บริหารเสมอ (รุ่ง แก้วแดง, 2546) ซึ่งหน้าที่ของผู้หน้าที่สำคัญนั้นจะต้องจัดการภายในองค์การเพื่ออำนวยความสะดวกให้ทรัพยากรที่เป็นตัวคนและวัตถุประสานเข้าด้วยกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์การให้สามารถดำเนินไปได้ ผู้นำที่มีความสามารถจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความขยันขันแข็ง สามัคคี มุ่งมั่น เต็มใจ และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ (วาโร เฟิงส์วีสดี, 2549) ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง แนวคิดทฤษฎีใหม่ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมากในปัจจุบัน คือ แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านกำลังคน ความรู้ สมรรถนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ซึ่งการขับเคลื่อนสู่การเป็นนวัตกรรมให้สำเร็จนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมให้มีความก้าวหน้าให้ทันกับกระแสการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระตือรือร้น ถ้าเปลี่ยนแปลงองค์การในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำไปสู่ความสามารถในการรังสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ให้บรรลุเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมูลค่าแก่สถานศึกษาและยั่งยืนในอนาคตการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ผู้เรียนผู้ใช้บริการทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่หากมองในมุมกลับการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้สร้างโอกาสใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติ ซึ่งทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ทั้งเทคนิคในการบริหารจัดการที่ต้องเร่งปรับตัวให้ทันกระแสโลกมีการวางแผนเตรียมความพร้อมรองรับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการวิธีใหม่ๆ โดยมีความสามารถในการนำองค์การใช้เทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษาสู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงได้กระแสการเปลี่ยนแปลงทำให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษามีความสามารถในการรับรู้และใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง และเปิดใจรับแนวคิดใหม่กล้าคิดแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งนำแนวคิดเก่ามาต่อยอดเพื่อหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาหรือสร้างสิ่งใหม่ให้

เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการนำนวัตกรรมเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา (สุกัญญา เข้มซ้อย, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 ซึ่งเป็นต้นสังกัดของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 เป็นอีกองค์กรที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เพราะถือว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธาเขต 1 มีภารกิจหลักในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) แผนการปฏิรูปประเทศแผนการศึกษาแห่งชาติ(พ.ศ.2560-2579)ยุทธศาสตร์กระทรวงและนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณพ.ศ.2562 จึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาที่ผลิตครู ในการผลิต และพัฒนาครูให้ตรงกับสาขาวิชาและสอดคล้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธาเขต 1, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาในเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์และเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาการบริหารงานนวัตกรรมในสถานศึกษาและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตลอดจนเป็นแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 ให้มีคุณภาพการศึกษาดียิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

2.3 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 และสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทราบถึงปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 และสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3.3 ครูได้ข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาตนเองภายใต้บรรยากาศขององค์กรที่ครูทำงานอยู่ เพื่อให้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 305 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน และครู จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดัชนีความสอดคล้องรายข้อมีค่า 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเท่ากับ 0.957 และด้านความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เท่ากับ 0.971 ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยภาพรวม และรายด้าน

องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.54	0.52	มากที่สุด
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.57	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารความเสี่ยง	4.50	0.54	มาก
4. ด้านการสร้างแรงจูงใจ	4.60	0.51	มากที่สุด
5. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม	4.49	0.54	มาก
โดยรวม	4.54	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโยธธ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือด้านการสร้างแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ส่วนด้านการบริหารความเสี่ยงและด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโยธธ เขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้าน

องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.52	0.51	มากที่สุด
2. ด้านการมีแบบแผนความคิด	4.56	0.52	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.54	0.54	มากที่สุด
4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.60	0.51	มากที่สุด
5. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.53	0.53	มากที่สุด
โดยรวม	4.55	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีแบบแผนความคิดส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้

5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	ระดับความสัมพันธ์
X ₁	1	-	-	-	-	.706**	สูง
X ₂	.449**	1	-	-	-	.628**	สูง
X ₃	.633**	.420**	1	-	-	.707**	สูง
X ₄	.533**	.531**	.540**	1	-	.672**	สูง
X ₅	.615**	.504**	.659**	.642**	1	.701**	สูง
X						.850**	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับที่สูงมาก ($r_{xy} = .850^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงโดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการบริหารความเสี่ยง(X₃) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง(X₁) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม(X₅) ด้านการสร้างแรงจูงใจ(X₄) และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์(X₂) ตามลำดับ

5.4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	F	P
1	X ₃	.500	.498	302.845**	0.000
2	X ₃ , X ₂	.633	.631	260.654**	0.000
3	X ₃ , X ₂ , X ₁	.694	.691	227.578**	0.000
4	X ₃ , X ₂ , X ₁ , X ₄	.722	.719	194.987**	0.000
5	X ₃ , X ₂ , X ₁ , X ₄ , X ₅	.730	.726	161.806**	0.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า การถดถอยพหุคูณโดยการคัดเลือกตัวแปรเพื่อพิจารณาโดยใช้วิธีแบบมีขั้นตอน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการบริหารความเสี่ยง(X₃) ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 49.80 เมื่อเพิ่มด้านการศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์(X₂) เข้าไปส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 63.10 เมื่อเพิ่มด้านการศึกษาที่มีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง(X₁) มีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 69.10 เมื่อเพิ่มด้านการศึกษาที่สร้างแรงจูงใจ(X₄) มีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 71.90 และเมื่อเพิ่มด้านการศึกษาที่สร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม(X₅) มีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 72.60

5.5 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E. _b	β	t	P
X ₃	0.217	0.037	0.256	5.876**	0.000
X ₂	0.199	0.031	0.241	6.500**	0.000

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E. _b	β	t	P
X ₁	0.232	0.039	0.254	6.013**	0.000
X ₄	0.140	0.032	0.181	4.298**	0.000
X ₅	0.113	0.038	0.138	2.967**	0.003
R = 0.730,		R ² = 0.726,		a = 0.447	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือด้านการบริหารความเสี่ยง(X₃) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์(X₂) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง(X₁) ด้านการสร้างแรงจูงใจ(X₄) และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม(X₅) สามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา(Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ 0.217, 0.199, 0.232, 0.140 และ 0.113 และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ 0.256, 0.241, 0.254, 0.181 และ 0.138

โดยตัวแปรทั้ง 5 นี้ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้ร้อยละ 72.60 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y' = 0.447 + 0.217X_3 + 0.199X_2 + 0.232X_1 + 0.140X_4 + 0.113X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = 0.256Z_{X_3} + 0.241Z_{X_2} + 0.254Z_{X_1} + 0.181Z_{X_4} + 0.138Z_{X_5}$$

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 1 มีการมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ รวมถึงพัฒนาจัดให้มีโครงการผู้บริหารสถานศึกษาให้มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาสร้างทางเลือกใหม่ในการทำงาน และเกิดวัฒนธรรมการทำงาน มีการจัดการบริหารปัจจัยและกระบวนการดำเนินงานต่างๆ โดยมีการวางแผน วิเคราะห์ ระบุความเสี่ยง กำหนดแนวทางหรือมาตรการควบคุมกิจกรรม มีการกำกับและตรวจติดตามการบริหารความเสี่ยงอย่างมีระบบซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ Adai (1996) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นเพื่อให้ตรงกับเป้าหมายขององค์กร เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรม เป็นผู้สนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสูง มีการเปลี่ยนแปลง มีความกล้าเสี่ยงเพื่อตัดสินใจที่จะทำให้เกิดนวัตกรรม ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553) ที่อธิบายลักษณะและบทบาทของผู้นำในยุคนี้ว่าต้องเป็นผู้นำทางการคิดด้วยการคิดเองหรือนำความคิดของคนอื่นมาประยุกต์ใช้พัฒนาให้เป็นของตนเองได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารการศึกษาควรเปลี่ยนกระแสดูแลการจัดการศึกษาใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการจัดการศึกษา และก่อให้เกิดผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ หรือนวัตกรรมขึ้นในวงการศึกษา ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก โตนาค (2556) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนล่าง พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($X = 4.50$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ ชนะเคน (2559) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม 4 องค์ประกอบ 40 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา พรอมารักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 ผลการศึกษาขององค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโยธธ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 1 จัดกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุนให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ใฝ่ที่จะเรียนรู้ และสร้างสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา สถานศึกษาเดีโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน กำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา พัฒนาการศึกษามีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยการสนทนา การอภิปราย การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1994) ที่กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้คือการที่สมาชิกในองค์กรมีการขยายขอบเขตความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่บุคคลระดับต่างๆ และเป็นองค์การที่ซึ่งสมาชิกมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในเรื่องของวิธีการที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์การ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (1996) ได้กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้คือองค์กรที่มีบรรยากาศของการเรียนรู้ทั้งบุคคลและกลุ่ม มีวิธีการเรียนรู้เป็นพลวัต ให้สมาชิกในองค์กรมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ สามารถเรียนรู้จัดการและใช้ความรู้เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งส่งผลให้ทุกคนตระหนักในการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพผลวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ ขวัญฤทัย ทองธิดา (2551) ได้ทำการ

วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่าสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของ กรรณิการ์ แสงโนราช (2552) ได้ทำการวิจัยการศึกษาสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.3 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 1 สามารถนำมาอภิปรายได้ผลดังนี้

6.3.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการมองเห็นภาพในอนาคต มองเห็นการเปลี่ยนแปลงการสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ รวมถึงมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม จะทำให้เกิดโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความคิดเป็นระบบ มีการทำงานเป็นทีมและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ย่อมส่งเสริมให้บุคลากรมองเห็นภาพอนาคตร่วมกัน สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน กำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา พัฒนาการศึกษา และส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1990) กล่าวว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงคือที่ผู้นำที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร ให้ผู้ตามมองไกลเกินกว่าความสนใจของตนเอง ให้ผู้ตามเห็นแก่ประโยชน์ขององค์กรมากกว่าส่วนตนและสอดคล้องกับแนวคิดของ สุดา ทัพสุวรรณ (2541) กล่าวถึงการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงจะทำให้เกิดลักษณะความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ตาม ผู้นำจะเน้นให้ผู้ตามเกิดการเห็นความสำคัญและคุณค่าของผลงานที่ผลิตออกมา จูงใจให้ผู้ตามสนใจทำงานเพื่อหน่วยงาน ตลอดจนเปลี่ยนแปลงระดับความต้องการในผลงานของผู้ตามให้สูงขึ้น และใช้ความสามารถของตนเองตามศักยภาพทั้งหมดในการทำงาน

6.3.2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการมีจินตนาการ มีความคิดริเริ่ม มีความคิดยืดหยุ่น คล่องแคล่ว มีความคิดรอบคอบ และละเอียดลออ เพื่อ

ส่งเสริมการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาสร้างทางเลือกใหม่ในการทำงาน มีการวางแผนการทำงานของตนเองอย่างสร้างสรรค์ และเกิดวัฒนธรรมการทำงาน ย่อมส่งผลให้บุคลากรสามารถควบคุมจิตใจและพฤติกรรมของตนเองให้พร้อมที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ใฝ่ที่จะเรียนรู้ และสร้างสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเพื่อมุ่งสู่จุดหมาย ปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จในชีวิตและความสำเร็จขององค์การสอดคล้องกับแนวคิดของ Basadur (2008) ที่ได้ให้ทัศนะว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องสามารถนำบุคคลอื่นผ่านกระบวนการหรือวิธีการร่วมกันสามารถค้นหาปัญหาพร้อมกันอย่างละเอียดถี่ถ้วนและการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยแนวทางใหม่ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546) ที่กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์จะช่วยยกระดับความสามารถ ความอดทน และความคิดริเริ่ม อีกทั้งยังช่วยให้คนได้พัฒนาตน พัฒนางาน มีโอกาสได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ สร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวมได้

6.3.3 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการบริหารความเสี่ยงส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการจัดการบริหารปัจจัยและกระบวนการดำเนินงานต่างๆ โดยมีการวางแผน กำกับและตรวจติดตามการบริหารความเสี่ยงอย่างมีระบบให้อยู่ในระดับที่องค์การยอมรับได้ย่อมส่งผลให้บุคลากรเรียนรู้ร่วมกันมีการคิดและตีปัญหาหรือประเด็นพิจารณาของปัญหาโดยอาศัยการสนทนา การอภิปราย การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ สมาชิกในทีมมีการทำงานที่สอดประสานกันและปฏิบัติงานร่วมกันโดยมีความไว้วางใจต่อกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงใจ ช่วยตระกูล (2552) ที่กล่าวว่าแนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงถ่ายโอนความเสี่ยง การมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553) ที่กล่าวว่าผู้นำที่มีความรับผิดชอบเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดไม่ว่าจะเผชิญความเสี่ยงกับปัญหาอุปสรรคมากมายแค่ไหนจะต้องทำให้สำเร็จทันต่อเวลาโดยไม่ต้องบังคับหรือควบคุมและกล้ารับในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของตน

6.3.4 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการสร้างแรงจูงใจส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ใฝ่มน้าวให้บุคลากรในองค์การคล้อยตามและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยความเต็มใจ โดยจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวก สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเอง สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีแรงกระตุ้นในการทำงานมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ว่ามีความเชื่อมโยง

อย่างเป็นระบบ เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงอนาคต สามารถวางแผนการปฏิบัติงานให้ผลของงาน เกิดความกระฉับกระเฉง เป็นระบบ มีลักษณะบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2551) ได้อธิบายถึงการสร้างแรงจูงใจว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยต้องอาศัย ความรู้ทางด้านจิตวิทยาและจิตวิทยาสังคม ประกอบกับศิลปะในการสอนการทำความเข้าใจ ตลอดจนการ เคลี้ยกล่อมโน้มน้าวจิตใจให้ถูกจูงใจคล้อยตาม ผู้ถูกจูงใจจะได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและมีการตัดสินใจ ปฏิบัติตามตั้งที่ผู้จูงใจได้ตั้งเป้าหมายไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ กันตยา เพิ่มผล (2543) ที่กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติงานหากได้รับการกระตุ้นหรือการสร้างแรงจูงใจจากผู้บังคับบัญชาแล้ว การจะปฏิบัติงานได้ ประสิทธิภาพหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับผลของการปฏิบัติงานของตนเอง ว่าได้รับการสนองความต้องการของ ตนเองหรือไม่ ซึ่งความสำคัญของแรงจูงใจในการทำงานสำหรับผู้ปฏิบัติงาน คือการตอบสนองความต้องการของแต่ละคน เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะทำให้การปฏิบัติเกิดแบบแผนความคิด ทำให้ องค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

6.3.5 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่จัด สภาพแวดล้อมในการทำงาน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการแห่งการ สร้างสรรค์ พัฒนาทักษะผ่านกระบวนการที่หลากหลายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้าง วัฒนธรรมองค์การที่เน้นผลลัพธ์ที่มีนวัตกรรม ย่อมส่งผลให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนที่ รับผิดชอบ มีมุมมองหรือโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความคิดความเข้าใจทั้งในเรื่องของ ตนเอง ผู้อื่นและองค์การ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การสอดคล้อง กับแนวคิดของ Marquardt & Reynold (1994) ระบุว่า องค์การเรียนรู้ที่ดีเหมาะสมสอดคล้องกับ สถานการณ์ประกอบด้วย 1) มีโครงสร้างเหมาะสม 2) มีการเรียนรู้วัฒนธรรมองค์การร่วม 3) มอบอำนาจแก่ ผู้ปฏิบัติ 4. มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 5. มีการสร้างและถ่ายโอนความรู้ 6) มีเทคโนโลยีสนับสนุนการ เรียนรู้ 7) มุ่งเน้นคุณภาพ 8) มีกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน 9) บรรยากาศสนับสนุน 10) การทำงานเป็นทีม และ 11) มีวิสัยทัศน์ขององค์การ ซึ่งการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้อง ทำให้เกิดขึ้นและการสร้างองค์การนวัตกรรมก็เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับองค์การในการแสวงหาโอกาส และสร้างศักยภาพให้มีขีดสมรรถนะสูงและความได้เปรียบในการแข่งขัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ กิรติ ยศยิ่งยง (2552) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมเป็นการบริหารจัดการองค์การ แนวใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนคุณลักษณะหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขององค์การ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยปรับเปลี่ยน มาก่อน มีความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่า พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายที่จะพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร และองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาทุกด้านให้เป็นรูปธรรม

7.1.2 สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนให้ครบทุกด้าน

7.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะผ่านกระบวนการที่หลากหลายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เน้นผลลัพธ์ที่มีนวัตกรรม และโรงเรียนควรมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

7.1.4 ครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ และสร้างสิ่งใหม่ๆ โดยใช้ความเชี่ยวชาญจากการพัฒนา ฝึกฝนและสนับสนุนการปฏิบัติงาน นำผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการวางแผนงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 จากการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการบริการความเสี่ยงและด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ซึ่งเป็นด้านที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะผ่านกระบวนการที่หลากหลายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เน้นผลลัพธ์ที่มีนวัตกรรม และโรงเรียนควรมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

7.2.2 จากการวิจัยพบว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดกิจกรรมที่จะจูงใจให้บุคลากรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ และสร้างสิ่งใหม่ๆ โดยใช้ความเชี่ยวชาญจากการพัฒนา ฝึกฝนและสนับสนุนการปฏิบัติงาน นำผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการวางแผนงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

7.2.3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน รวมถึงมีนโยบายที่

ชัดเจนในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารความเสี่ยง การริเริ่มสร้างสรรค์ การจูงใจ การสร้างบรรยากาศ เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ให้เป็นรูปธรรมและมีการกำกับติดตาม ประเมินผลการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสามารถพยากรณ์ความแปรปรวนองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 72.60 ซึ่งถือว่ามีค่าสูง ดังนั้นควรทำการศึกษาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านและสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามตัวบ่งชี้เหล่านั้น

7.3.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ให้มีสมรรถนะที่เด่นชัดตามตัวบ่งชี้

7.3.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยใช้ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรปัจจัยในการพัฒนาดังกล่าว

7.3.4 ควรศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ที่ส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อม

8. บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ แสงโนราช. (2552). การศึกษาสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กันตยา เพิ่มผล. (2543). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบัน ราชภัฏสวนดุสิต.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). องค์การแห่งนวัตกรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติกศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking). (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : ชัดเชสมิเดีย.
- ขวัญชนก โตนาค. (2556). การวิเคราะห์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา **ขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวัญฤทัย ทองธิดาช. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- จุฑาทิพย์ ชนะเคน. (2559). การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ชาญณรงค์พรรุ่งโรจน์.(2546). **ความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์จำกัด.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2552). **การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2551). **มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2553). **ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2546). **หลักการและระบบบริหารการศึกษา**. นนทบุรี : อมรินทร์การพิมพ์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). **โรงเรียนนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). **การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตรงของประสิทธิผลของภาวะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 1.(2561). **การพัฒนาในศตวรรษที่ 21**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562. จาก <http://yst1.go.th>
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2560). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. พิษณุโลก : พิษณุโลกดอทคอม.
- สุกัญญา พรอมอาร์กซ์. (2563). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- สุดา ทัพสุวรรณ. (2541). **หน้าที่ของผู้นำในการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Adair, John E. (1996). **Effective Innovation: How to Stay Ahead of the Competition**. London : Pan Books.
- Basadur, M. (2008). Leading other to think innovatly together: Creative leadership. **Journal of TheLeadership Quarterly**. 15(1). 103-121.
- Bass, B. M. (1990). **Bass and Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, research, and managerial applications**. 3rd ed. New York : The Free Press.
- Marquardt, M. J., and Reynolds, A. (1994). **The Global Learning Organization**. New York : Irwin.
- Marquardt, M.J. (1996). **Building the Learning organization: A systems approach to quantum improvement and global success**. New York : McGraw - Hill.
- Senge, Peter M. and others. (1994). **The Fifth Discipline : Strategy and Tool for Building a Learning Organization**. New York : Doubleday.

ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21
: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*

Teacher's Opinions Toward the Leadership of Secondary School Administrators
in the 21st Century : A Case Study of Schools Under the Secondary
Educational Service Area Office 29 in Municipality
Muang District, Ubon Ratchathani Province

มิชชัย ศรีคุณ¹

Meechai Srikoon¹

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น¹

Western University¹

Email : Mechai_2508@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรในการศึกษา คือ ครูสายผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 209 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์คำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านธรรมาภิบาล ด้านวิสัยทัศน์ ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน 2. ครูที่มี เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน ต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา; ความคิดเห็น

* Received November 28, 2021; Revised January 5, 2022; Accepted January 10, 2022

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study and compare the opinions of teachers on the Leaders of Secondary School Administrators in the 21st Century : A Case Study of Schools Under the Office of Secondary Education Service Area 29 in Mueang District Municipality Ubon Ratchathani Province study population The samples were 209 teachers under the Secondary Educational Service Area Office, District 29. The questionnaire instrument was used as a questionnaire. The analysis of the data is processed by computers. Calculate the frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The results revealed that: 1. Teacher's Opinion toward the Leadership of Secondary School Administrators Overall and every aspect in every aspect is at a high level. Sorted the average from highest to lowest was the ability to communicate. problem solving ability On the other hand, he is confident in himself. Governance vision Side is a person who is committed to the success of the work. 2. Teachers with gender, education level, job title and work experience different opinions Overall and each aspect is not different.

Keywords : Leadership; Secondary School Administrators; Opinions

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันองค์กรที่มีการจัดการที่ดีทั้งหลายต่างต้องการบุคลากรที่มีภาวะผู้นำที่เก่งและมีประสิทธิภาพมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามารถในการสื่อสารทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์กรซึ่งขณะเดียวกันก็ต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ (Participation Cooperation) เป็นการนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าและลดปัญหาความขัดแย้งในการประสานงานกับบุคคลรอบข้างได้ ดังนั้นผู้นำสมัยใหม่จะประสบความสำเร็จได้ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ให้ทันต่อสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่รุ่มเร้าอยู่ตลอดเวลา ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถทำให้ผู้ร่วมงานทำงานได้อย่างมีคุณภาพและเต็มความสามารถใน โลกของการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่สามารถแก้ปัญหาอันอาจเกิดขึ้นในอนาคตโดยการกระตุ้นให้บุคคลอื่นเชื่อถือและยอมรับวิธีการทำงานของตน ธงชัย สันติวงษ์ (2550) อีกทั้งผู้บริหารควรทำหน้าที่ประสานการทำงานของสมาชิกในกลุ่มให้ประสบความสำเร็จช่วยเหลือผู้ร่วมงาน ขจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

ประสานการทำงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายโดยทำให้วัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้พลังอำนาจที่ได้รับการยอมรับ (Lussier R.N. and Achua C.F., 2009) สร้างแรงจูงใจต่อผู้ปฏิบัติงาน ให้ทำงานจนประสบความสำเร็จซึ่งการกระทำนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้นำมีภาวะผู้นำ ด้วยเหตุนี้ผู้นำกับภาวะผู้นำจึงมีความสัมพันธ์กัน (Bryman A., 2007) ภาวะผู้นำสามารถเรียนรู้ฝึกฝนและสร้างขึ้นได้ (Eden D. and Shani A.B. , 2004) อีกทั้งเป็นหัวใจของความสำเร็จในทุกองค์กร

ภาวะผู้นำถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติภายในของตนหรือเรียกได้ว่ามีบุคลิกภาพพิเศษหลายอย่าง สามารถที่จะบังคับบัญชาผู้อื่นได้โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) จากตำแหน่งและอำนาจบารมี (Power) ที่มีอยู่ในตน อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถ้อยยอมรับร่วมมือหรือยอมรับในตัวของเขาได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพลักษณะของความเป็นผู้นำ ความสามารถ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของกลุ่มหรือขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับ พิเศษฐ์ วงศ์เกียรติขจร (2553) ที่อธิบายความหมายของ ภาวะผู้นำว่าเป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อกับบริหารที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผนและรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาองค์กรให้เป็นกระบวนการ ที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นโดยกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานร่วมมือหรือปฏิบัติงานตามผู้นำนั้นด้วยความศรัทธาและด้วยความเต็มใจอย่างประสานสัมพันธ์กันจนสำเร็จบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

ดังนั้น ผู้นำองค์กรหรือผู้นำหน่วยงานจะต้องมีพฤติกรรมและคุณลักษณะที่ได้รับการยอมรับจาก กลุ่มหรือสังคมในลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามวัฒนธรรมของแต่ละองค์กรรวมทั้งต้องได้รับการสนับสนุน มี ศิลปะในการใช้คน มีความสามารถในการปรับปรุงองค์กร รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและสร้างเสริมกำลังใจ จนสามารถเอาชนะใจคนรอบข้างได้ ผู้นำเป็นเสมือนหนึ่งแกนกลางของการปรับปรุงแก้ไขและการจัด ระบบงานให้สอดคล้องประสานเข้าด้วยกัน ผู้นำจึงต้องรู้จักใช้ภาวะผู้นำในการชี้นำ และจัดการเพื่อสร้าง อิทธิพลและแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความเข้าใจในงาน มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผู้ชี้แนะการปฏิบัติงานและกิจกรรม ผู้นำจึงต้องเรียนรู้อยู่เสมอเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมอันจะทำให้องค์กรก้าวหน้า วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2549) ซึ่งสภาวะการณ์ปัจจุบันโลกมีการ เปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำจะต้องถูกปรับเปลี่ยนไปด้วยความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ ทำทนายการทำงานของผู้ผู้นำในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จกระบวนการทัศนในการมองภาวะ ผู้นำในลักษณะบุคคลหรือกระบวนการนั้นไม่กว้างและลึกพอที่จะพัฒนาผู้นำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังที่ Avolio (1999) เสนอว่า เราต้องเริ่มต้นคิดใหม่ว่าภาวะผู้นำนั้นมีลักษณะที่เป็นระบบ (As a System) ซึ่งจะทำให้มองภาวะผู้นำได้กว้างและลึกพอที่เราจะสามารถพัฒนาภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพนั้น ผู้นำที่ดีควรมีภาวะผู้นำแบบมีวิสัยทัศน์ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาตนเองให้เป็น ที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ตามกระตุ้นให้ผู้ตามแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ชาญฉลาดให้ความสำคัญกับผู้

ตามอย่างทั่วถึงพัฒนาผู้นำและผู้ตามในทุกส่วนขององค์กรได้ ในขณะที่สถานศึกษาของไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องอาศัยผู้บริหารหรือผู้นำทางการศึกษาที่มีความชัดเจนทั้งในดำนนโยบายและด้านการบริหารกล่าวถึงความสำเร็จความก้าวหน้าของสถานศึกษาแต่ละแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ การริเริ่มสิ่งใหม่ๆ การบุกเบิกความรู้ใหม่ก็จะพบว่าปัจจัยหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จคือบทบาทความสามารถในการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และรองลงมาคือความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นแหล่งผลิตนักเรียนที่เป็นแบบอย่างต่างๆ ที่มีจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้วยังสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ดีในสถาบันระดับอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังออกไปประกอบอาชีพในทิศทางที่เหมาะสมกับตนเองได้ ตลอดจนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

จากบทบาทที่สำคัญด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นต้องมี เพื่อเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพการบริหารและจัดการศึกษาโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนนั้นๆ ว่าจะมีมาตรฐานมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 1)โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช 2)โรงเรียนนารีนุกูล 3)โรงเรียนนารีนุกูล 2 4)โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี 5)โรงเรียนอุบลราชธานีศรีวนาลัย 6)โรงเรียนปทุมวิทยาคม ว่ามีภาวะผู้นำอยู่ในระดับใดในด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ ด้านเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน ด้านเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองด้านเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหา และด้านเป็นผู้มีหลักธรรมาภิบาล เพื่อจะเป็นหลักฐานสะท้อนให้เห็นในสภาพข้อเท็จจริง และเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3.2 ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางนำไปใช้ประโยชน์และส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูสังกัดโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 436 คน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบสอบถามจำนวน 209 คน จากการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามการคำนวณจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เป็นตัวอย่างมาศึกษา โดยวิธีอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีค่าความเชื่อมั่นจากการทดสอบแบบสอบถามทั้งหมดได้ค่าแอลฟา 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูลทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เป็นรายด้านและโดยรวมทุกด้าน

รายการ	n = 209			ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	
1. ด้านวิสัยทัศน์	3.79	0.758	มาก	5
2. ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน	3.72	0.839	มาก	6
3. ด้านความสามารถในการสื่อสาร	3.99	0.792	มาก	1
4. ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง	3.82	0.819	มาก	3
5. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	3.89	0.817	มาก	2
6. ด้านธรรมาภิบาล	3.80	0.839	มาก	4
เฉลี่ย	3.84	0.810	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดคือ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.99$) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.89$) ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{X} = 3.82$) ด้านธรรมาภิบาล ($\bar{X} = 3.80$) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.79$) ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 3.72$)

เมื่อพิจารณารายด้านมีผลการวิจัย ดังนี้ 1)ด้านวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นผู้จัดทำแผนงานประจำปีเสมอ รองลงมาคือ เป็นผู้คิดฝันอย่างมีเหตุผลส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นผู้คิดนอกกรอบเสมอ 2)ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักให้กำลังใจลูกน้องอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะรองลงมาคือ มีแผนการทำงานอย่างแน่วแน่ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ไม่แสดงอาการย่อท้อเมื่อพบอุปสรรค 3)ด้านความสามารถในการสื่อสาร โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีปิยวาจา รองลงมาคือ มองโลกในแง่ดีส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รักษาคำพูดของตนไว้อย่างมั่นคง 4)ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กล้าตัดสินใจแม้อยู่ในภาวะเสี่ยงรองลงมาคือ กล้าปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นผู้นำในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เสมอ 5)ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาโดยภาพรวม

และรายชื่ออยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถแก้ปัญหาได้อย่าง ยั่งยืนรองลงมาคือ สามารถแยกแยะว่าจะอะไรคือสาเหตุของปัญหาที่สะสมมาส่วนชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เข้าใจถึงวิธีแก้ปัญหาแบบ win-win 6)ด้านธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริหารโดยยึดหลักนิติธรรมรองลงมาคือ บริหารโดยยึด หลักคุณธรรมส่วนชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เน้นความโปร่งใสในการบริหารพร้อมให้ตรวจสอบ

5.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ พบว่า ความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามอายุ พบว่า ความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

5.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

5.2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

5.2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 แห่ง ร่วมประชากรทั้งสิ้น 436 คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้ตอบสอบถามจำนวน 209 คน จากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำมีความความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหาร โดยใช้หลักภาวะผู้นำในการบริหารงานในโรงเรียนของตนเองเป็นหลัก เช่น ด้านวิสัยทัศน์ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงานด้านความสามารถในการสื่อสารด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองด้านความสามารถในการแก้ปัญหาด้านธรรมาภิบาล การที่โรงเรียนมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่สูงนั้นจะส่งผลทำให้การบริหารจัดการไม่ว่าเป็นด้านใด ย่อมจะประสบผลสำเร็จด้วยดีเพราะผู้บริหารจะได้รับการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำย่อมทำให้เกิดความศรัทธาของคณะครูและเจ้าหน้าที่ จะส่งผลต่อการทุ่มเทต่อการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนอย่างเต็มความสามารถ และส่งผลดีต่อผลการเรียนที่ดีของนักเรียนตามมา

ผลการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านธรรมาภิบาล ด้านวิสัยทัศน์ ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน โดยผู้ศึกษาจะได้นำประเด็นที่ได้จากการศึกษามาอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านความสามารถในการสื่อสาร โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีปิยวาจา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รักษาคำพูดของตนไว้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert (2005) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมของโรงเรียนจากการศึกษาพบว่าผู้นำในสถานศึกษาจำเป็นต้องมองเห็นถึงความต้องการของบรรดาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหลายรวมถึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงความคิดเห็น และแสดงวิสัยทัศน์ได้อย่างเต็มที่ในลักษณะการเพิ่มพลังอำนาจ ที่สำคัญจะต้องสามารถนำพาให้พวกเขา ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์นั่นเอง

2) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เข้าใจถึงวิธีแก้ปัญหาแบบ win-win สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McCall and Lombardo ที่ศึกษาคุณลักษณะที่จะทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ประกอบด้วย คุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1)ความมั่นคงทางอารมณ์และบุคลิกภาพ ได้แก่ ความสุขุมเยือกเย็น ความสงบโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความตึงเครียด 2)การยอมรับผิด เมื่อมีข้อผิดพลาด เริ่มต้นใหม่ 3)ทักษะการสื่อสารที่ดี คือ ความสามารถที่จะโน้มน้าวและสื่อสารให้ผู้อื่นคล้อยตามความคิดเห็นโดยไม่ต้องใช้อำนาจข่มขู่ และ 4)ความ

ฉลาด สามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้หลากหลายมากกว่า รู้สึกเพียงเรื่องหนึ่งเรื่องใดและใจแคบ(มานิต บุญประเสริฐ และคณะ, 2549)

3) ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กล้าตัดสินใจแม้อยู่ในภาวะเสี่ยง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นผู้นำในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา อำไพวรรณ พลสุสุข หงคานนท์ และปรกรณ์ ประจัญบาน (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับการสร้างแรงจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกผลการวิจัยพบว่าระดับของพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงโดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือด้านพฤติกรรมผู้นำแบบผู้บุกเบิกงานส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านพฤติกรรมผู้นำแบบยึดระเบียบระดับของการสร้างแรงจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงโดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือด้านลักษณะของงานส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .443, p < .01$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .539, p < .01$) พฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างแรงจูงใจโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .751, p < .01$)

4) ด้านธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริหารโดยยึดหลักนิติธรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เน้นความโปร่งใสในการบริหารพร้อมให้ตรวจสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์นัฏ แฉงดี(2551) ได้ศึกษาการนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสამัคคีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 พบว่าผู้บริหารมีปัญหาการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลอยู่น้อยมาก 3 หลัก คือ (1)หลักนิติธรรม ปัญหาที่พบคือการจัดทำทะเบียนพัสดุไม่เป็นปัจจุบันมากที่สุดรองลงมาคือขาดความคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรในโรงเรียน (2)หลักคุณธรรม ปัญหาที่พบคือไม่มีการนิเทศติดตามและประเมินผลด้วยความยุติธรรมมากที่สุดรองลงมาคือความไม่เป็นธรรมในการมอบหมายงานให้กับบุคลากรและไม่สามารถสร้างระบบเครือข่ายคุณธรรมระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม (3)หลักความโปร่งใส ปัญหาที่พบคือยังไม่มีฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอมากที่สุดรองลงมาคือขาดการตรวจสอบและประเมินผลการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและขาดการเปิดเผยการประเมินความดีความชอบของบุคลากรในโรงเรียนส่วนปัญหาการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลอยู่ในเกณฑ์พอใช้ 3 หลักคือหลักความรับผิดชอบปัญหาที่พบคือไม่สามารถให้บุคลากรรับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพมากที่สุดรองลงมาคือจัดบุคลากรรับผิดชอบงานไม่เหมาะสมกับศักยภาพผู้ปฏิบัติงานและไม่สามารถ

สร้างความสำนึกความรับผิดชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งยังไม่สามารถสร้างสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาโรงเรียนและไม่สามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรร่วมกันรับผิดชอบการปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและอุทิศตนหลักธรรมาภิบาลที่มีปัญหาปานกลางคือหลักการมีส่วนร่วมปัญหาที่พบคือไม่สามารถจัดทำหลักสูตรที่สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นอย่างแท้จริงมากที่สุดรองลงมาไม่สามารถส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาโดยมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและบุคลากรไม่มีส่วนกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกันปัญหาสุดท้ายที่มีปัญหาปานกลางคือหลักความคุ้มค่าพบว่ามีปัญหาคือไม่สามารถควบคุมการเบิกจ่ายโครงการต่างๆอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพมากที่สุดรองลงมาคือไม่สามารถควบคุมการใช้สื่ออุปกรณ์อย่างคุ้มค่าได้ประโยชน์สูงสุดและยังไม่สามารถบริหารให้นักเรียนสามารถใช้ห้องปฏิบัติการต่างๆอย่างสม่ำเสมอ

5) ด้านวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือเป็นผู้จัดทำแผนงานประจำปีเสมอ ส่วนชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นผู้คิดนอกกรอบเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boone (1989) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของศึกษาธิการเขตในชนบท เพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จในการปรับโครงสร้างของกลุ่มโรงเรียนในเขตชนบทของรัฐเท็กซัส และรัฐโอกาโฮมา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของศึกษาธิการเขตในชนบมีลักษณะร่วมกัน 4 ประการ คือ (1)วิสัยทัศน์และความตื่นตัว โดยเข้าถึงคุณภาพของการศึกษา และตระหนักถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง (2)การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันโดยให้ความสำคัญต่อการสื่อสารหรือสื่อความกับคณะกรรมการ ในการสร้างเป้าหมายและกลยุทธ์ในการดำเนินงานร่วมกัน (3)การสร้างความไว้วางใจต่อครูใหญ่ ครู คณะกรรมการโรงเรียนและชุมชน (4)การตรวจสอบติดตามผลเพื่อให้เกิดความแน่ใจได้ว่างานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้ดำเนินการบรรลุสำเร็จตามเป้าหมายอย่างน้อยเพียงใดคุณลักษณะของศึกษาธิการเขต จึงต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรม พร้อมทั้งแสวงหานวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะนำมาพัฒนาการเรียนรู้อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักให้กำลังใจลูกน้องอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ส่วนชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ไม่แสดงอาการย่อท้อเมื่อพบอุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจำแนกตามเพศอายุและประสบการณ์การเป็นผู้บริหารเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์และควมมีอิทธิพลของแต่ละปัจจัยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 684 คน มีผลการวิจัยดังนี้ 1)ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษามีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุดโดยผู้บริหารที่มีเพศต่างกันมีระดับ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกันและผู้บริหารที่มีอายุต่างกันมีประสบการณ์การเป็นผู้บริหารต่างกันมีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดสามปัจจัยคือแรงจูงใจภายในสภาพแวดล้อมแบบเปิดและความรู้เชิงลึกเมื่อศึกษาเปรียบเทียบด้านเพศอายุและประสบการณ์การเป็นผู้บริหารพบว่าไม่แตกต่างกัน 3) โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่าปัจจัยแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์รองลงมาคือปัจจัยสภาพแวดล้อมแบบเปิดมีน้ำหนักอิทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และปัจจัยความรู้เชิงลึกมีน้ำหนักอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งสามตัวรวมกันอธิบายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา

7) ด้านความสามารถในการสื่อสาร โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีปิยวาจา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รักษาคำพูดของตนไว้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert (2005) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมของโรงเรียนจากการศึกษา พบว่า ผู้นำในสถานศึกษาจำเป็นต้องมองเห็นถึงความต้องการของบรรดาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหลายรวมถึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงความคิดเห็นและแสดงวิสัยทัศน์ได้อย่างเต็มที่ในลักษณะการเพิ่มพลังอำนาจ ที่สำคัญจะต้องสามารถนำพาให้พวกเขาร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์นั่นเอง

8) ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กล้าตัดสินใจแม้อยู่ในภาวะเสี่ยง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา อ่ำไพวรรณ พลุสุข หงคานนท์ และ ปกรณ์ ประจัญบาน (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับการสร้างแรงจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกผลการวิจัยพบว่าระดับของพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงโดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือด้านพฤติกรรมผู้นำแบบผู้บุกเบิกงานส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านพฤติกรรมผู้นำแบบยึดระเบียบระดับของการสร้างแรงจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงโดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือด้านลักษณะของงานส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .443$, $p < .01$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .539$,

$p < .01$) พฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างแรงจูงใจโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .751, p < .01$)

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาวะผู้นำบุคลิกภาพและแนวคิดต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานได้จริง การให้ความรู้และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาผ่านการให้การอบรม สัมมนา ติวงานเพื่อให้สามารถแสดงศักยภาพของตนผ่านงานให้มากที่สุด มีการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ เสมอ นอกจากนี้ยังต้องตัดสินใจในงานส่วนรวมและรวมถึงการลดความขัดแย้งพร้อมทั้งสร้างความสามัคคีในเวลาเดียวกัน ดังนั้นในการทำงานจึงต้องมีการผสมผสานความคิดอย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานและมีปฏิสัมพันธ์กับทุกคนทุกระดับเพื่อให้ทุกคนมีความสุขในการทำงาน และเข้าใจถึงลักษณะของผู้นำที่ดีควรมีผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหา สามารถแยกแยะถึงสาเหตุของปัญหา และเข้าใจถึงข้อเสนอแนะและทางเลือกของวิธีการแก้ปัญหา

ภาวะผู้นำมีการจัดแบ่งหลายลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับผู้จัดแบ่งว่าใช้เกณฑ์อะไรมาจัด เช่นมีการจัดประเภทของภาวะผู้นำเป็นภาวะผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ภาวะผู้นำภาคเอกชนและภาครัฐ เป็นต้น ส่วนแบบของภาวะผู้นำก็มีการจัดแบ่งในหลายลักษณะเช่นเดียวกัน ในขณะเดียวกันก็มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำแบบต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านตัวผู้นำเช่น กระบวนทัศน์ ความกล้า ค่านิยม การได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน ปัจจัยด้านผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น เรื่องความรู้ความสามารถ เรื่องจิตสำนึกความรับผิดชอบงาน ปัจจัยด้านสถานการณ์ เช่น ลักษณะของปัญหา สมรรถภาพขององค์กร และปัจจัยด้านกระบวนการปฏิบัติงาน เช่น โครงสร้างองค์กร ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ส่วนแบบการนำนั้นสามารถทำได้หลายวิธีการ เช่น นำโดยค่านิยม นำโดยจริยธรรม นำโดยการสร้างทีมงาน และนำโดยบุคคลโอบาย ผู้นำที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 1)คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปประกอบด้วย ความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความไว้วางใจได้ เป็นคนกล้าแสดงออก การเป็นคนที่มีการแสดงออกที่เหมาะสม ความมั่นคงทางอารมณ์ มีลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัด ความกระตือรือร้น มีอารมณ์ขัน เป็นคนดูอบอุ่นหรือเอื้ออาทร มีความอดทนสูงต่อความตึงเครียด การรู้จักตนเองและความอ่อนน้อมถ่อมตน และ 2)คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน ประกอบด้วย ความรู้ สึกที่มุ่งมั่น ความฉลาดทางอารมณ์ ความกล้าหาญ การควบคุมภายในตนเอง ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิม การบริหารงานในปัจจุบันนี้ผู้บริหารทุกคนจำเป็นต้องใช้ภาวะ การเป็นผู้นำเข้ามา เกี่ยวข้องเพราะจะสามารถได้ใช้หรือพยายามชี้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือพนักงานออกมาในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด พึงระลึกไว้เสมอว่าพนักงานทุกคนมีความสำคัญอย่างมากในการปฏิบัติงาน เป็นผู้หลักค้ำให้งานทุกอย่างของกิจการนั้นสามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น การบริหารงานที่ดีจะต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะ ความเป็นผู้นำและเก่งงาน เก่งคน เก่งคิด เก่งการดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีนโยบายการประเมินภาวะผู้นำสำหรับผู้ที่จะสอบเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

7.1.2 ควรมีนโยบายการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในกรณีที่จะเลื่อนวิทยฐานะในระดับผู้บริหาร

7.1.3 ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ตนเองสังกัดอยู่ ทุกปีการศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำเป็นผู้คิดอะไรทำอะไรเพื่ออนาคต ให้มากกว่าเดิม

7.2.2 ด้านเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงานผู้นำต้องพัฒนาวิธีทำงานใหม่ๆ อยู่เสมอ

7.2.3 ด้านความสามารถในการสื่อสาร ผู้นำควรที่รู้จักกระตุ้นให้ผู้อื่นแสดงออกด้วยความจริงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิมอีก

7.2.4 ด้านเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองผู้นำต้องกล้าตัดสินใจแม้อยู่ในภาวะเสี่ยง

7.2.5 ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ผู้นำควรสามารถแยกแยะว่าอะไรคือสาเหตุของปัญหาที่สะสมและนำมาแก้ไขถึงสาเหตุให้มากขึ้น

7.2.6 ด้านธรรมาภิบาล แม้ผู้นำจะมีความรับผิดชอบสูงในงานที่ปฏิบัติหรือสั่งการ แต่ผู้นำควรที่จะบริหารโดยยึดหลักคุณธรรมให้มากยิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

7.3.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

7.3.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

8. บรรณานุกรม

กิตต์กัญจน์ ปฏิพันธ์ (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
อาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ชรินทร์ แผงดี. (2551). การนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสამัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2550). พฤติกรรมองค์การ: การศึกษาการบริหารพฤติกรรมองค์การเชิงบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิภา อำไพวรรณ พลสุข หงคานนท์ และปกรณ์ ประจัญบาน. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับการสร้างแรงจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลก. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ. 5(3). 65-79.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2553). ผู้นำการบริหารยุคใหม่. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- มานิต บุญประเสริฐ และคณะ. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2549). ผู้นำการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิค.
- Avolio, J. & Bernard M. (1999). *Transformational leadership, charisma, and beyond*. CA : Sage.
- Boone, L. E. & Kurtz, D. L. (1989). *Contemporary Marketing*. 6th ed. Hinsdale : The Dryden Press.
- Bryman, A. (2007). *The Research Question in Social Research: What is its Role?* *Int. Journal Social Research Methodology*. 10(1). 5-20.
- Eden, D. and Shani, A. B. (2004). Pygmalion goes to boot camp : Expectancy, leadership and trainee performance. *Journal of Applied Psychology*. 67. 194–199.
- Lussier, Robert N., and Christopher F. Achara. (2004). *Leadership: theory, application, b skill development*. Mason, Ohio : Thomson/South-Western.
- Robert. (2005). *Relationships between measures of leadership and climate*. Nevada : University of Nevada press.

การพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด*

The Guideline Development for the Standard of Upright School Administration under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et

พิมพ์ชนก หัชยกุล¹ และสินธวา คามดิษฐ์²

Pimchanok Hachaikul¹ and Sinthawa Khamdit²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Maharakham University^{1,2}

Email : pimchanok.hac@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดการดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด จำนวน 342 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น(PNI_{modified}) ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริตเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนดัชนีความต้องการจำเป็น เรียงตามลำดับตามมาตรฐานจากมากไปน้อย ดังนี้ การบริหารงบประมาณ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปและ 2. แนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)แนวคิด และหลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)วิธีดำเนินการ ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานจำแนกตามมาตรฐาน ได้แก่ 1)การบริหารงบประมาณ มี 3 ตัวบ่งชี้ 18 แนวทาง 2)การบริหารวิชาการ มี 4 ตัวบ่งชี้ 30 แนวทาง

* Received November 17, 2021; Revised January 20, 2022; Accepted January 24, 2022

3)การบริหารบุคคล มี 3 ตัวบ่งชี้ 22 แนวทางและ 4)การบริหารทั่วไป มี 3 ตัวบ่งชี้ 23 แนวทาง โดยใช้
วงจรรคุณภาพเดิมมีง ช้บเคลื่อนการบริหารงานดังกล่าวและ 4)เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนผลการประเมิน
แนวทาง พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทาง; โรงเรียนสุจริต; วงจรรคุณภาพเดิมมีง

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study the current situation, desirable condition, the necessity and to develop the standard of upright school administration guideline under the secondary educational service area office RoiEt. The research process had 2 phases. In the first phase, studied the current condition, desirable condition and the necessity for the standard of upright school administration. The sample comprised of 324 school administrators and teachers under the secondary educational service area office Roi Et. The tool of this research was the questionnaire and interview form. The statistics was analysis quantitative data by using frequency percentage mean standard deviation and $PNI_{modified}$. The second phase, developed the standard of upright school administration guideline. It was a qualitative research by using interviews and group discussions. To analyze the data was analysis the content.

The following findings were found in the result of this study. The current condition and desirable condition of the standard of upright school administration, overall were at the highest level. For priority needs index modified ($PNI_{modified}$) by ordering according to the standard level from high to low as follows: budget administration standards, academic administration standards, personnel administration standards and general administration standards. The standard of upright school administration guideline consisted of 4 components as follows: 1) concepts and principles 2) objectives 3) Methods. There were guidelines for methods, which classified according to standards as follows: (1) there were 3 indicators and 18 guidelines in budget administration standards (2) there were 4 indicators and 30 guidelines in academic administration standards (3) there were 3 indicators and 22 practical guidelines in personnel administration standards, and (4) there were 3 indicators and 23 guidelines in general administration standards. It impelled

administration by using Deming Cycle (PDCA), and 4) the conditions form, for the assessment guideline, it was found that the overall suitability and the possibility of using at the highest level.

Keywords : Guideline; The Upright School; Deming Cycle (PDCA)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำกรวิจัย

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศไว้ว่า “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต” (Zero Tolerance and Clean Thailand) มีพันธกิจหลักเพื่อสร้างวัฒนธรรมการต่อต้านการทุจริต ยกกระดับธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทุกภาคส่วน และปฏิรูปกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งระบบ ให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล โดยกำหนดให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต้องกำหนดแนวทางและกลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ชัดเจน เพื่อยกระดับคุณภาพของสังคมไทยให้ทัดเทียมในเวทีโลก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ, 2560) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ได้ตอบรับต่อยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ด้วยการจัดโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (ภายใต้ชื่อ “โรงเรียนสุจริต”)

โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” หรือ “โรงเรียนสุจริต” เป็นโครงการที่มีความมุ่งหมายเพื่อวางรากฐานการปลูกจิตสำนึกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้กับเยาวชน ประเทศ ด้วยวิสัยทัศน์ที่ว่า “สพฐ. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง หลีกเลียงอบายมุข ทุกหน่วยงานรับผิดชอบ ตอบสนองการป้องกันทุจริต” โดยมุ่งเน้นให้ครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ได้มีบทบาทในกระบวนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม โปร่งใส เสมอภาค และเป็นธรรม รวมทั้งการปฏิบัติ การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตอย่างมีจรรยาบรรณที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งโครงการโรงเรียนสุจริตต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริตให้นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์ อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ และพัฒนาครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาแบบบูรณาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้มีคุณภาพ บนพื้นฐานการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมและต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นระบบ และมี

เครือข่ายระดับชาติและนานาชาติที่เข้มแข็งและก้าวหน้าอย่างมีพลวัต (สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทั้ง 60 แห่งได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต โดยกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งได้นำกิจกรรมภายใต้โครงการโรงเรียนสุจริตไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และใช้มาตรฐานโรงเรียนสุจริตมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานของสถานศึกษาทั้ง 4 กลุ่มงาน ได้แก่ มาตรฐานบริหารวิชาการ มาตรฐานบริหารงบประมาณ มาตรฐานบริหารบุคคล และมาตรฐานบริหารทั่วไป (สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558) จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การบริหารงานโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ไม่มีแผน หรือนโยบายในการสนับสนุนการบริหารงานของโรงเรียนสุจริตให้เป็นไปตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่โครงการได้กำหนดไว้ ทำให้มีการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน และไม่มีความต่อเนื่อง ดังนั้นจึงส่งผลให้การบริหารงานของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต

ดังนั้น จากปัญหาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการวางแผนและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา การดำเนินงานโรงเรียนสุจริตให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยจะช่วยในการพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

3.2 ได้แนวทางการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการปรับปรุง พัฒนา และเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนสุจริตของสถานศึกษาให้มีคุณภาพได้

3.3 ได้ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ที่ใช้เป็นแนวทางในการบริหารตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริตของสถานศึกษาในสังกัด ให้มีแนวทางการบริหารที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3,072 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2564 จำนวน 342 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling Technique) เพื่อจำแนกขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีค่า IOC เท่ากับ .70 ขึ้นไป มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยการศึกษาแนวทางการบริหารจากโรงเรียนสุจริตต้นแบบ (Best Practice) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนละ 2 คน ซึ่งใช้การเลือกแบบเจาะจง จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบยืนยันและประเมินแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวม

มาตรฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ		
1. บริหารวิชาการ	4.73	0.47	มากที่สุด	4.84	0.32	มากที่สุด	0.024	2
2. บริหารงบประมาณ	4.72	0.46	มากที่สุด	4.89	0.27	มากที่สุด	0.026	1
3. บริหารบุคคล	4.78	0.42	มากที่สุด	4.88	0.30	มากที่สุด	0.018	3
4. บริหารทั่วไป	4.77	0.40	มากที่สุด	4.86	0.34	มากที่สุด	0.017	4
ค่าเฉลี่ย	4.75	0.44	มากที่สุด	4.86	0.31	มากที่สุด	0.021	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1)มาตรฐานบริหารบุคคล 2)มาตรฐานบริหารทั่วไป 3)มาตรฐานบริหารงบประมาณ และ 4)มาตรฐานบริหารวิชาการ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ประสงค์ของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1)มาตรฐานบริหารงบประมาณ 2)มาตรฐานบริหารบุคคล 3)มาตรฐานบริหารทั่วไป และ 4)มาตรฐานบริหารวิชาการ ตามลำดับ ส่วนความต้องการจำเป็นของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1)มาตรฐานบริหารงบประมาณ 2)มาตรฐานบริหารวิชาการ 3)มาตรฐานบริหารบุคคล และ 4)มาตรฐานบริหารทั่วไป ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดพบว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)แนวคิดและหลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)วิธีการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 4 มาตรฐาน ได้แก่ (1)มาตรฐานบริหาร

งบประมาณ (2)มาตรฐานบริหารวิชาการ (3)มาตรฐานบริหารงบประมาณ และ (4)มาตรฐานบริหารทั่วไป และ 4)เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารตาม มาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 โดยมีผลการวิจัยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 มาตรฐานบริหารงบประมาณ ประกอบไปด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การวางแผน งบประมาณ 2)การใช้จ่ายงบประมาณ และ 3)การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ มีแนวทางในการ ดำเนินงานทั้งสิ้น 18 แนวทาง โดยการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต โรงเรียน ต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อวางแผนการจัด กิจกรรมในแต่ละปีการศึกษา กำหนดขอบข่าย ผู้รับผิดชอบกิจกรรม บทบาทหน้าที่ และงบประมาณที่ใช้ใน การดำเนินงาน ซึ่งในการใช้จ่ายงบประมาณจะต้องมีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนงานที่กำหนด เป็นไป ตามหลักเกณฑ์ และระเบียบของทางราชการ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งโรงเรียนต้องมีการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณ เป็นไปด้วยความสุจริต และเป็นการตรวจสอบความผิดพลาด ปัญหา ที่พบในระหว่างการใช้แผนงาน นำ ข้อมูลที่สะท้อนกลับที่ได้ไปพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีงบประมาณถัดไปให้ดีขึ้น

5.2.2 มาตรฐานบริหารวิชาการ ประกอบไปด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การจัดการเรียนรู้ 2)การ จัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการโรงเรียนสุจริต 3)การติดตามผลการจัดการเรียนรู้ และ4)การสร้างภาคี เครือข่ายมีแนวทางในการดำเนินงานทั้งสิ้น 30 แนวทาง ซึ่งในการบริหารวิชาการของโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการโรงเรียนสุจริต ต้องมีการนำเอาหลักสูตรต้านทุจริต หรือเนื้อหาของโครงการโรงเรียนสุจริตเข้าไป ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของ ครูผู้สอน แล้วลงสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะ 5 ของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะ ซึ่งทางโรงเรียนต้องมีการ นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนอยู่เสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้แนวทางในการ พัฒนาการจัดการเรียนของให้ตรงกับเป้าหมายของโครงการมากที่สุด อีกทั้งโรงเรียนต้องมีการจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของความสุจริต และมีพฤติกรรมที่ไม่ทนต่อการทุจริต เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของการทุจริตคอร์รัปชัน กิจกรรม ป.ป.ช.สพฐ. น้อย ค่าเยวชนคนดีของ แผ่นดิน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการโรงเรียนสุจริตนี้ ทางโรงเรียนต้องนำไปเผยแพร่ แลกเปลี่ยน และขยายผลกับภาคีเครือข่ายของโรงเรียน หรือองค์กรอื่นๆ เพื่อเป็นการยกระดับผลงานของโครงการ หรือพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

5.2.3 มาตรฐานบริหารบุคคล ประกอบไปด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การพัฒนาบุคลากร 2)การประชาสัมพันธ์ผลงานความสำเร็จของบุคลากร 3)การสร้างขวัญกำลังใจ มีแนวทางในการดำเนินงานทั้งสิ้น 22 แนวทาง ในการบริหารบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียนสุจริต โรงเรียนต้องมีนโยบายและแผนในการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และเป้าหมายของโครงการโรงเรียนสุจริตด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมอบรมการตระหนักรู้ถึงโทษของการทุจริต การอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา หรือการส่งเสริมให้ครูศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้โรงเรียนต้องมีการนำผลการพัฒนาตนเองของบุคลากรมาต่อยอด หรือจัดทำเป็นฐานข้อมูลความรู้ของสถานศึกษาด้วยการจัดทำ KM (Knowledge Management) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน และโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ความรู้ของบุคลากรด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ การเปิดบ้านวิชาการ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้(Best Practice) เพื่อให้เกิดการขยายผลของการดำเนินโครงการ และในการบริหารงานของโรงเรียนต้องมีการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร ด้วยการให้รางวัลกับบุคลากรที่สร้างผลงานดีเด่นให้กับโรงเรียน การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการทำงานกับบุคลากร เพื่อสร้างสังคมและวัฒนธรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร มีความสุขในการทำงาน ช่วยทำงานประสบผลสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น

5.2.4 มาตรฐานบริหารทั่วไป ประกอบไปด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การพัฒนาอาคาร สถานที่ 2)ความสัมพันธ์กับชุมชน 3)การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ มีแนวทางการดำเนินงานทั้งสิ้น 23 แนวทาง โดยการบริหารงานทั่วไปเป็นงานสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเป็นไปด้วยความสะดวกสบาย และช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้ลงสู่แก่นักเรียนอย่างแท้จริง โดยโรงเรียนต้องมีการพัฒนาอาคาร สถานที่ บนพื้นฐานของความสะอาด สวยงาม ปลอดภัย พร้อมต่อการใช้งานของครู บุคลากร และนักเรียน อีกทั้งครูผู้สอนต้องมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และบรรยากาศรอบๆ โรงเรียน ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของโรงเรียนสุจริต เช่น การจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น หรือการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในช่วงระหว่างพักกลางวัน เป็นต้น นอกจากนี้การจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนสุจริตให้ประสบความสำเร็จได้มากที่สุดนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน ให้เข้ามามีส่วนทำกิจกรรมตามวาระโอกาสที่เหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยในสังคม การจัดกิจกรรมรณรงค์วันต่อต้านคอร์รัปชันสากล เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและขยายผลให้บุคคลที่อยู่รอบตัวนักเรียนตระหนักถึงโทษของการทุจริตคอร์รัปชัน มีพฤติกรรมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ยกย่องสังคมให้เป็นสังคมที่สุจริตเพิ่มมากขึ้น

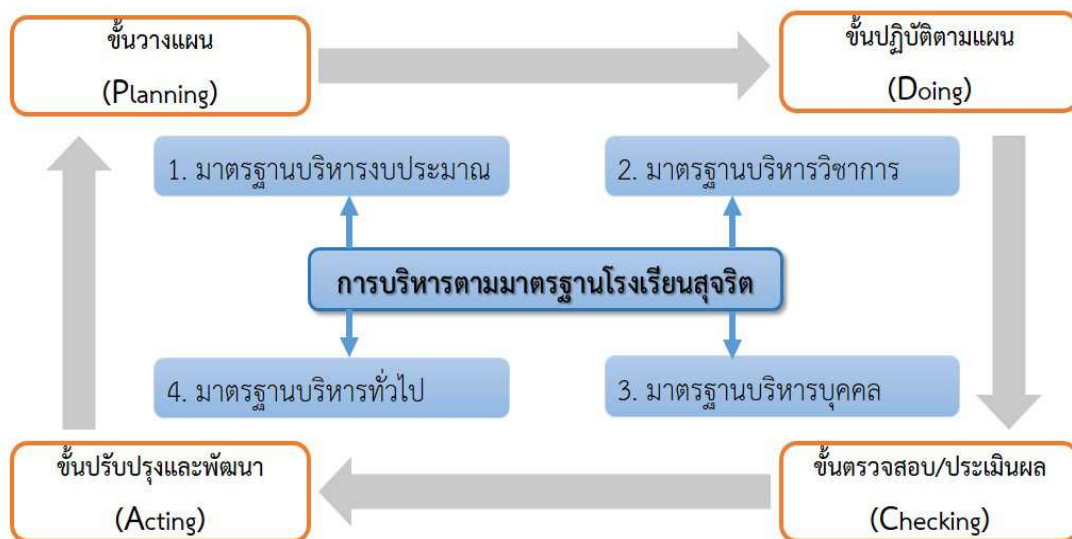
6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ สภาพปัจจุบันของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตได้มีการจัดอบรมพัฒนาบุคลากรตามข้อกำหนดของโครงการอยู่อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งโรงเรียนได้มีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการของสังคม เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของโรงเรียน คุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้ได้มากที่สุด แต่พบว่า มาตรฐานบริหารงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงบประมาณ เป็นการบริหารที่ต้องใช้ความละเอียด รอบคอบในการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ อีกทั้งยังพบว่าผู้ที่รับผิดชอบด้านการเงินและบัญชีโดยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน มีการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับแผน จึงส่งผลให้การบริหารงบประมาณของโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควรส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต พบว่ามาตรฐานบริหารงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากการบริหารงบประมาณถือเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนภารกิจได้ตามเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาจึงต้องมีการวางแผนที่มีความชัดเจน ครอบคลุมการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนทั้งหมด และต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เป็นไปตามตัวบ่งชี้ของโรงเรียนสุจริต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2556) กิตติมา ปรีดีติลล (2559) และ รัชชัย จิตรนันท์ (2562) ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณไว้ว่า งบประมาณถือเป็นหลักทรัพยากรหลักของโรงเรียน ช่วยขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณด้วยความเหมาะสม เที่ยงธรรม คำนึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นหลัก โดยใช้งบประมาณบนพื้นฐานของความประหยัด คุ่มค่า และช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายและภารกิจได้มากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพัตรา กุสิรัมย์ (2561) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนสุจริต ของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนเครือข่ายและผลการวิจัยของวชิรวิทย์ นิตินันท์ และสุวิทย์ ภาณุจारी (2563) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนสุจริตของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การบริหารงบประมาณถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานโรงเรียนสุจริตสำเร็จตามเป้าหมาย โดยต้องดำเนินงานด้านการเงิน บัญชีและพัสดุ ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ

6.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ การพัฒนาแนวทางการบริหารงานตาม มาตรฐานโรงเรียนสุจริต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)แนวคิดและหลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3) วิธีการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ได้แก่มาตรฐานบริหารงบประมาณ มาตรฐานบริหาร วิชาการ มาตรฐานบริหารบุคคล และมาตรฐานบริหารทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 13 ตัวบ่งชี้ 93 แนวทาง โดยในแต่ละมาตรฐานถูกขับเคลื่อนด้วยวงจรคุณภาพเดมมิ่ง และมีการปรับแนวทางให้มีความสอดคล้อง กับบริบท สภาพแวดล้อมและ 4)เงื่อนไขความสำเร็จ โดยพบว่า มาตรฐานที่ 1 การบริหารงบประมาณ ประกอบไปด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ 2)การใช้จ่ายงบประมาณ 3)การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งจากค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามใช้จ่ายงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมากที่สุดตามมาตรฐานที่ 2 การบริหารวิชาการประกอบไปด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การจัดการเรียนรู้ 2)การจัดกิจกรรมส่งเสริม โครงการโรงเรียนสุจริต 3)การติดตามผลการจัดการเรียนรู้ 4)การสร้างภาคีเครือข่าย ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่าย และค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้สูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 การจัดการ เรียนรู้มาตรฐานที่ 3 การบริหารบุคคล ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การพัฒนาบุคลากร 2)การ ประชาสัมพันธ์ผลงานความสำเร็จของบุคลากร 3)การสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของผลการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุดอยู่ใน ระดับมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 การพัฒนาบุคลากร และมาตรฐานที่ 4 การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การพัฒนาอาคาร สถานที่ 2)ความสัมพันธ์กับชุมชน 3)การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ 2 ความสัมพันธ์กับชุมชน และ ค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้สูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ สอดคล้อง กับผลการวิจัยของสุพัตรา กุสิรัมย์ (2561) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โครงการโรงเรียนสุจริต ของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนเครือข่าย และผลการวิจัยของวชิรวิทย์ นิตพันธ์ และสุวิทย์ ภาณุจारी (2563) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนสุจริตของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในการบริหารงานโครงการ โรงเรียนสุจริตให้ประสบความสำเร็จ การดำเนินงานทั้ง 4 มาตรฐานต้องมีความสอดคล้องกัน ครูและ บุคลากรในโรงเรียนยึดถือแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนสุจริตในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นให้เกิดผล ลัพท์กับนักเรียนมากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะ 5 ของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะ กระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะ ทั้งนี้การพัฒนาแนวทางการ บริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด เป็นแนวทางที่

น่าเชื่อ สามารถนำไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้จริง เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้ร่วมประมวลความคิด แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้แนวทางที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของพื้นที่มากที่สุด

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้ คือ แนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดซึ่งเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน การจัดกิจกรรม และการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุเป้าหมายตามที่โครงการกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต

จากภาพที่ 1 แนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ใช้หลักการบริหารโรงเรียนตามคุณภาพวงจรเดมมิง (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1)ขั้นวางแผน(Planning) 2)ขั้นปฏิบัติตามแผน(Doing) 3)ขั้นตรวจสอบและประเมินผล(Checking) และ 4)ขั้นปรับปรุงและพัฒนาแผน(Acting) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน 4 มาตรฐาน โดยเรียงตามลำดับความต้องการจำเป็น คือ 1)มาตรฐานบริหารงบประมาณ 2)มาตรฐานบริหารวิชาการ 3)มาตรฐานบริหารบุคคล และ 4)มาตรฐานบริหารทั่วไป แต่ละมาตรฐาน

ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้1)การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานแต่ละมาตรฐาน ด้วยการประชุมกับผู้ปฏิบัติ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง(Planning) 2)ประชุมชี้แจงแนวทาง ขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้รับผิดชอบ ร่วมกันเพื่อกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน (Planning) 3)ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ตามแต่ละกลุ่มงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (Doing) 4)แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมตาม (Checking) และ 5)วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน สรุปผล และสะท้อนผลการดำเนินงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบโดยทั่วกัน เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานต่อไป(Acting)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียนควรศึกษาสภาพและบริบทของตนเอง แล้วนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริตประกอบด้วย 13 ตัวบ่งชี้ 93 แนวทาง โรงเรียนจึงควรคัดเลือกเฉพาะแนวทางที่มีความเหมาะสมกับสภาพและบริบท เนื่องจากโรงเรียนแต่ละขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ มีแนวทางการดำเนินงานที่ไม่เหมือนกัน

7.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้โรงเรียนนำแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริตไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้โรงเรียนได้มีการบริหารและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ นำไปสู่การบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายของโครงการโรงเรียนสุจริตที่กำหนด

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 โรงเรียนที่นำแนวทางไปใช้ ผู้บริหารต้องถือแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริตเป็นกลไกหลักในการบริหารงานไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ด้วยการสร้างความตระหนักให้กับครู เพื่อให้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด โดยต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และทักษะการปฏิบัติงานตามภารกิจที่สอดคล้องกับแนวทาง

7.2.2 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้คณะครูและผู้บริหารได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของโครงการโรงเรียนสุจริต โดยส่งเสริมให้ครูได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนสุจริต เช่น การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการโรงเรียนสุจริต ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมเปิดห้องเรียน (Lesson Study) และกระบวนการ PLC เป็นต้น

7.2.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารนำแนวทางการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริตไปใช้ และมีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและมีผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต

7.3.2 ควรวิจัยรูปแบบการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยในการบริหารแตกต่างกัน หรือมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริตระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

7.3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการบริหารตามมาตรฐานโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดเพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินโครงการโรงเรียนสุจริตให้สูงขึ้นใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เวลา 1 ปี เพื่อนำผลของการวิจัยมาพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

8. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล.**

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กิตติมา ปรีดีติลก. (2559). **ทฤษฎีบริหารองค์กร.** กรุงเทพฯ : ชนะการพิมพ์.

ธัชชัย จิตรนันท์. (2562). **การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

วชิรวิทย์ นิติพันธ์ และสุวิทย์ ภาณุจारी. (2563). รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนสุจริตของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์โสทรศาสตร์.** 6(2). 84-98.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์ชาติระยะที่ 3 ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต.** นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุจริต.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **มาตรฐานโรงเรียนสุจริต.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา กุสิรัมย์. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

การพัฒนาทักษะสมอง EF ด้วยคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก
สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน*

A Development of Brain Skill, EF (Executive Functions) with a6 Main
Activities Handbook for Early Childhood in Private Schools

นันทา โพธิ์คำ¹, นารีรัตน์ จันทวฤทธิ์², วีณา ภาคมฤค³,
เตือนใจ ผางคำ⁴ และนิคม สุวพงษ์⁵

Nanta Pokam¹, Nareerat Jantawarit², Weena Pakmaluk³

Tuenjai Phangkam⁴ and Nikom Suwpong⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3,4,5}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3,4,5}

Email : pokam2488@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักให้ครูนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย 2) เพื่อศึกษาผลการใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักของครู เพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย และ 3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูในการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยตามคู่มือ และ 3) แบบประเมินทักษะสมอง EF 9 ด้านของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E_1/E_2 เท่ากับ 78.89/78.75 2. ผลการใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักของครูเพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัยทั้ง 9 ด้าน พบว่า เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านโดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 88.57 ถึงร้อยละ 94.21 เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2

* Received November 2, 2021; Revised December 9, 2021; Accepted December 21, 2021

มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านโดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 71.82 ถึง ร้อยละ 81.82 เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3
มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านโดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 94.44 ถึง ร้อยละ 97.78

คำสำคัญ : การพัฒนา; ทักษะสมอง EF; คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to create and develop a Brain skill, EF with a 6 Main activities handbook for teachers to use in EF Brain development for Early childhood 2) increase the potential of the use of a 6 Main activities handbook of teachers for use in development of Brain skill, EF for Early Childhood in Private schools, and 3) study the results of the development of Brain skills, EF for Early Childhood. The sample consisted of 10 early childhood teachers in a private school. The research instruments included of 1) a 6 Main activities handbook for development of Brain skill, EF for Early childhood 2) Quiz for teachers' knowledge and understanding of organizing with a 6 Main activities handbook for development of Brain skill, EF for Early Childhood, and 3) the EF Brain assessment of all 9 aspects of early childhood brain skills. Statistics used for processing data embraced percentages, means, standard deviation and t-test.

The research results found that 1.a 6 Main activities handbook created and developed by the researcher effective according to the standard $E1/E2 = 78.89/78.75$ 2. the result of the use of 6 Main activities handbook for teachers to use in EF Brain development for Early childhood after the experiment were significantly higher than the pre-test, at a level of 0.5., and 3. the result of Brain development, EF of all 9 aspects of early childhood found that the first year Kindergarten children had all 9 EF brain skills by overall was between 88.57 to 94.29, the second year Kindergarten children had all 9 EF Brain skills by overall was between 71.82 to 81.82, and the third year Kindergarten children had all 9 EF brain skills by overall was between 94.44 to 97.78

Keywords : Development; Brain skill EF; 6 Main Activities Handbook

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีจุดเน้นในการพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีมีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) จากนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือคนทุกช่วงวัยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังกล่าว แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ก็ได้มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเป้าหมายสุดท้ายให้ผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษาได้รับการพัฒนาขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคลมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีองค์ความรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ตลอดจน นโยบาย จุดเน้น และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้เรียนรู้ด้วยความสุข ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยยึดแนวคิดที่สำคัญ 11 แนวคิด ได้แก่ 1) พัฒนาการเด็ก 2) การพัฒนาเด็กโดยองค์รวม 3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง 4) การเล่นและการเรียนรู้ของเด็ก 5) สิทธิเด็กการสร้างคุณค่าและสุขภาพให้แก่เด็ก 6) การอบรมเลี้ยงดูควบคู่การให้การศึกษา 7) การบูรณาการ 8) สื่อเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) การประเมินตามสภาพจริง 10) การมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กและชุมชน 11) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นไทยและความหลากหลาย ซึ่งในแนวคิดที่ 3 เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะ EF (Executive Function) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) และการที่จะพัฒนาทักษะทางสมอง EF ของเด็กปฐมวัย จะต้องอาศัยการจัดประสบการณ์และกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม 3) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมการเล่นตามมุม 5) กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง และ 6) เกมการศึกษาซึ่งการจัดกิจกรรมประจำวันควรต้องคำนึงถึงอายุและความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

การพัฒนาทักษะ EF ให้แก่เด็กปฐมวัยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีบทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก จัดประสบการณ์กระตุ้นให้เด็กร่วมคิด แก้ปัญหา ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ด้วยวิธีการศึกษาที่นำไปสู่การใฝ่รู้ และพัฒนาตนเอง ตลอดจนดูแลเด็กโดยส่งเสริมพัฒนาการ

เด็กทุกด้าน ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น มีความภูมิใจในตนเองและกล้าแสดงออก ฝึกความมีวินัย และการมีนิสัยที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการกับอารมณ์ ความคิด และการกระทำในชีวิตประจำวันและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศเชิงบวก (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ, 2562) เนื่องจากเด็กปฐมวัยช่วง 3-6 ปี เป็นช่วงที่สมองจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสมองของเด็กจะเจริญเติบโตได้ดีที่สุดในบรรยากาศที่เด็กรู้สึกว่ามีความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคง ความปลอดภัย ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางสมอง EF ดังกล่าว ครูจะต้องบูรณาการไปกับการจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ตามตารางกิจกรรมประจำวันทีครูกำหนดไว้ ทั้งนี้โดยการจัดประสบการณ์ต้องให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมอง ให้เด็กได้ลงมือทำ ได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้คิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับปฐมวัยและผู้บริหารโรงเรียนเอกชน คือ โรงเรียนศรีศิลป์วิทยาลัย ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และให้นักศึกษาไปสังเกตและฝึกประสบการณ์ในรายวิชาการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่อเนื่องกันมา 2 ปี คือ ปีการศึกษา 2561-2562 พบข้อมูลสำคัญว่า ครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดประสบการณ์และกิจกรรมพัฒนาทักษะสมอง EF ให้แก่เด็กปฐมวัยในกิจกรรมหลักตามแนวคิดของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย เพื่อให้ครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน คือ โรงเรียนศรีศิลป์วิทยาลัย ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมบูรณาการในแผนการจัดประสบการณ์ของครู อันจะส่งผลให้เด็กมีทักษะสมอง EF 9 ด้าน อันได้แก่ 1) ความจำเพื่อใช้งาน 2) การยั้งคิดไตร่ตรอง 3) การยืดหยุ่นความคิด 4) การจดจ่อใส่ใจ 5) การควบคุมอารมณ์ 6) การติดตามประเมินผล 7) การริเริ่มและลงมือทำ 8) การวางแผนจัดระบบการดำเนินการ 9) การมุ่งเป้าหมาย ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กปฐมวัยอันจะส่งผลต่อความสำเร็จของชีวิตในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักให้ครูนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย

2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักของครูเพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย

2.3 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลจากการวิจัย ทำให้ได้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนระดับปฐมวัย

3.2 ผลจากการวิจัย ทำให้ครูผู้สอนระดับปฐมวัยได้แนวทางการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมบูรณาการส่งเสริมทักษะสมอง EF ให้แก่เด็กปฐมวัย

3.3 ผลจากการวิจัย ทำให้เด็กระดับปฐมวัยมีความสามารถในการจัดการทักษะสมอง EF 9 ด้านของตนเองให้มีประสิทธิภาพ

3.4 ผลจากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำคู่มือ เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ของผู้เรียนในระดับอื่นๆ ได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยมีขอบเขตของการดำเนินงาน ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) ซึ่งเป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชนคือ โรงเรียนศรีศิลปวิทยาลัย จำนวน 10 คน และนักเรียนของครูในชั้นเรียนของตนเอง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1)ตัวแปรอิสระ คือ การใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย

2)ตัวแปรตาม คือ ทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1)เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย 2)เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1)แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูในการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยตามคู่มือ 2)แบบประเมินทักษะสมอง EFของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test แบบ dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) การดำเนินการทดลอง ขั้นตอนที่ 1 เป็นการทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out)

1)ทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 5 ที่ฝึกประสบการณ์การสอนในโรงเรียนสังกัด สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 12 คน ในการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยก่อนการศึกษาคู่มือ 2)ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 5 ที่ฝึกประสบการณ์การสอนในโรงเรียนสังกัด สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 12 คน ในการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวทางในคู่มือเป็นเวลา 1 วัน 3)ทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 5 ที่ฝึกประสบการณ์การสอนในโรงเรียนสังกัด สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 12 คน ในการจัด 6 กิจกรรมหลัก

เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย หลังการศึกษาคู่มือ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง(Trial Run) 1)ทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูในการจัด 6 กิจกรรมหลัก เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนการศึกษาคู่มือ 2)ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูในการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัยตามแนวทางในคู่มือเป็นเวลา 1 วัน 3)ทดสอบความรู้ความเข้าใจของครู ในการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย หลังการศึกษาคู่มือ 4)ครูนำคู่มือที่ได้ศึกษาและดำเนินการตามกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการไปจัดกิจกรรม 6 กิจกรรมหลักให้แก่เด็กในชั้นเรียนของตนเองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน โดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1)ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยกระตุ้นความสนใจของเด็กด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน (2)ขั้นสอน โดยจัดกิจกรรม 6 กิจกรรมหลักที่บูรณาการทักษะสมอง EF และสอดคล้องตามบริบทของหน่วย เนื้อหาและกิจกรรมที่วางแผนไว้ (3)ขั้นสรุป โดยเด็กและครูร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม 5. ครูประเมินทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรมหลัก และสรุปผลเป็นรายคน รายชั้นเรียนหลังการทดลอง

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสร้างและพัฒนาคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักให้ครูนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนาคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักให้ครูนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย

แหล่งข้อมูล	N	\bar{X}	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ระหว่างเรียน (20)	12	23.67	78.89	78.89/78.75
หลังเรียน (20)	12	15.75	78.75	

จากตารางที่ 1 พบว่า คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E_1/E_2 เท่ากับ 78.89/78.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ E_1/E_2 เท่ากับ 75/75

ตารางที่ 2 ผลการใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักของครูเพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย

คะแนน	ค่าเฉลี่ย(\bar{X})		n	ΣD	ΣD^2	$(\Sigma D)^2$	t
	\bar{X}	S.D					
ก่อนเรียน	12	23.67	10	30	94	900	14.230*
หลังเรียน	12	15.75					

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักของครูเพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะสมองของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัยทั้ง 9 ด้าน

ทักษะสมอง EF/ด้าน	ระดับคุณภาพคิดเป็นร้อยละของแต่ละชั้นปี			
	ระดับคุณภาพ	ชั้นอนุบาลปีที่ 1	ชั้นอนุบาลปีที่ 2	ชั้นอนุบาลปีที่ 3
1. ความจำเพื่อใช้งาน	3	92.38	74.55	97.78
	2	6.67	25.45	2.22
	1	0.95	0.00	0.00
2. การยั้งคิดไตร่ตรอง	3	88.57	72.73	95.56
	2	10.48	26.36	4.44
	1	0.95	0.91	0.00
3. การยืดหยุ่นความคิด	3	89.52	71.82	95.56
	2	9.52	27.27	4.44
	1	0.95	0.91	0.00
4. การจดจำใส่ใจ	3	91.43	77.27	97.78
	2	7.62	21.82	2.22
	1	0.95	0.91	0.00
5. การควบคุมอารมณ์	3	94.29	72.73	94.44
	2	4.76	26.36	5.56
	1	0.95	0.91	0.00

ทักษะสมอง EF/ด้าน	ระดับคุณภาพคิดเป็นร้อยละของแต่ละชั้นปี			
	ระดับคุณภาพ	ชั้นอนุบาลปีที่ 1	ชั้นอนุบาลปีที่ 2	ชั้นอนุบาลปีที่ 3
6. การวางแผนและ จัดระบบดำเนินการ	3	91.43	75.45	95.56
	2	7.62	23.64	4.44
	1	0.95	0.91	0.00
7. การติดตามและ ประเมินตนเอง	3	89.52	72.73	97.78
	2	9.52	26.36	2.22
	1	0.95	0.91	0.00
8. การริเริ่มและลงมือทำ	3	92.38	73.64	96.67
	2	6.67	25.45	3.33
	1	0.95	0.91	0.00
9. การมุ่งเป้าหมาย	3	90.48	81.82	96.67
	2	8.57	17.27	3.33
	1	0.95	0.91	0.00

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัยทั้ง 9 ด้าน พบว่า 1)เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน โดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 88.57 ถึงร้อยละ 94.29 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการควบคุมอารมณ์ เด็กมีทักษะสมอง EF มากที่สุด ถึงร้อยละ 94.29 2)เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน โดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 71.82 ถึงร้อยละ 81.82 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการมุ่งเป้าหมาย เด็กมีทักษะสมอง EF มากที่สุด ถึงร้อยละ 81.82 3)เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน โดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 94.44 ถึงร้อยละ 97.78 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความจำเพื่อใช้งาน ด้านการจดจ่อใส่ใจ และด้านการติดตามและประเมินตนเอง เด็กมีทักษะสมอง EF มากที่สุดถึงร้อยละ 97.78

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการสร้างและพัฒนาคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักเพื่อให้ครูนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 78.89/78.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ E_1/E_2 เท่ากับ 75/75 ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างและพัฒนาคู่มือดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าหาวิธีการ และรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ศึกษาและได้กำหนดแนวทางในคู่มือให้มีความชัดเจน ทันสมัย และเป็นไปตามหลักสูตร ตลอดจนเนื้อหาในคู่มือมีรายละเอียดที่ชัดเจน มีกิจกรรม

และตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ให้ผู้ศึกษาสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่าย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำคู่มือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม โดยการประเมินผลด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิริยะ โม่แพง (2557) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและพบว่า หลักสูตรมีประสิทธิภาพโดยได้สร้างอย่างเป็นระบบ และผ่านการพิจารณาตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิคม สุวพงษ์ (2561) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรม พบว่า คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 85.83/85.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากคู่มือการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวได้ผ่านการหาประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย บุญเที่ยง (2562) ที่ได้ศึกษาผลการบูรณาการจัดการเรียนรู้ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ: EF กับครูผู้ดูแลเด็กในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าการจัดกิจกรรมในรูปแบบของการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการ บูรณาการ และกำหนดเนื้อหาในแต่ละหน่วยสัมพันธ์กับทักษะที่กำหนด ตลอดจนมีความชัดเจน และมีเนื้อหาที่ทันสมัยทำให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจต่อการบูรณาการจัดการเรียนรู้ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (Executive Function: EF) ในระดับดี มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น

6.2 ผลการใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักของครู เพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบคู่มือที่มีการเรียงลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายากแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน มีเนื้อหาที่ตรงประเด็น มีความทันสมัย และมีกิจกรรมที่เน้นผู้ศึกษาเป็นสำคัญ มีการบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจน อีกทั้งเป็นไปตามหลักการของการสร้างคู่มือ และง่ายต่อการศึกษาทำให้ผู้ศึกษาสามารถนำไปออกแบบการจัดการกิจกรรมของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วาโร เฟ็งสวัสดิ์ (2544) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกพัฒนาตนเองเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งมีกระบวนการสร้างชุดฝึก โดยยึดหลักการของการสร้างคู่มือ และพบว่าผู้ศึกษาโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทา โพธิ์คำ (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาโดยการใช้ชุดฝึกการเขียนแผนการจัดประสบการณ์และมีคู่มือประกอบการใช้ชุดฝึก ซึ่งพบว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากชุดฝึกและคู่มือประกอบการใช้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการสร้างโดยยึด

หลักการที่สำคัญ โดยแบ่งเนื้อหาเป็นเรื่องย่อยๆ มีการเรียงลำดับเนื้อหา และกิจกรรมจากง่ายไปหายาก มีการบูรณาการเนื้อหา และกิจกรรมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มะลิวัน สมศรี และคณะ (2558) ที่ได้สร้างคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา พบว่า คู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการที่สร้างขึ้นได้สร้างขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ครูผู้สอนโดยรวมมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น และผลจากการทดลองใช้คู่มือกับกลุ่มเป้าหมาย หลังการทดลองพบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนการใช้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรทัย บุญเที่ยง (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ทักษะทางสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (Executive Function: EF) ของครูผู้ดูแลเด็ก 40 คน พบว่า หลังการศึกษาคู่มือและการจัดกิจกรรม ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และมีความพึงพอใจต่อคู่มือและกิจกรรมบูรณาการการจัดการเรียนรู้ทักษะทางสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66

6.3 ผลการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัยโดยใช้คู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก พบว่า ทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านของเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับ ดี (ระดับ 3) เมื่อแยกเป็นรายชั้นเรียน พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีทักษะสมอง EF ด้านการควบคุมอารมณ์มีมากที่สุด คือร้อยละ 94.29 ด้านการยั้งคิดและไตร่ตรองจะมีน้อยที่สุด คือร้อยละ 88.57 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีทักษะสมอง EF ด้านการมุ่งเป้าหมาย มีมากที่สุด คือร้อยละ 81.82 และด้านการยืดหยุ่นความคิดจะมีน้อยที่สุด คือร้อยละ 71.82 นักเรียนชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 มีทักษะสมอง EF ด้านความจำเพื่อใช้งาน การจดจำใส่ใจ และการติดตามและประเมินตนเองมีมากที่สุด คือร้อยละ 97.78 ด้านการควบคุมอารมณ์จะมีน้อยที่สุด คือร้อยละ 94.44 สรุปโดยรวมพบว่า เด็กปฐมวัยของโรงเรียนศรีศิลป์วิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน มีผลการพัฒนาทักษะสมอง EF ใน 4 สัปดาห์ อยู่ในระดับ ดี (ระดับ 3) ทั้งนี้เนื่องจากครูได้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะสมอง EF ให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ และมีความชัดเจนในการจัดกิจกรรมตามคู่มือ ซึ่งส่งผลให้เด็กมีทักษะสมอง EF โดยรวมอยู่ในระดับ ดี (ระดับ 3) ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ พัชระ พุ่มพชาติ (2552) ที่กล่าวถึงเด็กปฐมวัยไว้ว่าเป็นวัยแห่งความพร้อมในการเรียนรู้รอบด้าน หากครูได้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย โดยได้จัดทำรูปแบบการจัดประสบการณ์ให้ครูนำไปใช้พัฒนาเด็ก ซึ่งรูปแบบของการจัดประสบการณ์มีลักษณะเหมือนแผนการจัดประสบการณ์ที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้ศึกษาและนำไปเป็นตัวอย่างในการจัดกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) ให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งผลการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการความสามารถทักษะการ

จัดการสมอง (EF) หลังการทดลองเพิ่มขึ้นในระดับ มาก และหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีทักษะการจัดการสมอง (EF) สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 เนื่องจากทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านของเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง และเป็นโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาทักษะสมอง EF (Executive Function) ซึ่งสมองส่วนนี้จะพัฒนามากที่สุดในระดับปฐมวัย ดังนั้นควรที่กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดและผู้เกี่ยวข้องได้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัยอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยกำหนดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในหลักสูตรเพิ่มเติม

7.1.2 หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ควรศึกษาทักษะทางสมอง EF อย่างลุ่มลึก และควรสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะทางสมอง EF ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ระดับชั้นเรียน ครูควรส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์ตามตารางกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรมหลัก โดยครูควรนำทักษะสมอง EF ไปบูรณาการในทุกกิจกรรม เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะทางสมอง EF ทั้ง 9 ด้านที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ

7.2.2 ระดับสถานศึกษา ผู้บริหารทุกระดับควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนในการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะทางสมอง EF ของเด็กปฐมวัยโดยจัดทำเป็นคู่มือ แบบฝึกหรือรูปแบบการพัฒนาต่างๆ อย่างหลากหลายและนำไปใช้พัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง

7.2.3 พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรได้ส่งเสริมทักษะทางสมอง EF ของบุตรหลานอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ได้รับการพัฒนาจากโรงเรียน โดยให้เด็กได้มีโอกาสช่วยงานบ้านและหรือช่วยตนเองเพื่อฝึกให้มีความรับผิดชอบ มีทักษะทางสมอง EF และควรใช้คำถามเชิงบวกกระตุ้นพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุตรหลาน และให้กำลังใจอยู่เสมอ อันจะส่งผลให้บุตรหลานหรือเด็กปฐมวัยมีความสามารถในการจัดการทักษะสมอง EF 9 ด้านของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน ด้วยคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลักสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.3.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านกับนักเรียนระดับประถมศึกษาหรือระดับอื่นๆ

7.3.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือ แบบฝึก ชุดฝึก หรือรูปแบบอื่นๆ ไปใช้ในการจัดประสบการณ์ในกิจกรรมหลักกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะเช่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อศึกษาทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านของเด็กปฐมวัยอย่างลุ่มลึก

8. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564).**

กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2561). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี).**

กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ. (2562). **การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง-อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเครือข่าย มหาวิทยาลัยสวดลิต**

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวดลิต.

นนทา โพธิ์คำ. (2556). **การศึกษาความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาโดยใช้ชุดฝึกการเขียนแผนการจัดประสบการณ์.** ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

นิคม สุวพงษ์. (2561). **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรมนักเรียน.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พัชระ พุ่มพชาติ. (2552). **การพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิริยะ โม่แพง. (2557). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน.** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มะลิวัน สมศรี และคณะ. (2558). **การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 9(พิเศษ). 542-577.**

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2544). **การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง. (2561) การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการ
สมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรรถัย บุญเที่ยง. (2562). ผลการศึกษาการบูรณาการจัดการเรียนรู้ทักษะทางสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ
(Executive Function: EF) ของครูผู้ดูแลเด็กในเขตพื้นที่กำแพงเพชร. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร.

**การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา
ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*
Professional Practicum of Educational Administration Based on the Seven
Principle of Kalayanamittadhamma of Graduate Students of
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus**

พระครูชัยรัตนากร¹ และจิราภรณ์ ผันสว่าง²

Phrakruchairattanakorn¹ and Jiraporn Phansawang²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}

Email : chairattanagon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา จำนวน 88 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการพัฒนาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 1)ด้านมาตรฐานความรู้ ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ที่มุ่งที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ ให้นักศึกษามีทักษะในเรื่องการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ หรือคิดแบบมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร และ

* Received September 11, 2021; Revised December 14, 2021; Accepted December 21, 2021

ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ 2)ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานควรมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างชัดเจน 3)ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ควรจัดอบรมนักศึกษาเกี่ยวกับการประพฤติตน จรรยาบรรณทั้งต่อตนเอง วิชาชีพ สังคม เพื่อเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ

คำสำคัญ : การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา; หลักกัลยาณมิตรธรรม; นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study professional practicum of educational administration based on the Seven Principles of Kalyanamittadhamma of the graduate students of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus and 2) to find out the guidelines for professional practicum of educational administration based on the Seven Principles of Kalyanamittadhamma of the students as earlier mentioned. Samples were the administrators, lecturers, supporters and graduate students, totally 88 in number. The instrument for collecting the data was the five-scale ranking questionnaire. The data collected were analyzed by the computer program, and the statistical devices composed of Frequency, percentage, mean, standard deviation.

The research results were as follows: 1) The professional practicum of educational administration based on the Seven Principle of Kalyanamittadhamma of the graduate students of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus was found, in both overall and individual aspects, to stand at a 'MUCH' level. 2) The guidelines for developing the professional practicum of educational administration based on the Seven Principle of Kalayanamittadhamma of the graduate students in mention as suggested by the responses were (1) Knowledge standards: there should be learning management based on problems, project, research, and teachers, which focuses on learning outcomes and develops students' kills in the areas of analytical thinking, problem solving, critical thinking, together with communication skills and computer skills. (2) Performance standards: there should be requirements for professional performance to achieve the goals mutually and clearly defined. (3) Disciplinary standards: There should be organized the training program for

students on behavioral code of ethics, profession, and society as a guideline and caution in terms of behavior.

Keywords : Professional practicum of Educational Administration; The Seven Principles of Kalayanamittadhamma; Graduate Students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำกรวิจัย

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอดและเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ฉบับนี้ขึ้นเพื่อในด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัด รวมทั้งโครงการเร่งด่วนที่สำคัญและการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดและจุดเน้นว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการศึกษาและการบริหารจัดการการศึกษา เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุเป้าหมาย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 เพื่อให้ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ยึดเป็นกรอบการดำเนินงานในการจัดทำแผน พร้อมทั้งขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาโดยคาดหวังว่าผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นเลิศรอบด้าน การมีทักษะชีวิตและการทำงาน การมีทักษะทางสังคม ทักษะการเรียนรู้วัฒนธรรม ทักษะด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่ถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารการศึกษาตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายการผลิตบัณฑิต รวมถึงการบริหารการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับยุคปัจจุบันเพื่อให้การผลิตบัณฑิตสอดคล้องกับความต้องการของโลกในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่หลากหลายต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ(ชัยยนต์ เพาพาน, 2559)

ที่สามารถนำพาและกำกับติดตามให้ครูผู้สอนสามารถจัดการสอนได้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบัน ที่ต้องการพัฒนาทักษะขั้นสูงของผู้เรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนมากกว่าชั้นความจำและความเข้าใจ อีกทั้งจุดอ่อนของครูผู้สอนในปัจจุบันคือทักษะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงของผู้เรียนเนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับวิธีการสอนแบบเดิม ที่ยังไม่ตอบสนองการพัฒนาทักษะของผู้เรียน เท่าที่ควร และยังคงเป็นโจทย์สำคัญของบริหารสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (สันติ งามเสริฐ, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษารวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติกรวิชาชีพบริหาร การศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรม เนื่องจากผู้วิจัยคิดว่าการเป็นนักบริหารการศึกษาที่จะทำงานได้ สัมฤทธิ์ผลและสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษานั้นๆ นักบริหารการศึกษาจะต้องมีคุณธรรมหรือ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการบริหาร คุณธรรมนั้นไม่ใช่เพียงฝึกฝนให้มีเป็นเพียงความรู้โดย สามารถจำได้อธิบายได้ แต่ต้องฝึกฝนให้มีเป็นความรู้ โดยตระหนักได้ว่าอะไรดี อะไรไม่ควร และปฏิบัติ ในทางที่ดีที่ควรให้เป็นปกติวิสัย ในการฝึกฝนคุณธรรมนั้นพึงใช้สิ่งโน้มนำให้คุณธรรมต่ำลงได้แก่ ความไม่ ซื่อตรงต่อตนเอง ซึ่งอาจเป็นการวินิจฉัยเข้าข้างตนเองว่าสิ่งที่ทำไปนั้นไม่ผิดหรือโยนความผิดให้ผู้อื่น หรือ อภัยให้แก่ตนเองในการทำผิด โดยหวังทำดีชดเชยเมื่อภายหลังหรือยกเว้นให้แก่ตนเองด้วยความรู้สึคิดว่า ทำผิดครั้งเดียวไม่เป็นไร หรือมองเห็นศีลธรรมเป็นเกณฑ์สำหรับคนอื่นหรือเกี่ยงให้คนอื่นประพฤติดี เสียก่อน กระทรวงศึกษาธิการได้วาดภาพครุฑตามแบบฉบับว่า เป็นกัลยาณมิตร หรือมิตรที่ดั่งงามของคน ทั่วไปคือทั้งของศิษย์และของบุคคลอื่นๆ ซึ่งบุคคลที่ได้นามว่า กัลยาณมิตรนั้นจะต้องประกอบพร้อมไปด้วย กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการคือ 1)ปิโย คือ ความน่ารัก หมายถึง มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและ ประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจและสร้างความสนิทสนมเป็นกันเอง 2)ครุ คือ นำเคารพ หมายถึง เป็นผู้ หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจและเป็นที่พึ่งได้ 3)ภาวนีโย คือ นำเจริญใจ หมายถึง มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ และเป็นที่น่ายกยอกเอาแบบอย่าง 4)วตตะตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล หมายถึง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควร ทำอะไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดี 5)วจนกฺขโม คือ อุดหนุนต่อถ้อยคำ หมายถึง พร้อมรับฟังคำปรึกษาซักถาม อุดหนุนต่อคำลวงเกิน คำตักเตือนและอุดหนุนฟังได้ไม่เสียอารมณ์ 6)คฺมภีรณ

จกถกตดา คือ แดงเรื่องล้าลึกได้ หมายถึง กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย 7) โน จฏฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำในอฐาน หมายถึง ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล (พระธรรมปิฎก, 2552)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.2 ได้แนวทางการพัฒนาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.3 สามารถนำรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และวิทยาเขต วิทยาลัยอื่นเพื่อให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ของการวิจัย ดังนี้ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการ จำนวน 3 รูป อาจารย์ ประจำหลักสูตร จำนวน 10 รูป/คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 3 รูป/คน และนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 73 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 88 รูป/คน ขอบเขตเนื้อหาการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการฝึกปฏิบัติการ วิชาชีพบริหารการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาที่คุรุสภากำหนดจำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมาตรฐานความรู้ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน และด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยนำ หลักกัลยาณมิตรธรรม มาบูรณาการในการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1)ปิโย ความมีเมตตากรุณา 2)ครุ ความน่าเคารพ 3)ภาวนีโย คือ ความน่าเจริญใจ 4)วตฺตา ความรู้จักพูดให้ได้ผล 5)วจนฺทขโม ความอดทนต่อถ้อยคำ 6)คฺมภีรฺยจกถกตดา การแดงเรื่องล้าลึก และ7)โน จฏฐาเน นิโยชเย

การไม่ชักนำในอฐาน ขั้นตอนของการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1)ศึกษาสภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ด้านระยะเวลา ได้แก่ ปีการศึกษา 2563 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านมาตรฐานความรู้ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม และด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 ด้านมาตรฐานความรู้ ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม พบว่า สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการศึกษา รองลงมา คือ นำความรู้ ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

5.1.2 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม พบว่า สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พัฒนาแผนงานขององค์การให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง รองลงมา คือ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

5.1.3 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม พบว่า สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ รองลงมา คือ ไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ และให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม

5.2 แนวทางการพัฒนาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

5.2.1 ด้านมาตรฐานความรู้ ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมแนวพัฒนา คือ 1) มหาวิทยาลัยควรมีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ที่มุ่งที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ ให้นักศึกษามีทักษะในเรื่อง การคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ หรือคิดแบบมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ 2) มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษารู้จักวิธีการบูรณาการการบริหารการศึกษา ให้เข้ากับกิจกรรมต่างๆ ได้ทุกกิจกรรมอย่างเชี่ยวชาญ 3) มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษารู้จักวิธีการเป็นผู้นำ และเรียนรู้วิธีการบริหารการศึกษาให้ได้

5.2.2 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมแนวทาง คือ 1) มหาวิทยาลัยควรมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างชัดเจน 2) มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมการบริหารการศึกษาเพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้แก่นักศึกษาเพื่อความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดของผู้บริหารที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากรของหน่วยงานหรือองค์กรและการนิเทศ

5.2.3 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมแนวทาง คือ 1) มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมนักศึกษาเกี่ยวกับการประพฤติตน จรรยาบรรณทั้งต่อตนเอง วิชาชีพ สังคม เพื่อเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ 2) มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษารู้วิธีการให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพอันดีกับผู้ร่วมงานซึ่งผู้บริหารจะมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับบุคลากรในสถานศึกษาได้ก็ต่อเมื่อให้ความเคารพและสนับสนุนต่อผู้อื่น รวมถึงเชื่อมั่นว่าครูเป็นมืออาชีพ คอยสนับสนุนให้ครูและนักเรียนมีการพูดคุยกันอย่างเปิดกว้างอยู่ตลอด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดมีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

6.1 สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษาที่มุ่งเสริมให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในการทำงานเป็นการเรียนรู้สถานการณ์และสภาพการณ์ที่เป็นจริงของการทำงาน อีกทั้งเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้รับทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติไปทดลองใช้ เพื่อเป็นการต่อยอดให้เกิดความชัดเจนเห็นจริงในองค์ความรู้ที่ได้รับอันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาในการเตรียมความพร้อมในพฤติกรรมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นในส่วนของบุคลิกภาพสติปัญญา เจตคติ ที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด (2562) ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเพื่อให้การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาเป็นไปเพื่อการ “แลกเปลี่ยน” (Exchange) ในภูมิความรู้ (Knowledge) ภูมิปัญญา (Wisdom) ซึ่งกันและกันกับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา ต่างเป็นผู้ให้และต่างเป็นผู้ได้รับ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดผลการปฏิบัติ (Result) การเรียนรู้ (Learning) และความรู้ใหม่ (New Knowledge) และส่งผลต่อนักศึกษามีพัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education-TQF) และตามทีมวิทยากำหนดเพิ่มเติมในด้านทักษะการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาณ โอนอ่อนปกากุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในสถานศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในสถานศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

6.1.1 ด้านมาตรฐานความรู้ ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม พบว่า สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาสามารถนำความรู้ ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาได้เป็นอย่างดี สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม

และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ พัฒนาหลักสูตรและกำกับติดตามการจัดทำหลักสูตร ใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อศึกษานำกระบวนการทางการวิจัยการวัดและประเมินผลไปใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษาได้และเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้นสอดคล้องกับ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (2560) ที่กล่าวถึงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 รายวิชาหรือคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร กำหนดให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในระดับสังคมโลกและภูมิภาคโดยเปรียบเทียบกับระบบการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในประเทศไทยในมิติต่างๆ ให้ตระหนักถึงแนวโน้มและนวัตกรรมเพื่อการบริหารการศึกษาที่เกิดขึ้นในระดับโลก ภูมิภาค และภายในประเทศ ให้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อการบริหารการศึกษา โดยให้นำเอาหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา ให้ตระหนักถึงภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะมีผลต่อเนื่องถึงปัญหาและคุณภาพของการบริหารการศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ตามแนวปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้ นำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพจะต้องเป็นผู้มีภูมิรู้ทางด้านการศึกษาเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการศึกษา กับสภาวะแวดล้อมในสังคม สามารถวิเคราะห์ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาของไทยได้อย่างชัดเจน มีความเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพการศึกษา

6.1.2 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมพบว่า สภาพการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาสามารถพัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง และแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน ความมุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ และสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540) ได้กำหนดมาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 12 ประการ 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากรผู้เรียนและชุมชน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ 4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 6)

ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำและ 12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาณ โอนอ่อนปภากุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในสถานศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ด้านพัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริงในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

6.1.3 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ตามหลักกัลยาณมิตรธรรมพบว่า สภาพการฝึกปฏิบัติการศึกษาวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาได้ปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตร พุดจาด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีกิจกรรมายาท สุภาพ อ่อนโยน มีมนุษยสัมพันธ์ดี วางตัวได้เหมาะสม มีความเมตตากรุณาต่อบุคคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ในการแก้ปัญหาทุกรูปแบบ สามารถปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตั้งใจในการทำงานทุกงานจนประสบผลสำเร็จ และมีความมั่นใจในตนเองขณะทำงานเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวมรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542) กล่าวไว้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตร ของครูอาจารย์ และผู้บริหารคือสาระของการสร้างชุมชนแห่งการศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์นั้น อยู่ในฐานะเป็นผู้นำที่เอื้อการศึกษาแก่ศิษย์และผู้อื่นๆ ในชุมชน จึงเป็นแกนกลางของการสร้างชุมชนแห่งการศึกษาหรือชุมชนวิชาการซึ่งเป็นชุมชนแห่ง กัลยาณมิตร ดังนั้นผู้บริหารและครูอาจารย์ จึงควรมีคุณสมบัติแห่งความเป็นกัลยาณมิตรที่ทำให้เพราะ เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการเมื่อผู้บริหารและครูอาจารย์มีเมตตา กรุณา และมุทิตา ที่พุดไปแล้ว โดยแสดงออกมาอย่างถูกต้องในความสัมพันธ์ภายในชุมชนก็จะมีคุณสมบัติของกัลยาณมิตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาณ โอนอ่อนปภากุล (2557) ได้ทำการวิจัยการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในสถานศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการศึกษาวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ควรกำหนดนโยบายในการบูรณาการ

หลักธรรมสำหรับการฝึกปฏิบัติการศึกษาชีพรบริหารการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิผลให้ได้รับประสบการณ์จริงในภาคปฏิบัติ การปรับตัวเข้ากับสังคมการทำงานจริงในหน่วยงานทางการศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านมาตรฐานความรู้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของควรมุ่งเน้นทักษะความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารหรือการจัดการความรู้ในการบริหารแนวใหม่ๆ การเลือกและปรับปรุงใช้นวัตกรรมได้หลากหลายตรงสถานการณ์เงื่อนไขข้อจำกัดของงานและองค์กรไปสู่ผลได้จริง

7.2.2 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของควรมุ่งเน้นทักษะเป็นนักวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร ศาสตร์การสอน รูปแบบการเรียนการสอน และความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ และทักษะความรู้และความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสื่อสารและการปฏิบัติงานได้

7.2.3 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของควรเน้นทักษะด้านการพัฒนาตนเองให้เกิดแรงจูงใจที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้นำ และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในความศรัทธาและความรักในอาชีพ เป็นผู้เสียสละ มีความอดทน มุ่งมั่น เสียสละทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโททางการบริหารการศึกษา

7.3.2 ควรมีการวิจัยพัฒนาหลักเกณฑ์การฝึกวิชาชีพบริหารการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาโททางการบริหารการศึกษา

8. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). (ร่าง)กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 1(1). 304-306.

ปภาณ โอนอ่อนปกากล. (2557). การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในสถานศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัฑฒิ)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2542). **มองสันติภาพโลก : ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด. (2562). **คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหาร การศึกษา**. ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- สันติ งามเสริฐ. (2560). การสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. **วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์**. 4(1). 48-67.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2540). **คู่มือสมาชิกคุรุสภา**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค.

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์
ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด*

Student's Opinions to Instructional Process of Field Experience Specification
of Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

อดิศักดิ์ ทุมอนันต์¹

Adisak Tumanan¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : Adisak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 33 รูป-คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เรียงลำดับตามจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรมีการแนะนำกระบวนการการนำเสนอผลการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อรับฟังปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการการฝึกประสบการณ์ภาคสนามในปีต่อไป รองลงมา คือ ควรมีการแนะนำการเขียนบันทึกรายงานการปฏิบัติงานประจำสัปดาห์

* Received September 6, 2021; Revised December 13, 2021; Accepted December 21, 2021

เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามกระบวนการ และน้อยสุด คือ ควรมีการแนะนำระยะเวลาในการส่งให้นักศึกษาทราบก่อนกำหนดเพื่อให้เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์และส่งตามระยะเวลาที่กำหนด และควรมีการแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาทราบตามระยะเวลาที่กำหนด

คำสำคัญ : ความคิดเห็น; นักศึกษา; การฝึกประสบการณ์ภาคสนาม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to student's opinions to instructional process of field experience specification of Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. 2) to collect recommendations on the approach to the field experience specification of Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. The sample consisted of 33 subjects' student Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. Statistics utilized for processing data embraced frequencies, percentages, means and standard deviations

The results showed that: 1) Opinions of students towards instructional process of field experience specification Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, including all 3 aspects, at high level. 2) The Recommendations on the instructional process of field experience specification Program in Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus in descending order: The process of presenting the results of the field experience training should be guided. to listen to the problem exchange opinions with each other This will lead to the development of the field experience training process in the following year. Next, it is recommended to write weekly operational reports in order to ensure accuracy in the process. And at the very least, the submission period should be introduced to students before the deadline so that the complete report can be written and delivered in a timely manner and the results of the performance appraisal should be notified to students within the specified period.

Keywords : Opinions; Student; Field Experience Specification

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาในปัจจุบันแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) มีแนวคิดในการจัดการศึกษา ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนหลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) เช่น คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามก้ำกั๊กประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก(Reading) การเขียนได้(Writing) และการคิดเลขเป็น(Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา(Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์(Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ(Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ(Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะด้านอาชีพและทักษะด้านการเรียนรู้(Career and Learning Skills) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยว่าด้วย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” อีกทั้งเสริมสร้างทักษะความรู้ความสามารถทางรัฐศาสตร์แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับศาสตร์พระราชและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และมาตรฐานการอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยพื้นฐาน การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการ รวมทั้งสนับสนุนให้ฝึกภาคสนามในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ หรือการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาตรี รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ตามระเบียบวิธีทางวิชาการ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้ เพื่อให้บัณฑิตสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม การพัฒนาหลักสูตรและความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบันผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกในสภาวะปัจจุบัน มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร ด้วยการปรับปรุงเนื้อหา รายวิชาที่เกี่ยวกับองค์ความรู้ต่างๆ ให้มีความทันสมัย โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนและสังคมโลก โดยมุ่งหวังผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเมืองการปกครอง การบริหารจัดการภาครัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ อีกทั้งเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ การเรียนการสอนในหลักสูตร มุ่งเน้นการบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีความรู้ ความสามารถ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ความประพฤติที่ดี เคารพกฎกติกาสากล และหลักสิทธิมนุษยชนสากล สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559)

โครงสร้างหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร 152 หน่วยกิต 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 116 หน่วยกิต (2.1) กลุ่มวิชาพระพุทธศาสนา 30 หน่วยกิต (2.2) กลุ่มวิชาเอกการปกครอง 86 หน่วยกิต 3) หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต ซึ่งรายวิชาการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม (SO2141) จัดอยู่ในหมวดกลุ่มวิชาเอกการปกครอง เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครอง และประชาสังคม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสภาพการทำงานที่แท้จริง โดยให้นักศึกษาได้เข้าฝึกประสบการณ์การทำงานจริง ในหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา เพื่อให้นักศึกษามีทักษะและสร้างประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น จากการดำเนินงานการนิเทศติดตามประเมินผลนักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ปัญหาที่พบคือ 1) พนักงานพี่เลี้ยงมีข้อจำกัดด้านเวลาในการให้ข้อมูลกับอาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนามเนื่องจากต้องปฏิบัติงานประจำ 2) นักศึกษาบางท่านยังขาดความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติงานที่หน่วยงานมอบหมาย 3) เนื่องจากมีการ

แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในประเทศไทยจึงทำให้การนิเทศติดตามประเมินผลนักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนามมีผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวจึงต้องมีการปรับรูปแบบการนิเทศเป็นแบบออนไลน์ แต่ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อันจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนามเพื่อให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.2 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.3 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และวิทยาเขต วิทยาลัยอื่นเพื่อให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 36 รูป-คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 33 รูป-คน โดยใช้วิธีการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้มีความผิดพลาดได้ 5% (ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) ขอบเขตเนื้อหาประกอบด้วย 1)แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น 2)แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และ 3)การฝึกประสบการณ์ภาคสนาม หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ขั้นตอนของการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1)ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2)รวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการนิเทศการฝึกภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านระยะเวลา ได้แก่ ปีการศึกษา 2564 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=4.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 กระบวนการก่อนการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})= 4.14 รองลงมา ด้านที่ 3 กระบวนการหลังการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=4.13 และน้อยสุด ด้านที่ 2 กระบวนการระหว่างการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=3.97เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 ด้านกระบวนการก่อนการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม นักศึกษามีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=4.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 มีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะด้านเกี่ยวกับสาขาอาชีพก่อนไปปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=4.37 รองลงมา ข้อที่ 2 มีการปฐมนิเทศให้ข้อมูลความสำคัญและประโยชน์ที่นักศึกษาได้แก่ กระบวนการ ขั้นตอน และแนวปฏิบัติของนักศึกษาที่ต้องปฏิบัติในการการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=4.35 และน้อยสุด ข้อที่ 4 มีการประชุมหรือปฐมนิเทศร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาภายหลังการจัดสรรงานให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})= 3.72

5.1.2 ด้านกระบวนการระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม นักศึกษามีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 6 มีการแนะนำกระบวนการรายงานตัวเข้าปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ณ หน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=4.29 รองลงมา ข้อที่ 10 มีการแนะนำให้นักศึกษาส่งรายงานฉบับสมบูรณ์การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=4.04 และน้อยสุด ข้อที่ 7 มีการแนะนำการเขียนบันทึกรายงานการปฏิบัติงานประจำสัปดาห์ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X})=3.74

5.1.3 ด้านกระบวนการหลังการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม นักศึกษามีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 13 อาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนามสรุปคะแนนประเมินผลรายวิชาการฝึกประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษา โดยเกณฑ์การวัดและประเมินผลตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=4.34 รองลงมา ข้อที่ 14 มีการแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาทราบ มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=4.27 และน้อยสุด ข้อที่ 15 มีการแจ้งผลสะท้อนกลับไปยังหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา เพื่อเป็นผลสะท้อนกลับสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์ภาคสนามร่วมกันต่อไป มีค่าเฉลี่ย(\bar{X})=3.56

5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

5.2.1 ด้านกระบวนการก่อนการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เรียงลำดับตามจากมากไปหาน้อย คือ ควรมีการประชุมหรือปฐมนิเทศร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาก่อนการจัดสรรงานให้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ร้อยละ 42.86 ควรมีระบบติดตามการส่งตัวนักศึกษาไปยังหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา ตามระยะเวลาที่กำหนด ร้อยละ 35.71 และควรมีการแนะนำแนวปฏิบัติของนักศึกษาที่ต้องปฏิบัติในการการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อปฏิบัติในหน่วยงานได้อย่างถูกต้อง ร้อยละ 21.43 ตามลำดับ

5.2.2 ด้านกระบวนการระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เรียงลำดับตามจากมากไปหาน้อย คือ ควรมีการแนะนำการเขียนบันทึกรายงานการปฏิบัติงานประจำสัปดาห์เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามกระบวนการ ร้อยละ 61.54 อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ควร

ติดตามนักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ นักศึกษา ร้อยละ 23.08 และควรมีการแนะนำระยะเวลาในการส่งให้นักศึกษาทราบก่อนกำหนดเพื่อให้ เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์และนำส่งตามระยะเวลาที่กำหนด ร้อยละ 15.38 ตามลำดับ

5.2.3 ด้านกระบวนการหลังการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบ แบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการ ปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เรียงลำดับตามจากมากไปหาน้อย คือ ควรมีการแนะนำกระบวนการการนำเสนอผลการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อรับฟังปัญหา แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการการฝึกประสบการณ์ภาคสนามในปีต่อไป ร้อยละ 50.00 ควรมีการแจ้งผลสะท้อนกลับไปยังหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา เพื่อเป็นผลสะท้อนกลับสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานการฝึก ประสบการณ์ภาคสนามร่วมกันต่อไป ร้อยละ 38.89 และควรมีการแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาทราบตามระยะเวลาที่กำหนด ร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการนิเทศ การฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 กระบวนการก่อนการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม รองลงมา ด้านที่ 3 กระบวนการหลังการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม และน้อยสุด ด้านที่ 2 กระบวนการระหว่างการฝึก ประสบการณ์ภาคสนาม ที่เป็นเช่นนี้เพราะ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีการปฏิบัติตามคู่มือคู่มือการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม (Field Experience Specification) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) บูรณาการร่วมกับแนวคิดกระบวนการนิเทศการศึกษาโดยใช้กระบวนการวงจรมิง (Deming Process) มี 4 ขั้นตอน คือ 1)การวางแผน(P-Planning) 2)การปฏิบัติตามแผน(D-Do) 3)การตรวจสอบ/ ประเมินผล(C-Check) 4)การปรับปรุงแก้ไข(A-Act) เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์ ภาคสนาม คือ 1)เพื่อให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะทางอาชีพและทางสังคม อย่างมีระบบตรงตามความ ต้องการของหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา 2)เพื่อให้เกิดการ ประสานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนาในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต พัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การวิจัยและนวัตกรรมใน อนาคตอย่างได้มาตรฐานและตรงตามความต้องการของหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา 3)เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงในภาคปฏิบัติ การปรับตัวเข้ากับสังคมการ

ทำงานจริงในหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา ทั้งด้านบุคลิกภาพ และหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงสามารถคิดค้นวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ 4) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา ผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนามและอาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม อันจะนำไปสู่ความร่วมมือที่ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้นจึงทำให้นักศึกษามีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากที่สุดคล้อยกับงานวิจัยของ สุภค วงษ์วรสันต์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินผลการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ทันตสาธารณสุขภาคสนามของนักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศมีความเห็นต่อการฝึกปฏิบัติวิชาชีพทันตสาธารณสุขภาคสนามโดยรวมในทุกหัวข้ออยู่ในระดับดีขึ้นไป (คะแนนเฉลี่ย 4.30) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญาภา กาลเข้ว่า (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติส่วนบุคคลและการทำงานเป็นทีม ในระหว่างฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม 2 (โครงการพัฒนาสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม) กับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุขชุมชน) รุ่นที่ 77 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดขอนแก่น ผลวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสภาพ การทำงานเป็นทีม ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน ในประเด็นเกี่ยวกับ อาจารย์นิเทศและและด้านสถานที่ฝึกปฏิบัติงานและชุมชน มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D.=0.88 และ $\bar{X} = 4.32$, S.D.=0.95 ตามลำดับ) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเชษฐ โทอื่น (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1)ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก 2)ด้านเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับมาก และ 3)ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากส่วนข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนและการปรับปรุงหลักสูตรของสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง จากการประมวลข้อเสนอแนะโดยภาพรวม พบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ควรมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม การจัดการเรียนการสอนควรมีความกระชับในด้านเนื้อหา ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้บรรยายพิเศษ ควรมีการเอาใจใส่ต่อการออกเกรดทุกรายวิชาแต่ละภาคการศึกษาของนักศึกษาให้รวดเร็วขึ้น สามารถเข้าถึงได้ในระบบออนไลน์(Checking Online Systems)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) ควรกำหนดนโยบายการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิผลให้ได้รับประสบการณ์จริงในภาคปฏิบัติ การปรับตัวเข้ากับสังคมการทำงานจริงในหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา ทั้งด้านบุคลิกภาพและหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงสามารถคิดค้นวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ควรติดตามนักศึกษาฝึกประสบการณ์ภาคสนามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษา

7.2.2 อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ควรมีการแจ้งผลสะท้อนกลับไปยังหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา เพื่อเป็นผลสะท้อนกลับสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์ภาคสนามร่วมกันต่อไป

7.2.3 นักศึกษาการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม ควรปฏิบัติตามคู่มือการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การฝึกประสบการณ์ภาคสนามบรรลุตามวัตถุประสงค์

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา สาเหตุ และกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึก

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด” เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล บรรลุตามตามวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม เกิดการประสานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนาในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต พัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การวิจัยและนวัตกรรมในอนาคตอย่างได้มาตรฐานและตรงตามความต้องการของหน่วยงานของรัฐ สถานประกอบการของเอกชน หน่วยงานทางศาสนา ต่อไป

8. บรรณานุกรม

- คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2560). **คู่มือการแก่ประสบการณ์ภาคสนาม Field Experience Specification (SO2141) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559).** ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- เบญญาภา กาลเข้ว่า. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติส่วนบุคคลและการทำงานเป็นทีม ในระหว่างฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม 2 (โครงการพัฒนาสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม) กับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาธารณสุขศาสตร์(สาธารณสุขชุมชน) รุ่นที่ 77 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. **วารสารทันตภิบาล.** 22(2). 22-30.
- วรเชษฐ์ โทอิน. (2560). การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร. **สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์.** 17(1). 99-115.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุภัก วงษ์วรสันต์. (2562). การประเมินผลการฝึกปฏิบัติวิชาชีพทันตสาธารณสุขภาคสนามของนักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี. **วารสารสหวิชาการเพื่อสุขภาพ.** 1(2). 91-101.

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์*

The Beauty of the Wooden Buddha Image According to Aesthetics

พระใบฎีกา นรินทร์ สีลเตโช¹

Phrabidika Narin Silatecho¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : pahan2556@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์จะวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้โดยใช้ทฤษฎีความงามทางสุนทรียศาสตร์ 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตนิยม วัตถุนิยม และสัมพัทธนิยม มาวิเคราะห์หาความงามของพระพุทธรูปไม้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้แล้วจะเห็นความงามไม่เท่ากัน บางคนจะเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปไม้มีความงามมาก บางคนจะเห็นว่างามพอประมาณ บางคนเห็นว่างามน้อย บางคนอาจจะเห็นว่าไม่งาม เพราะความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปวัตถุนั้นความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีวัตถุนิยม นั้นแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2) ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เพราะความงามนั้นมีอยู่แล้วในตัววัตถุ ความงามตามทฤษฎีสัมพัทธนิยม ความงามที่แท้จริงนอกจากจะเกิดขึ้นจากจิตใจของมนุษย์และความงามที่มีอยู่แล้วในวัตถุแต่ควรจะประคองความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์ความงามทั้ง 3 ทฤษฎีความงามของสัมพัทธนิยมเหมาะที่จะใช้ตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ เพราะสัมพัทธนิยมเน้นการใช้ความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนมาเป็นเกณฑ์หลักในการตัดสินความงามของศิลปะวัตถุอื่นๆ

คำสำคัญ : พระพุทธรูปไม้; ความงาม; สุนทรียศาสตร์

* Received August 20, 2021; Revised November 29, 2022; Accepted December 9, 2021

ABSTRACT

This article aims to analyze the beauty of the wooden Buddha image by using 3 aesthetic beauty theories namely idealism, materialism, and relativity to analyze the beauty of the wooden Buddha image. The results of the analysis revealed that the beauty of the wooden Buddha image according to the beauty theory of idealistic philosophy. Those who see a wooden Buddha image will not see the same beauty. Some people will see that a wooden Buddha image is very beautiful. Some will see that it's moderately beautiful. Some people see it as less beautiful. Some people may find it unattractive. Because beauty depends on the mind of each person to be perceived and likes or dislikes in artifacts. The beauty of wooden Buddha image according to materialistic theory is divided into 2 issues: (1) It is a wood that has been carefully selected as a good, it is auspicious wood. (2) Some types of wood, in addition to being auspicious wood, are also hardwoods that are durable because that beauty already exists in objects beauty. According to the theory of relativity, the true beauty not only arises from the human mind and the that beauty exists in objects, but should also be based on religious beliefs, cultures, traditions and also the way of life of people in that society. To analyze the three beauty theories, the beauty of relativism is suitable to judge the beauty of the wooden Buddha image. Because relativism emphasizes the use of religious, cultural and tradition beliefs, that is the way of life of each community to the main criteria for judging the beauty of that art object.

Keywords : Wooden Buddha image; Beauty; Aesthetics

1. บทนำ

พระพุทธรูปพุทธศาสนิกชนถือว่าตัวแทนของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธจึงนิยมที่หามาไว้เพื่อกราบไหว้บูชา พระพุทธรูปองค์แรกเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เป็นพระพุทธรูปไม้เหตุให้สร้างพระพุทธรูปนั้นเกิดขึ้นเมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ เสด็จขึ้นไปที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาโปรดพุทธมารดา และประทับอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 1 พรรษา พระเจ้าประเสนชิต แห่งแคว้นโกศล มีความระลึกถึงพระพุทธองค์จึงตรัสสั่งให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทร์แดง แล้วประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธเจ้าเคยประทับ ชาวอีสานนั้นมีความเคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

จะเห็นได้จากบรรพบุรุษของชาวอีสานได้แกะสลักไม้ขึ้นมาเพื่อเคารพกราบไว้ และมีความเชื่อว่าผู้ใดสร้างพระพุทธรูปไว้ในพระพุทธศาสนาจะได้รับบุญกุศลมาก ทั้งยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปไม้ อีกหลายประการ ทำให้บรรพบุรุษชาวอีสานมีความเพียรอุสาหะแกะสลักพระพุทธรูปไม้ไว้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นมรดกทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ามากมายมหาศาลเกินกว่าจะตีค่าราคาได้ให้ลูกให้หลานได้ชื่นชมในปัจจุบัน เวลามาผ่านไปคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ในมุมมองของพุทธศาสนิกชนยังมีมากขึ้น

ในมุมมองทางปรัชญานั้นกล่าวไว้ในปรัชญาสาขาสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาสาขานี้จะมุ่งแสวงหาความจริงเรื่องความงาม ในประเด็นที่ว่า ความงามคืออะไร ความงามมีอยู่จริงไหม ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินความงาม เป็นต้น เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในยุคแรกๆก่อนจะมีการคิดและพัฒนาเกณฑ์ตัดสินความงามขึ้นมาอีกหลายเกณฑ์นั้น มีอยู่ 3 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีจิตนิยม ทฤษฎีวัตถุนิยม และทฤษฎีสัมพัทธนิยม ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนได้เลือกทั้ง 3 ทฤษฎี นี้มาตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้ได้มุมมองใหม่ๆขึ้นมา จากที่เราคุ้นเคยกับความงามในมุมมองของพุทธศาสนานอยู่แล้ว

2. พระพุทธรูปไม้ความงามแห่งพุทธศิลป์

พระพุทธรูปไม้ เป็นพุทธศิลปะประเภทประติมากรรมของพระพุทธศาสนา คือการแกะสลักไม้เป็นรูปพระพุทธรูปเพื่อการเคารพบูชาและระลึกถึงพุทธคุณ 9 ประการของพระพุทธรูป ดังกล่าวแล้วว่า พระพุทธรูปไม้นั้นเป็นพุทธประติมากรรมของพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นรูปบูชาแทนพระพุทธรูป (บุญเยี่ยม แยมเมือง, 2537) พระพุทธรูปไม้องค์แรกเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ในครั้งสมัยที่ทรงเสด็จขึ้นไปทิวสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาโปรดพุทธมารดา และประทับอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 1 พรรษา พระเจ้าประเสนชิต แห่งแคว้นโกศล มีความระลึกถึงพระพุทธองค์จึงตรัสสั่งให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทร์แดง แล้วประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธรูปเคยประทับ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับลงมาจากดาวดึงส์มาถึงที่ประทับ ด้วยพระบรมพุทธานุภาพก็บันดาลให้พระพุทธรูปแก่นจันทร์เลื่อนหลีกไปจากพระองค์ แต่พระพุทธองค์ได้ตรัสสั่งให้รักษาพระพุทธรูปนั้นไว้ เพื่อสาธุชนใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างพระพุทธรูปสืบไป (ผาสุก อินทรารุช, 2525) หลังจากพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาถึงประเทศไทย ก็นำเอาศิลปะของพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับศิลปะเดิมที่มีอยู่ในประเทศไทยในแต่ละภาคกลายเป็นศิลปะแบบผสม ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งและประเมินค่าเป็นเงินทองไม่ได้สำหรับพุทธศาสนิกชน เช่นพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน

พระพุทธรูปไม้เป็นสมบัติของบรรพบุรุษ ที่ได้ตั้งใจจำหลักหรือแกะสลัก แกะเกลาตามความสามารถที่มี อยู่ ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าหาที่เปรียบมิได้ต่อองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์และต่อพระสงฆ์สาวกขององค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันเป็นนื่อนาบุญ

แรงศรัทธา ที่ได้แสดงออกมานั้นได้ถูกทำลายลงทีละน้อย ตามกาลเวลา ทั้งด้วยความตั้งใจของมนุษย์บ้าง ทั้งจากการกระทำของลม ฝน ดิน ฟ้า อากาศตามธรรมชาติบ้าง ความรู้สึกนึกในคุณค่าของ พวกเรา ปัจจุบันที่มีต่อแรงศรัทธาของบรรพชน ในผลงานชิ้นนี้ได้ลดลงและจะเลือนหายไปในที่สุด พระพุทธรูปไม้ พบได้ในทุกจังหวัดของ ภาคอีสานทั้ง 20 จังหวัด การสร้างพระพุทธรูป ที่แกะสลักด้วยไม้ในภาคอีสาน ไม่สามารถชี้ชัด ได้ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ใครเป็นผู้สร้างขึ้น ครั้งแรก แม้กระทั่งผู้ริเริ่มสร้างขึ้นเป็นครั้งแรก(พระมหาพพน กตสโร, 2560)ส่วนการเลือกไม้ที่จะนำมาแกะสลักนั้นจะนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลมา แกะสลักเป็นพระพุทธรูป ทั้งนี้คงเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดมงคลยิ่งขึ้นไป ไม้มงคลที่นิยมนำมาแกะสลัก เป็นพระมีอยู่ 8 ชนิด คือ (1)ไม้โพธิ์ (ไม้คุณ) (3)ไม้อยอ (4)ไม้จันทร์ (5)ไม้พยุง (6)ไม้ขนุน (7)ไม้กระโดน (8)ไม้มะขาม (พระมหาพพน กตสโร, 2560) ด้านคติความเชื่อของชาวอีสานเกี่ยวกับการแกะสลัก พระพุทธรูปไม้นั้นปรากฏว่ามักนิยมแกะไว้เป็นพุทธรูปบูชาและเพื่อสะเดาะเคราะห์หรือแก้บน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2533) อย่างไรก็ตามการสร้างพระพุทธรูปด้วยการแกะสลักไม้นั้น ไม่ว่าจะสร้างขึ้นเพราะคติ ความเชื่อใดหรือด้วยเหตุผลใดก็ตามมีพื้นฐานมาจากความศรัทธามีอยู่เต็มหัวใจของผู้แกะสลักอย่าง แน่นนอน เพราะการสร้างพระพุทธรูปด้วยการแกะสลักเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ต้องใช้ความพยายามเป็นอัน มากจึงจะทำให้พระพุทธรูปที่แกะสลักนั้นออกมางดงามทั้งรูปลักษณ์และคุณค่าที่ซ่อนอยู่ในองค์พระไม้ด้วย

3. ทฤษฎีความงามทางสุนทรียศาสตร์

3.1 สุนทรียศาสตร์คืออะไร

สุนทรียศาสตร์มาจากภาษาสันสกฤตว่า สุนทรียะแปลว่า งาม และศาสตร์แปลว่า วิชา รวมความ แล้วสุนทรียศาสตร์จึงแปลว่า วิชาที่ว่าด้วยสิ่งสวยงาม ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า เอ็ชเธติกส์(Aesthetics) ซึ่งประวัติความเป็นมาของคำๆ นี้ เกิดจากนักปรัชญาเหตุผลนิยมชาวเยอรมัน ชื่อ โบมกาเดิน(Alexander Baumgarten) ได้เขียนหนังสือชื่อ เอ็ชเธติก้า(Aesthetica) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า เอ็ชเธติกส์ (Aesthetics) หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1750 ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ทางผัสสะและ ความรู้ที่เป็นเหตุผลตามนัยแห่งตรรกวิทยาจึงขาดรายละเอียดในด้านศิลปะและความงาม แต่นักปรัชญา โดยทั่วไปยังคงยอมรับหนังสือเล่มนี้ให้เป็นเล่มแรกที่ใช้คำว่า Aesthetics อย่างไรก็ตามโบมกาเดินไม่ใช่ บุคคลแรกที่สร้างคำว่า เอ็ชเธติก้า(Aesthetica)หรือ เอ็ชเธติกส์(Aesthetics) เพียงแต่เขาได้หยิบยกเอา ชื่อนี้มาจากปรัชญากรีกซึ่งใช้คำว่าอีสเธติโคส(Aisthetikos) แปลว่า รู้ได้ด้วยสัมผัสนับแต่นั้นมา คำว่า Aesthetics หรือ Aesthetica จึงถูกใช้เมื่อมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและความงาม (วนิดา ขำเขียว, 2543)

3.2 ความงามทางสุนทรียศาสตร์

ในทางสุนทรียศาสตร์ ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งซึ่งสามารถให้คำอธิบายที่เป็นสากลได้ และอาจจะมีได้ในทุกสิ่ง ทั้งที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ดังนั้น คำตอบเกี่ยวกับความงามทางสุนทรียศาสตร์จึงถือเป็นมาตรฐานในการตอบปัญหาความงามทั้งหมด ส่วนปัญหาความงามในปรัชญาศิลปะนั้นเป็นการค้นหานิยามของความงามทางศิลปะ เช่น ความงามเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อศิลปะหรือไม่ เพราะศิลปะมีทั้งงามและไม่งาม ความงามจึงไม่ใช่เกณฑ์ที่ดีที่สุดในการตัดสินความเป็นศิลปะ รวมถึงเกณฑ์อื่นที่จะนำมาใช้ตัดสินศิลปะได้นั้นคืออะไร และถ้าหากไม่มีเกณฑ์ใดเลยที่เหมาะสมเราจะสามารถตัดสินลักษณะของศิลปะได้หรือไม่ ถ้าความงามเป็นคุณลักษณะจำเป็นที่ต้องมีอยู่ในศิลปะ ผลงานชิ้นใดที่ถูกสร้างขึ้นโดยปราศจากความงามเราก็ไม่อาจกล่าวว่ามันเป็นศิลปะได้ ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสุนทรียธาตุ(Aesthetical Elements) ซึ่งมีอยู่ 3 ประการ คือ ความงาม(Beauty) ความแปลกหูแปลกตา(Picturesqueness) และความน่าทึ่ง(Sublimity) การถกปัญหาเรื่องสุนทรียธาตุในปรัชญาถึงความรวมถึงสุนทรียธาตุในทุกอย่างทุกอย่างที่มนุษย์ถือว่ามีสุนทรียธาตุได้ ไม่ว่าจะเป็นความงามตามธรรมชาติ(Natural Beauty) หรือความงามในศิลปกรรม(Artistical Beauty) ความน่าเกลียดน่ากลัวในจินตนาการ ความทึ่งในศรัทธาต่อคำสอนของศาสนา เป็นต้น ล้วนเป็นสุนทรียธาตุทั้งสิ้น คำถามว่าความงามคืออะไรนั้นถือเป็นประเด็นข้อถกเถียงสำคัญของสุนทรียศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนานนัก ปรัชญาต่างก็แสดงทัศนะของตนเกี่ยวกับเรื่องความงามนี้ไว้แตกต่างกัน เช่น เพลโต ถือว่า ความงามเป็นความจริงในตัวเอง เป็นสาร์ตละ หรือ แบบ ที่นิรันดรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงได้เลย วัตถุสวยงามเฉพาะหน่วยในโลกของเรานี้ถือว่ามีส่วนร่วม (Participate) ในความงามสาร์ตละนั้น (ดวงเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพลีฐ 2553) ความงาม หมายถึงการคิดหรือชี้ให้เห็นว่าวัตถุใดวัตถุหนึ่งมีลักษณะสวยติดตาดีใจและเลอเลิศหรือหมายถึงการที่เราใช้จิตแสดงปฏิกิริยาต่อสภาพการณ์ในสิ่งแวดล้อมหรือการที่จิตประเมินค่าวัตถุที่มีคุณค่าที่เราให้เกิดความรู้สึกภายในจิตใจแม้ว่าความงามจะขึ้นอยู่กับจิตแต่ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับใจชอบ หากแต่ต้องขึ้นอยู่กับคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุนั้นๆ (จรรุญ โคมุทรัตนานนท์, 2540)

3.3 ทฤษฎีการตัดสินคุณค่าความงามทางสุนทรียศาสตร์

การตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์นั้นนักคิดทางสุนทรียศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปไว้ 3 ทฤษฎีคือทฤษฎีจิตนิยม,ทฤษฎีวัตถุนิยม,และทฤษฎีสัมพัทธนิยม, มีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 ทฤษฎีจิตนิยม(Subjectivism theory) เชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆของวัตถุทั้งสิ้นนักปรัชญาอัตนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคลโดยถือว่ามีมนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง (Man is the measure of all things) และถือว่าความรู้สึกเกี่ยวกับความงามที่ถูกกล่าวออกมานั้นเป็นเพียงการแสดงออกของ

ความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้น ความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชม หรือผู้ฟังเองซึ่งทำให้คิดไปว่าความงามมีอยู่ในวัตถุคุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึก ตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นใดของวัตถุทาง สุนทรียะคุณค่าทางสุนทรียะกับความชอบคือสิ่งเดียวกันนักอรรถนัยนิยมบางคนเรียกความชอบหรือความพึง พอใจนี้ว่ารสนิยม(Taste) (จรรยา โภภะทรตนาถนันทหน้า, 2540)

สำหรับรสนิยมเกี่ยวกับศิลปะนั้น เอ.ริชาร์ดส์ (I.A.Richards, ค.ศ.893-99) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะไม่มีหน้าที่ในการสอบหรือชี้แจงลักษณะของสิ่งของแต่มีหน้าที่ทำให้ผู้มีประสบการณ์ทางสุนทรียะมีความสุขจิตดี ความงามของศิลปะจึงเป็นสิ่งไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ชมแต่ละคนแต่ชาน ตายานากลับมองว่าศิลปะเป็นความรู้สึกของความงามที่แสดงออกมาในวัตถุ (The feeling of beauty objectified) นั่นคือลักษณะอรรถนัยของศิลปะซึ่งขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของศิลปินไม่ใช่ขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของ ผู้ชมอย่างในทรรศนะของ เอ.ริชาร์ดส์ชานตายานา(เดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) เห็นว่าความงามเป็น คุณค่ามันไม่ได้เป็นการรับรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงในสิ่งนั้นๆ ความงามเป็น ความรู้สึกเป็นความพึงพอใจของธรรมชาติอันมีลักษณะเป็นอิสระแล้วมีความโน้มเอียงในการรักสวयรักงาม ของมนุษย์ความรู้สึกพึงพอใจนี้จะต้องไม่เป็นผลอันเกิดมาจากประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ หรือของเหตุการณ์ นั้นๆแต่จะต้องเป็นความพึงพอใจในการรับรู้โดยตรงถึงสิ่งๆนั้นของแต่ละคนค่าน์(Immanuel Kant,ค.ศ. 24-804) (นิพาดา เทวกุล, 2537)ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่า“ความงามเป็นเรื่องของรสนิยมและเป็นคน ละเรื่องกับความรู้อย่างชนิดที่เราใช้หลักตรรกศาสตร์ตัดสินได้สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความรู้สึกและเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล”ค่าน์ถือว่าการงามเป็นจิตวิสัยเกิดขึ้นจากความรู้สึก ว่างามหรือความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างความเข้าใจกับเจตน์จำนงค์หรือระหว่าง ความรู้สึกที่ได้รับกับจินตนาการความเข้าใจเกี่ยวข้องกับความจริงเจตน์จำนงค์ก็พยายามอย่างอิสระเพื่อ ความดีความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ย่อมเกี่ยวกับสิ่งงามความงามไม่ใช่คุณภาพของวัตถุหรือสิ่งที่ตั้งอยู่ด้วย ตัวมันเองมันเป็นผลผลิตของความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ความงามจึงเป็นจิตวิสัยแต่ถึงแม้ว่าความงามจะ เป็นจิตวิสัยมันก็มีจริงตามสภาวะคือเป็นวัตถุวิสัยหมายถึงว่ามันเป็นวัตถุแห่งการพิณศัยอย่างเช่นเมื่อเรา พูดว่าดอกไม้นี้งามนั่นก็คือเราถือว่าความงามเป็นคุณภาพของวัตถุไม่ใช่เป็นเพียงคิดเอาแต่ความงามไม่ใช่ เป็นคุณภาพของสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ตั้งอยู่ด้วยตัวมันเองความชอบใจทาง สุนทรียศาสตร์ไม่เป็นที่น่าใส่ใจความงามไม่ช่วยให้สมความปรารถนาไม่ตอบสนองความต้องการหรือความ สนใจขั้นสุดยอดเช่นน้ำตาลเป็นที่น่าชอบใจแต่ว่ามันไม่งามความงามแตกต่างจากความดีการกระทำที่มี จริยธรรมคือความดีแต่มันไม่งามฉะนั้นความงามจึงแตกต่างจากอรรถประโยชน์อย่างสิ้นเชิง

3.3.2 ทฤษฎีวัตถุนิยม(Objectivism theory) เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกไม่ว่าเราจะสนใจ

ในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตามการที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุนั้นก็เป็นเพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเองเมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัวเพลโตมีทรรศนะว่า“ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งงามจริงๆแล้วความงามต้องอยู่ที่สิ่งนั้นแน่ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะไม่เห็นการที่คนหนึ่งเห็นว่าสิ่งหนึ่งงามอีกคนว่าไม่งามนั้นคนหนึ่งในสองคนนี้ต้องผิดอีกคนต้องถูกนี้หมายความว่าคนบางคนตาบอดในเรื่องความงามและบางคนอาจเห็นผิดที่ว่าสิ่งหนึ่งงามทั้งๆที่ไม่มีความงามอยู่เลย(วิทย์วิศทเวทย์, 2513) อริสโตเติลก็มีทัศนะว่า “สุนทรียธาตุนั้นมีอยู่จริงโดยไม่ได้ขึ้นกับความคิดของมนุษย์สุนทรียธาตุนั้นมีมาตรการแน่นอนตายตัวในตัวเองดังนั้นความงามของวัตถุจึงเป็นความสมบูรณ์อันเกิดจากรูปร่างรูปทรงสีสันทันที่ประกอบกันอย่างสมดุลกลมกลืนได้สัดส่วนความยิ่งใหญ่ของศิลปินอยู่ที่ความสามารถในการค้นพบความงามและความกลมกลืนแล้วนำมาถ่ายทอดลงในสื่อต่างๆทางศิลปะ” เซนต์โทมัสอควินัส(St. Thomas of Aquinas, ค.ศ. 1225-1274) ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่าความงามคือสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลินเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับมันมันให้ความเพลิดเพลินขณะที่รู้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์เป็นความรู้ทางใน ความเพลิดเพลินไม่ใช่จะเพลิดเพลินในขณะที่รู้แต่เป็นความเพลิดเพลินมาจากการที่วัตถุถูกรู้ความงามรู้ได้ด้วยสติปัญญามันทำให้จิตเพลิดเพลินเพราะมันเป็นความงามซึ่งมีคุณสมบัติ3 ประการคือความสมบูรณ์ความได้สัดส่วนและความเด่นชัดซึ่งเป็นความพิเศษที่อยู่ในวัตถุจิตมีความยินดีในสิ่งทีงามเพราะมันมีความซาบซึ้งในสิ่งทีแจ่มแจ้งแก่มันความงามกับความดีโดยเนื้อแท้แล้วเป็นสิ่งเดียวกันเพราะทั้งสองขึ้นอยู่กับแบบสัดส่วนลำดับความกลมกลืนความงามขึ้นอยู่กับแบบของวัตถุที่มีความงามความดีขึ้นอยู่กับลำดับแห่งความต้องการและความอยากความจริงชัดเจนส่วนความงามนั้นน่าเพลิดเพลิน(พระทักษิณคณาธิกร, 2554)

3.3.3 ทฤษฎีสัมพัทธนิยม(Relativism theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยมกล่าวคือเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะโดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งหากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆกันดังที่แลงเฟลด์(Langfeld) กล่าวว่า“ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ทำหน้าที่สัมผัสรู้เท่านั้นทั้งไม่ใช่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ถูกสัมผัสรู้อย่างเดียวจะเป็นจิตวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่หรือจะเป็นวัตถุวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่ทั้งไม่ใช่ผลที่เกิดจากการกระทำที่ประกอบด้วยสติปัญญาล้วนหรือจะเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุก็ไม่ใช่แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์ของมนุษย์เรากับวัตถุการตัดสินว่าสิ่งไหนงามหรือไม่งามทางสุนทรียศาสตร์นั้นเป็นการกระทำปฏิกริยา ระหว่างจิตของแต่ละบุคคลกับสถานการณ์แวดล้อม” ดิวอี้ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่า “คุณค่าไม่ได้เป็นจิตวิสัยหรือวัตถุวิสัยแต่ขึ้นอยู่กับการประเมินผลหรือประเมินค่าซึ่งการประเมินค่าขึ้นอยู่กับภาวะความปรารถนาและสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับวิธีการและเป้าหมายการที่จะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับสติปัญญาการประเมินคุณค่าเป็นการกระทำด้วย สติปัญญาคือทววิธีการให้มุ่งต่อเป้าหมายมิใช่เพียงแต่

พิจารณาเฉพาะเป้าหมายเท่านั้นการประเมินค่ามีความสัมพันธ์กับชีวิตซึ่งมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่มีคุณค่าถาวรมีแต่คุณค่าที่เปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับ การประเมินค่าที่เปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้วยฉะนั้นการประเมินค่าจึงต้องอาศัยเป้าหมายร่วมกันของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน(พระทักษิณคณาธิกร, 2554) โดยซี.ไอ.เลวิส(Clarance Irving Lewis,ค.ศ. 88-94) แบ่งคุณค่าออกเป็น 2 ประเภท คุณค่าประเภทแรกเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (คุณสมบัติทางรูปทรง) เรียกว่าคุณค่าดั้งเดิม(Inherent value) คุณค่าประเภทที่สองเป็นคุณค่าของความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างวัตถุกับผู้รับรู้ความชอบหรือความเพลิดเพลิน)เรียกว่าคุณค่าตามสัญชาตญาณ(Intrinsic value) คุณค่าดั้งเดิมในวัตถุคือสาเหตุอันก่อให้เกิดคุณค่าตามสัญชาตญาณในผู้รับรู้การเกิดขึ้นของคุณค่าตามสัญชาตญาณในผู้รับรู้เป็นสิ่งยืนยันการมีอยู่ของคุณค่าดั้งเดิมในวัตถุเลวิสอธิบายว่าคุณค่าทางสุนทรียะไม่ใช่คุณสมบัติของวัตถุที่มีลักษณะเป็นสิ่งสมบูรณ์และไม่ใช้ความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นโดยตรงของผู้รับรู้เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งแต่มันคือความสามารถ(Capacity, potentiality) ของคุณสมบัติของวัตถุ (คุณค่าดั้งเดิม)ที่สามารถก่อให้เกิดความรู้สึกทางสุนทรียะแก่ผู้รับรู้(คุณค่าตามสัญชาตญาณ)คุณค่าทางสุนทรียะไม่ใช่สิ่งที่มีค่าในตัวเองแต่มีลักษณะในเชิงสัมพัทธ์ซึ่งเป็นคุณสมบัติของวัตถุที่มีค่าอย่างหนึ่งเพราะสัมพัทธ์กับความรู้สึกของมนุษย์ดังนั้นเมื่อมีคนมารู้วัตถุทางสุนทรียะคุณสมบัติทางสุนทรียะจะทำให้คนนั้นเกิดความรู้สึกทางสุนทรียะขึ้นแต่ถ้าไม่มีใครรับรู้คุณสมบัติทางสุนทรียะยังคงอยู่ในวัตถุเพียงแต่ไม่ได้ทำให้ใครมีความรู้สึกทางสุนทรียะการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะมีลักษณะเหมือนการตัดสินความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยทั่วไปคือการใช้หลักฐานจากข้อเท็จจริงยืนยันข้อตัดสินจะไม่มีจริงมีเท็จแต่เป็นลักษณะของความน่าเชื่อถือ (Probability)ความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปริมาณหลักฐานและข้อตัดสินที่มีลักษณะของการคาดการณ์ล่วงหน้า(Prediction) วัตถุทางสุนทรียะขึ้นหนึ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ดูได้จากหลักฐานว่ามีคนรู้สึกทางสุนทรียะหรือไม่เมื่อรับรู้มันการตัดสินไม่มีจริงมีเท็จเป็นแค่เพียงความน่าเชื่อถือถ้าปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะมากวัตถุขึ้นนั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณค่าทางสุนทรียะและมีความน่าเชื่อถือน้อยว่ามีคุณค่าทางสุนทรียะถ้ามีปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะน้อยเราสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าเมื่อมีคนมารู้มันจะต้องมีความรู้สึกทางสุนทรียะและจากการที่หลักฐานซึ่งนำมายืนยันการตัดสินมีจำนวนไม่จำกัดเสวิสจึงเรียกว่าการตัดสินที่ไม่มีการยุติ (Non-Terminating) (เดียนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) และในจุดนี้เองก็ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของทฤษฎีสัมพัทธนิยมกล่าวคือแม้ว่าทฤษฎีสัมพัทธนิยมจะให้น้ำหนักความสำคัญทั้งตัวบุคคลและวัตถุอย่างเท่าเทียมกันแล้วก็ตามแต่การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะโดยใช้ปริมาณมากน้อยของผู้ที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะนั้นทำให้ไม่สามารถจะกำหนดปริมาณหรือระยะเวลาเพื่อหาข้อยุติในการตัดสินอย่างชัดเจนเด็ดขาดได้ สรุปว่าทฤษฎีสัมพัทธนิยมเป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม โดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่

เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกัน

ทฤษฎีความงามทางสุนทรียศาสตร์ทั้ง 3 ทฤษฎี มีแนวความคิดเรื่องความงามและเกณฑ์ตัดสินความงามที่แตกต่างกัน คือ มีความเฉพาะแต่ละทฤษฎี เช่น จิตนิยมเน้นและให้ความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคลดังนั้นมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลาและสถานที่นักจิตนิยมเชื่อว่าแม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกันแต่ทุกๆการตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกันไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิด เพราะการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกสำหรับคนๆ แต่ทฤษฎีวัตถุนิยมมีความเห็นที่แตกต่างออกไปคือ เห็นว่าความงามนั้นเป็นคุณสมบัติของวัตถุเป็นคุณสมบัติที่แน่นอนตายตัวและอยู่ติดกับวัตถุมาตั้งแต่แรกโดยไม่ขึ้นกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และมีเกณฑ์ตัดสินที่แน่นอนตายตัวที่จะใช้ชี้วัดได้ ส่วนทฤษฎีสัมพัทธนิยมมีเกณฑ์ตัดสินความงามที่อยู่กึ่งกลางระหว่างจิตนิยมและวัตถุนิยม โดยได้นำเอาแนวคิดเรื่องความงามของทั้ง 2 ทฤษฎีมารวมกัน และเพิ่มแนวคิดของกลุ่มตนเองเข้าไปเพื่อให้เป็นจุดเด่นของกลุ่มตน ทำให้สัมพัทธนิยมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการตัดสินความงาม ซึ่งก็ได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งสำหรับทฤษฎีความงามของสัมพัทธนิยม

4. วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปไม้

4.1 ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม

ทฤษฎีจิตนิยมเชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทั้งสิ้นนักปรัชญาอรรถนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่

ความรู้สึกของตัวบุคคลโดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง และถือว่าความรู้สึกเกี่ยวกับความงามที่ถูกกล่าวออกมานั้นเป็นเพียงการแสดงออกของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้นความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชมหรือผู้ฟังเองซึ่งทำให้คิดไปว่าความงามมีอยู่ในวัตถุคุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นใดของวัตถุทางสุนทรียะคุณค่าทางสุนทรียะกับความชอบคือสิ่งเดียวกัน (จรรยาโกมุทร์ต้นานนท์หน้า, 2540) จากทัศนะหรือความเชื่อของพวกจิตนิยมเมื่อนำมามองความงามของพระพุทธรูปไม้ คนที่ได้พบเห็นก็จะเห็นความงามไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะเห็นว่างามมาก บางคนเห็นว่างาม หรือบางคนอาจจะว่าไม่งามเลย ซึ่งในปัญหานี้จิตวิสัยกล่าวว่า การที่เรามองแตกต่างกันไม่ได้หมายความว่า เราผิดแต่คนอื่นถูกอย่างนี้ มิใช่เลย เรากล่าวว่างามและไม่งามอยู่ที่จิตเท่านั้น (วนิดา ขำเขียว, 2553) เพื่อให้เห็นตามได้อย่างชัดเจนในการวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ ผู้เขียนจึงได้นำรูปภาพของพระพุทธรูปไม้มาประกอบการวิเคราะห์ด้วย เมื่อเห็นภาพของพระพุทธรูปไม้โดยการมองอย่างผ่านๆ บางคนจะเห็นว่า เป็นพระพุทธรูปไม้เก่าซึ่งการแกะสลักน่าจะเป็นฝีมือช่างชาวบ้านธรรมดาถึงจะไม่งดงามเหมือนฝีมือช่างหลวง หรือ ฝีมือของช่างสมัยนี้ แต่ก็มี ความงามมีคุณค่าเพราะเป็นของเก่าแก่อายุเป็นร้อยปี บางคนอาจจะเห็นว่างามพอประมาณ ส่วนคนที่ชื่นชอบในของเก่าของโบราณ และเห็นคุณค่าในองค์พระไม้ จะบอกว่าพระไม้นี้มีความงดงาม ถึงจะแกะสลักได้ไม่สวยงามประณีตเท่าใหร้อย่างนี้ เป็นต้น ที่กล่าวมานี้คือทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ที่เน้นที่ความชอบของแต่ละบุคคลที่มีต่อศิลปะวัตถุต่างๆ ไม่มีเกณฑ์ตัดสินที่เป็นมาตรฐาน หรือจะพูดว่ามาตรฐานของความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปะวัตถุ

4.2 ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาวัตถุนิยม

ภาพที่ 2 พระพุทธรูปไม้

ทฤษฎีความงามของวัตถุนิยมนี้ เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว ไม่ว่าจะสนใจในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตาม แต่การที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุนั้นเป็นเพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเองเมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามของปรัชญาวัตถุนิยมจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว เมื่อนำทฤษฎีความงามของปรัชญาวัตถุนิยมมาตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้องค์ที่ 2 นี้ จะพบว่าพระพุทธรูปไม้นี้งดงามและเป็นสิ่งที่มีค่า เพราะแกะสลักขึ้นด้วยไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดี ดังที่ท่านพระมหาปพน กตสาโร กล่าวว่าการเลือกไม้ที่จะนำมาแกะสลักนั้นจะนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูป ทั้งนี้คงเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดมงคลยิ่งขึ้นไป ไม้มงคลที่นิยมนำมาแกะสลักเป็นพระมีอยู่ 8 ชนิด คือ (1)ไม้โพธิ์ (ไม้คุณ) (3)ไม้ยอ (4)ไม้จันทร์ (5)ไม้พยอม (6)ไม้ขนุน (7)ไม้กระโดน (8)ไม้มะขาม (พระมหาปพน กตสาโร, 2560) นอกจากนี้จะมีชื่อที่เป็นมงคลแล้วไม้บางชนิดยังเป็นไม้เนื้อแข็ง ที่ทนทานอยู่ได้นานเป็นร้อยๆ ปี เช่น ไม้พยอม ไม้มะขาม จากการคัดเลือกไม้ที่จะนำมาแกะสลักทำให้ไม้กลายเป็นวัตถุที่มีค่าขึ้นมาอีกเป็นทวีคูณ เพราะนำมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูปไว้เป็นสิ่งที่เคารพบูชาอีกด้วย

พระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาวัตถุนิยม เป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงามเพราะว่าแกะสลักขึ้นจากวัตถุที่มีความงามความทนทาน เพราะ 1)เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2)ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เมื่อแกะเป็นพระแล้วอยู่ได้นานบางองค์มีอายุเป็นร้อยๆ ปี กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าของลูกหลานต่อไป

4.3 ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาสัมพัทธนิยม

ภาพที่ 3 พระพุทธรูปไม้

ทฤษฎีสัมพัทธนิยมเป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยมกล่าวคือเป็นทฤษฎีความงามที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกันคือ ผู้ชมศิลปะ วัตถุ และสภาพแวดล้อมด้าน

ความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีของสังคมนั้นๆมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาความงามของสิ่งนั้นๆ ด้วย เมื่อนำทฤษฎีความงามของปรัชญาสัมพัทธนิยมมาตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ถ้ามองความงามวัตถุของพระพุทธรูปไม้ทั้ง 3 องค์จะพบว่า เป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงาม เพราะว่าแกะสลักขึ้นจากวัตถุที่มีความงามความทนทาน เพราะเป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคลและไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เมื่อแกะเป็นพระแล้วอยู่ได้นานบางองค์มีอายุเป็นร้อยๆ ปี กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าของลูกหลานต่อไป นอกจากคุณสมบัติของวัตถุหลักที่นำมาแกะสลักพระแล้ว ถ้าเราพิจารณาดีๆ จะเห็นวิธีการรักษาเนื้อไม้สิ่งซึ่งแกะสลักสมัยนั้นใช้รักษาเนื้อไม้เมื่อเราพิจารณาแล้วเป็นสิ่งที่ได้จากธรรมชาติ น่าจะเป็นอย่างไม้บางชนิดที่มีคุณสมบัติในการรักษาเนื้อไม้ให้คงอยู่ในสภาพที่ยังดีอยู่เหมือนฟางแกะสลักมาไม่กี่ปีเอง ที่กล่าวมานี้ในด้านของวัตถุที่ใช้แกะสลักพระคือไม้และวัตถุที่ใช้รักษาเนื้อไม้เป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์ที่ดี จึงกล่าวได้ว่าตามทฤษฎีสัมพัทธนิยมในด้านวัตถุหลักวัตถุรองนั้นเป็นวัตถุที่มีคุณค่ามีความงามในตัว

ในด้านของผู้รับรู้วัตถุคือจิต เมื่อได้สัมผัสกับพระพุทธรูปไม้เกิดความรู้สึก แลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนในรูปทรงของพระพุทธรูปไม้และสิ่งในความเพียรพยายามของช่างที่แกะสลักรวมถึงวิธีการรักษาเนื้อไม้ให้อยู่ได้นานๆทำให้จิตรับรู้ได้ถึงคุณค่าและความงดงามทางจิตใจ ความแลกเปลี่ยน ความทิ้ง และความงามที่กล่าวมานี้ เป็นสุนทรียธาตุที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ (ดวงเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) ด้วยว่าจิตใจของมนุษย์เข้าใจในสุนทรียธาตุไม่เท่ากัน ปรัชญาจิตนิยมจึงมีเกณฑ์ตัดสินความงามที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของจิตแต่ละคน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้จะเห็นความงามในองค์พระไม้เท่ากัน ปรัชญาความงามของสัมพัทธนิยมจึงเพิ่มเงื่อนไขในการตัดสินความงามว่าการจะตัดสินว่าศิลปวัตถุชิ้นไหนงามหรือไม่งามนั้นให้นำความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความงามแต่ละครั้ง ในกรณีของพระพุทธรูปไม้นี้ถ้าอยู่ในสังคมที่ประชาชนในสังคมนั้นเคารพนับถือพระพุทธศาสนา จะเป็นประติมากรรมที่มีความงดงามมาก เพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมของพุทธศาสนิกผู้รู้และเข้าใจในคุณค่าของพระพุทธรูปไม้ เช่นเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เห็นพุทธคุณ 9 ประการของพระพุทธเจ้าที่ซ่อนอยู่ในพระพุทธรูปไม้ เป็นต้น แต่ถ้านำพระพุทธรูปไม้ไปให้อีกสังคมหนึ่งที่ไม่ได้เคารพนับถือพุทธศาสนา พระพุทธรูปนี้อาจจะมีความงามทางด้านวัตถุ ทั้งด้านรูปทรง วัตถุที่ใช้แกะสลัก สำหรับผู้ที่เข้าใจในสุนทรียธาตุ เพราะจะทำให้เขาารู้สึกแปลกตา และสิ่งในแกะสลักองค์พระ แต่เมื่อนำองค์ประกอบที่ 3 คือความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนที่ไม่ได้เคารพนับถือพระพุทธศาสนา พวกเขาจะไม่ชอบ อาจจะเป็นสิ่งที่เลวร้าย ฉะนั้น พระพุทธรูปนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่งาม

5. สรุป

ความงามของพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้แล้ว จะความงามนั้นจะมีไม่เท่ากัน บางคนจะเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปไม้เก่าซึ่งการแกะสลักน่าจะเป็นฝีมือช่างชาวบ้านธรรมดาถึงจะไม่งดงามประณีตเท่าไร แต่ก็มีความงามมีคุณค่าเพราะเป็นของเก่าแก่มียุเป็นร้อยปี บางคนอาจจะเห็นว่างามพอประมาณ ส่วนคนที่ชื่นชอบในของเก่าของโบราณ และเห็นคุณค่าในองค์พระไม้ จะบอกว่าพระไม้นี้มีความงดงาม เพราะทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ที่เน้นที่ความชอบของแต่ละบุคคลที่มีต่อศิลปะวัตถุต่างๆ ไม่มีเกณฑ์ตัดสินที่เป็นมาตรฐาน หรือจะพูดว่ามาตรฐานของความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปะวัตถุนั้น

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีปรัชญาวัตถุนิยม เป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงาม เพราะว่าแกะสลักขึ้นจาก 1) เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2) ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เมื่อแกะเป็นพระแล้วอยู่ได้นานบางองค์มีอายุเป็นร้อยๆ ปี กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าของลูกหลานต่อไป

ความงามตามทฤษฎีความงามของปรัชญาสัมพัทธนิยม ในส่วนของของจิตใจและวัตถุ นั้นสัมพัทธนิยมเห็นด้วยกับปรัชญาทั้ง 2 คือ จิตนิยมกับวัตถุนิยมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สัมพัทธนิยมเชื่อว่าความงามทั้งสองนั้นยังไม่ใช่ความงามที่แท้จริง ควรเพิ่มความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความงามแต่ละครั้ง เพราะถ้าพระพุทธรูปอยู่ในสังคมที่ประชาชนในสังคมนั้นเคารพนับถือพระพุทธศาสนา จะเป็นประติมากรรมที่มีความงดงามมาก เพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมของพุทธศาสนิกผู้รู้และเข้าใจในคุณค่าของพระพุทธรูปไม้ แต่ถ้านำพระพุทธรูปไม้นี้ไปให้อีกสังคมหนึ่งที่ไม่ได้เคารพนับถือพุทธศาสนา พระพุทธรูปไม้ จะเห็นเป็นสิ่งที่เลวร้ายและไม่มีความงามเลย

6. บรรณานุกรม

- จรุญ โกมูทรรัตนานนท์. (2550). **สุนทรียศาสตร์ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต.
- ดวงเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ. (2553). **การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ ทวี นันทขว้าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิพาดา เทวกุล. (2537). **ธรรมชาติหรือลักษณะทั่วไปของสุนทรียศาสตร์**. ศิลปกรรมศาสตร์. 2(1). 18-21.
- พระทักษิณ คณาธิกร. (2554). **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.

พระมหาปพน กตสาโร. (2560). พระพุทธรูปไม้ : คุณค่าและคติธรรมของคนอีสาน. วารสารวิชาการ
ธรรมทรรศน์. 17(2). 99-113.

_____. (2560). พระพุทธรูปไม้ : คุณค่าและคติธรรมของคนอีสาน. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

วนิดา ขำเขียว. (2553). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพฯ : พรวานนการพิมพ์.

C. E. M. Joad. (2513). ปรัชญา แปลโดย วิทย์ วิศทเวทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

การบริการรณภาวนาทำจิตให้สงบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า*
Practicing Meditation to Calm the Mind according to the
Teachings of the Buddha

ประสงค์ พรหมศรี¹

Prasong Promsri¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน¹

Mahamakut Buddhist University Isan Campus¹

Email : mmmsong88@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริการรณภาวนาทำจิตให้สงบตามคำสอนของพระพุทธเจ้าตามหลักกัตถกสัณฐานสูตร พบว่าการบริการรณภาวนามีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน วิธีการตามหลักกัตถกสัณฐานสูตร คือการเปลี่ยนจิตที่เป็นอกุศลเป็นกุศล โดยประยุกต์ใช้วิธีการบริการรณภาวนาคือการนึกคำที่เป็นกุศลซ้ำๆ อยู่ในใจจนจิตสงบเป็นสมาธิ เมื่อใช้วิธีแรกไม่ได้ผลให้ใช้วิธีพิจารณาโทษของอกุศล ไม่นึกถึงอกุศล พิจารณาสาเหตุ และพึงกัตถกด้วยพันธุณฑานด้วยลิ้น ขมบีบคั้นบังคับจิตไว้ด้วยจิต ตามลำดับแล้วให้จิตมาอยู่กับนิมิตที่เป็นกุศลคือคำบริการรณภาวนา มีจุดมุ่งหมายเพื่ออยู่เป็นสุขไม่เดือดร้อนไม่คับแค้นไม่เร่าร้อนในปัจจุบัน รักษาจิต จิตเป็นสมาธิ การบริการรณภาวนาเมื่อจิตสงบเป็นสมาธิแล้ว นำมาพิจารณาชั้น 5 ว่าเป็นของไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จนเกิดเป็นวิปัสสนาญาณ หลุดพ้นจากกิเลสได้ การปฏิบัติธรรมหากมีอาจารย์ผู้ทรงความรู้ ย่อมเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อศิษย์การเลือกกัมมัฏฐานและสถานการณที่เหมาะสมทำให้นำไปสู่การบรรลุธรรมได้เร็วขึ้น

คำสำคัญ : การบริการรณ; ภาวนา; วิปัสสนาญาณ

* Received September 18, 2021; Revised January 23, 2022; Accepted January 24, 2022

ABSTRACT

This academic article aimed to study the meditation practice and pacification of the mind according to the teachings of the Buddha in the Vitak Kasanthana Sutta. It was found that the meditation practice has been practiced continuously since the Buddha's time until the present. According to the Vitak Kasanthana Sutta changing the unwholesome mind into wholesome by applying the method of practicing meditation is to contemplate the words of good deeds repeatedly in the mind until the mind becomes calm and concentrated. When the first method does not work, the judgment of evil is applied—not considering unwholesome deeds, consider the cause, and gritted the teeth with teeth, poke the ceiling with your tongue, coercion and force the mind with the mind, respectively. Thereafter, let the mind be with virtuous vision aiming to live happily, not in trouble, not in sorrow, and keeping the mind focused. When the mind is calm and concentrated to consider the five aggregates as impermanent, suffering, and non-self, it leads to insight awareness and able to escape from passion. The meditation master can play vital role in giving knowledge and can be contributing factor to a disciple. Choosing the right meditation practice and situation leads to faster enlightenment.

Keywords : Practice; Meditation; Insight-knowledge

1. บทนำ

หลังจากที่มีกระแสว่า การอบรมสมาธิแบบการบริกรรมภาวนา ไม่มีในพระพุทธศาสนาทำให้เกิดข้อสงสัยว่าจริงหรือ หรือไม่หลายสำนักในประเทศไทย สอนเกี่ยวกับการบริกรรมภาวนา ชาวพุทธก็สนใจปฏิบัติกันพอสมควร การศึกษาข้อมูลจากหลายแห่งด้วยการปฏิบัติเอง จากการสอบถามบ้าง อ่านหนังสือบ้างแล้วมาพิจารณาว่าพระพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าต้องบำเพ็ญบารมี 4 อสงไขย 1 แสนมหากัป ต้องมีวิธีการสอนทำสมาธิหลายวิธีแน่ใจได้ว่าการบริกรรมภาวนาเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเพราะมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการปฏิบัติธรรมที่ยึดพระธรรมวินัยเดิมเป็นหลัก จัดเป็นพุทธศาสนาแบบอนุรักษ์นิยม ที่เรียกว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทพัฒนาจนเกิดคำสอนและคำอธิบายใหม่เพิ่มเติมจากเดิม (วัชร งามจิตรเจริญ, 2561) จนปัจจุบันมีการปฏิบัติแบบบริกรรมภาวนาที่หลากหลาย เช่น การบริกรรมภาวนาแบบพุทโธ ยุบหนอ พองหนอ เป็นต้น

การใช้คำบริกรรมเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่มีชาวพุทธบางกลุ่มเริ่มจะหวั่นไหวเพราะขาดการชี้แนะบ้าง หรือเพราะกระแสของสังคมที่เริ่มหันมาสนใจคำสอนของพระพุทธเจ้ามากขึ้นซึ่งบางครั้งผู้สอนก็ไม่สามารถนำคำสอนทั้งหมดมาบอกได้หมด บางส่วนอาจขาดหายไป การทำความเข้าใจภาษาอื่นเดียวกับคำว่า “บริกรรม” ซึ่งมีในพระไตรปิฎกเป็นจำนวนมากใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป เช่น ใช้เกี่ยวกับการก่อสร้าง “ภิกษุผู้ให้ทำซึ่งวิหารใหญ่...จะบริกรรมชองหน้าต่างเพียงยืนในที่ปราศจากของสดเขียวอำวนวญให้พอกได้ 2-3 ชั้น (วิ.มทา. (ไทย) 2/397/376) หรือการนวดหลัง หรือการถูหลัง “ภิกษุรูปหนึ่งกำลังทำบริกรรมหลังให้พระอุปัชฌายะอยู่ในเรือนไฟ” (วิ.มทา. (ไทย) 7/439/202) หรือการทำงาน เช่น เตรียมบูชาผู้ตั้งข้อความว่า “พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียมการบูชามหาชัยโคผู้ 500 ตัว ลูกโคผู้ 500 ตัว ลูกโคตัวเมีย 500 ตัว แพะ 500 ตัว และแกะ 500 ตัว ถูกนำไปผูกไว้ที่หลักเพื่อบูชาผู้แม่ชนบางคนของพระเจ้าปเสนทิโกศลนั้นเป็นทาสคนใช้หรือกรรมกรที่มีอยู่แม่ชนเหล่านั้นถูกอาชญาถูกภัยคุกคามมีหน้าองด้วยน้ำตา ร้องไห้พลางกระทำบริกรรมไปพลางฯ(ส.ส. (ไทย) 15/349/108-109)การทำงานคือการเตรียมของบูชาผู้ การจัดสถานที่ การดูแลพิธีกรรม การต้อนรับแขก เป็นต้น เหล่านี้เรียกว่า “การบริกรรม” หรือการอบรมสมาธิภาวนา ดังข้อความว่า “ภิกษุได้บรรลุอากาศานัญญาจนตณนซึ่งมีบริกรรมว่าอากาศหาที่สุคติได้เพราะก้าวล่วงรูปสัญญาดับปฏิขสัญญาไม่มนสิการนันทตสัญญาโดยประการทั้งปวงอยู่ภิกษุนี้เรียกว่าได้ทำมารให้ตาบอดคือทำลายจักขุของมารไม่เห็นร่องรอยถึงความไม่เห็นของมารผู้มีบาปธรรม (ม.ม. (ไทย) 12/328/219)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เขียนบทความนี้มุ่งศึกษาการบริกรรมทำจิตให้สงบตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยหลักวิตักกศีลฐานสูตร เพื่อตอบปัญหาว่า การบริกรรมภาวนาเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ เพื่อให้เข้าใจ และสร้างความเห็นที่ถูกต้องให้กับสังคมด้วย โดยเฉพาะสำหรับนักปฏิบัติจะได้มั่นใจมากยิ่งขึ้นว่าที่กระทำอยู่ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจทั่วไป

2. ความหมายของการบริกรรม

จากคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการบริกรรมที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นการใช้คำว่า บริกรรมแล้ว ดังนั้น คำว่า “บริกรรม” ภาษาบาลี คือ “ปริกมม” แปลว่า การกระทำรอบ เช่นการนวดหลังการย้อมผ้า การอบรมสมาธิภาวนา แต่ถ้า “บริกรรม” ในฉนวนวิถีมรรควิถิ หมายถึงการปรุงแต่งให้เกิดมีนักปราชญ์ท่านได้สรุปตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งท่านใช้คำว่า “บริกรรม” กับภาวนานำมาสนธิเชื่อมต่อกันเรียกว่า “บริกรรมภาวนา” แปลว่า นิमितขั้นเตรียมหรือเริ่มต้น ภาวนาขั้นต้นหรือขั้นเตรียมคือกำหนดใจโดยเพ่งดูวัตถุ หรือนึกว่าพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นต้น ซ้ำๆ อยู่ในใจ และท่านยังกล่าวไว้ว่า บริกรรมนิमित คือ นิमितแห่งบริกรรม นิमितเตรียมหรือนิमितเริ่มแรก ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่กำหนด

เป็นอารมณ์ในการเจริญกัมมัฏฐาน เช่น ดวงกสิณที่เพ่งดู หรือพุทธคุณที่นึกเป็นอารมณ์ว่าอยู่ในใจเช่นในกรรมฐานทั้ง 40 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545) แต่ในภาษาไทย “บริกรรม” เป็นคำกริยา หมายถึงสำรวมใจสวดมนต์ภาวนาสำรวมใจร่ายมนตร์หรือเสกคาถาซ้ำๆ หลายคาบหลายหนเพื่อให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความหมายเฉพาะมากและไม่ใช่ว่าความหมายการบริกรรมภาวนาในพระพุทธศาสนาที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า

การบริกรรมจึงเป็นพุทธพจน์มีใช้อยู่หลายจุดความหมายที่ท่านใช้ก็คือ ทำให้สมบุรณ์ ทำบ่อยๆ ทำรอบๆ ทำแล้วทำอีก ทำจนสำเร็จประโยชน์จึงสรุปความหมายของการบริกรรมภาวนา หมายถึง การกำหนดนิมิตขึ้นต้นหรือเตรียม ใช้จิตเพ่งวัตถุหรือนึกคิดว่าพุทโธ ธัมโม สังโฆ หรือระลึกว่า “พุทโธ” ซ้ำ ๆ อยู่ในใจหรือคำที่ขบใจอันเป็นกุศลจนจิตเป็นสมาธิ แล้วไม่ต้องนึกคำบริกรรมอีก ให้จิตอยู่กับปัจจุบันเป็นสำคัญ

3. วิธีการการบริกรรมภาวนาทำจิตให้สงบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

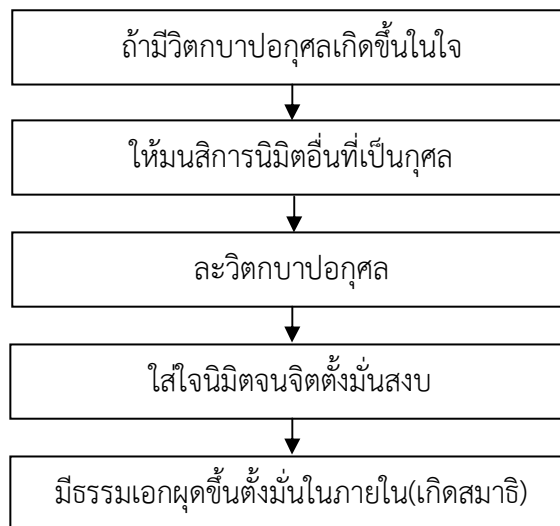
การตรวจสอบว่าพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ใช้คำบริกรรมภาวนาหรือไม่ ก่อนอื่นขอให้ได้พิจารณาที่พระพุทธองค์ทรงสอนพุทธานุสสติก่อนดังในพระสูตรว่า “สมัยใดอริยสาวกย่อมระลึกถึงพระตถาคตเนื่องๆ สมัยนั้นจิตของอริยสาวกนั้นย่อมไม่ถูกราคะกั้มรุมไม่ถูกโทสะกั้มรุมไม่ถูกโมหะกั้มรุมย่อมเป็นจิตดำเนินไปตรงที่เดียวก็อริยสาวกผู้มีจิตดำเนินไปตรงเพราะปรารถนาพระตถาคตย่อมได้ความซาบซึ่งอรรถย่อมได้ความซาบซึ่งธรรมย่อมได้ความปรารถนอันประกอบด้วยธรรมเมื่อปรารถนแล้วย่อมเกิดปีติกายย่อมสงบผู้มีกายสงบแล้วย่อมเสวยสุขเมื่อมีสุขจิตย่อมตั้งมั่น (อง.ปญจก. (ไทย) 22/281/297) จากพระสูตรชี้ให้เห็นว่าการระลึกถึงตถาคตเนื่องๆ คือการบรรยาย หรือคิดแยกแยะถึงพุทธคุณ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการบริกรรมที่เข้าใจโดยทั่วไป มีประโยคที่ต้องพิจารณาคือ “ย่อมระลึกถึงพระตถาคตเนื่องๆ” ถ้าเขียนเป็นภาษาไทยทั่วไปคือระลึกถึงพระพุทธเจ้าบ่อย ๆ อาจจะมีคำถามว่าบ่อยแค่ไหน แล้วแต่ละคนว่าเนื่องๆ หรือบ่อย ๆ ก็ครั้งในนิยามของตัวเองอาจจะ 5 /10 /100/ 1000/ 10000...เป็นต้น ต่อวันหรือทุกอิริยาบถก็ได้ จึงสรุปได้ว่าระลึกจนกว่าได้รับความซาบซึ่งอรรถ ได้ความซาบซึ่งธรรม ได้ความปรารถนอันประกอบด้วยธรรมเมื่อปรารถนแล้วย่อมเกิดปีติกายย่อมสงบผู้มีกายสงบแล้วย่อมเสวยสุขเมื่อมีสุขจิตย่อมตั้งมั่นเป็นต้น

จากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พบบ่อย เช่นคำว่า “บุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว” และคำว่า “ระลึกถึงตถาคตเนื่องๆ” อาจสงสัยว่าทำไมต้องกระทำให้มาก หรือระลึกถึงตถาคตเนื่องๆ หรือต้องทำอย่างไรระลึกเนื่องๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แหละเรียกว่า “การบริกรรม” ดังนั้น ถ้าหากจะเชื่อมคำสอนของพระพุทธองค์ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นก็ต้องเข้าไปในวิตักกัณฐานสูตรคำสอนของพระพุทธองค์นั้นจะไม่สอนขัดกันและจะไม่สอนการภาวนาวิธีเดียว แต่จะสอนตามจริตของบุคคล ซึ่งในวิตักกัณฐานสูตรกล่าวถึงการทิ้งบาปอกุศลที่เกิดขึ้นในจิตแล้วใช้กุศลมาแทนที่เรียกกุศลนั้นว่า “นิมิต” จนจิตตั้งมั่นในกุศล

มีความสงบ มีธรรมเอกผุดขึ้น ดังคำสอนว่า “เมื่อภิกษุในพระธรรมวินัยนี้อาศัยนิมิตใดแล้วมนสิการนิมิตใด อยู่วิตกทั้งหลายอันเป็นบาปอกุศลประกอบด้วยฉันทะบ้างโทสะบ้างโมหะบ้างย่อมเกิดขึ้น ...ภิกษุนั้นควร มนสิการนิมิตอื่นจากนิมิตนั้นอันประกอบด้วยกุศล...อันเธอย่อมละเสียได้ย่อมถึงความตั้งอยู่ไม่ได้เพราะละ วิตกอันเป็นบาป อกุศลเหล่านั้นได้จิตย่อมตั้งอยู่ด้วยดีสงบเป็นธรรมเอกผุดขึ้นตั้งมั่นในภายใน (ม.ม. (ไทย) 12/256-257/166-170) พระสูตรนี้สามารถตอบคำถามได้ทั้งหมดว่าการบริกรรมภาวนาเป็นคำสอนของ พระพุทธเจ้า และการใช้คำบริกรรมภาวนาก็อยู่ในขอบข่ายเช่นกัน สามารถแสดงให้เห็นชัดเจนสังเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 หลักการเลือกคำบริกรรมภาวนา

คำบริกรรม แยกให้เห็นทีละคำคือ “คำ” กับ “บริกรรม” “คำ” คือ นิมิต(ควรเป็นคำกุศล เช่น พุทโธ ธัมโม สังโฆ) “บริกรรม” คือ การกระทำรอบ ได้แก่ มนสิการ(ใส่ใจ)ในพระสูตรข้างต้นได้ทรงสั่งสอนไว้หมด คือ ทำไมต้องมนสิการมนสิการอย่างไร มนสิการแล้วมีผลอย่างไร จากพระสูตร กล่าวได้ว่า นิมิต (เครื่องหมาย) ที่มนสิการ(ใส่ใจ) เมื่อเกิดบาปอกุศล เช่น ฉันทะ(ชอบ=ราคะ) โทสะ(ความชัง) โมหะ(ความไม่รู้)เกิดขึ้นแล้วไม่ควรนำมามนสิการ อย่าไปสนใจเรื่องนั้น ปล่อยไป เรียกว่า ละมันทีควรกำจัดออกเสีย แต่นิมิตใดที่นำมามนสิการแล้วก่อให้เกิดกุศลควรนำมามนสิการ กล่าวคือเมื่อใจเป็นอกุศลหรือบาปควร เปลี่ยนใจนั้นมาเป็นกุศล และควรมีนิมิตให้ใจกำหนด แสดงการมนสิการต่อนิมิต ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการมนสิการต่อนิมิตเพื่อละอกุศลจนเกิดสมาธิ

การละบาป ละอกุศล ทั้งบาป ทั้งอกุศลจากจิต โดยใช้กุศลมาแทนที่จิต ด้วยการบริกรรมภาวนา ในใจ เช่นคำว่า พุทโธฯๆ หรือคำที่เป็นกุศลถือเป็นนิมิตตั้งจิตให้อยู่กับคำนี้อย่างมีมนสิการ ใส่ใจเป็นอย่างดี

ยิ่ง จนกว่าจิตจะตั้งมั่นดี สงบ มีธรรมเอกผุดขึ้นถ้าหากบุคคลอบรมจิตแบบการบริกรรมภาวนาทำตามพระสูตรนี้ วิธีการคือ ใส่ใจนิมิตที่เป็นกุศล ซึ่งพระพุทธองค์ไม่ได้กำหนดว่านิมิตที่ควรนำมากำหนดนั้นควรเป็นอะไรเพียงระบุว่าที่เป็น “กุศล” เท่านั้น หรืออาจเป็นอสุภะ ลมหายใจ ก็ได้ คำที่เป็นกุศลมีมากแล้วแต่จริตของผู้ปฏิบัติภาวนาชอบอะไร เช่น กระดูก กระดูก ก็ได้ หรือ สีแดง สีแดง ก็ได้ นิมิต คือ คำบริกรรมภาวนาจะเป็นเครื่องหมายให้จิตกำหนดอยู่ การเลือกคำบริกรรมภาวนาควรเลือกให้ถูกกับจริตของแต่ละคน

ในวิตักกสัณฐานสูตร พระพุทธองค์ให้เลือกคำที่เป็นกุศลมาเพื่อละอกุศล อาจเป็นคำว่า พุทโธ สัมมาอรหัง ยุกหนอ พองหนอ นะมะพะชะ เป็นต้น ล้วนเป็นสัญญาทั้งสิ้น เพราะระลึกถึงแล้วทำให้เกิดศรัทธา เกิดความสุขใจ อกุศลสัญญาต่างๆ เช่น ความอาฆาต ความริษยา ความกังวล ส่วนราคะ โทสะ โมหะไม่มีเพราะกุศลสัญญาขณะที่บริกรรม ขณะที่ปรารถนีย่อมดับอกุศลสัญญาได้ ย่อมอยู่เป็นสุข และเมื่อตายไปแล้วย่อมไปสู่สุคติ การบริกรรมด้วยคำกุศลต่าง ๆ เช่น พุทโธ ถือว่าเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ ก่อให้เกิดสุขทั้งในปัจจุบันและชาติหน้า เป็นกุศลสัญญา เป็นเครื่องข่มใจและระงับจากอกุศลวิตก เป็นการดำริชอบ เป็นกรรมขาว เป็นความเพียรชอบ เป็นการรักษาคิด และเป็นอินทรีย์สังวร จากที่แสดงมาทั้งหมดนี้ถือว่าเป็น “มรรค” คือทางอันประเสริฐที่จะทำให้หลุดพ้นจากกิเลสได้ ส่วนปัญญาสามารถทำให้เจริญขึ้นได้

3.2 วิธีการบริกรรมภาวนาทำจิตให้สงบ

การใช้คำบริกรรมภาวนาเป็นนิมิต ในวิตักกสัณฐานสูตร วิเคราะห์สรุปได้ 5 วิธีการ ดังนี้

1) เปลี่ยนจิตที่เป็นอกุศลให้เป็นกุศล ดังข้อความว่า ...อาศัยนิมิตใดแล้วมนสิการนิมิตใด อยู่วิตกทั้งหลายอันเป็นบาปอกุศลประกอบด้วยฉันทะบ้างโทสะบ้างโมหะบ้างย่อมเกิดขึ้น...ควรมนสิการนิมิตอื่นจากนิมิตนั้นอันประกอบด้วยกุศลเมื่อจิตเป็นอกุศลเปลี่ยนจิตเป็นกุศลด้วยคำบริกรรมภาวนาให้อยู่กับปัจจุบัน

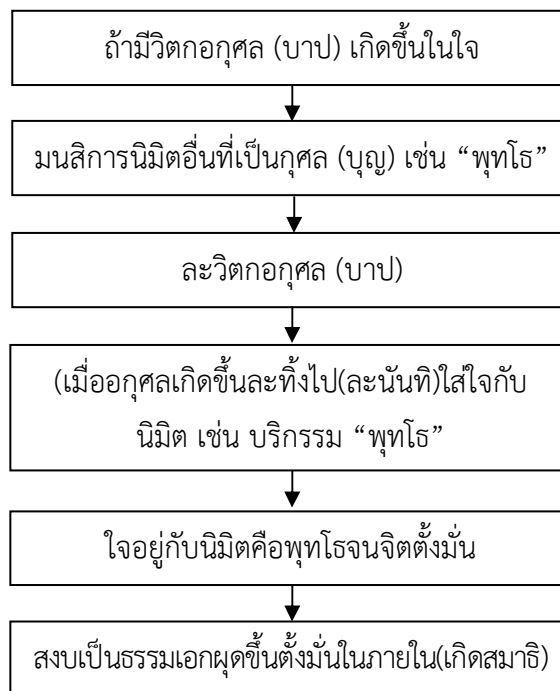
2) เมื่อทำตามวิธีแรกไม่ได้ผล ให้ทำวิธีที่ 2 คือ พิจารณาโทษของอกุศลเหล่านั้น แล้วให้จิตมาอยู่กับนิมิตที่เป็นกุศล คือคำบริกรรมภาวนา ตามวิธีการที่ 1

3) เมื่อทำตามวิธีที่สองไม่ได้ผล ให้ทำวิธีที่ 3 คือ ไม่นึกถึงอกุศล ไม่ใส่ใจวิตกเหล่านั้น แล้วให้จิตมาอยู่กับนิมิตที่เป็นกุศล คือคำบริกรรมภาวนา ตามวิธีการที่ 1

4) เมื่อทำตามวิธีที่สามไม่ได้ผล ให้ทำวิธีที่ 4 คือ พิจารณาถึงสัณฐานของสังขารวิตกนั้น หรือพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เกิดอกุศลวิตกนั้น แล้วให้จิตมาอยู่กับนิมิตที่เป็นกุศล คือคำบริกรรมภาวนา ตามวิธีการที่ 1

5) เมื่อทำตามวิธีที่ 4 แล้วไม่ได้ผล ให้ทำตามวิธีที่ 5 คือ พึงกัดฟันด้วยฟัน ดุนเพดานด้วยลิ้น ข่ม ปีบคั้น บังคับจิตไว้ด้วยจิต แล้วให้จิตมาอยู่กับนิมิตที่เป็นกุศล คือคำบริกรรมภาวนา ตามวิธีการที่ 1 (ม.ม. (ไทย) 12/256-257/166-170)

จากพระสูตร กล่าวได้ว่า นิमित(เครื่องกำหนด, เครื่องหมาย) ที่มนสิการ(ใส่ใจ) เมื่อเกิดบาปอกุศล เช่น ฉันทะ (ชอบ=ราคะ) โทสะ (ความชัง) โมหะ (ความไม่รู้) ขึ้นไม่ควรนำมามนสิการนิमितใดที่นำมามนสิการแล้วก่อให้เกิดกุศลควรนำมามนสิการ เมื่อใจเป็นอกุศล(บาป)ควรเปลี่ยนใจนั้นมาเป็นกุศล (บุญ) และควรมีนิमितให้ใจกำหนด เน้นให้ชัดคือเมื่อคิดสิ่งไม่ดีแล้วทำให้จิตเป็นทุกข์ ควรเปลี่ยนมาอยู่กับสิ่งที่ดีงาม เช่น การระลึกพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ การฟังธรรม เป็นต้น เขียนวิธีการบริกรรมภาวนาตามหลักวิตักสันฐานสูตร ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการมนสิการ(ใส่ใจ) ต่อนิमितเพื่อละอกุศล(บาป) จนเกิดสมาธิ

คำว่า “มนสิการ” หรือภาษาไทยคือ “ใส่ใจ” ต่อสิ่งหนึ่งหรือเครื่องหมายที่เรานำมาบริกรรมภาวนา เช่นพุทโธ ขณะที่บริกรรมอย่างใส่ใจอยู่นั้นอกุศล (บาป) อาจเกิดขึ้นด้วยมนสิการโดยแยกกายทำให้สามารถละอกุศล(บาป)นั้นได้ออกุศลตั้งอยู่ไม่ได้ ใจเริ่มอยู่กับนิमित (เครื่องหมาย) เช่น พุทโธ ที่กำหนดซึ่งเป็นกุศล (บุญ) นานขึ้น เมื่อใจไหลไปหาอกุศล(บาป)อีกก็ทำดังเดิมคือละอกุศลมาอยู่กับกุศล คือ คำบริกรรมภาวนาทำอย่างนี้เรื่อยไปจนใจมาอยู่กับกุศล คือ “พุทโธ” นานขึ้น จนที่สามารถละอกุศลได้มากขึ้นจนไม่มีอกุศลเลยใจเริ่มที่จะเกิดผลคือตั้งมั่นสงบ มีธรรมเอกผุด (หุติยฉาน) ขึ้นตั้งมั่นในภายใน

ซึ่งจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติไม่สามารถบังคับให้สมาธิเกิดได้ ผู้ปฏิบัติต้องสร้างเหตุคือใส่ใจอยู่กับนิมิต เช่น พุทโธ ให้มากและต่อเนื่อง

คำสอนของพระพุทธเจ้าในวิตักกสัณฐานสูตรยืนยันไว้แล้วว่าการใช้ “นิมิต” ที่เป็นกุศลนำมาให้ใจได้มนสิการเพื่อละอกุศล ในพระสูตรนี้พระพุทธองค์ไม่ได้ตรัสไว้เลยว่าควรจะเป็นนิมิตอะไรขึ้นอยู่กับนิสัยของแต่ละบุคคลว่าจะใช้อะไรจึงดีสำหรับท่านที่เคยปฏิบัติการบริกรรมภาวนามีคำบริกรรมก็ไม่ต้องละทิ้งการปฏิบัติแบบนี้เพราะจากหลักฐานที่ยกมาเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า บางท่านทั้งที่ปฏิบัติมาเป็น 20 ปี ได้ผลดีแต่กลับไปหลงเชื่อว่าไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้ต้องไปเริ่มต้นใหม่กับแนวทางอื่น อันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเช่นเดียวกันก็ไม่เสียหายอะไรแต่เสียเวลาและความก้าวหน้าในการปฏิบัติที่ควรจะได้ กลับไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรเพราะต้องเริ่มใหม่

3.3 หลักธรรมสำหรับการบริกรรมภาวนา

หลักธรรมมีมากสำหรับการบริกรรมภาวนา แต่บทความวิชาการนี้จะนำหลักธรรมที่ต้องใช้เพื่อให้เกิดความพอใจ ความพยายาม เพียรประคองจิต ตั้งจิตไว้กับนิมิต คือคำบริกรรมป้องกันและละอกุศลพร้อมกับสร้างและรักษากุศลไว้ได้ คือ หลักปธาน 4 ได้แก่ 1) สังวรปธาน เพียรระวังบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น มิให้เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภาวนापธาน เพียรเจริญทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น 4) ออนุรักษนาปธาน เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและเพิ่มไพบูลย์ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/69/85)

ในวิตักกสัณฐานสูตรกล่าวว่าให้มนสิการ (ใส่ใจ) นิมิตที่เป็นกุศลแทนอกุศลที่เกิดขึ้นถ้าทำอยู่เช่นนั้นสามารถละอกุศลย่อมเกิดกุศลคือจิตตั้งมั่นมีธรรมเอกผุดขึ้น จึงวิเคราะห์การบริกรรมภาวนาอาศัยหลักปธาน 4 เพื่อละอกุศลสร้างกุศลใหม่ รักษากุศลเดิม พัฒนากุศลให้ยิ่งขึ้นไป ได้ดังนี้ 1) การประคองจิตตั้งจิตไว้กับกุศล เช่น คำว่า “พุทโธ” เพื่อไม่ให้อกุศลทั้งหลายเกิดขึ้น(สังวรปธาน) 2) การประคองจิตตั้งจิตไว้กับกุศล เช่น คำว่า “พุทโธ” เพื่อละอกุศลบาปธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว(ปหานปธาน) 3) การประคองจิตตั้งจิตไว้กับกุศล เช่น คำว่า “พุทโธ” เพื่อให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น (ภาวนापธาน) และ 4) การประคองจิตตั้งจิตไว้กับกุศล เช่น คำว่า “พุทโธ” เพื่อให้กุศลธรรมดำรงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นแห่งกุศลกรรม (อนุรักษนาปธาน)

4. จุดมุ่งหมายของการบริกรรมภาวนาตามหลักวิตักกสัณฐานสูตร

การกระทำทุกอย่างในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายหรือผลที่ต้องการทั้งสิ้น เพราะมีเหตุและผล สิ่งที่ต้องการพัฒนาเสมอคือจิต พระพุทธศาสนาเรียกคุณสมบัติของจิตในการรับรู้เรื่องราวต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราผ่านอายตนะทั้งหกนี้ว่า จิตเป็นธาตุรู้ และเรียกส่วนของระบบการรับรู้นี้ว่า วิญญาณคือการรับรู้ พระสารีบุตรได้อธิบายถึง วิญญาณในลักษณะของคุณสมบัติของจิตว่าเป็นวิญญาณธาตุ คือ ธาตุรู้ชนิดหนึ่ง

ซึ่งอยู่ในกายนี้ อาศัยตา อาศัยรูป และอาศัยการกำหนดหมาย จักชิวินญาณจึงเกิดขึ้น (รุ่งเรือง ลืมชูปฎิภาณ, 2556) การที่เรารู้ว่าจิตนี้มีอยู่ ก็เพราะความที่จิตเป็นธาตุรู้ รู้อยู่ที่ไหน จิตก็อยู่ที่นั่น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีชีวิตก็มีจิตและเมื่อมีจิต ก็มีวิญญาณ ดังนั้นการพัฒนาจิตด้วยการบริกรรมภาวนาตาม หลักวิตักกสัณฐานสูตรจึงมีจุดมุ่งหมาย ดังวิเคราะห์ได้ ดังนี้

4.1 เพื่ออยู่เป็นสุขไม่เดือดร้อนไม่คับแค้นไม่เร่าร้อนในปัจจุบัน และเมื่อตายไปย่อมไปสู่สุคติดัง พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ประกอบด้วยธรรม 6 ประการ คือ 1)ความคิดที่จะออกบวช 2)ความคิดไม่พยาบาท 3)ความคิดไม่เบียดเบียน 4)สัญญาที่จะออกบวช 5)สัญญาไม่พยาบาท 6)สัญญาไม่เบียดเบียน ย่อมอยู่เป็น สุขไม่เดือดร้อนไม่คับแค้นไม่เร่าร้อนในปัจจุบัน และเมื่อตายไปพึงหวังได้สุคติ(อง.ปญจก.(ไทย) 22/346/438) กล่าวได้ว่า ก่อน ขณะ และหลังบริกรรมภาวนา เช่นคำว่า พุทโธ มีเจตนาและความจำ (สัญญา)ว่าจะไม่โลภ จะไม่พยาบาทจะไม่เบียดเบียน วิตกถึงคำบริกรรมอย่างเดียวจิตอยู่กับกุศล เมื่อจิต ไม่มีอกุศลย่อมอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน

4.2 เพื่อเป็นเครื่องข่มใจและระงับใจจากอกุศลวิตก ดังคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า ...เป็นผู้ไม่ถือ โดยนิमितไม่ถือโดยอนุพยัญชนะย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมมโนนทรีย์ (ใจ) ที่เมื่อไม่สำรวมแล้วจะพึงเป็นเหตุให้ ธรรมอันเป็นบาปอกุศลคืออกิขณา(ความโลภ) และโทมนัส(ความทุกข์ใจ) ครอบงำได้ย่อมรักขามนินทรีย์ ย่อมถึงความสำรวมในมโนนทรีย์...นี้เรียกว่าการปฏิบัติข่มใจฯ ...ย่อมไม่รับรองย่อมละย่อมบรรเทาซึ่ง กามวิตกที่เกิดขึ้นแล้วให้ระงับไปกระทำให้สิ้นสุดให้ถึงความไม่มีย่อมไม่รับรองย่อมละย่อมบรรเทาซึ่ง พยาบาทวิตก...วิหิงสาวิตก...ธรรมอันเป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ระงับไปกระทำให้สิ้นสุดให้ถึงความ ไม่มี ..นี้เรียกว่าการปฏิบัติระงับ...(อง.จตุกก.(ไทย) 21/164/179-180) คำที่ต้องทำความเข้าใจคือ ธรรมารมณ์ คืออารมณ์ทางใจหรือสิ่งที่ใจนึกคิด ในที่นี้สิ่งที่ใจนึกคิดคือคำบริกรรม ที่เป็นกุศลเรียกว่า การบริกรรมภาวนา ย่อมข่มใจจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่พอใจ ไม่ก่อให้เกิดกิเลส คือ กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตกความโลภ ความโกรธ ความหลง ป้องกันและละการกระทำกรรมอันชั่วได้ แต่ เป็นเพียงจะได้ชั่วคราวเท่านั้น

4.3 เพื่อเป็นการดำรงชอบ ในพระสูตรกล่าวว่า “...ความดำริในเนกขัมมะความดำรินอันไม่ พยาบาทความดำรินอันไม่เบียดเบียนเหล่านี้...กล่าวว่าความดำริเป็นกุศล...(ม.ม.(ไทย) 13/365/269) เช่นเดียวกันกับในวิตักกสัณฐานสูตรให้ใช้นิมิตที่เป็นกุศลแทนอกุศล ความดำริเป็นกุศล การใช้คำบริกรรม ที่เป็นพุทธคุณ เช่น พุทโธ พุทโธ ถือเป็นสัมมาสังกัปปะ เพราะคิดที่จะออกจากกาม ไม่พยาบาท ไม่มีการ เบียดเบียน และเป็นสัญญาที่จะออกจากกาม สัญญาไม่พยาบาท สัญญาไม่มีการเบียดเบียน ผู้อบรมสมาธิ ภาวนามีฉันทะ(ความพอใจ) พยายาม ปรารถนาความเพียร ประคองจิตไว้ตั้งมั่นเพื่อละอกุศลธรรม ดังนั้น สัมมาสังกัปปะเป็นหนึ่งในมรรค 8 การบริกรรมด้วยพุทธคุณจึงเป็นมรรค

4.4 เพื่อเป็นการประกอบกรรมขาว ในพระสูตรกล่าวว่ “...ก็กรรมขาวมีวิบากขาวเป็นไฉน บุคคลบางคนในโลกนี้ปรุ้งแต่งกายสังขาร...วจีสังขาร...มโนสังขารอันไม่มีความเบียดเบียน...เขาอันผัสสะที่ ไม่มีความเบียดเบียนถูกต้องแล้วย่อมได้เสวยเวทนาอันไม่มีความเบียดเบียนเป็นสุขโดยส่วนเดียวเหมือน พวกเทพสุภิกษณะนี้เราเรียกว่ากรรมขาวมีวิบากขาวฯ (อง.จตุกก.(ไทย) 21/232-236/265-270) การบริกรรมภาวนา เช่น พุทโธ พุทโธ เป็นต้น ย่อมเป็นกายสังขาร(การปรุ้งแต่งกาย) วจีสังขาร(การปรุ้ง แต่งวาจา) มโนสังขาร(การปรุ้งแต่งใจ) ที่ไม่มีความเบียดเบียนเพราะขณะที่บริกรรมภาวนากายย่อมเป็น ปกติ วาจาปกติใจคิดปรุ้งแต่งกุศล ย่อมเกิดความตั้งมั่นแห่งจิตในที่สุดเป็นการกระทำที่สะอาด(กรรมขาว) ผล(วิบาก) ย่อมดีมีความสุข(วิบากขาว)

4.5 เพื่อรักษาจิต พระพุทธองค์สอนท่านอนาถปิณฑิกคฤหบดีว่า “เมื่อบุคคลไม่รักษาจิตไว้ก็ฉนั้น เหมือนกัน ฯลฯ ความตายก็ไม่ตีการทำการกาละก็ไม่งาม...เมื่อบุคคลรักษาจิตไว้แม้กายกรรมก็เป็นอันรักษา แม้วจีกรรมก็เป็นอันรักษา แม้มโนกรรมก็เป็นอันรักษา(อง.เอกก. (ไทย) 20/549/293-294)การบริกรรม ด้วยพุทธคุณ เช่น พุทโธ พุทโธ ถือเป็นกุศล เป็นการรักษาจิตให้อยู่กับกุศลเท่ากับรักษาการกระทำทาง กายและการกระทำทางวาจา รวมถึงจิตให้มีความสงบ จากการศึกษาสมองของมนุษย์ทั้งสองซีกสามารถ ควบคุมและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้ด้วย “กำลังสติ” สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิดมีสมองสองซีก เหมือนกับมนุษย์ แต่สิ่งที่ทำให้สัตว์เหล่านั้นไม่สามารถใช้สมองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ก็เพราะว่า พวกมันขาด “สติสัมปชัญญะ” (สม สุจีรา, 2558)การรักษาจิตด้วยการฝึกสติจึงสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อรักษาจิตได้แล้วแม้ตายก็ไม่กลัว

4.5 เพื่อให้เกิดสมาธิ จากวิธีการบริกรรมภาวนาตามหลักวิตักสันฐานสูตร ได้กล่าวว่ “เพราะละวิตกอันเป็นบาป อกุศลเหล่านั้นได้จิตย่อมตั้งอยู่ด้วยดีสงบเป็นธรรมเอกผุดขึ้นตั้งมั่นในภายใน” (ม.ม. (ไทย) 12/256-257/166-170)นอกจากจะแก้จิตที่เป็นอกุศลแล้วยังทำให้จิตเป็นสมาธิได้ด้วย จึงอธิบายเกี่ยวกับความสงบหรือสมาธิดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการอบรมสมาธิภาวนา ได้แก่ เพื่อความอยู่เป็นสุขในทิฏฐธรรม(ปัจจุบัน) เพื่อความได้เฉพาะซึ่งญาณทัสสนะ (ความรู้ความเห็นเพื่อสติและสัมปชัญญะ และเพื่อความสิ้นไปแห่งอา สวะ(กิเลส) ทั้งหลาย (ที.ปา.(ไทย) 11/233/205-207) สมาธิ 3 ประเภทพระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ ว่าภิกษุจะดำรงจิตภายในให้จิตภายในสงบทำจิตภายในให้เป็นธรรมเอกผุดขึ้นตั้งจิตภายในมั่นได้อย่างไร ทรงสอนว่ 1)สังัดจากกามสังัดจากอกุศลธรรมเข้าปฐมฌานมีวิตกมีวิจารณ์มีปีติและสุขเกิดแต่ตัวเวกอยู่ 2)เข้าทุติยฌานมีความผ่องใสแห่งใจภายในมีความเป็นธรรมเอกผุดขึ้นเพราะสงบวิตกและวิจารณ์ไม่มีวิตกไม่ มีวิจารณ์มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิอยู่ 3)เป็นผู้วางเฉยเพราะหน่ายปีติมีสติสัมปชัญญะอยู่และเสวยสุขด้วย นามกายเข้าตติยฌานที่พระอริยะเรียกเธอได้ว่าผู้วางเฉยมีสติอยู่เป็นสุขอยู่ 4)เข้าจตุตถฌานอันไม่มีทุกข์ไม่

มีสุขเพราะละสุขละทุกข์และดับโสมนัสโทมนัสก่อนๆได้มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่(ม.อุ. (ไทย) 14/347/207-215)

มีคำถามว่าการบริการภวณา เช่น พุทโธ เป็นสมาธิประเภทใด อธิบายปฐมฌานก่อนดังนี้ 1)วิตก (การคิด หรือยกจิตขึ้นสู่อารมณ์คือพุทโธ) ระลึกถึงคำว่า พุทโธ เป็นวิตกระลึกเนื่องๆ เป็นบริการภวณา 2)วิจาร์ (ความตรองหรือพิจารณาอารมณ์) คือ เมื่อบริการพุทโธ ก็คอยพิจารณาอารมณ์ ตรวจสอบหรือตรองว่าจิตอยู่กับพุทโธหรือไม่ มีอารมณ์อื่นเข้ามาหรือไม่ ถ้ามีก็ทิ้งไป ละไป (ละนันทิ) กลับมาอยู่กับคำบริการต่อไป 3)ปีติ (ความปลาบปลื้มในอารมณ์ อิ่มใจ) เมื่อวิตกถึง พุทโธ แล้วคอยพิจารณาอารมณ์จิตกลมกลืนกับ “พุทโธ” ไม่มีอารมณ์อื่นนอกจาก “พุทโธ” เข้ามาเกี่ยวข้องเกิดความอิ่มใจขึ้นมาตั้งแต่ ปีติ สุข เอกัคคตา อันเป็นผลจะบังคับให้เกิดขึ้นไม่ได้ ซึ่งเกิดขึ้นเองตามเหตุ ดังนั้นต้องสร้างเหตุคือ วิตก วิจาร์ให้ดี มาก ต่อเนื่องจึงจะได้รับผลนี้ 4)สุข เมื่อมีความอิ่มใจ กายย่อมเบา จิตย่อมเบา เกิดเป็นความสุขขึ้นมา 5)เอกัคคตา เมื่อความสุขเกิดขึ้นย่อมมีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียวสมาธิก็เกิดขึ้น

อธิบายเพิ่มเติมคือการบริการ เช่น พุทโธๆๆ แล้วสติกับจิตอยู่กับพุทโธไม่ไปไหน มีความเบา กายเบาใจขึ้นมา เกิดความสุข ความอิ่ม มีอารมณ์เป็นหนึ่งอยู่อย่างนั้นถือว่าได้ฌานแล้ว ได้สัมผัสกับธรรมะที่เรียกว่าสมาธิซึ่งเป็นบาทฐานเจริญวิปัสสนาญาณเข้าสู่วิมุตติความหลุดพ้นได้เช่นกันแต่ถ้าหากว่าสติกับจิตไม่อยู่กับพุทโธ ไม่เป็นสิ่งที่ผิดปกติเลย ถ้าหากบริการว่า พุทโธ พุทโธ พุทโธ 2-3 ครั้ง แล้วรู้สึก ว่า สติกับจิตไม่อยู่กับคำบริการ พระพุทธเจ้าสอนว่า “รีบละรีบบรรเทารีบทำให้หมดรีบทำให้ไม่มีซึ่งอกุศลสัญญาที่ก่อวนอันบังเกิดขึ้นแล้วเขาย่อมอยู่เป็นสุขไม่มีความอึดอัดความคับแค้นความเร่าร้อน” (ส.นิ. (ไทย) 16/355-360/166-168)

4.6 เป็นบาทฐานให้เกิดปัญญาญาณ ถ้าหากว่าจะอบรมสมาธิแล้วทำให้เกิดปัญญาญาณ เช่น บริการคำว่า พุทโธ พุทโธ พุทโธ 2-3 ครั้ง แล้วรู้สึก ว่า สติกับจิตไม่อยู่กับคำบริการ พระพุทธเจ้าสอนว่า “รีบละรีบบรรเทารีบทำให้หมดรีบทำให้ไม่มีซึ่งอกุศลสัญญาที่ก่อวนอันบังเกิดขึ้นแล้วเขาย่อมอยู่เป็นสุขไม่มีความอึดอัดความคับแค้นความเร่าร้อน” (ส.นิ. (ไทย) 16/355-360/166-168) ละแล้ว บรรเทาแล้วรีบทำให้หมดแล้ว ก็ให้มีสติกับจิตมาอยู่กับ “พุทโธ” ผู้ปฏิบัติเคยศึกษาเล่าเรียนมาว่า “ทุกสิ่งเกิดมาแล้วล้วนแต่เป็นทุกข์ ไม่เที่ยง ไม่มีตัวตน เกิดมาแล้วก็ดับ” ก็นำธรรมที่เรียนมาแล้วมาใคร่ครวญธรรม ตรัสตรองธรรม ที่ปรากฏแก่เราในขณะที่เกิดขึ้นเมื่อครู่ ว่า เมื่อขณะที่ผ่านมามีสิ่งหนึ่ง อาจเป็นความนึกคิด สัญญาในอดีต เช่น ความโกรธ ความฟุ้งซ่าน ความเจ็บปวดเป็นต้น เกิดขึ้นแล้ว แต่ก็ดับไปแล้ว ก็เห็นความเกิดดับ ของสิ่งหนึ่งที่ผ่านมาสดๆ ร้อนๆ เมื่อครู่ แล้วก็อยู่กับคำบริการ เช่น “พุทโธ” ต่อไป ด้วยวิธีการนี้ก็จะทำให้เกิดความสงบและถึงวิมุตติได้เช่นกัน ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้ในวิมุตติสูตร ว่า “พระศาสดาหรือเพื่อนสหพรหมจารีผู้อยู่ในฐานะครุบางรูป ก็ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุ ภิกษุก็ไม่ได้แสดงธรรมเท่าที่ได้ สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแก่ชนเหล่าอื่นโดยพิสดาร แม้ภิกษุก็ไม่ได้ทำการสาธยายธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้

ศึกษาเล่าเรียนมาโดยพิสดาร ก็แต่ว่าภิกษุยอมตรีกตรองใคร่ครวญธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาด้วยใจ เธอย่อมเข้าใจธรรม เข้าใจธรรมในธรรมนั้น ตามที่ภิกษุตรีกตรองใคร่ครวญธรรมตามที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาด้วยใจ เมื่อเธอเข้าใจธรรม เข้าใจธรรมย่อมเกิดปราโมทย์ ...เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น ... นี้เป็นเหตุแห่งวิมุตติข้อที่ 4” (อง.ปญจก.(ไทย) 22/26/23)อธิบายแยกเป็นข้อเพื่อให้เห็นชัดเจน ส่วนที่เหลือคือพุทฺธิยฉาน ตติยฉาน และจตุตถฉาน มีนัยเช่นเดียวกันบางสำนักเมื่อปริกรรมจนจิตเป็นสมาธิจิตมีกำลังมากพอแล้ว นำมาพิจารณากายให้เป็นอสุภะ พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม ว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา พิจารณาความเกิดแก่ เจ็บ ตาย ด้วยเป็นต้น ซึ่งต่อยอดให้เกิดเป็นวิปัสสนาญาณหลุดพ้นจากกิเลสได้ตามสัมมาปฏิบัติของแต่ละคนตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์

5. กรณีศึกษาการบริการภวาวนา

พระพุทธโฆสะเถระ ชาวชมพูทวีป (อินเดีย) ได้รจนาคัมภีร์วิสุทธิมรรคขึ้นที่ประเทศศรีลังกา พ.ศ. 956 ได้เขียนวิธีการภวาวนาเตโชกสิณ ไว้ว่า “บุคคลพึงนั่งเข้าที่ ...แต่นั้นอย่าได้มโนสิการถึงหญ้าและพินข้างล่าง หรืออย่ามโนสิการถึงเปลวควันข้างบน พึงจับตาเอานิมิตในเปลวไฟอันหนาที่ตรงระหว่างกลางนั้น อย่าพิจารณาถึงสีของไฟด้วยสามารถแห่งสีเขียวหรือสีเหลืองเป็นต้น อย่ามโนสิการถึงลักษณะด้วยสามารถเป็นสภาวะที่ร้อนพึงวางจิตไว้ในคำบัญญัติ ด้วยอำนาจไฟซึ่งเป็นสิ่งที่มีมากกว่า พร้อมกับสื่อนเป็นที่ยอาศัยเท่านั้น เป็นต้น พึงภวาวนาด้วยสามารถชื่อที่ปรากฏรู้กันเป็นส่วนมากเท่านั้นว่า เตโช-เตโช หรือว่า ไฟ-ไฟ ดังนี้เรื่อย ๆ ไป (พระพุทธโฆสะเถระ, 2548) การอบรมสมาธิภวาวนาด้วยการบริการที่ยกมาเป็น การเขียนโดยพระเถระจารย์ซึ่งช่วยให้เข้าใจในคำสอนของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ยกมาเพื่อเป็นคติว่าการเลือกคำบริการภวาวนานั้นเป็นอย่างไร คงไม่ใช่ว่าทุกคนต้องบริการว่าพุทโธ หรืออุบหนอ พองหนอ เป็นต้น เหมือนกันหมดต้องขึ้นกับจริตนิสัยด้วย ดังเรื่องที่ยกมาให้พิจารณาดังต่อไปนี้

เรื่องพระจูฬปันถกเถระซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (ภาษาไทย) เล่มที่ 40 พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 เป็นอรรถกถา มีเนื้อความย่อ ดังนี้

พระพุทธเจ้าเมื่อประทับอยู่ในพระเวฬุวันทรงปรารภพระเถระชื่อว่าจูฬปันถก แล้วตรัสพระธรรมเทศนา เป็นลำดับว่า บิดาของแม่มหาปันถกและจูฬปันถก คือชนเศรษฐีในพระนครราชคฤห์ พ่อของมหาปันถกและจูฬปันถก คือคนรับใช้ของท่านเศรษฐี แม่ของมหาปันถกและจูฬปันถกหนีออกจากบ้านไปด้วยกันเพราะกลัวท่านเศรษฐีทำร้าย อยู่ต่อมาจึงมีลูก 2 คน คือ มหาปันถกและจูฬปันถก เมื่อลูกทั้งคู่เติบโตพอสมควรจึงส่งลูกไปให้เศรษฐีเลี้ยง ท่านเศรษฐีก็เลี้ยงดูอย่างดี แต่ไม่อนุญาตให้ลูกสาวและลูกเขยมาอยู่ด้วย พอเจริญวัยมหาปันถกพี่ชายได้อุปสมบท และได้บรรพชาเป็นพระอรหันต์ เมื่อบวชแล้วมหาปันถกคิดถึงน้องชายว่าควรได้รับรสแห่งพระธรรมด้วย ภายหลังได้ขออนุญาตให้เศรษฐีผู้เป็นตาให้จูฬปันถกบวช เศรษฐีดีใจมากเพราะศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้วจึงอนุญาต

พระเถระอุปสมบทให้จูฬปันถกแล้ว ให้ตั้งอยู่ในศีลทั้งหลาย และพราสาทอน ให้กล่าวคาถาว่า “ดอกบัวโกกุนท มีกลิ่นหอม บานแต่เช้า พึงมีกลิ่นไม่ไปปราศ ฉันทใด เธอจงเห็นพระอังคีรส ผู้ไพโรจน์อยู่ ดุจพระอาทิตย์ส่องแสงในกลางทิว ฉันทนั้น” คาถาเดียวเท่านั้น 4 เดือน พระจูฬปันถกก็ไม่สามารถจะจำได้ในที่สุดวันหนึ่ง พระจูฬปันถกถูกพี่ชายประณาม และไล่ให้ลาสิกขา เช้าวันนั้นพระพุทธรเจ้าทรงจกรมอยู่ หน้าประตูวัด ยังไม่ไปรับบิณฑบาต พระจูฬปันถกจึงเดินออกจากวัดเพื่อจะไปลาสิกขา จึงได้พบกับพระบรมศาสดา และพระพุทธรองค์ถามว่าจะไปไหน พระจูฬปันถกตอบว่าจะลาสิกขา พระพุทธรองค์จึงซักชวนว่าไม่ต้องสึกหรอก แล้วพาไปนั่งที่กุฏิ ประทานผ้าขาวผืนหนึ่ง ดังข้อความว่า “ประทานท่อนผ้าที่สะอาด ซึ่งทรงบันดาลขึ้นด้วยฤทธิ์”

พระพุทธรเจ้าทรงตรัสสั่งสอนว่า “จูฬปันถก” เธอจงผินหน้าไปทางทิศตะวันออก ลูบท่อนผ้านี้ด้วยบริกรรมว่า “โรฆรณโรฆรณ” (ผ้าเช็ดถูสี ๆ ๆ ๆ ๆ) ฝ่ายพระจูฬปันถกนั่งแลดูพระอาทิตย์พลางลูบผ้าท่อนนั้น บริกรรมว่า “โรฆรณโรฆรณ” เมื่อท่านลูบท่อนผ้าอยู่น้อย ๆ ท่อนผ้าได้เศร้าหมองแล้ว ลำดับนั้นจึงคิดว่า “ท่อนผ้านี้สะอาดแท้ๆ แต่อาศัยอัธยาศัยจึงสกปรก กลายเป็นของเศร้าหมองอย่างนี้ได้สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ? ครั้นแล้วเริ่มเห็นความสิ้นและความเสื่อมเจริญวิปัสสนา พระศาสดาทรงทราบ ว่า “จิตของพระจูฬปันถกขึ้นสู่วิปัสสนาแล้ว” จึงตรัสว่า “จูฬปันถก เธออย่าทำความเข้าใจเฉพาะท่อนผ้านั้นว่า เศร้าหมองแล้ว ดิถีสี ก็ดีสีทั้งหลาย มีธูลีคือราคะ เป็นต้น มีอยู่ในภายในใจของเธอ เธอจงนำ (คือกำจัด) มันออกเสีย” ในกาลจบคาถาพระจูฬปันถกบรรลุพระอรหัตต์ พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย

จากประวัติของพระจูฬปันถกเกี่ยวกับการอบรมสมาธิภาวนาด้วยการบริกรรมภาวนาวิเคราะห์ ได้ว่า แม้ไม่รู้หนังสือก็สามารถบรรลุธรรมได้ การอบรมสมาธิภาวนากับอาจารย์ผู้ทรงความรู้คือพระพุทธรเจ้า เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อศิษย์เป็นอย่างมาก การใช้อุปกรรมในการสอนของอาจารย์ที่เลือกได้อย่างเหมาะสม คือ ผ้าขาวเหมาะกับผู้อบรมที่มีความรู้ชั้นน้อย สถานการณ์ที่บีบบังคับก่อให้เกิดทุกข์ทำให้เกิดความรู้ขึ้นได้ การลูบผ้าขาวพร้อมกับบริกรรมว่า โรฆรณโรฆรณ (ผ้าเช็ดถูสี ๆ) จนจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ เพราะกว่าผ้าจะเปลี่ยนสีก็ย่อมอาศัยระยะเวลาพอสมควร หลังจากนั้นก็เห็นความเศร้าหมองของผ้าแล้ว ย้อนมาพิจารณาสังขารว่าไม่เที่ยงเป็นวิปัสสนาจนบรรลุเป็นพระอรหัตต์ คืออบรมจนได้สมาธิแล้วเจริญวิปัสสนาที่หลัง เมื่อบรรลุธรรมย่อมมีความเฉลียวฉลาด หลุดพ้นจากทุกข์ มีจิตบริสุทธิ์

6. สรุป

การบริกรรมภาวนาตามคำสอนของพระพุทธรเจ้า ปฏิบัติสืบมาจนถึงปัจจุบัน คำว่าบริกรรมเป็นภาษาที่ใช้ในชมพูทวีป (อินเดีย) มาแต่โบราณ การบริกรรมภาวนา หมายถึง กำหนดจิตโดยเพ่งวัตถุหรือนึกคิดคำที่เป็นกุศลซ้ำๆ อยู่ในใจ หรือคำที่นึกแล้วมีความสุข อันจิตจะอยู่กับคำนั้นได้อย่างต่อเนื่อง จนจิตเป็นสมาธิ แล้วไม่ต้องนึกคำบริกรรมภาวนาอีก ให้จิตอยู่กับปัจจุบันเป็นสำคัญการใช้คำบริกรรมภาวนา

เพื่อการทิ้งบาปอกุศลที่เกิดขึ้นในจิตแล้วใช้คำที่เป็นกุศลมาแทนที่ เรียกคำกุศลนั้นว่า “นิमित” เช่น คำว่า “พุทโธ” แยกให้เห็นทีละคำคือ “คำ” กับ “บริกรรม” “คำ” คือ นิमित “บริกรรม” คือการกระทำรอบ ได้แก่ มนสิการ (ใส่ใจ) “ผล” คือ จิตตั้งมั่น สงบ มีธรรมเอกผุดขึ้น (หุติยฌาน) ตั้งมั่นในภายในในวิตกก สันฐานสูตรยืนยันแล้วว่าการใช้ “นิमित” ที่เป็นกุศลแล้วนำมาให้ได้มนสิการ(ใส่ใจ) เพื่อละอกุศล (บาป) พระพุทธองค์ไม่ได้ตรัสไว้เลยว่าควรจะเป็นนิमित (เครื่องหมาย) อะไรขึ้นอยู่กับนิสัยของแต่ละบุคคลว่าจะใช้ อะไรจึงถูกกับจริตส่วนหลักธรรมที่ต้องมีในการบริกรรมภาวนา คือหลักประธาน 4 ตัวอย่างการการบริกรรม ภาวนา เช่น พระจูฬปันถก ใช้ผ้าขาวสำหรับเช็ดฝุ่น บริกรรมว่า “ผ้าเช็ดธุลี ๆๆ” จนจิตสงบเป็นสมาธิ แล้ว พิจารณาขั้น 5 ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จนเกิดเป็นวิปัสสนาญาณ หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงใน ที่สุด จากตัวอย่าง แม้ไม่รู้หนังสือก็สามารถบรรลุธรรมได้ การอบรมสมาธิภาวนากับอาจารย์ผู้ทรงความรู้ เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อศิษย์เป็นอย่างมาก การเลือกใช้อุปกรณ์และสถานการณ์ในการสอนที่เหมาะสมเป็นตัว ช่วยบังคับที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติธรรมจนบรรลุธรรมได้

7. บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). **มหาวิภังค์ เล่ม 2 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **จุลวรรค เล่ม 7 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่ม 11 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณฑาสก์ เล่ม 13 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **มัชฌิมนิกาย อุปริปิณฑาสก์ เล่ม 14 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่ม 15 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **สังยุตตนิกาย นิทานวรรค เล่ม 16 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **สังยุตตนิกาย สหายตนวรรค เล่ม 18 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **อังคุตตรนิกาย เอกกทุกติกนิบาตร เล่ม 20 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

- _____. (2525). **อังคตตรนิกาย จตูกกนิบาต เล่ม 21 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2525). **อังคตตรนิกาย ปัญจก ฉักกนิบาต เล่ม 22 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระพุทธโฆสะเถระ. (2548). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลและเรียบเรียง โดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อสภมหาเถร)**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). **ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 40 พระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัยพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รุ่งเรือง ลี้มชูปฏิภาณ. (2556). **ธรรมชาติของร่างกายและจิต**. กรุงเทพฯ : ชัม ชิสเท็ม.
- วัชระ งามจิตรเจริญ. (2561). **พระพุทธศาสนาเถรวาท**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สม สุจีรา. (2558). **เดอะท็อปซีเคร็ต 2 ความลับสู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสงฆ์ช่วงสถานการณ์
การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(โควิด-19) บ้านปรางกู ตำบลมะอี
อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด*

Using Social Media to Publicize the Boon Song Ku Tradition during the Current
Pandemic Health Situation, the Spread of Covid-19 Virus at Ban Prang Ku
Ma-Ue Subdistrict, Thawat Buri District Roi Et Province

พัชรเดช เสมานู¹

Pacharadech Semanu¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : samanu2500@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสงฆ์ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(โควิด-19) บ้านปรางกู ตำบลมะอี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า การใช้สื่อโซเชียลมีเดียส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสถานที่ท่องเที่ยวโดยการนำสื่อออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ประเพณีและสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อโซเชียลต่างๆ เช่น facebook instagram และ Website การถ่ายทอดพิธีกรรมประเพณีบุญสงฆ์เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของปีแอร์ บูดีเยอร์ เพื่อให้ดำรงอยู่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณี ด้วยการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวที่สนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารหลังสถานการณ์ไวรัสโคโรนา(โควิด-19) คลี่คลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ วัฒนธรรมประเพณีและผลิตภัณฑ์ของชุมชน สินค้าหัตถกรรมโดยเฉพาะที่บ้านปรางกู ตำบลมะอี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

คำสำคัญ : โซเชียลมีเดีย; บุญสงฆ์; การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

* Received August 13, 2021; Revised September 17, 2021; Accepted December 9, 2021

ABSTRACT

This article aims to study the use of social media to publicize the Boon Song Ku tradition during the current pandemic health situation of the Covid-19 virus at Ban Prang Ku, Ma-Ue Sub-district, Thawat Buri District. Roi Et Province. The tool used in the study was an interview. The study found that using social media to promote tourism in order to make people aware of tourist attractions by using online media as a tool to promote traditions and popular attractions to be known through various social media platforms such as; Facebook, or Instagram, and website virtual broadcasting The Boon Song Ku tradition is a cultural reproduction of the concept of Pierre Bourdieu in order to exist in connection with cultural communication. Which affects the perception of culture, traditions by using technology in order to reach tourists who are potentially interested in receiving information after the SarsCov-2 Covid-19 Corona Virus situation unfolds for tourists to know Culture, traditions, and products of the community handicraft products especially at Ban Yang Ku, Ma-Ue Subdistrict, Thawat Buri District. Roi Et Province.

Keywords : Social Media; Boon Song Ku; Cultural Capital Reproduction

1. บทนำ

ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมเห็นได้จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานของประเทศ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตามกาลเวลา กระทั่งประยุกต์รวมวัฒนธรรมทั้งข้างถิ่นและข้ามถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมที่มีการสืบสานผ่านกันมาอย่างยาวนาน จึงเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญถึงความยั่งยืนของการพัฒนา เมื่อกระแสการพัฒนาประเทศด้วยนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้ถูกนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศ นับเป็นโอกาสที่ดีของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะนำต้นทุนวัฒนธรรมที่มีมาเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562)

ซากโบราณสถานของขอมในสมัยโบราณพบเห็นมากมาย ทั้งในดินแดนภาคอีสาน และในประเทศกัมพูชา ได้แก่ปราสาทหินพิมาย ในจังหวัดนครราชสีมา ปราสาทเขาพนมรุ้งในจังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทเขาพระวิหารในจังหวัดศรีสะเกษ (โมฬี ศรีแสนรงค์, 2552) ในจังหวัดร้อยเอ็ดก็มีโบราณสถานที่ถูกทอดทิ้งจากสมัยขอมเช่นเดียวกัน เช่น ปราสาทคู้ หรือบ้านยางกู เป็นโบราณสถานและ แหล่งท่องเที่ยว

ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะเป็นปราสาทขอม เป็นสถาปัตยกรรมแบบบาปวน ในลัทธิไศวนิกาย เป็นรูปแบบของอาคารโรคนาสา ตั้งอยู่ในวัดศรีรัตนาราม บ้านปรางค์กู หมู่ที่ 9 ตำบลมะฮี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โบราณสถานแห่งนี้ ถูกระบุในประวัติศาสตร์ว่าสร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (โรงเรียนชุมชนบ้านยางกู, 2558)

โบราณสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีปราสาทเล็กๆ ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่า กู หรือ ปรางค์กู มีอยู่ในหลายจังหวัด โดยเฉพาะในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักโบราณคดีได้กล่าวว่า กูเหล่านี้จะสร้างตามรายทางที่มุ่งตรงไปสู่จุดศูนย์กลาง คือปราสาทนครวัด ที่ถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นการเดินทางของคนในสมัยโบราณจึงเป็นการเดินทางทางบก ซึ่งอาจได้รับอันตรายและเจ็บป่วยในระหว่างการเดินทางได้จึงมีการสร้างปรางค์กูเอาไว้ ซึ่งเรียกว่า อโรคยาศาล หรือโรงพยาบาลซึ่งเป็นที่รักษา ผู้เจ็บป่วยระหว่างการเดินทางและต่อมาแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาสร้างสถานที่ดังกล่าวในช่วงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (สมชาติ มณีโชติ, 2531)

การเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ถูกปลูกฝังและส่งเสริมให้มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม คนในชุมชนเองก็เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ทำให้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าและหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำหนดขึ้นมาอย่างชัดเจนจากการประชุมสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites : ICOMOS) ที่เมืองออกซ์ฟอร์ด ในปี พ.ศ. 2512 หรือ ค.ศ. 1969 (Moulin, 1989, cited in Koster, 1996) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงบันดาลใจหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกต เรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วมและตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ ประเพณีขนบธรรมเนียมและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนปลายทาง ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกันเพื่อให้เกิดมิตรภาพ และสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน (นุชนารถ รัตนสูงค์ชัย, 2554)

ในปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีความสำคัญของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการทำการสื่อสารการตลาด ซึ่งเป็นช่องทางสื่อสารสำคัญ ในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค เป้าหมาย และมีต้นทุนต่ำรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ, 25642) โดยมีการเผยแพร่ ข้อมูลต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ครอบคลุมทั้งเนื้อหา และเขตพื้นที่อย่างชัดเจน ตลอดจนต่อพฤติกรรม การค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายเพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งสื่อออนไลน์มีเกี่ยวข้องการ เพิ่มขึ้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Ana & Jens, 2014) ทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวนิยม แบ่งปัน แชร์รูปภาพ วิดีโอและประสบการณ์ท่องเที่ยวให้กับผู้ที่ค้นหา

2. ความเป็นมาของประเพณีบุญสงกรานต์

นโยบายการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่จะนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น โดยดึงเอาศักยภาพที่เป็นจุดเด่นของท้องถิ่นออกมาเสนอ โดยเน้นไปที่ วัฒนธรรม ประเพณีที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวชม โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อความสนุกสนานและเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น จะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างถิ่น ต่างชาติเข้ามาเที่ยวชม วัฒนธรรมประเพณี สินค้าหัตถกรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) โดยเฉพาะ ที่บ้านปราสาท ตำบลมะเอ อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด การจัดงานประเพณีบุญสงกรานต์ ซึ่งจัดขึ้นภายในบริเวณ หน้าพระธาตุปราสาท ที่ปฏิบัติ ต่อเนื่องกันมากกว่า 300 ปี ที่ยึดถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ตรงกับบุญสงกรานต์ ตามฮีตสิบสอง หรือประเพณีสิบสอง เดือนของชาวอีสาน ซึ่งถือว่าเป็นวันปีใหม่ของคนไทยในอดีต ประชาชนที่มาร่วมที่ เดินทางมาร่วมพิธี โดยมีการประกอบพิธีกรรมในโบราณสถาน พร้อมทั้งนำน้ำอบ น้ำหอม ธงชัย ดอกข้าว ต้นดอกเงิน แล้วแต่ศรัทธามาให้เจ้าบ้าน (ผู้ประกอบพิธีกรรม) เพื่อนำสิ่งของดังกล่าวไปร่วมบวงสรวงเทพ เจ้าที่เชื่อว่าประดิษฐานอยู่ภายในกูหรือปราสาทหินโบราณ

ประเพณีสงกรานต์ โดยส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยเทศบาลตำบลมะเอ อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ตามแนวคิดของสยาม กิ่งเมืองเก่า และหอมหวน บัวระภา พบว่า ประเพณี สงกรานต์ 1)ด้านคติความเชื่อ ชาวบ้าน เชื่อว่าเจ้าปู่ปราสาท มีบทบาทสำคัญต่อวิถีการผลิตของชาวบ้าน และมีนัยยะในเรื่องของความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 2)ด้านวัฒนธรรมประเพณี ประเพณีสงกรานต์ ทำบุญเลี้ยงเจ้าปู่ปราสาท และ ประเพณีแก้บนเป็นประเพณีที่สำคัญมาก จัดขึ้นทุกปี เพื่อจะได้มีความสุขมีกำลังใจและมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งพืชผลทางการเกษตรได้ผลดี 3)ด้านพิธีกรรม การจัดพิธีกรรมโดยมีการส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความเคารพและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม (สยาม กิ่งเมืองเก่า และหอมหวน บัวระภา, 2558)

คติความเชื่อเรื่องเจ้าปู่ปราสาทที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม ปราสาท มีบทบาทที่สำคัญต่อวิถีการผลิตของชาวบ้าน และมีนัยยะในเรื่องความสำคัญระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งเจ้าปู่ปราสาท จะเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือและควบคุมทางสังคมอีกกลไกหนึ่งในระบบวิถีการผลิต ซึ่งความเชื่อนั้น สันติ ทิพนา ราตรี ทิพนา ได้อธิบายเกิดจากการที่คนในสังคมให้การยอมรับเจ้าปู่ปราสาทเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการ ดำเนินชีวิต ยังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นใจ ความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชนก่อนการที่จะทำ การกิจหรือกิจกรรมใดๆ ก็ตามให้เกิดผลสำเร็จตามคติความเชื่อดั้งเดิม (สันติ ทิพนา ราตรี ทิพนา, 2561)

โดยวัตถุประสงค์ของพิธีกรรม ก็เพื่อที่จะขอให้ฟ้าฝนตกตามฤดูกาล มีน้ำใช้ในการบริโภคและ กอบอาชีพทำการเกษตร อันแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของชาวอีสานกับน้ำเนื่องจาก ดินแดนแถบนี้ต้องพึ่งพาน้ำในการทำการเกษตร นอกจากนี้ยังขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่สถิตอยู่ ภายในกูจงช่วยดลบันดาลให้โรคไวรัสโคโรนา-19หายไป เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่า กู หรือโรคยาศาล

(โรงพยาบาล) ในอดีต เทวดาอารักษ์ที่สถิตอยู่ที่ภู่น่าจะช่วยให้โรคไวรัสโคโรนา-19 ไม่ระบาดในชุมชน และช่วยให้คนในครอบครัว คนในหมู่บ้านมีสุขภาพแข็งแรง ดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความสุข อย่าเป็นโรคภัยรุมถึงนักท่องเที่ยวดำเนินทางกลับโดยปลอดภัยตามความเชื่อที่ยึดถือมาแต่โบราณในการจัดกิจกรรม ซึ่งละเว้นมิได้งานสืบสานตำนานประเพณีบุญสงกรานต์ อำเภอรวัชบุรี ประจำปี 2564 ณ โบราณสถานปราสาทคู่อายุกว่า 1,000 ปี ณ โบราณสถานปราสาทคู่วัดศรีรัตนาราม บ้านปราสาท หมู่ที่ 9 ตำบลมะฮี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

ประโยชน์ของคติความเชื่อที่มีต่อชุมชนได้ ทำให้คนในชุมชนหลอมรวมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การทำงานร่วมกันและปลูกฝังความเชื่อปราสาทคู่อายุกว่า 1,000 ปี ให้คนในชุมชน เกิดความรักและหวงแหนอนุรักษ์โบราณสถานคู่อายุของชาวอำเภอรวัชบุรีและทำให้ชุมชนเกิดความเกิดความเคารพยำเกรงไม่กล้าที่จะทำสิ่งที่ไม่ดี โดยเชื่อว่าใครที่ลบหลู่เจ้าปู่ปราสาทคู่อายุจะมีอันเป็นไปไม่ช้าก็เร็ว เท่ากับว่าเป็นการช่วยอนุรักษ์ โบราณสถานอโรคยาศาลให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป (สันติ ทิพนา ราตรี ทิพยา, 2561)

3. การนำสื่อโซเชียลมาประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสงกรานต์

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้การสื่อสารมีศักยภาพมากขึ้นมีช่องทางในการค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารหรือพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนบนอินเทอร์เน็ตได้อย่างอิสระ สื่อเข้ามา มีบทบาทต่อการท่องเที่ยวอย่างมากเพราะเข้าถึงได้ง่ายโดยไม่มีอุปสรรคด้านระยะทาง ด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งการส่งภาพ ข้อมูล เสียงต่างๆ จึงทำให้มีความสะดวกสบายต่อผู้ที่สนใจท่องเที่ยว จากสถานการณ์โรคไวรัสโคโรนา(โควิด-19) แพร่ระบาดทำให้การเดินทางถูกจำกัด ดังนั้นนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุดด้วยการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระแสให้ประเพณีและสถานที่ท่องเที่ยวได้รู้จักผ่านสื่อโฆษณาออนไลน์ต่างๆ เช่น facebook instgram เว็บไซต์เพื่อเข้าถึงนักท่องเที่ยวที่สนใจค้นหาข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อมาท่องเที่ยวเมื่อสถานการณ์โรคไวรัสโคโรนา-19คลี่คลายและรัฐบาลเปิดให้มีการเดินทางท่องเที่ยวได้ตามปกติ จะเป็นการสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ วัฒนธรรมประเพณี สินค้าหัตถกรรมโดยเฉพาะ ที่บ้านปราสาท ตำบลมะฮี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดการจัดงานประเพณีบุญสงกรานต์ใช้สื่อโซเชียลมีเดีย

การบริหารการตลาดออนไลน์ มีความสำคัญและมีบทบาทมากเนื่องจากองค์ประกอบด้านปัจจัยแวดล้อมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ยิ่งในสถานการณ์ช่วงนี้ โควิดระบาด รัฐบาลขอความร่วมมือประชาชนลดการเดินทางข้ามจังหวัด ให้อยู่กับบ้านเพื่อลดความเสี่ยงการกระจายเชื้อไวรัสโคโรนา(โควิด-19) เครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคออนไลน์มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การทำการตลาดด้วยสื่อออนไลน์ เช่น facebook TikTok จึงมีความสำคัญในช่วงนี้ “การทำการตลาดผ่านเว็บไซต์ของจังหวัดด้วย

การเพิ่มยอดเข้าดูเว็บไซต์ รวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการทำธุรกรรมสั่งซื้อออนไลน์ ต้องมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ เพิ่มยอดไลค์(Like) แชร์ (Share) และการพูดคุยระหว่างผู้ควบคุมกับลูกค้า หรือที่เรียกว่ารีวิวลินค้า จากผู้ใช้จริง (Talking about) ให้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้สนใจได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งจำเป็น ถ้านักท่องเที่ยวหรือลูกค้ารีวิว่าได้รับประสบการณ์ไม่ดีเกี่ยวกับสินค้า หรือสถานที่นั้นคนอ่านก็จะไม่อ่าน เพราะเชื่อในการรีวิวลินค้า ผมจะยกตัวอย่างอิทธิพลโซเชียลมีเดีย ลองสังเกตร้านอาหาร โรงแรมจะต้องรับได้รับรองจากวงใน(Wongnai) ซึ่งเป็นเว็บไซต์บริการเครือข่ายสังคมของประเทศไทย โดยผู้ใช้งานเว็บไซต์สามารถค้นหาร้านอาหาร ข้อมูล รูปและคำวิจารณ์จากสมาชิกผู้ใช้งานเว็บไซต์เพราะผู้ที่สนใจจะมีการค้นหาข้อมูลสถานที่ที่จะไปเยี่ยม ชม ร้านอาหารที่โด่งดัง จะมีการรีวิวของผู้ที่เป็นลูกค้าที่ไปทาน จะเขียนรีวิวว่ามีประสบการณ์ต่อร้านนั้นอย่างไรบ้างดังนั้นการที่ลูกค้าจะมาเที่ยวชมประเพณีบุญสงกรานต์ หรือรับรู้สินค้าจากกลุ่มต่างๆ ที่จำหน่ายในชุมชน บริเวณสถานที่ปรารงค์ที่ตั้งอยู่ต้องใช้สื่อโซเชียลให้มีประโยชน์สูงสุด คนทำรายละเอียด (Contents) ต้องมีความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างแท้จริง” (วรภุริ มูลสิน, 2564)

ความเป็นมาของหมู่บ้านยางกู ตำบลมะอี่ในอดีตมีการอพยพผู้คนเพื่อแสวงหาที่ตั้งชุมชนในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเพียง 3 ครอบครัว ซึ่งย้ายมาจากบ้านเหล่าคาม(บ้านชัยคาม ตำบลนิเวศน์ในปัจจุบัน) มีครอบครัวพ่อใหญ่หลวงปราบ,ครอบครัวพ่อใหญ่หลวงอินทร์ และครอบครัวพ่อใหญ่ทิตตา ต่อมาก็มีหลายกลุ่มมาตั้งรกรากที่บ้านยางกูเดิมคนสมัยก่อนมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อในเรื่องบาปบุญและอภินิหารต่างๆ ยึดถือสิ่งไม่มีตัวตน โดยเฉพาะประเพณีบุญสงกรานต์ สมัยนั้นปรารงค์ยังไม่ได้มีการปรับปรุง ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เช่น หมูป่า เก้ง ลิง กระต่ายตลอดจนกนหูกจำนวนมากอาศัยอยู่ ชาวบ้านจึงมีความเชื่อว่าปรารงค์ต้องมีเจ้าของที่ไม่มีตัวตนเป็นผู้ดูแลรักษา ชาวบ้านไม่มีใครกล้าเข้าไปในบริเวณพื้นที่นั้น(คณะกรรมการหมู่บ้านปรารงค์, 2561)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2430 ชาวบ้านได้อพยพครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ทิศใต้ บริเวณดงกูและเพิ่มจำนวนครอบครัวมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านประตู่ชัย บ้านชัยคาม ซึ่งตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของหมู่บ้านปรารงค์ในปัจจุบัน ต่อมาพ่อใหญ่ขุน พ่อใหญ่เนา ซึ่งได้ย้ายมาจากบ้านเหล่าคามได้สร้างวัดศรีรัตนารามขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2480 และได้บวชจำพรรษาเป็นรูปแรกของวัดศรีรัตนารามอันเป็นที่ตั้งปรารงค์ เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณอายุกว่า 1,000 ปี และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้จังหวัดร้อยเอ็ดมากที่สุด ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นส่วนหนึ่งของตำบลมะอี่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน(สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอธวัชบุรี, 2561)

“ปีนี้นั่นน้อย คณะกรรมการจัดงานมีมติให้จัดงานแบบเรียบง่าย แต่คงพิธีปฏิบัติเหมือนกับทุกปี ต้องให้นักท่องเที่ยว เว้นระยะห่าง ตามมาตรการป้องกันโควิด เพราะสถานการณ์โควิดเริ่มระบาดอีกครั้ง ในปีนี้มีนักท่องเที่ยวที่เคยมาทุกปีก็มาร่วมงานบุญประเพณีเป็นประจำ ส่วนใหญ่จะมาจากโยธธาอุบลราชธานี กาฬสินธุ์” (ไพโรจตร สัตนาโค, 2564) สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาร่วมงานบุญประเพณี จากการ

สัมภาษณ์ สุกานดา ธิมา ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “มาร่วมงานบุญและมาเยี่ยมญาติรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ทุกปี ที่บ้านชอบทำบุญ ก็มาทั้งครอบครัว เพราะบ้านอยู่อย่างชุนน้อย ศรีสะเกษ มารัฐบุรีไม่ไกล” (สุกานดา ธิมา, 2564)

ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นกุญแจสำคัญของการท่องเที่ยวแนวใหม่ ซึ่งมีความยืดหยุ่นและมีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว ถือเป็นสิ่งที่จะแทนที่การท่องเที่ยวแบบเดิมที่เป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน หากท้องถิ่นรู้จักใช้ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่มาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนอีกครั้งและหากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจนั้น นับเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศพร้อมทั้งขยายสู่ระดับภูมิภาคได้เป็นอย่างดีด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์

“มาเที่ยวงานบุญสงกรานต์ เพราะแฟนอยากเห็นประเพณีของคนอีสาน และบ้านตนเองก็ไม่ไกลมาก อยู่ที่ยโสธร ได้นำแฟนชาวต่างชาติแฟนบินมาหาจากสวีเดนมาเที่ยวงานบุญสงกรานต์ ปีนี้เนื่องจากโควิด ช่วง คนมาเที่ยวน้อย ได้นำแฟนเมื่อกักตัวเสร็จมาเที่ยว แฟนตื่นตาตื่นใจในพิธีกรรมของการจัดการบุญประเพณี และแฟนสนใจกระเป๋าถักโครเชต์ เสื้อผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เพราะราคาไม่แพง” (อุทัยวรรณ เยาวประภาส, 2564)

4. คุณค่าหรือประโยชน์ของประเพณี

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นทุนอีกประเภทหนึ่ง อันเกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ เป็นเสมือนสินทรัพย์ที่ผ่านการสะสมและฝังตัวจนเกิดเป็นมูลค่าการพัฒนาประเทศที่เน้นวัฒนธรรม และภูมิปัญญา จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมาเป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน คนว่างงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนชนบทให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและกลายเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล (ทรงยศ สาโรจน์, 2557) จากคุณค่าของทุนวัฒนธรรมและประโยชน์ของประเพณีที่เกิดเป็นเรื่องเล่าจากความทรงจำเกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนสถาน ที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งมีคติความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ศาสนสถานเกิดเป็นทุนทางวัฒนธรรมจากความเชื่อสุภางค์ จันทวานิช (2552) ได้อธิบายทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) มี 3 รูปแบบ 1) ทุนที่เป็นฮาบิตุส อยู่ในรูปของแนวปฏิบัติของร่างกายและจิตใจที่คงทนถาวร มักปรากฏในรูปของวัฒนธรรม และต้องใช้ระยะเวลาเพื่อสะสมและรวมกันเป็นรูปเป็นร่าง ทุนรูปแบบนี้สามารถเปลี่ยนความมั่งคั่งภายนอกหรือความมั่งคั่งในรูปวัตถุให้กลายเป็นทุนที่อยู่ในตัวคนได้ คือ เข้าไปอยู่ในฮาบิตุสทั้งนี้การเปลี่ยนทุนชนิดหนึ่งเป็นทุนอีกชนิดหนึ่งไม่สามารถเปลี่ยนได้อย่างทันทีทันใดด้วยการร้องขอ การให้ของขวัญ การใช้จ่าย หรือการแลกเปลี่ยน แต่การได้มาซึ่งทุนอีกชนิดหนึ่งขึ้นอยู่กับเวลา สังคม และชนชั้นของสังคม

การแสดงพื้นบ้านในการบวงสรวง บุญสงฆ์บ้านปรางค์กู หมู่ที่ 9 ตำบลมะอึ อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีการจัดงานประเพณีทุกปี ปฐม หงส์สุวรรณ (2560) กล่าวว่า ประเพณีประดิษฐ์ หรือการประดิษฐ์ประเพณีเป็นการปฏิบัติการแข่งขันประเพณีพิธีกรรมมีการประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่ รื้อฟื้นของเก่าเพื่อตอบสนองเงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน จากพิธีกรรมที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมสู่การค้าผ่านช่องทางผ่านสื่อการท่องเที่ยวที่เป็นทุนทางเศรษฐกิจ ตามแนวคิดของ ปีแอร์ บูดีเยอร์ (Pierre Bourdieu) บ้านปรางค์กู หมู่ที่ 9 ได้อาศัยทุนทางวัฒนธรรมปรับเปลี่ยนเป็นอำนาจเชิงสัญลักษณ์ จากผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์, กลุ่มถักโครเชต์, กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือ, กลุ่มทอผ้าลายซิดและกลุ่มทอเสื่อกก ออกมาจำหน่าย การใช้ประสบการณ์ผลิตของแต่ละกลุ่มอาชีพ ถูกนำมาเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสาธิตการผลิตแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านปรางค์กู ได้ให้สัมภาษณ์ “เป็นการยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพมาตรฐาน เพิ่มมูลค่า ขายได้พัฒนาสินค้าที่ตลาดต้องการ ก็อาศัยลูกหลานในหมู่บ้านช่วยแนะนำสร้างหน้าเพจให้ ประชาสัมพันธ์ขายสดผ่านทาง facebook ขายผ่านทางLineเป็นการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจแก่คนในชุมชนยุคสถานการณ์โควิด ที่ชาวบ้านที่ไปทำงานที่กรุงเทพกลับมาทำนา และลูกบ้านที่ไปทำงานที่พัทยา ภูเก็ตต้องกลับมาเพราะไม่มีงาน ก็มาช่วยผลิตสินค้าให้กับทางกลุ่ม สร้างรายได้ในช่วงที่ไม่มีงาน สินค้าที่ขายดีได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าลายซิด”(ไพโรจิตร์ สัตนาโค, 2564)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาร่วมงานบุญประเพณี บุญสงฆ์ได้กล่าวว่า “ผ่านมารที่ร้อยเอ็ดเพราะจะไปที่มุกดาหารเห็นพนักงานโรงแรมบอกว่า ที่อำเภอรวัชบุรี มีงานบุญประเพณีเลยค้นหาข้อมูลจากมือถือ เห็นว่ามีงานบุญสงฆ์ เลยถือโอกาสแวะมาชมปรางค์กู และชมงานประเพณี ถือโอกาสร่วมทำบุญไปในตัวและขอพรให้คนในครอบครัว ปราศจากโรคภัยไม่ติดโควิด เมื่อขอพรเสร็จก็แวะที่หมู่บ้านเห็นสินค้าวางจำหน่าย ถือว่าน่าสนใจราคาไม่แพง เลยซื้อเป็นของฝากเพื่อนที่กรุงเทพฯ ได้เสื่อกกหมอนซิด กับข้าวอินทรีย์เป็นของฝาก” (ภคพร หนูเพชร, 2564)

ประเพณีบุญสงฆ์ตามแนวคิดของ ปีแอร์ บูดีเยอร์(Pierre Bourdieu) เทียบได้กับความรู้ประสบการณ์การต้อนรับนักท่องเที่ยวของชาวบ้านปรางค์กู การร่วมงานประเพณีบุญสงฆ์ มีการทำซ้ำทำให้เกิดความชำนาญ ทำให้การแสดงออกมาเป็นธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ในมุมมองฮาบิตุสพิธีบุญสงฆ์ ได้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนของคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว กลายเป็นความชำนาญในการประกอบพิธีกรรมของเจ้าบ้าน (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ซึ่งบูดีเยอร์เรียกว่า การกลายเป็นวัตถุ (Objectification) อันเป็นการแสดงออก ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำรูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนความหมายของการทำพิธีบุญสงฆ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ชม ทำให้เกิดความประทับใจ (วรภุรี มูลสิน, 2556)

จำบ้าน (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ที่ประกอบพิธี เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ ซึ่งปีแอร์ บูดีเยอร์ (Pierre Bourdieu) อธิบายว่า การทำซ้ำบ่อยๆ เกิดความสั่งสมมาอยู่ในจิตไร้สำนึกและทำให้จำบ้าน (ผู้ประกอบพิธีกรรม) กล่าวคำสวดและอวยพร โดยไม่ต้องคิดการปฏิบัติการ(Practices) พิธีบุญสงฆ์ ก่อให้เกิดความหมายให้กับผู้มาร่วมพิธีกรรมรวมถึงนักท่องเที่ยว ผู้คนในหมู่บ้านรวมถึงผู้ที่มาร่วมพิธีกรรม เกิดการสะสมสั่งสมสืบต่อกันมาเชื่อว่าการทำบุญสงฆ์ ฤกษ์ให้ความหมายเป็นความเชื่อเรื่องผี เทพเทวดา คัมภีร์ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ก่อนที่จะทำการใดๆ ก็ตาม ในชีวิต เมื่อมีการมากราบไหว้สักการะ ขอพร และจะเป็นการสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะสถานการณ์ไวรัสโคโรนา19 แพร่ระบาด การขอพรเพื่อให้แคล้วคลาดไม่ติดโรคร้ายนี้ จึงความเชื่อเป็นการสื่อความหมาย การรับรู้ในพิธีกรรม การปฏิบัติจึงเป็นเหตุผลในตัวเอง (Bourdieu, 1990) ทำให้เกิดความประทับใจในวัฒนธรรมและอาจจะมีการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรมบุญสงฆ์ถูกบันทึกไว้ในสื่อรูปดิจิทัล ด้วยการใช้เทคโนโลยี facebook instragram ในการถ่ายทอดพิธีกรรม บุญประเพณีบุญสงฆ์เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อให้ดำรงอยู่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ทางวัฒนธรรมด้วยการใช้เทคโนโลยี facebook instragram เว็บไซต์ให้ผู้ที่สนใจจะมาท่องเที่ยวแต่มาท่องเที่ยวไม่ได้เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 ได้รับรู้และหาโอกาสมาท่องเที่ยว

6. สรุป

ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปรางค์กู หมู่ที่ 9 ตำบลมะฮี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดผ่านพิธีกรรมบุญสงฆ์ ผ่านการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย จะช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการขายผลิตภัณฑ์ออนไลน์ของชุมชน มีการนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนผสมกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ส่งผลให้ทุนวัฒนธรรม บ้านปรางค์กู หมู่ที่ 9 ตำบลมะฮี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดที่นักท่องเที่ยวต่างชาติและคนไทยรู้จักในการมาท่องเที่ยวโบราณสถานบ้านปรางค์กู

งานบุญประเพณีบุญสงฆ์มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในชุมชนบ้านปรางค์กู แม้ประเพณีจะมีปีละครั้ง ก่อนสถานการณ์ไวรัสโคโรนา(โควิด-19) จะแพร่ระบาดในปี 2563 มีนักท่องเที่ยวแวะมาเที่ยวชมปราสาทปรางค์กูทุกวัน นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวมากในวันหยุด ทำให้ชุมชนได้มีการขายสินค้าเป็นของฝากสร้างรายได้ให้กับชุมชน เมื่อสถานการณ์ไวรัสโคโรนา(โควิด-19) เริ่มแพร่กระจายมากขึ้นนโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนอยู่กับบ้านนักท่องเที่ยวหายไปมากสมควร กลุ่มสินค้าต้องปรับตัวโดยใช้การประชาสัมพันธ์และการขายทางออนไลน์ แทน ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนพอจะมีรายได้บ้าง แต่ก็ไม่เหมือนปีก่อนหน้านั้นที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม ปรางค์กู

องค์ความรู้จากบทความนี้สรุปได้ว่า การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสงฆ์ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(โควิด-19) บ้านปรางกู ตำบลมะเอี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดมาประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจมาเยี่ยมชม ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่นักท่องเที่ยว สามารถค้นหาข้อมูล การท่องเที่ยวก่อนที่จะมาท่องเที่ยวโดยตรงสามารถหาข้อมูล เปรียบเทียบทั้งสถานที่และการจัดงานประเพณีบุญสงฆ์ที่มีการจัดงานประเพณีคล้ายคลึงกันอยู่ในหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเขียนเล่าประสบการณ์ของผู้ที่มาท่องเที่ยวก่อนหน้านี้ ว่ามีประสบการณ์จากการมาสัมผัสเป็นอย่างไร ด้านสินค้าที่ขายในชุมชนและบริการเป็นอย่างไร รวมถึงการเดินทางมามีความยาก ง่ายเพียงใด เพราะผู้ที่มาท่องเที่ยวก่อนหน้านี้ จะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้แบ่งปันประสบการณ์ ไปให้กับบุคคลอื่นที่แม้แต่ตัวเอง ก็ไม่รู้จักด้วยซ้ำผ่านสื่อโซเชียลมีเดียทำให้นักท่องเที่ยวกลายเป็นผู้สร้างคอนเทนต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้วยตนเอง บอกเล่าประสบการณ์และความคิดเห็นของตนออกไปสู่สาธารณะ ทำให้ผู้ที่จะมาท่องเที่ยวสามารถจะตัดสินใจเที่ยวงานบุญประเพณีบุญสงฆ์ได้อย่างง่ายดายเมื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าราคาที่ต้องจ่าย แลกกับประสบการณ์ที่ได้รับ

8. บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). **วัฒนธรรมคุณค่าสู่มูลค่า**. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2564. จาก www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?
- ทรงยศ สาโรจน์. (2557). **การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเรือนแพ ลุ่มน้ำสะแกกรัง**. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นุชนารถ รัตนสูงค์ชัย. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. 18(1). 31-50.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2560). **ประเพณีประติษฐิในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง**. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- ไพโรจิตร สัตนาโค ผู้ให้สัมภาษณ์. 28 มีนาคม 2564. ณ บ้านปรางกู ตำบลมะเอี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- ภคพร หนูเพชร ผู้ให้สัมภาษณ์. 28 มีนาคม 2564. ณ บ้านปรางกู ตำบลมะเอี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- โมฬี ศรีแสนรงค์. (2552). การสร้างบทแสดง แสง สี เสียง ตำนานบุญสงฆ์ บ้านยางกู ตำบลมะเอี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารช่อพะยอม**. 20(1). 3-10.
- โรงเรียนชุมชนบ้านยางกู. (2558). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการปรางค์:ประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป**. ร้อยเอ็ด : โรงเรียนชุมชนบ้านยางกู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.

- วรณัฐ มุสิกสิน ผู้ให้สัมภาษณ์. 1 มีนาคม 2564. ณ บ้านปรางกู ตำบลมะเอี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- วรณัฐ มุสิกสิน. (2556). **แนวคิดหลังทันสมัย**. อุบลราชธานี : ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ. (2564). สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย. **วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**. 5(1). 37-56.
- สมชาติ มณีโชติ. (2531). **ปรารักษ์บ้านเขวา “อโรคยาศาล”**. มหาสารคาม : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- สยาม กิ่งเมืองเก่า และหอมหวาน บัวระภา. (2558). อโรคยาศาล : ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อในจังหวัดขอนแก่น. **วารสารวิถีสังคมมนุษย์**. 3(1). 56-78.
- สันติ ทิพนา ราตรี ทิพยา. (2561). เจ้าปู่ ปรารักษ์กู : คติความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม ตำบลมะเอี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**. 12(1). 234-242.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอรวัชบุรี. (2561). **บ้านปรารักษ์กูตำบลมะเอี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด**. ร้อยเอ็ด : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด.
- สุกานดา ธิมา ผู้ให้สัมภาษณ์. 28 มีนาคม 2564. ณ บ้านปรางกู ตำบลมะเอี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- สุภาภรณ์ จันทร์วานิช. (2552). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัยวรรณ เขียวประภาส ผู้ให้สัมภาษณ์. 28 มีนาคม 2564. ณ บ้านปรางกู ตำบลมะเอี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- Ana Maria & Jens Kr. Steen Jacobsen. (2014). Motivations for sharing tourism experience through social media. **Tourism Management**. 43. 46-54.
- Koster, Emllyn H. (1996). Science Culture and Cultural Tourism. In Mike Robinson, Nigel Evans and Paul Callaghan, eds. **Tourism and Cultural Canang: Tourism and Culture towards**. 21. 227-238.
- Pierre Bourdieu. (1990). **The Logic of Practice**. Stanford : Stanford University Press.

ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21*

Thai People's Democratic Political Attitudes in the 21st Century

พระสุริยะ ศรีสุระ¹ และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า²

Phra Suriya Srisura¹ and Pornpimol Pochailar²

นักวิจัยอิสระ จังหวัดร้อยเอ็ด¹

Independent Researcher, Roi Et Province¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus²

Email : pochailar11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยเป็นการฉายภาพให้เห็นถึงทิศทางและสภาพความเป็นจริงของการพัฒนาและสร้างเสริมประชาธิปไตยไทยรวมถึงปรากฏการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ของประชาธิปไตยในบริบทของประเทศไทยเพื่อร่วมกันสร้างคุณค่าและความหมายให้แก่ประชาธิปไตย การส่งเสริม พัฒนาและขับเคลื่อนให้ประชาชนคนไทยและประเทศไทยได้มีประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ : ทัศนคติทางการเมือง; ประชาธิปไตย; ประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21

* Received August 21, 2021; Revised December 26, 2021; Accepted January 24, 2022

ABSTRACT

This article aims to study Thai people's democratic political attitudes in the 21st century, consisted of the concept of Democratic political attitudes of the Thai people. It was a projection to show the direction and reality of Thai democracy's development and promotion. Including the phenomenon events of democracy in the context of Thailand to jointly create values and meanings for democracy, promotion, development, and impel the Thai people and Thailand to have democracy of quality, stability and sustainability.

Keywords : Political Attitudes; Democratic; Thai People in the 21st Century

1. บทนำ

คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นคำผสมระหว่าง demos + kratia ซึ่งในสมัยกรีกโบราณมีการปกครองบริหารเป็นนครรัฐ ซึ่งประกอบด้วยประชากรประมาณห้าหมื่นคน จึงมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) เมื่อมีประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจจะเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง จากนั้นก็ให้มีการลงคะแนนเสียง ณ ที่ตรงนั้นด้วยการนับหัวหรือใช้วิธีอื่นก็ตาม ฝ่ายที่ได้เสียงข้างมากคือ 51% ก็จะเป็นผู้ชนะ และนี่คือที่มาของการใช้มติเสียงข้างมากในการตัดสินใจขัดแย้งเพื่อหาข้อยุติ ที่เรียกว่า Majority Rule ในขณะเดียวกันประชาชนทั่วไปรวมทั้งฝ่ายค้านที่แพ้ในการลงคะแนนเสียงก็จะมีสิทธิขั้นมูลฐานที่ไม่มีใครละเมิดได้ ดังนั้น สิทธิดังกล่าวนี้ต้องมีการเคารพแม้โดยเสียงข้างมากก็ตาม สิทธิเสียงข้างมากในการปกครองและการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยจึงเป็นของคู่กัน บางครั้งอาจมีการอ้อมอ้อมเช่น ถ้าฝ่ายเสียงข้างมากมีมติให้ไปดูงานต่างประเทศที่ประเทศจีน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเสนอไปดูงานที่เวียดนาม และได้เสียงน้อยกว่า มีวิธีปฏิบัติก็คือทั้งหมดจะไปดูงานประเทศจีน หรืออาจจะมีการแบ่งเป็นสองสาย เสียงข้างมากก็ไปประเทศจีน เสียงข้างน้อยไปประเทศเวียดนาม กรณีดังกล่าวนี้เป็นกรณีที่สามารถแยกกระทำได้ แต่บางเรื่องเช่น การตัดถนนทั้งสายจะตัดถนนเพียง 51% ไม่ได้ต้องตัดทั้งสาย ในกรณีนี้ถือว่าการยุติจากการลงคะแนนเสียงคำว่าประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีกแต่ประชาธิปไตยในสมัยกรีกมีความแตกต่างจากประชาธิปไตยในสมัยปัจจุบัน คำว่าประชาธิปไตย มาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy แปลว่า การปกครองโดยประชาชน (rule by people) หรือเรียกอีกประการหนึ่งได้ว่า popular sovereignty คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยมีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจหรืออำนาจเป็นของประชาชน (ณัชชาภัทร อุ้นตรงจิตร, 2550)

ประชาธิปไตยถือเป็นหัวข้อที่มีการศึกษามากที่สุดหัวข้อหนึ่งในวงวิชาการด้านรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา นักรัฐศาสตร์จำนวนมากต่างให้ความสนใจกับการสร้างกรอบแนวคิดเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย เช่น กระบวนการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยเริ่มเกิดขึ้นเมื่อไรอย่างไรและทำไมหลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการนี้จนกระทั่งเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการเกิดขึ้นของประเทศประชาธิปไตยใหม่ในทั่วทุกมุมโลก นักรัฐศาสตร์จึงได้หันกลับไปใช้ให้ความสำคัญกับคำถามที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานและองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น ประชาธิปไตยคืออะไร ประชาธิปไตยของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันหรือไม่และอะไรคือเงื่อนไขในการชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ คำถามเหล่านี้ได้รับความสนใจมากขึ้นเนื่องจากนักรัฐศาสตร์เริ่มตระหนักตรงกันถึงความหลากหลาย ซับซ้อน และเป็นพลวัต (สถาบันพระปกเกล้า, 2559)

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอบทความออกเป็น 4 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นเปิดมุมมองเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงสถานการณ์ของประชาธิปไตยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ประชาธิปไตยของไทยส่วนที่สองเป็นการเสนอแนวคิดการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นการนำเสนอการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยส่วนที่สามผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยเป็นการฉายภาพให้เห็นถึงทิศทางและสภาพความเป็นจริงของการพัฒนาและสร้างเสริมประชาธิปไตยไทยกระทั่งนำมาสู่เนื้อหาในส่วนที่สี่เป็นเรื่องของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการนำเสนอทัศนคติและทิศทางประชาธิปไตยเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และสุดท้ายคือบทสรุปของบทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอถึงปรากฏการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ของประชาธิปไตยในบริบทของประเทศไทยเพื่อร่วมกันสร้างคุณค่าและความหมายให้แก่ประชาธิปไตย การส่งเสริม พัฒนาและขับเคลื่อนให้ประชาชนคนไทยและประเทศไทยได้มีประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

2. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยได้มีนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์การเมืองปกครองได้ให้ทัศนะไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2540) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่าหลักการขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตยก็คือการยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิต Stephen (2004) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์สอนเกี่ยวกับการเมืองปกครองหลายมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ เช่น มหาวิทยาลัยบอร์นัมท์ (Bournemouth of University) มหาวิทยาลัยเอ็กซีเตอร์ (University of Exeter) เป็นต้น ได้ให้ทัศนะ

เพิ่มเติมว่าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนจะมีโอกาสเลือกผู้ที่จะมาปกครองโดยอิสระและได้กล่าวถึงประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น จากสหรัฐอเมริกาว่าได้กล่าวสุนทรพจน์ (The Gettysburg Address) ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ.1863 เกี่ยวกับรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีใจความว่าเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน (Government of the people, by the people, for the people)

Ranney นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์อดีตประธานสมาคมรัฐศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (บูฆอริย์หะมะ, 2550) ได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมไว้อย่างน่าสนใจว่า ประชาธิปไตย หมายถึง รูปแบบการปกครองและประกอบไปด้วยหลักพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 1)หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน คืออำนาจสูงสุดในการตัดสินใจเป็นของประชาชนทุกคนไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง 2)หลักความเสมอภาคทางการเมือง พลเมืองทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมหรือตัดสินใจทางการเมือง 3)หลักการฟังความคิดเห็นของประชาชน คือการตัดสินใจของรัฐบาลมาจากการรับฟังหรือคำนึงถึงความต้องการของประชาชนทุกคนไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งว่าต้องการสิ่งใดไม่ต้องการสิ่งใด 4)หลักเสียงข้างมาก เป็นการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล หากกรณีใดความต้องการของประชาชนมีความแตกต่างกันไม่เป็นเอกฉันท์รัฐบาลต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมาก และ Smith (1991) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับประชาธิปไตยเพิ่มเติมให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยได้กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชนในทางปฏิบัติ หมายถึง อำนาจในการตัดสินใจประเด็นปัญหาสำคัญของนโยบายสาธารณะต้องขึ้นอยู่กับคนจำนวนมากในสังคมและในการตัดสินใจนั้นทุกคนสามารถออกเสียงได้เพียงเสียงเดียวไม่มีผู้ใดสามารถออกเสียงได้เกินหนึ่งเสียง ประชาชนใช้อำนาจโดยตรง เช่นการลงมติยืนยัน หรือโดยอ้อมผ่านสถาบันตัวแทนซึ่งอำนาจของประชาชนจะถูกจำกัดอยู่ที่บัตรเลือกตั้งที่จะบังคับความรับผิดชอบให้เกิดแก่ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ รวมถึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดเรื่องความเสมอภาคทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ การเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอศักดิ์ศรีของมนุษย์สิทธิของเสียงส่วนน้อยรวมถึงการได้รับบริการของรัฐและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

จากหลักการและแนวคิดของประชาธิปไตยที่ได้กล่าวไปในข้างต้นมีหลายประการด้วยกัน เช่น การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจออกเสียง การบังคับใช้กฎหมายต้องมีความเท่าเทียมกันการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่คนในสังคมจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลทราบถึงสิทธิและเสรีภาพ รวมถึงการกระทำต่างๆ ที่ตนเองสามารถกระทำและพึงจะได้รับ ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและช่วยพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

3. ทศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21

หัวใจหลักของประชาธิปไตยมีนัยยะของการจำกัดอำนาจทางการเมืองเพื่อความสำคัญกับเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของปัจเจกบุคคลในอันที่จะกำหนดแนวทางของชีวิตของตนเองนั่นคือประชาชนควรจะมีความพอใจกับสิทธิที่เท่าเทียมกันในกรอบและโอกาสที่ให้แก่พวกเขาตราบใดที่ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น (David Held, 1995) หลักการสำคัญที่นักประชาธิปไตยทุกยุคทุกสมัยและทุกหนแห่งต่อสู้เรียกร้องคือการควบคุมโดยประชาชน(Popular Control) และความเท่าเทียมกันทางการเมือง (Political Equality) เพื่อให้การตัดสินใจสาธารณะต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถหลอมรวมเอาความต้องการอันหลากหลายของประชาชนเข้าด้วยกัน ไม่ให้ความคิดอันผูกขาดของชนชั้นนำเข้าครอบงำกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะและครอบครองผลประโยชน์จากกระบวนการดังกล่าวเพียงฝ่ายเดียว รวมถึงเพื่อมิให้เหตุผลเรื่องเชื้อชาติศาสนาเพศ ภาษา และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมใดๆ กลายเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิอันชอบธรรมของประชาชน(Rueschemeyer, Dietrich, 2004)

นอกจากการพิจารณาองค์ประกอบของประชาธิปไตยจากรูปแบบการปกครองที่เปิดให้มีการแข่งขันทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งและการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนแล้ว นักรัฐศาสตร์อีกจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้หันมาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของประชาธิปไตยที่มีความจำเป็นต่อการยกระดับคุณภาพสังคมและการพัฒนามนุษย์ (Social Equality and Human Development) ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของรัฐประชาธิปไตย (Democratic State) มากขึ้น ดังที่แลร์รี่ ไดมอนด์ (Larry Diamond) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า การปกครองแบบใดที่สามารถจัดว่าเป็นประชาธิปไตยแบบเสรี (Liberal Democracy) ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การมีเสรีภาพที่เพียงพอ (Sufficient Freedom) ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ การได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญทางการเมืองและความเป็นธรรมในการถูกคุมขัง 2)การยอมรับความหลากหลายหรือความเป็นพหุนิยมของสังคม(Pluralism) 3)การยึดมั่นในกฎหมาย (Lawfulness) ในความหมายที่ประชาชนต้องได้รับความเสมอภาคภายใต้กฎหมายที่มีมาตรฐานเดียวและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ยุติธรรม 4)ความมีสำนึกรับผิดชอบ(Accountability) ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่และใช้อำนาจการปกครองแทนประชาชน และ 5)ความเข้มแข็งของสถาบันต่างๆ (Institutional Strength) (Larry Diamond, 2000) ดังนั้น รูปแบบประชาธิปไตยที่แม้จะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งแต่สิทธิพลเมือง (Civil Liberties) ของประชาชนถูกจำกัดละเมิด หรือไม่ได้รับความคุ้มครอง เช่น มีการปิดกั้นการเข้าถึงข้อ มูลข่าวสาร สื่อมวลชนถูกควบคุมอย่างเข้มงวด และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอยู่ภายใต้การจับตาเผด็จการจากรัฐบาลรูปแบบประชาธิปไตยดังกล่าวก็มีอาจนับว่าเป็นประชาธิปไตยแบบเสรีแต่มีลักษณะดังที่นักรัฐศาสตร์บางท่านนิยามว่าเป็นประชาธิปไตยที่ไม่เสรี (Illiberal Democracy) (Fareed Zakaria, 2003) มากกว่า

นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมาการศึกษาประชาธิปไตยเปรียบเทียบของนักรัฐศาสตร์ชั้นนำกลุ่มหนึ่ง ได้พัฒนาและนำเสนอกรอบในการพิจารณาองค์ประกอบของประชาธิปไตยที่เรียกว่า “คุณภาพของประชาธิปไตย (Quality of Democracy)” ขึ้นมา โดยแนววิเคราะห์ดังกล่าวนอกจากการยอมรับในหลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) และเคารพในเสียงข้างน้อย (Minority Rights) ภายใต้การเลือกตั้งที่มีเสรีภาพในการแข่งขันอย่างเท่าเทียมแล้วการยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) ในการบริหารจัดการบ้านเมือง (O'Donnell, C. R. (1992) การมีรัฐบาลที่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชน (Responsive Government) (G. Bingham Powell, 2004) การสร้างกลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐ (accountability) ที่มีประสิทธิภาพ (Philippe C. Schmitter, 2004) การพิทักษ์รักษาสิทธิเสรีภาพ (freedom) (David Beetham, 2004) และความเท่าเทียมกัน (Equality) ของพลเมือง (Dietrich Rueschemeyer, 2004) ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ประชาธิปไตยในแต่ละประเทศมีคุณภาพที่แตกต่างกัน

องค์ประกอบสำคัญของการปกครองที่สามารถจัดว่าเป็นประชาธิปไตยแบบเสรี (Liberal Democracy) ตามข้อสรุปของแลร์รี ไดมอนด์ (Larry Diamond) มี 5 ประการ ได้แก่ 1) การมีเสรีภาพที่เพียงพอ (Sufficient Freedom) ไม่ว่าจะเสรีภาพในการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ การได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงทางการเมืองและความไม่เป็นธรรมในการถูกคุมขัง 2) การยอมรับความหลากหลายหรือความเป็นพหุนิยมของสังคม (Pluralism) 3) การยึดมั่นในกฎหมาย (Lawfulness) ในความหมายที่ประชาชนต้องได้รับความเสมอภาคภายใต้กฎหมายที่มีมาตรฐานเดียวและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ยุติธรรม 4) ความมีสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่และใช้อำนาจการปกครองแทนประชาชน 5) ความเข้มแข็งของสถาบันต่างๆ (Institutional Strength)

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศทั่วโลกมีการพัฒนามุ่งสู่ความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ดังที่แซมมวล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) สรุปว่าเป็น “คลื่นลูกที่สาม (The Third Wave)” ของกระบวนการมุ่งสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่ค่อยๆ แผ่ขยายแนวคิดมาตั้งแต่ค.ศ. 1974 จากประเทศของชาวแองโกล-แซกซอนและประเทศต่างๆ ในยุโรปเหนือไปสู่ประเทศในแถบยุโรปใต้ ลาตินอเมริกา และในที่สุดได้เข้าสู่อดีตประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก หลายประเทศที่เคยมีรัฐบาลแบบเผด็จการในเอเชีย รวมทั้งประเทศที่ปกครองด้วยรัฐบาลทหารในแอฟริกาด้วย (Samuel Huntington, 1991) กระแสแห่งการพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยดังกล่าวทำให้นักวิชาการบางท่าน เช่น ฟรานซิส ฟูกูยามา (Francis Fukuyama) ถึงกับยอมรับว่า “ประชาธิปไตยแบบเสรี (Liberal Democracy)” ได้กลายเป็นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกว่ารูปแบบการปกครองแบบอื่นๆ ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไปแล้ว (Francis Fukuyama, 1992)

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมา ประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก กำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ความล้มเหลวของการพัฒนาประชาธิปไตยในช่วงเปลี่ยนผ่านจาก

ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศในยุโรปตะวันออก เช่น อดีตประเทศยูโกสลาเวีย ประเทศอดีตสหภาพโซเวียต และประเทศในกลุ่มอาหรับ ทำให้นักวิชาการจำนวนหนึ่งตระหนักถึงความไม่ราบรื่นของกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยและสรุปว่าการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการอาจมีได้นำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยเสมอไป กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งสู่ความเป็นประชาธิปไตยอาจให้ผลลัพธ์ในเชิงบวกคือการก่อร่างสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นแทนที่รูปแบบการปกครองแบบเผด็จการเดิมหรืออาจส่งผลในเชิงลบคือการเกิดขึ้นของระบอบเผด็จการรูปแบบใหม่หรืออาจเกิดประชาธิปไตยที่ไม่เข้มแข็งและยั่งยืนขึ้นแทนก็เป็นได้นักวิชาการบางกลุ่ม เช่น ไมเคิลแม็คฟอล (Michael McFaul) โรลลิน ทูซาเล็ม (Rollin Tusalem) และลูแคน เวย์ (Lucan Way) เรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่า เป็น “คลื่นลูกที่สี่ (the fourth wave)” ของกระบวนการมุ่งสู่ความเป็นประชาธิปไตย (Michael McFaul, 1985)

หลักฐานจากการศึกษาความสำเร็จหรือล้มเหลวของประชาธิปไตยในรอบกว่าศตวรรษที่ผ่านมาชี้ว่ามีเงื่อนไขสำคัญบางประการที่จะทำให้การเมืองแบบประชาธิปไตยมีความยั่งยืนแต่เงื่อนไขเหล่านี้เกิดขึ้นในบางประเทศและไม่เกิดขึ้นในอีกหลายประเทศเงื่อนไขดังกล่าว (Robert A. Dahl, 1971) ได้แก่

1) รัฐจะต้องมีความชอบธรรม รวมทั้งความชอบธรรมในเชิงภูมิศาสตร์และรัฐธรรมนูญด้วย คือประชาชนส่วนใหญ่ต้องยอมรับว่าพรมแดนและระบบที่รัฐกำหนดไว้ที่เป็นสิ่งถูกต้องแล้ว มิฉะนั้นจะเกิดการคุกคามอย่างรุนแรงต่อการเมืองแบบประชาธิปไตย คือจะเกิดการปฏิวัติแล้วก็ปฏิวัติซ้อน เกิดการแยกดินแดนและสงครามกลางเมือง ทั้งนี้ถ้าประชาชนไม่ยอมรับในการจัดระเบียบองค์กรของรัฐ

2) การมีประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ จำเป็นต้องไม่มีการคุกคามอย่างร้ายแรงต่อการยอมรับอิทธิพลและอำนาจของรัฐอย่างร้ายแรงจากองค์กรภายนอกเช่น จากกองกำลังหรือกองทัพส่วนบุคคลในกรณีที่กองทัพดังกล่าวได้ถือกำเนิดหรือมีบทบาทในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยการสลายกองทัพดังกล่าวหรือการผนวกเข้าไปในกองทัพประจำการของระบอบใหม่ได้สำเร็จจะมีผลอย่างมากในการเสริมสร้างเสถียรภาพของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นใหม่

3) เนื่องจากว่าเงื่อนไขหนึ่งของประชาธิปไตยคือสังคมในวงกว้างจะต้องมีศรัทธาและภักดีต่อกระบวนการทำงานแบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองที่พ่ายแพ้การเลือกตั้งต้องยอมรับผลของการเลือกตั้งและยอมรับในสถานการณ์ “ฝ่ายค้านที่ภักดี (Loyal Opposition)” กล่าวคือต้องไม่หันไปเข้ากับพวกต่อต้านประชาธิปไตยไม่ขู่ที่จะล้มประชาธิปไตยโดยใช้กลวิธีทางประชาธิปไตยเองหรือไม่หันไปใช้ความรุนแรงและในกรณีที่ประชาธิปไตยเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการโอนถ่ายอำนาจจากระบบอำนาจนิยมของฝ่ายขวา (Right-Wing Authoritarianism) กลุ่มการเมืองฝ่ายขวาที่เคยสนับสนุนระบอบเก่าต้องเปลี่ยนมายึดถือค่านิยมแบบประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกันฝ่ายซ้ายก็จะต้องให้พันธสัญญาว่าจะเลิกใช้กำลังทางทหารและหันมาใช้ในการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ ถ้าไม่มีการเปลี่ยนวิธีการ

ทางการเมืองมาเป็นการใช้กติกาเดียวกันทั้งสองชั่วคราวเมืองประชาธิปไตยก็จะไม่สามารถทำงานหรือมีเสถียรภาพได้

4) การทำให้การเมืองแบบประชาธิปไตยมีความยั่งยืนขึ้นอยู่กับความยับยั้งชั่งใจของพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งว่าจะไม่วางนโยบายที่เน้นการเปลี่ยนแปลงมากจนเกินไป เพราะถ้ารัฐบาลใหม่วางนโยบายที่ก่อให้เกิดการขัดแย้งมากและทำให้กลุ่มสังคมสำคัญๆ เสียผลประโยชน์อย่างรุนแรงก็จะเป็นการคุกคามการเมืองแบบประชาธิปไตยได้เช่นเดียวกัน

5) เงื่อนไขข้อหนึ่งสำหรับการทำงานของเมืองแบบประชาธิปไตยคือ ต้องมีประชาสังคม (Civil Society) ที่ประกอบไปด้วยหลากหลายกลุ่มประชาสังคมเป็นสังคมที่มีการจัดการตนเองในหมู่บุคคลและองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมการเมืองหรือเศรษฐกิจโดยไม่มีการควบคุมโดยตรงจากรัฐ ตัวอย่างของกลุ่มต่างๆ อาทิ กลุ่มชุมชน สหภาพแรงงาน องค์กรทางธุรกิจ กลุ่มผู้บริโภคและกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ซึ่งทั้งหมดมุ่งที่จะกดดันและพยายามจำกัดอำนาจของรัฐอันเป็นการเสริมสร้างและย้ำแนวปฏิบัติแบบจัดการตนเองโดยวิถีทางประชาธิปไตยในบริบทของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน

6) โดยทั่วไป การเมืองแบบประชาธิปไตยจะมีความยั่งยืนได้ยากในสังคมที่มีความแตกแยกมีความตึงเครียดระหว่างภูมิภาคภายในประเทศหรือมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม และด้านศาสนาโดยเฉพาะถ้ามีความไม่เท่าเทียมกันในทางวัตถุเพิ่มเข้าไปอีกปัจจัยหนึ่ง ประชาธิปไตยจะล้มเหลวถ้าไม่สามารถหาข้อยุติในความขัดแย้งต่างๆ โดยผ่านวิถีทางการเมืองหรือกลไกในเชิงสถาบัน และไม่มีฉันทามติในสังคมว่าจะระบุปัญหาและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคมลงได้อย่างไร

7) การมีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในอดีตได้ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมที่มีอยู่แล้วเพิ่มมากขึ้นซึ่งเอื้ออำนวยให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างฉับพลัน วิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงจะเป็นตัวกระตุ้นให้ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมมีมากขึ้นและจะไม่เป็นตัวเกื้อหนุนต่อประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 เป็นประชาธิปไตยในท่ามกลางความขัดแย้งในขณะนี้ได้เกิดความเห็นพ้องกันทั่วไปทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายว่า ประชาธิปไตยกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤติประชาธิปไตยที่ว่านี้หมายถึงเสรีประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยแบบตะวันตกหรือกว้างกว่านั้นคือประชาธิปไตยในระบบทุนที่เป็นเสาหลักของอุดมการณ์ทางการเมืองของโลกตั้งแต่การปฏิวัติอเมริกาและการปฏิวัติฝรั่งเศสในครึ่งหลังศตวรรษที่ 21 ประเทศด้อยพัฒนาที่อยู่ห่างไกลทั้งหลายที่ถูกแรงกดดันจากสินค้าอุตสาหกรรมเรือปืน และการเผยแพร่ทางค่านิยมและอารยธรรม ได้พยายามดัดแปรตนเองให้ “เป็นตะวันตก” ในนั้นมีอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยรวมอยู่ด้วยแต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาณานิคมและกึ่งอาณานิคมกับมหาอำนาจตะวันตกมีหลายมิติด้านหนึ่ง ประเทศชายขอบต้องการเจริญก้าวหน้าเป็นประเทศศิวิไลซ์แบบตะวันตกอีกด้านหนึ่งต้องการรักษาเอกลักษณ์และอำนาจอธิปไตยของตน เกิดเป็นขบวนการที่เรียกกันว่า

“การปฏิวัติประชาธิปไตย” ขึ้นทั่วไป เพื่อการสร้างชาติสมัยใหม่ที่เป็นเอกราช มีระบบปกครองที่สามัญชนมีส่วนร่วม

4. สรุป

ประชาธิปไตยไทยในศตวรรษ 21 เป็นสถานการณ์ประชาธิปไตยของไทยที่โยงให้เห็นในสิ่งที่เรียกว่า “ความผิดเพี้ยนของการปกครองแบบประชาธิปไตย” ส่วนถัดมาเป็นการอธิบายถึงตัวแปรและโครงสร้างเพื่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งท่านได้อธิบายว่ามีตัวแปร 3 ตัวที่สำคัญ อันเป็นฐานของการพัฒนาประชาธิปไตย ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างและกระบวนการ และวัฒนธรรมทางการเมืองส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงอุปสรรคของการพัฒนาการปกครองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยตั้งข้อสังเกตว่า “องค์กรจารีตนิยม” และ “กลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติเหนือบุคคลทั่วไป” อาจเป็นอุปสรรคสำคัญ ส่วนที่สี่ของบทความนี้เป็นการเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาของระบอบประชาธิปไตยซึ่งท่านได้นำเสนอไว้ 3 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางที่ท่านได้นำเสนอนั้น ท่านได้ทำการวิเคราะห์ทางเลือกในแต่ละทางไว้อย่างชัดเจน และมาถึงบทสรุปของบทความนี้ ท่านราชบัณฑิตได้นำเสนอถึงดุลยภาพระหว่างสิทธิเสรีภาพและอำนาจรัฐและผลกระทบที่มีต่อระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยใช้ภาพสี่เหลี่ยมผืนผ้าสื่อถึงดุลยภาพระหว่างองค์พหุข้างต้น

5. บรรณานุกรม

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2543). **พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : โครงการปริญญาโทรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต. (2550). **รัฐศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญ อริย์หิมะ. (2550). **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์**. สงขลา : สามลดา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). **ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- Dahl, R. A. (1971). **Polyarchy: Participation and Opposition**. New Haven : Yale University Press.
- Diamond, Larry and Marc F. Plattner. (2000). **Democracy in East Asia**. Baltimore and London : The Johns Hopkins university Press.
- Fareed Zakaria. (2003). **The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad**. W. W. Norton & Company.
- Fukuyama, Francis. (1992). **The End of History and the Last Man**. London : Penguin Books.
- Held, David (1995). **Cosmopolitanism: an agenda for a new world order**. Cambridge, UK Malden, Massachusetts : Polity Press.

- Huntington, Samuel P. (1991). **The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century**. Norman : University of Oklahoma Press.
- Mescon, Michael H., Albert, Michael. and Khedouri, Franklin. (1985). **Management : Individual and Organizational Effectiveness**. New York : Harper & Row.
- O'Donnell, C. R. (1992). **The interplay of theory and practice in delinquency prevention: From behavior modification to activity settings**. New York : Guilford Press.
- Philippe C. Schmitter. (2004). "Neo-functionalism," in **European Integration Theory**, eds. Antje Wiener and Thomas Diez. Oxford : Oxford University Press.
- Powell GB, Vanberg G. (2000). Election laws, disproportionality and the left-right dimension. **Br. J. Polit. Sci.** 30. 383–411.
- Rueschemeyer, Dietrich, Evelyne Hubner Stephens and John D. Stephens. (2004). **Capitalist Development and Democracy**. Chicago : University of Chicago Press.
- Smith, A.W. (1991). **Management System : Analysis and Application**. New York : Dryden.
- Stephen Biddle, Stephen Long. (2004). **Democracy and Military Effectiveness: A Deeper Look**. Washington : Brookings Institution Press.

หลักธรรมสังคหวัตถุ 4: หัวใจของงานบริหารทั่วไป*

The Four Principles of Service (Sangkhahawatthu 4):

The Heart of General Administration

รัชณีย์ เจริญนนท์¹

Ratchanee Charoennon¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : ratchanee01092513@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับหน้าที่งานบริหารทั่วไป เพื่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุประสิทธิผล สำหรับบุคลากรสายสนับสนุน จากการศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีบุคลากรงานบริหารทั่วไปที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องพบปัญหาต่างๆ และต้องใช้ความพยายาม ความอดทนเป็นอย่างสูงในการปฏิบัติหน้าที่ บางครั้งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการได้ทันเวลา ดังนั้น ต้องนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้กับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มาก ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคีสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นหลักธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุก หลักสังคหวัตถุ 4 มีความเหมาะสมกับการนำไปเป็นเกณฑ์มาตรฐานแห่งความดีงามมากที่สุดในการดำเนินงาน ถ้านำไปปฏิบัติก็จะเกิดความมั่นคงและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นที่รักและเคารพของผู้อื่น

คำสำคัญ : หลักสังคหวัตถุ 4; งานบริหารทั่วไป; ประสิทธิภาพ

* Received August 18, 2021; Revised December 6, 2021; Accepted December 9, 2021

ABSTRACT

The objectives of this article were to present the application of the four principles of service (Sangkhahawatthu 4) to general administrative duties for as to perform duties effectively and achieve effectiveness for support staff. The study found that Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, there were general administrative personnel who performed their duties had to encounter many problems which couldn't response to satisfy service users' needs in time. So it's necessary to apply the four principles of service (Sangkhahawatthu 4) to general administration for use as a guideline for the performance of personnel in the organization could be applied to work in the responsibilities. The four principles of service (Sangkhahawatthu 4) was a principle that helped to harmonize the masses, to live together with happily, love, unity which applied from the family level to the society level. It was a principle that will be cause of happiness. The four principles of service (Sangkhahawatthu 4) was the most appropriate to be used as a stabilities and advancement in work, and being loved and respected by others.

Keywords : The Four Principles of Service (Sangkhahawatthu 4); General Administration; Effectiveness

1. บทนำ

งานบริหารทั่วไป ถือว่าเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์การให้การบริการงานด้านต่างๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการบริการงานทุกรูปแบบ ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ และเพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลงานของหน่วยงานต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธา และให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน(อณัญญา พงษ์ไพรัตน์, 2560)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยมีรองอธิการบดี เป็นผู้บริหารสูงสุด มีผู้ช่วยอธิการบดี และผู้อำนวยการได้แบ่งส่วนงานออกเป็น 3 ส่วนงาน ประกอบด้วย 1)สำนักงานวิทยาเขต 2)ศูนย์บริการวิชาการ 3)วิทยาลัยศาสนศาสตร์ ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นบุคลากรสายสนับสนุน ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป (งานธุรการ) สังกัดวิทยาลัยศาสนศาสตร์ จึงเขียนเกี่ยวกับงานที่ตนเองปฏิบัติในการบริหารจัดการของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ ซึ่งมีผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นผู้กำกับดูแลและรับผิดชอบ

ทำหน้าที่ตามที่รองอธิการบดี และผู้ช่วยอธิการบดีวิทยาเขตมอหมาย มีภารกิจในการจัดการศึกษาตามนโยบายของมหาวิทยาลัย เสริมสร้างให้อาจารย์มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะความเป็นครู ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอนและผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม การติดตามประเมินผลการศึกษา และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และหน้าที่อย่างอื่นตามที่รองอธิการบดีวิทยาเขตมอหมาย(มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 2563) การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสายสนับสนุน ต้องพบปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น การปฏิบัติหน้าที่บางครั้งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรผู้มาใช้บริการได้อย่างทั่วถึง ไม่สมบูรณ์แบบ กับความต้องการไม่ว่าเป็นเรื่องระบบเอกสาร การจัดการสำนักงาน การรับพัสดุ จดหมาย การเงินและบัญชี อาคารสถานที่ งานสารบรรณ การประชุม ดูแลรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ เป็นต้น หรือแม้แต่การอำนวยความสะดวกต่อบุคคลภายในสำนักงาน และงานบริหารทั่วไป เป็นงานที่มีความรับผิดชอบสูงมีความอดทน ความพยายาม และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (อณัญญา พงษ์ไพรัตน์, 2560)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนขอน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนได้หลายประการ โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตตา โอบอ้อมอารี วชิไพบราจะ สงเคราะห์ประชาชน วางตนเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักธรรมจะทำให้คนเราอยู่กันด้วยความรัก อยู่กันด้วยความปรารถดีและผูกน้ำใจต่อกัน

พุทธศาสนามีคำสั่งสอนที่เรียกว่า หลักธรรม อันหมายถึงคุณความดี มีคุณสมบัติในการรักษาผู้ประพฤติธรรม ให้ตั้งอยู่ในคุณความดี เป็นหลักที่นำมาใช้ในการปฏิบัติตนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้โดยการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่งเสริมเกื้อกูลกันนำมาซึ่งประโยชน์สุขของคนในสังคม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการเป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาท ในแง่ของการมีมิตรสหายหรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ในอุปทมสูตรว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดีมีสหายดีมีเพื่อนดีนี้เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว” แต่การที่จะสร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของ บุคคลที่เป็นมิตรสหายกันแล้วไว้ได้นั้นก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากเหมือนกัน เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรหรือบริวารเรียกว่าหลักสังคหวัตถุซึ่งมีด้วยกัน 4 ประการ ได้แก่ 1)ทาน การให้การเสียสละ 2)ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ 3)อุตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 4)สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุปได้ว่างานบริหารทั่วไปถือว่าเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์การให้การบริการงานด้านต่างๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการบริการงานทุกรูปแบบ ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ และยังเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนในปฏิบัติงาน การที่ทำให้

การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้ดี ควรได้นำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เป็นการพัฒนาการให้บริการ และอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ การเสียสละ การพูดจากด้วยถ้อยคำสุภาพ การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือ ประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลงานของหน่วยงานต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธา ในการบริการงานทุกรูปแบบเป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารให้บรรลุเป้าหมาย

2. ลักษณะงานบริหารทั่วไป

การบริหารงานทั่วไป ต้องใช้ความชำนาญเป็นพิเศษเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป หรือจะเรียกว่างานเลขานุการ ซึ่งตามลักษณะงานมีหน้าที่พิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ สรุปรายงาน เสนอแนะ ควบคุม ตรวจสอบ การจัดการงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานธุรการ งานบริหารทรัพยากรบุคคล งานจัดระบบ งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานบริหารอาคารสถานที่ จัดพิมพ์และแจกจ่ายเอกสาร งานรวบรวมข้อมูล และสถิติ งานระเบียบแบบแผนงานสัญญา (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553) และยังปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในสำนักงานและการบริหารทั่วไป ซึ่งมีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูล สถิติ การรายงาน ช่วงวางแผนและติดตามงาน การติดต่อ นักหมาย จัดงานรับรองและงานพิธีต่างๆ เตรียมเรื่องและเตรียมการสำหรับการประชุม จัดบันทึก และเรียบเรียงรายงานประชุมทางวิชาการ และรายงานอื่นๆ ทำเรื่องติดต่อกับหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ติดตามผลการปฏิบัติงานตามมติที่ประชุมหรือผลการปฏิบัติงานตามคำสั่ง หรือมีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมและบริหารงานหลายด้านด้วยกัน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องลักษณะงานบริหารทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.1 ความหมายของงานบริหารทั่วไป

การบริหารงานทั่วไป หมายถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับระบบงานธุรการ จัดระบบฐานข้อมูล ข่าวสารของสถานศึกษา ระบบอาคารสถานที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน สนับสนุนการบริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน และอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานทั้ง 4 ด้าน คือ 1)ด้านการปฏิบัติการ 2)ด้านการวางแผน 3)ด้านการประสานงาน และ 4)ด้านการบริการ ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การ ให้การบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการบริการงานทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาหน่วยงานให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมี

ส่วนร่วมของบุคลากร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภารกิจการดำเนินงานด้านการบริหารทั่วไปในหน่วยงานสถานศึกษา ตามระบบการพัฒนาการบริหาร มีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการปฏิบัติการ

1.1) ปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารจัดการทั่วไปในสำนักงาน เช่นงานธุรการ งานบริหารทรัพยากรบุคคล งานจัดระบบ งานงานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานบริหารอาคารสถานที่ งานจัดพิมพ์ และแจกจ่ายเอกสาร งานรวบรวมข้อมูลและสถิติ งานระเบียบแบบแผนงานสัญญา เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานต่างๆ ในหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1.2) ศึกษารวบรวมข้อมูล สถิติ สรุปรายงานเพื่อสนับสนุนการบริหารสำนักงานในด้านต่างๆ เช่น งานบริหารทรัพยากรบุคคล งานบริหารงบประมาณ งานบริหารแผนปฏิบัติราชการงานบริหารอาคารสถานที่ งานสัญญาต่างๆ เป็นต้น

1.3) ปฏิบัติงานเลขานุการ เช่น ร่างโต้ตอบหนังสือแปลเอกสาร เตรียมเรื่องและเตรียมการสำหรับการประชุม บันทึกเรื่องเสนอที่ประชุม ทำรายงานการประชุม และรายงานอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินการประชุม และการปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ

1.4) ทำเรื่องติดต่อกับ หน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกและเกิดความร่วมมือ

1.5) ให้บริการวิชาการด้านต่างๆ เช่น ให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา และแก่นักศึกษาที่มาฝึกปฏิบัติงาน ตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบร่วมวางแผนการทำงานของหน่วยงาน หรือโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

3) ด้านการประสานงาน

3.1) ประสานการทำงานร่วมกันระหว่างทีมงานหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้

3.2) ชี้แจงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหรือความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

4) ด้านการบริการ

4.1) ให้คำปรึกษา แนะนำเบื้องต้น เผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ทางด้านการบริหารงานทั่วไปรวมทั้งตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับทราบข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

4.2) จัดเก็บข้อมูลเบื้องต้น และให้บริการข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน นักศึกษา ตลอดจนผู้รับบริการได้รับทราบข้อมูลและความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ สอดคล้อง และสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานและใช้ประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายแผนงานหลักเกณฑ์ มาตรการต่างๆ

สรุปได้ว่างานบริหารทั่วไป เป็นงานที่มีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก และเป็นงานแรก เช่น งานธุรการ จะต้องทำหน้าที่รับเอกสารเข้ามาในองค์กรและเป็นงานที่ส่งเอกสารออกจากองค์กร หากองค์กรมีบุคลากรที่มีความชำนาญทางด้านงานธุรการเป็นอย่างดี ก็จะช่วยให้องค์กรนั้นๆ สามารถดำเนินงานไปได้โดยบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ งานบริหารทั่วไปเป็นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ขอบข่ายและภารกิจ ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติการ การวางแผน การประสานงานและการบริการ โดยบุคลากรในองค์กร ที่ดำเนินงานบริหารทั่วไปต้องเป็นบุคลากรที่มีความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานตตตอันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

3. หลักธรรมสังคหวัตถุ 4

หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคนหลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้วิธีทำให้คนรักเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน และสังคหวัตถุ 4 ยังหมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรม 4 ประการ ที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาติ

การนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาช่วยในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้เกิดการร่วมงาน และประพจน์ที่ดีต่อองค์กร และเพื่อนร่วมงาน อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กรด้วยกันเองและระหว่างองค์กรกับบุคลากรมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสุขความสามัคคี ความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการสร้างความรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากร และยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น

ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ด้วยความเต็มใจและยังเป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการในองค์กรให้ความสำเร็จ โดยมีหลัก 4 หลัก ดังนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1) ทาน คือ การให้ ซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกๆ คนนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันอยู่ในด้านต่างๆ ในด้านวัตถุทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคต่างๆ ในด้านกำลังกาย ช่วยกระทำกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา พูดจาช่วยเหลือกันในเรื่องที่ต้องพูด ในด้านสติปัญญา ช่วยให้ความรู้ให้การแนะนำในข้อที่ควรแนะนำต่างๆ การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่ทุกคนทั้งผู้ใหญ่วัยทั้งผู้น้อยต่างก็ควรจะมีทาน คือ ให้การช่วยเหลือกัน ผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อย ผู้น้อยก็ให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่ ด้วยจิตใจมุ่งที่จะช่วยให้บรรลุถึงประโยชน์ที่ต้องการ หรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลายรวมทั้งการให้ความรู้ การแนะนำที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นจริงด้วย สรุปว่า “ทาน” คือ ได้แก่ การให้ การแบ่งปัน สวัสดิการ แรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจ

2) ปิยวาจา คือ การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกัน อันเป็น ถ้อยคำสุภาพ เพราะ วาจาที่พูดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นวาจาที่อาจเสียดแทง น้ำใจของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เจ็บใจ ไม่สบายใจ เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนจะต้องมี สติ 8 ควบคุมใจ ควบคุมวาจา ที่จะพูดออกไปให้เป็นวาจาที่สุภาพที่เหมาะสม แม้ว่าในบางครั้งต้องทำงานหนักเหนื่อยก็ตาม สิ่งที่จะเป็นเครื่องในการควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะก็คือสติ นั่นเองดังนั้น การพูด หรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ ปิยวาจาเป็นการใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูดจึงให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานอย่างยิ่งและเราจะถือว่า ปิยวาจานั้น หมายความว่า สุนทรียสนทนา เป็นการสนทนาซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งเป็นอยู่ (entity) สองคน หรือมากกว่า สุนทรียสนทนาเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่มีความหมายแฝงทางวาจา ในขณะที่การติดต่อสื่อสารสามารถแลกเปลี่ยนความคิด และข้อมูลโดยสัญญาณที่ไม่ใช่คำพูด พฤติกรรมในฐานะเป็นนิรุกติศาสตร์ สุนทรียสนทนายังเป็นการใช้ภาษา แต่ก็ถูกแยกออกจากวิธีการสื่อสารอื่นๆ เช่น การอภิปรายและการโต้เถียง ในขณะที่การอภิปรายถือว่าการเผชิญหน้า สุนทรียสนทนาเน้นการฟัง และทำความเข้าใจ เป็นลักษณะธรรมชาติในการสนทนาที่แท้จริงของมนุษย์และเกี่ยวข้องกับสำนักทางศาสนา ความทันสมัย มโนทัศน์ จริยธรรมการศึกษา จิตวิญญาณและการตีความ สุนทรียสนทนา เป็นการสนทนาเพื่อการสื่อสารภายในองค์กร ที่มีลักษณะของการเปิดประเด็นสนทนาโดยกลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการกำหนดกฎ กติกา มารยาท ในการสนทนา มีลักษณะเปิดกว้าง มีสมาธิ จิตใจจดจ่อ ใคร่ครวญ จิตอิสระ คิดทางบวก มีเมตตาต่อกัน เน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง ไม่มีบทสรุป ไม่มีความขัดแย้ง เป็นการสนทนา

อย่างปล่อยวาง ลดอัตตราความเป็นตัวตน ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนฝ่ายเดียว จึงลดความขัดแย้ง เกิดความเข้าใจกันในกลุ่ม นำไปสู่ความคิดที่มีคุณค่า นำไปสู่ชุดความรู้ใหม่ที่ลุ่มลึกกว่า (วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2544)

2) อตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ห่มเทแรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา ด้วยการปฏิบัติตามแนวทาง ดังนี้ (1) มีความประพฤติชอบทางกาย เรียกว่า “กายสุจริต” ได้แก่เว้นจากการทำลายชีวิตเว้นจากการลักทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์เว้นจากการประพฤติผิดในกาม (2) มีความประพฤติชอบทางวาจา เรียกว่า “วจีสุจริต” ได้แก่เว้นจากการพูดเท็จเว้นจากการพูดส่อเสียดเว้นจากการพูดคำหยาบเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ (3) มีความประพฤติชอบทางใจ เรียกว่า “มโนสุจริต” ได้แก่ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นไม่พยายามปองร้ายผู้อื่นเห็นชอบในสิ่งที่ดีงาม อตถจริยา ธรรมะข้อนี้มุ่งถึงการปรับปรุงตัวเอง 2 ประเด็นคือ 1) การทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ 2) การทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ในประเด็นแรกที่ว่า ทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ หมายความว่า ทำให้ตัวเรามีค่า มีราคามีความดี ที่พอจะเป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้ด้วยวิธีทำตัวให้เป็นคนมีประโยชน์อาจทำได้หลายวิธี เช่น การศึกษาอบรมและการฝึกฝนตน ให้เป็นคนมีสมรรถภาพพอที่จะช่วยคนอื่นได้ เมื่อร่วมความแล้วคนมีประโยชน์ก็คือคนมีกำลังในตัวคือมีกำลังกาย มีกำลังความคิด มีกำลังปัญญา มีกำลังทรัพย์ฯลฯ ในประเด็นที่ 2 คือการทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์เรื่องนี้เป็นเรื่องจ่ายกำลังออกไปช่วยคนอื่น คนใจกว้างจึงทำได้คนใจแคบเป็นคนแก่ตัวทำไม่ได้การทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่คนอื่นนั้นโปรดอย่าเข้าใจว่าต้องถึงกับยอมตัวลงเป็นคนใช้ของคนอื่น ไม่ใช่ใช้อย่างนั้น ความมุ่งหมายเพียงเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น แสดงอหยาศัยอันน่ารักน่านับถือเท่านั้นการบำเพ็ญประโยชน์ดังกล่าวนี้ เช่น ช่วยเหลือเพื่อนบ้านในคราวมีกิจ ช่วยบอกกล่าวสั่งสอนวิชาความรู้ ช่วยหางาน ช่วยแนะทางอาชีพให้คนที่บำเพ็ญประโยชน์จะต้องปฏิบัติตนอีกอย่างหนึ่งคือเว้นจากการกระทำที่จะเป็นภัยแก่ผู้อื่นเสียทั้งสิ้น แม้แต่ของเล็กน้อย เช่น ทิ้งเศษแก้วตามถนนหนทางหรือทำลายสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ให้เสียหาย สรุปได้ว่า อตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุข ความสบายส่วนตัว ห่มเทแรงกาย ในการช่วยเหลือผู้อื่นแก้ไขปัญหิต่างๆ ด้วยแรงกาย บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

4) สมานัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงาน หรือผู้คนอื่นอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กรไม่ถือตัว ไม่หยิ่งทะนงตน การวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ความเป็นผู้เสมอกันในสุขและทุกข์ คือร่วมสุขร่วมทุกข์ การประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะบุคคลและเหตุการณ์ การประพฤติได้ ดังนี้ เป็นข้อหนึ่งในการยึดเหนี่ยวนำใจกัน ความเป็นผู้วางตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลายไม่ถือตัว คือการวางตัวให้เหมาะสม

กับฐานะ ไม่ขึ้นๆ ลงๆ ไปตามอำนาจของโลกธรรม คือลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อม ลาภ นอกจากนี้ ความเสมอต้นเสมอปลาย วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลายซึ่งเป็นการรักษาระเบียบของสถานที่ของหน่วยงาน เช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษา กฎระเบียบของสถานที่ราชการต่างๆ ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมืองในพระพุทธศาสนาก็คือพระวินัย บัญญัติ สำหรับพระภิกษุทั้งหลายนั่นเอง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549) สรุปได้ว่า สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้น เสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย ดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว และปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่าเท่าเทียมกัน

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เป็นหลักการครองใจคนหลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน สังคหวัตถุ 4 ยังเป็นเครื่องมือ ที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาตินั่นเอง

4. การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการปฏิบัติงาน

การนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในงานบริหารทั่วไป จะเห็นว่าสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง เกิดประโยชน์ และยังช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ทาน คือ การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละแบ่งปัน การช่วยเหลือคนอื่น ด้วยการให้สิ่งของเงินทอง การให้ความรู้ หรือการแนะนำสั่งสอนด้วยความโอปอ้ออมอารี ด้วยความเมตตาเมื่อบุคลากรในองค์กรมีความเดือดร้อนในด้านปัจจัยทั้งสี่ บุคลากรในองค์กรควรให้ความช่วยเหลือ หมายถึง การให้ทานอันเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ทานหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและให้คำแนะนำและรวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนร่วมงาน เมื่อเพื่อนร่วมงานทำงานผิดพลาดหรือไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเป็นบุคลากรที่มีน้ำใจงาม น้ำใจดี มีความรัก ความสามัคคี เป็นหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น

2. ปิยวาจา เป็นการเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดถ้อยคำที่เป็นจริงและถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูด พูดให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานเมื่อบุคลากรในองค์กรมีความเดือดร้อนในการทำงาน ต้องการความช่วยเหลือบุคลากรในองค์กรควรให้ความช่วยเหลือด้วยการพูดให้กำลังใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้คำแนะนำ ชี้แจงอย่างถูกต้อง ไม่พูดจาดูหมิ่น เสียตสีเพื่อนร่วมงาน แต่พูดจากับบุคลากรหรือเพื่อนร่วมงานในองค์กรด้วยความไพเราะน่าฟัง

3. อุตถจริยา เป็นการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุข ความสบายส่วนตัว ทุ่มเทร่างกาย ในการช่วยเหลือผู้อื่นแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยร่างกาย บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เมื่อบุคลากรในองค์กรต้องการความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย บุคลากรในองค์กรก็ให้ความสำคัญ ขวนขวายช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ หรือการให้ความสำคัญกับองค์กรของตนเองด้วยการช่วยเหลือกิจการต่างๆ ภายในองค์กร บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาภายในองค์กรด้วยความเต็มใจ

4. สมานัตตตา เป็นการวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้น เสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย ดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว และปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในองค์กร บุคลากรก็เข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน และองค์กรทุกครั้ง(พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

จะเห็นได้ว่าการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับงานบริหารทั่วไป ได้องค์ความรู้ใหม่ๆ ได้ทราบถึงวิธีการ กระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ และยังคงส่งให้บุคลากรสายสนับสนุน มีแรงผลักดันให้งานที่ปฏิบัติสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รวดเร็ว เกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพ และบรรลุประสิทธิผล

5. สรุป

หลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มาก ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นหลักธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุก หลักสังคหวัตถุ 4 มีความเหมาะสมกับการนำไปเป็นเกณฑ์มาตรฐานแห่งความดีงามมากที่สุดในการดำเนินงานการให้บริการ หรือหัวใจของการบริหาร จะเห็นได้จากการนำหลักธรรมมาใช้กับงานบริหารนั้น เกิดได้ประโยชน์ ดังนี้ 1)หลักทาน คือการเกื้อกูลกันด้วยการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว เผื่อแผ่ เห็นใจคนอื่น การแบ่งปันเรื่องของความรู้ ประสบการณ์ อันเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน หลักที่ 2 หลักปิยวาจา คือ ใช้วาจาประสานไมตรี พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ไม่ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดหรือถ้อยคำที่สุภาพต่อเพื่อนร่วมงาน เมื่อมีเรื่องที่ไม่เข้าใจกันเกิดความผิดพลาดในการทำงานต้องใช้เหตุผลอธิบาย ไม่ใช่อารมณ์ โดยยึดถือหลัก 4 อย่าง คือ 1)เว้นจากการพูดเท็จ 2)เว้นจากการพูดส่อเสียด 3)เว้นจากการพูดคำหยาบ และ 4)เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ หลักที่ 3)อุตถจริยา คือ การร่วมสร้างสรรค์ อุดมการณ์ การสงเคราะห์ทุกชนิด การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การมีน้ำใจ ไม่วางเฉย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ให้ความเสมอภาค ควรตระหนักและประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน หน้าที่ที่รับผิดชอบ ต่อสังคม ควรมีวิจรรณญาณในการทำงานช่างสังเกต และเข้าใจพฤติกรรมของบุคลากร

ในองค์กรและหลักที่ 4)สมานัตตตา คือ การร่วมทุกข์ร่วมสุข ในทุกคราว ต้องปฏิบัติให้เสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในหมู่คณะควรวางตัวให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ในหน่วยงานให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กรอย่างเท่าเทียม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จากการนำหลักธรรม ที่นำมาใช้กับงานบริหาร ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมีความรัก ความผาสุก ทั้งระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม

6. บรรณานุกรม

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. (2563). **รายงานประจำปีงบประมาณ 2563**. ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2553). **มาตรฐานกำหนดตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ : งานบริหารงานบุคคล.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2544). **สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- อณัญญา พงษ์ไพรัตน์. (2560). **การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานธุรการ โรงเรียนอนุบาลหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หลักการคบเพื่อนในพุทธปรัชญาเถรวาท *

Principles of Friendship in Theravada Buddhist Philosophy

พระครูวิกรมธรรมธัช¹

Phrakhruwikromthammathach¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : Phrakhruwikrom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการคบเพื่อนในพุทธปรัชญาเถรวาท จากการศึกษาพบว่าเพื่อนหรือมิตรตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทมีลักษณะ 8 ลักษณะตามนิสัยและจุดมุ่งหมายในการคบหาเพื่อนของแต่ละบุคคล เพื่อนทั้ง 8 ลักษณะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่ม 4 ลักษณะ กลุ่มที่ 1 มีดังนี้ คือ 1)คนปกกลอก 2)คนดีแต่พูด 3)คนหัวประจบ 4)คนชักชวนในทางฉิบหาย ส่วนกลุ่มที่ 2 มี 4 ประเภท คือ 1)เพื่อนมีอุปการะ 2)เพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ 3)เพื่อนแนะนำประโยชน์ และ 4)เพื่อนมีความรักใคร่เพื่อนทั้งสองกลุ่มนี้ มีลักษณะนิสัยและจุดมุ่งหมายในการคบเพื่อนที่ต่างกัน กลุ่มแรกมีนิสัยไปในทางที่เสื่อมเสีย และมีผลประโยชน์ของตนเองเป็นจุดหมายหลักในการเลือกคบเพื่อนแต่ละคน กลุ่มนี้พุทธปรัชญาเถรวาทบอกว่าไม่ควรจะคบเป็นเพื่อน เพราะจะทำให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อน ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นบุคคลที่มีนิสัยดี เป็นที่มีความรักความจริงใจให้กับเพื่อนเสมอ และมุ่งที่ผลประโยชน์ของเพื่อนมากกว่าตนเอง กลุ่มที่ 2 นี้เป็นเพื่อนแท้ ที่ควรที่จะคบหาไว้เป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ เพราะจะนำมาแต่ความสุข ความเจริญต่อผู้ที่คบหากับเพื่อนแท้เป็นมิตร

คำสำคัญ : หลักการคบเพื่อน; เพื่อน; พุทธปรัชญาเถรวาท

* Received August 25, 2021; Revised January 11, 2022; Accepted January 24, 2022

ABSTRACT

This article aims to study the principles of friendship in Theravada Buddhist philosophy. The study found that; Friends or Allies, according to the view of Theravada Buddhist philosophy included of eight characteristics are characterized by character and goal for fellowships of individual friends. The 8 types of friends divided into 2 groups: divided into 4 characteristics each. Group 1 is as follows: 1) a stripper 2) a boaster 3) a flatterer 4) a person who leads a friend in a bad way. In part of Group 2 is as follows: 1) a friend who provides assistance 2) a friend who always shares sorrow and happiness 3) a friend who recommends benefit, and 4) an affectionate friend. These two groups of friends have different characters and goals for fellowships of individual friends. The first group had a bad habit and had their own benefits as the main goal for fellowships of individual friends. This group of Theravada Buddhist Philosophy said that they should not be supposed to be friends as it will suffer themselves and their families. As for the second group, is a person with good habits. It is always with love and sincerity for friends and focusing on the interests of friends more than themselves. The second group is a true friend that should be as a friend to share sorrow and happiness because it will bring only happiness and prosperity to those who associate with true friends.

Keywords : Principles of Friendship; Friend; Theravada Buddhist Philosophy

1. บทนำ

เพื่อน หมายถึง บุคคลที่เราคบหา เพื่อน มีทั้งเพื่อนรัก เพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ มีทั้งเพื่อนกิน เพื่อนเที่ยว เพื่อนให้ประโยชน์ และเพื่อนที่คอยหาผลประโยชน์จากเรา ฉะนั้น การคบหาเพื่อนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของมนุษย์ เพราะว่าถ้าเขาคบคนดีเป็นเพื่อน ชีวิตของเขาก็จะประสบแต่ความสุขความเจริญ ทั้งในหน้าที่การงาน ทั้งในครอบครัว เพราะเพื่อนที่ดียอมนำมาแต่ประโยชน์ให้กับเขา แต่หากเขาคบคนที่ไม่ดีเป็นเพื่อน ชีวิตของเขาก็จะตรงกันข้าม เพราะการคบคนไม่ดีเป็นเพื่อนนั้น เขาย่อมโดนชักชวนให้กระทำแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่เป็นประโยชน์ เช่น ชักชวนไปเที่ยว ไปดื่มสุราเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย ชักชวนไปเล่นการพนัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นประโยชน์ ส่งผลเสียต่อการงานทั้งชีวิตครอบครัว เช่นไปเที่ยวไปเล่นเสียทั้งงาน เสียทั้งทรัพย์สินเงินทอง ส่งผลถึงชีวิตครอบครัวทำให้เกิดการทะเลาะกัน บางทีสามีภรรยา บางคู่ถึงกับเลิกกันไป ถ้ามีลูกจะส่งผลเสียต่อลูกอย่างร้ายแรงทำให้ลูกมีปมด้อย กลายเป็นเด็กมีปัญหา

เพราะขาดความอบอุ่น ขาดความรักจากพ่อแม่ ทำให้ต้องออกไปแสวงหาความรักที่ขาดหายไปจากนอกบ้านซึ่งเป็นความรักแบบหนุ่มสาว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย เช่น ดิถยาเสพติด การตั้งครรรภ์ กลายเป็นแม่วัยทีน ปัญหาทั้งหลายที่กล่าวมานี้เกิดจากการคบเพื่อนไม่ดีนั่นเอง

สังคมหนึ่งๆ นั้นย่อมมีสมาชิกในสังคมตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ซึ่งเป็นสังคมขนาดเล็ก เรียกว่า ครอบครัว จนไปถึงสังคมขนาดใหญ่ เช่น ประเทศ และสังคมโลก ซึ่งมีสมาชิกตั้งแต่หลายสิบล้าน จนถึงหลายพันล้านคน จึงไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข เพราะแต่ละคนเกิดมาไม่เหมือนกัน ทั้งนิสัย ทั้งความชอบ จึงดีเลวต่างกันไป การที่มนุษย์จะอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขนั้น เขาต้องรู้จักพิจารณาหรือเลือกที่จะคบคนดี ซึ่งหลักการคบคนหรือแนวคิดเรื่องการคบมิตรหรือเพื่อนนั้น นักการศาสนา และ นักปรัชญา ได้เสนอหลักการหรือแนวคิดการคบเพื่อนไว้ตามทัศนะของแต่ละศาสนา และปรัชญานั้นๆ ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาท ก็ได้เสนอแนวคิดการคบเพื่อนไว้เช่นเดียวกัน คนแบบไหนควรคบ แบบไหนไม่ควรคบ พุทธปรัชญาเถรวาทมีแนวคิดเรื่องการคบเพื่อนอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่หน้าสนใจ ในสังคมปัจจุบันนี้

2. ความหมายของคำว่าเพื่อน

เพื่อนหรือมิตรสหายคือใครทำไมต้องมีมิตรสหาย และมิตรสหายมีความสำคัญกับเราอย่างไรในเบื้องต้นจะได้ศึกษาความหมายของคำว่าเพื่อนหรือมิตรเป็นอันดับแรกท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวไว้ว่า “มิตรตามภาษาคนที่คนเราเข้าใจทั่วไปหมายถึง เพื่อน เกลอส หรือ คนที่ทำอะไรถูกใจตน ทางภาษาธรรมหมายถึงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ ซึ่งก็คือมรรคมงคลแปด” (พุทธทาสภิกขุ, 2555)

นอกจากนั้นท่านยังขยายคำว่ามิตรหมายถึง ผู้มีความรักต่อเรา แต่ไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2514) และหมายถึง ผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ผู้รักใคร่คุ้นเคยกัน แล้วกระทำความดีต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางลับและทางเปิดเผย โดยไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน ผู้ร่วมธุระ ผู้อยู่ในลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นมนุษย์ด้วยกัน(พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2536) สหายนั้นอาจไม่มีความรักต่อกัน เพราะเป็นทำงานร่วมกัน ร่วมเดินทาง หรือร่วมอุดมการณ์เดียวกัน ซึ่งยังไม่ถือว่าเป็นมิตรต่อกัน แต่ถ้าน้ำใจที่ดีเป็นพื้นฐาน มองกันด้วยเมตตา สหายก็กลายเป็นมิตรได้(พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2541)

3. หลักการคบเพื่อนในพุทธปรัชญาเถรวาท

แนวคิดเรื่องการคบเพื่อนในพุทธปรัชญากล่าวไว้ในเรื่องทศ 6 แนวคิดเรื่องทศ 6 นี้เป็นการแนะนำวิธีการดูบุคคล ว่าคนไหนเราควรคบหา หรือคบค้าสมาคม เป็นเพื่อน พี่ ป้า น้า อา คือ คบในสถานะต่างๆ กันไป โดยมีเราเป็นศูนย์กลาง แนวคิดเรื่องทศ 6 เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลที่อยู่รอบๆ

ตัวเราในสังคม ไม่ว่าจะ เป็น พ่อ แม่ ครู-อาจารย์ ภรรยา ลูก เพื่อน เป็นต้น (ที.ปา. 16/198-206./87-93) ในบทความนี้ผู้เขียนจะเขียนเฉพาะเรื่องการคบเพื่อนในทิศ 6 เท่านั้น

พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงหน้าที่หรือหลักการปฏิบัติที่เพื่อนควรปฏิบัติต่อกันไว้ว่า ดูก่อนคฤหบดีบุตรมิตรผู้เป็นทิศเบื้องซ้าย อัญกุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน 5 คือ 1)ด้วยการให้ 2)ด้วยการเจรจาด้วยคำที่เป็นที่รัก 3)ด้วยประพฤติดนให้เป็นประโยชน์ 4)ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ 5)ด้วยไม่แก่งกล่าวให้คลาดจากความเป็นจริง เมื่อเพื่อนประพฤติปฏิบัติต่อเพื่อนเช่นนี้เพื่อนที่ดีควรปฏิบัติต่อเพื่อนเช่นกัน คือ 1)รักษามิตรผู้ประมาทแล้ว 2)รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว 3)เมื่อมิตรมีภัย เป็นที่พึ่งของมิตรได้ 4)ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ และ 5)นับถือตลอดถึงวงศ์ตระกูล

นี่เป็นหลักการทั่วไปของแนวคิดเรื่องการคบเพื่อนที่ดี (มิตรแท้) ในพุทธปรัชญาเถรวาทเพราะการคบเพื่อนที่ดีนั้นสามารถทำให้บุคคลสำเร็จประโยชน์ในเรื่องการงาน การดำเนินชีวิตได้ ดังที่หลวงพ่อบัญญานันทภิกขุได้กล่าวว่า เพื่อนนี้ มีความสำคัญแก่เรามากยิ่งกว่ากิจการงานเป็นอันมากจะสำเร็จได้ด้วยความสำเร็จต้องอาศัยเพื่อนเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่ง ดังพุทธภาษิตรับรองว่า เมื่อความต้องการเกิดขึ้น สหายคือเพื่อน ย่อมนำสุขมาให้ หมายความว่า เมื่อมีกิจธุระใดๆ เกิดขึ้นแล้ว ถ้ามีเพื่อนช่วยเหลือยอมทำให้กิจธุระนั้นสำเร็จ ลุล่วงไปได้โดยง่าย(พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), 2535) ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการคบหากับเพื่อนที่ดีๆ นั้นมีความสำคัญกับมนุษย์มากมายขนาดไหน เมื่อการคบเพื่อนนั้นมีความสำคัญกับมนุษย์อย่างนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่เราต้องมีหลักการในการพิจารณาก่อนที่จะคบใครๆ เป็นเพื่อน

4. ประเภทของเพื่อนในพุทธปรัชญาเถรวาท

พุทธปรัชญาเถรวาท กล่าวถึง เพื่อนว่ามีทั้งหมด 8 ประเภท แบ่งเป็น เพื่อนแท้ 4 ประเภท และ เพื่อนเทียม 4 ประเภท เพื่อนแท้ 4 ประเภท คือ 1)เพื่อนมีอุปการะ 2)เพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ 3)เพื่อนแนะนำประโยชน์ และ 4)เพื่อนมีความรักใคร่ และ มิตรเทียมหรือเพื่อนเทียม 4 ประเภท คือ 1)คนปกอลอก 2)คนดีแต่พูด 3)คนหัวประจบ 4)คนชักชวนในทางฉิบหาย

1) เพื่อนเทียมหรือเพื่อนที่ไม่ดี พุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึงมิตรเทียมหรือเพื่อนที่ไม่ดีไว้ 4 ประเภท คือ 1)คนปกอลอก 2)คนดีแต่พูด 3)คนหัวประจบ 4)คนชักชวนในทางฉิบหาย (ที.ปา. (ไทย) 16/186/84) เพื่อนทั้ง 4 ประเภทนี้พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ให้คบเป็นเพื่อน เพราะจะนำแต่ความเสียหายมาสู่ตน เพื่อนที่ไม่ดีทั้ง 4 ประเภท คือ

1.1) เพื่อนปกอลอก หมายถึง คนที่คบเพื่อนเพราะยึดเอาผลประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียว ถ้าจะเสียผลประโยชน์ของตนเองก็ต้องเสียให้ผู้อื่นที่สุด เช่น จะให้สิ่งของหรือให้อะไรกับเพื่อนหรือคนอื่นก็จะให้เพราะว่าหวังประโยชน์หรือเห็นประโยชน์ที่จะได้รับมีมากกว่าจากผู้อื่น หรือการที่ยอมช่วยเหลือผู้อื่นเพียงน้อยนิดก็เพราะว่าต้องการให้ผู้อื่นช่วยเหลือตนเองในเรื่องที่ใหญ่กว่า เป็นต้น

1.2) คนดีแต่พูด หมายถึง เพื่อนที่ชอบพูดแต่คำหวานๆ ให้เพื่อนหวังลมๆ แล้งๆ พูดว่าจะให้ แต่ก็ไม่เคยให้ พูดว่าจะทำ แต่ก็ไม่เคยทำ พูดจาหรือรับปากอะไรไว้ก็ไม่เคยทำตาม หวังพึ่งอะไรไม่ได้ และชอบยกเอาเรื่องเก่าๆ มาพูดมาอ้าง เช่นพูดว่า เราได้ของสิ่งนั้นสิ่งนี้มากจะมอบให้เพื่อน แต่เสียดายมีคนมาขอซื้อไปแล้วเมื่อวาน ถ้าเพื่อนมาเมื่อวานคงจะได้มอบให้เพื่อนไป เวลาตนเองมีเรื่องอยากให้เพื่อนช่วยก็ขอให้เพื่อนช่วย แต่ถึงเวลาเพื่อนมีเรื่องขอให้ช่วยกับอ้างว่าตนมีธุระที่ต้องทำหรือติดธุระที่โน่นที่นี้บ้าง

1.3) เพื่อนหัวประจบ หมายถึง เพื่อนที่พูดและกระทำตามใจเพื่อนที่ตนเองคบโดยคิดว่าเพื่อนคนนี้จะให้ประโยชน์แก่ตน เพื่อนทำชั่วก็คล้อยตาม ไม่ขัดขวางไม่ให้ทำชั่ว เพราะกลัวจะเสียผลประโยชน์ที่ตนพึงจะได้จากเพื่อนคนนั้น จะทำดีก็คล้อยตาม ต่อหน้าเพื่อนก็จะพูดชมว่าดีอย่างไรอย่างนั้น แต่พอลับหลังก็ินทาว่าร้ายเพื่อน เพราะเพื่อนประเภทหัวประจบนี้ เป็นเพื่อนเทียมหรือคนเทียมมิตรจึงไม่มีความรักความจริงใจต่อเพื่อน

1.4) เพื่อนชักชวนในทางฉิบหาย หมายถึง เพื่อนที่ชักชวนให้ไปในทางที่ไม่ดี ซึ่งเพื่อนประเภทนี้จะเป็นคนเสเพลอยู่แล้ว คือ มีนิสัยชอบเที่ยวกลางคืน ชอบดื่มเหล้า รวมถึงยาเสพติดประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน เป็นต้น เมื่อชอบดื่มชอบเสเพล อันเป็นเหตุให้สติสัมปชัญญะ แยกไม่ออกว่าอันไหนดีอันไหนชั่ว เห็นว่าการเที่ยวกลางคืน เป็นเรื่องที่ชาย-หญิง ควรที่จะออกไปเที่ยวเพื่อหาความสุขความสนุกใส่ตัวบ้าง เมื่อเที่ยวบ่อยๆ เข้าก็จะติดเห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องไปต้องเที่ยว นอกจากนั้นสิ่งที่ตามมาคือ ชักชวนกันไปเล่นการพนัน เพื่อนชวนในทางฉิบหายนี้เป็นเพื่อนที่เลวร้ายที่สุด เพราะผลที่ตามมาของการคบเพื่อนประเภทนี้มีแต่เรื่องเสียหายและเดือดร้อนตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเสียเงินอย่างไร้ประโยชน์ เป็นเหตุให้นำมาซึ่งความแตกแยกของครอบครัว ทั้งยังอาจจะโดนจับติดคุก เพราะการเมาแล้วเกิดการทะเลาะวิวาท หรือโดนจับเพราะยาเสพติด เป็นต้น (พระมหาธัมมโก, 2547)

2) เพื่อนแท้หรือเพื่อนที่ดี มี 4 ประเภท เช่นกัน เพื่อนแท้ คือ บุคคลที่มีลักษณะนิสัยดี ประกอบด้วยจิตเมตตาและซื่อสัตย์ต่อเพื่อนจริงๆ เพื่อนแท้แบ่งเป็นประเภทใหญ่ดังนี้

2.1) เพื่อนมีอุปการะ คือ เพื่อนที่คอยช่วยป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว เช่น คอยตักเตือนเพื่อนไม่ให้ประมาทเวลาทำการงานต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียกับงานนั้นๆ ป้องกันทรัพย์สินสมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว เช่น เมื่อมีโอกาส หรือเมื่อพบเจอผู้ที่จะทำลายทรัพย์สิน เช่น บ้านเรือนหรือข้าวของเพื่อนในเวลาที่เพื่อนไม่เห็นก็ช่วยปกป้องสมบัตินั้นของเพื่อนไว้ไม่ให้โดนทำลายหรือลักขโมยไป เวลาเกิดเรื่องไม่ดีขึ้นกับเพื่อนก็ไม่ละทิ้ง คอยช่วยเหลือเพื่อนอยู่ตลอด รวมถึงเพื่อนมีความเดือดร้อนเรื่องเงินๆ ทองๆ ด้วย

2.2) เพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ คือ เพื่อนที่มีความรักใคร่จริงใจต่อกัน สามารถตายแทนกันได้ ไม่ขายเพื่อน คือไม่นำความลับของเพื่อนไปเปิดเผยให้คนอื่นรู้ ความลับของตนสามารถบอกให้เพื่อนรู้ได้ เพราะเชื่อใจเพื่อน ทั้งยังไม่ละทิ้งเพื่อนในเวลาที่ยากลำบากกับภัยพิบัติ

2.3) เพื่อนแนะนำประโยชน์ คือ เพื่อนที่คอยแนะนำสิ่งดีๆ กับเพื่อน เช่นเพื่อนกำลังหลงผิดจะกระทำผิดศีลธรรม ก็ห้ามเพื่อน ไม่ให้ทำ โดยยกเอาเหตุผลมาอธิบายให้เพื่อนเข้าใจ นอกจากจะห้ามเพื่อน ไม่ให้ทำความชั่วยังแนะนำให้เพื่อนทำความดี โดย พูดถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำความดีว่ามีอะไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในปัจจุบัน และในอนาคต เมื่อทำความดีและชีวิตจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าทำสิ่งที่เป็นการทำความชั่วแล้วจะต้องเจอกับผลเสียที่ตามมาอย่างไรบ้าง ยกเอาตัวอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันมาประกอบ เพื่อให้เพื่อนเข้าใจตามหลักความเป็นจริง

2.4) เพื่อนมีความรักใคร่ คือ เพื่อนที่มีความรักความจริงใจต่อกันเหมือนว่าเป็นพี่น้องร่วมท้องกัน เมื่อได้ข่าวว่าเพื่อนและคนในครอบครัวของเพื่อน มีเรื่องเดือดร้อนใจเป็นทุกข์ ก็รู้สึกเป็นทุกข์ไปด้วย เปรียบเหมือนว่าเรื่องร้ายนั้นเกิดขึ้นกับตนเอง เมื่อเพื่อนและครอบครัวมีเรื่องน่ายินดีทำให้เกิดความสุขขึ้น ภายในครอบครัวของเขา ก็พลอยยินดีมีความสุขไปด้วย เวลาได้ยินคนอื่นกล่าวหาเพื่อนในเรื่องไม่ดีก็โต้แย้งแทนเพื่อนพร้อมทั้งรับรองว่าเรื่องนั้นไม่ใช่เรื่องจริง เพราะเพื่อนคนนั้นเป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นต้น (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญาบัณฑิต), 2535)

5. ลักษณะของบุคคลที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อนในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

ลักษณะของบุคคลที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อนตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ที่ชอบกระทำผิดทางกาย วาจา และทางใจ การกระทำของบุคคลเหล่านั้นเมื่อกระทำแล้วส่งผลทำบุคคลรอบข้างตัวเขาหรือคนทั้งหลายในสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน แม้ตัวเขาเองก็ได้รับความเดือดร้อนด้วย เป็นต้นว่า ได้รับโทษทั้งทางกายและใจจากกฎระเบียบและบุคคลในสังคม เช่น โดนจับติดคุก โดนตราหน้าว่าเป็นคนชั่ว สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย ฉะนั้น ผู้ที่ต้องการอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ต้องหลีกเลี่ยงจากการกระทำชั่วทั้งหลายเหล่านี้ และต้องไม่คบกับบุคคลที่มีปกติทำชั่วเหล่านี้ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า อริยสาวกละกรรมกิเลส 4 อย่างนี้ได้แล้ว ไม่ทำบาปกรรมโดยฐานะ 4 และไม่เสพทางเสื่อมแห่งโศคะ 6 อย่าง เป็นผู้ปราศจากกรรมอันลามก 14 อย่างนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ที่ปิดป้องทิศ 6 ย่อมปฏิบัติเพื่อละโลกทั้ง 2 เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกไปแล้ว อริยสาวกนั้นย่อมเข้าถึงสุคติสวรรค์ (ที.ปา. (ไทย) 16/174/78)

จากพุทธพจน์ที่ทรงตรัส ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกคบเพื่อน เพราะการคบคนเช่นไร ย่อมเป็นคนเช่นนั้น บุคคลผู้หวังประโยชน์ตนทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ในอนาคต จึงไม่ควรกระทำชั่วทั้งทางกาย วาจา และทางใจ และควรหลีกเลี่ยงจากบุคคลผู้กระทำผิดดังกล่าว โดยเฉพาะไม่ควรคบค้าสมาคมเอามาเป็นเพื่อนด้วย เพราะจะชักนำให้เราไปในทางที่ผิด การกระทำที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่าเป็นกรรมกิเลส 14 นั้นมีอะไรบ้าง ทำไมพระพุทธองค์ถึงทรงห้ามไม่ให้กระทำและไม่ให้คบกับคนที่กระทำตามกิเลส 14 อย่างนี้ รายละเอียดของกรรมกิเลสทั้ง 14 อย่าง อันเป็นลักษณะของบุคคลที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อน มีดังนี้ คือ

1. กรรมกิเลส 4 คือ การกระทำที่เป็นอกุศลกรรมหรือการกระทำที่เป็นบาป มี 4 อย่าง 1)ปาณาติบาต การไม่ฆ่าสัตว์ 2)อทินนาทาน การลักทรัพย์ 3)กาเมสุมิฉฉาจาร การประพฤตินิดในกาม และ 4)มุสาวาท การพูดโกหก การกระทำทั้ง 4 อย่างนี้เป็นกรกระทำที่ผิดศีลธรรมอันดีงามของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าสัตว์ เพราะธรรมชาติของสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่รักและห่วงหาพันที่สุดคือ ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ เจริญจนน้อยใหญ่ทั้งหลาย โดยเฉพาะมนุษย์นอกจากจะห่วงหาพันชีวิตแล้วมนุษย์ยังห่วงหาพันทุกๆ สิ่งที่เป็นของตนเอง ที่ตนเองหามาได้ที่เรียกว่าทรัพย์สิน ทั้งที่เป็นเงินทอง บ้านเรือน รถ รวมถึงคู่ครองหรือภรรยา ใครจะมาลักขโมยหรือหลอกลวงเอาไปไม่ได้ ที่สำคัญผู้ที่ทำผิดด้วยการตามใจกิเลสทั้ง 4 อย่างนี้เป็นกรกระทำที่ผิดหลักศีลธรรม บุคคลใดที่กระทำผิด 4 อย่างนี้ บัณฑิตท่านว่าไม่ควรคบหาเป็นเพื่อนแท้

2. การกระทำบาปกรรมโดยฐานะ 4 อย่าง คือ อกตติ 4 คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว และโมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง การกระทำทั้ง 4 อย่างนี้เป็นกรกระทำที่ผิด เป็นการกระทำ ขาดความยุติธรรม เช่น ในการสอบแข่งขัน ก็เข้าข้างคนที่ตนเองชอบตนเองพอใจ ในการแข่งขันชกมวยให้อีกคนแพ้ เพราะเขาเคยทำให้ผู้ตัดสินไม่พอใจ หรือให้ชนะเพราะเป็นคนของผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ หรือให้ชนะเพราะง้อเขาตามไม่ทันเหตุการณ์ นั้นๆ คนที่มีการกระทำด้วยอกตติ 4 นี้ ก็ไม่ควรที่จะคบเป็นเพื่อนแท้

3. อบายมุข 6 คือ ช่องทาง 6 ทางที่ทำให้บุคคลเสื่อมเสีย คือ 1)คนที่ชอบดื่มเหล้ารวมทั้งยาเสพติด ประเภทต่างๆ กัญชา ยาบ้า เป็นต้น 2)คนชอบเที่ยวกลางคืน คนที่ชอบเที่ยวกลางคืนทำให้เสียทั้งทรัพย์สิน เสียทั้งสุขภาพ เสียความอบอุ่นในครอบครัว 3)คนชอบเที่ยวดูมหรสพ คือ การละเล่นต่าง 4)คนชอบเล่นการพนัน คนชอบเล่นการพนันย่อมส่งผลเสียในเรื่องเงินๆ ทองๆ มาเป็นอันดับหนึ่ง เพราะการเล่นการพนันย่อมมีได้มีเสีย ส่วนมากจะเสียมากกว่าได้ ถึงได้ก็ชื่อว่าก่อเวรกรรม เพราะคนที่เสียย่อมอยากได้เงินคืนถ้าคนที่ได้ไม่เล่นต่อคนที่เสียย่อมหาทางเอาคืน เช่น ไปดักปล้นเอาเงินคืน เป็นต้น 5)คนที่คบคนชั่วเป็นมิตร คนที่คบคนชั่วเป็นมิตรได้นั้นย่อมเป็นคนที่มีนิสัยเหมือนกันหรือคล้ายๆ กัน เช่น ชอบเล่นการพนัน หรือเป็นคนเจ้าชู้ หรือ เป็นคนชอบดื่มเหล้า เป็นต้น และ 6)คนเกียจคร้าน คนเกียจคร้านอาจจะไม่ใช่คนเลว แต่ เป็นคนที่ไม่มือนาคต จึงไม่ควรที่จะคบคนเกียจคร้านเป็นเพื่อน อบายมุข หรือบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามทางแห่งความเสื่อมทั้ง 6 ประการนี้ พุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวว่าจะไม่ควรคบเป็นเพื่อนแท้

6. สรุป

หลักการคบเพื่อนในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในสังคาถาสสูตร ซึ่งการคบกันนี้มีหลักปฏิบัติที่ดีที่ควรปฏิบัติต่อกันทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรก ยืนไม่ตรีให้ด้วยการกระทำ 5 ประการดังนี้ 1)ด้วยการให้ 2)ด้วยการเจรจาด้วยคำที่เป็นที่รัก 3)ด้วยประพฤตินิดให้เป็นประโยชน์ 4)ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ 5)ด้วยไม่แก้งกล่าวให้คลาดจากความเป็นจริง เมื่อฝ่ายแรกยืนไม่ตรีมาด้วยการกระทำทั้ง

5 ประการแล้ว ผู้ที่เป็นเพื่อนแท้ ก็กระทำ 5 ประการนี้ตอบแทนความดีของเพื่อน คือ 1)รักษามิตรผู้ประมาทแล้ว 2)รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว 3)เมื่อมิตรมีภัย เป็นที่พึ่งของมิตรได้ 4)ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ 5)นับถือตลอดถึงวงศ์ตระกูล จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อกันของทั้ง 2 ฝ่ายนี้เป็นการกระทำตามหลักพันธกรณีทางศีลธรรมของสังคัม พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงเรื่องเพื่อนว่ามีอยู่ 2 ประเภท คือ เพื่อนที่ดีหรือเพื่อนแท้ และเพื่อนเทียมหรือเพื่อนที่ไม่ดี ซึ่งเพื่อนทั้ง 2 ประเภทแบ่งประเภทละ 4 บุคคล คือ เพื่อนแท้ 4 ประเภท คือ 1)เพื่อนมีอุปการะ 2)เพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ 3)เพื่อนแนะนำประโยชน์ และ 4)เพื่อนมีความรักใคร่ และเพื่อนเทียมหรือเพื่อนที่ไม่ดี 4 ประเภท คือ 1)คนปกอลอก 2)คนดีแต่พูด 3)คนหัวประจบ 4)คนชักชวนในทางฉิบหาย เพื่อนทั้งสองประเภทนี้ พุทธปรัชญาเถรวาทให้ความสำคัญที่เพื่อนแท้

เพื่อนเทียมหรือเพื่อนไม่ดี เป็นบุคคลผู้มีนิสัยชอบกระทำในสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่เกิดศีลธรรมซึ่งออกเป็นประเภทตามลักษณะนิสัย คือ 1)เพื่อนที่คบผู้อื่นโดยเน้นที่ผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ เพื่อนประเภทนี้คิดแต่จะได้อะไรจากเพื่อนอย่างเดียวไม่ยอมเสียสิ่งของที่เป็นของตนให้กับเพื่อนหรือถ้าเสียไม่ได้ต้องเสียก็พยายามเสียให้น้อยที่สุด เพื่อนประเภทนี้เรียกว่าคนปกอลอก เป็นบุคคลที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อน 2)เพื่อดีแต่พูด คือบุคคลที่ดีแต่พูด รับปากทุกอย่าง รู้ทุกอย่าง ชอบพูดว่าตนเองมีโน่นมีนี่ตนเองทำโน่นทำนี้ได้ ชอบพูดให้ความหวังเพื่อน แต่ไม่เคยกระทำตามที่พูด เพื่อนประเภทนี้เรียกว่าคนดีแต่พูด เป็นบุคคลที่ไม่ควรที่จะคบเป็นเพื่อน 3)บุคคลที่ชอบพูดเอาอกเอาใจเพื่อน เช่น เพื่อนว่าดี ก็ว่าดีตามเพื่อนว่าไม่ดี ก็ว่าไม่ดีด้วย เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะกลัวจะเสียผลประโยชน์ที่ตนพึงจะได้จากเพื่อนคนนั้น จะทำดีก็กลัวตาม ต่อหน้าเพื่อนก็จะพูดชมว่าดีอย่างโน้นอย่างนี้ แต่พอลับหลังก็นินทาว่าร้ายเพื่อนเพราะเพื่อนประเภทหัวประจบนี้ บุคคลแบบนี้เรียกว่า คนหัวประจบไม่ควรคบเป็นเพื่อน และ 4)บุคคลที่มีนิสัยเสเพล ชอบดื่มเหล้าเมายา ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบเล่นการพนัน อันเป็นเหตุให้เสื่อมเสีย ทั้งทรัพย์สิน สุขภาพ สุขใจในครอบครัว เป็นต้น บุคคลประเภทนี้เรียกว่าคนชวนไปในทางฉิบหายไม่ควร คบเป็นเพื่อน

เพื่อนแท้ คือ บุคคลผู้มีนิสัยกระทำแต่สิ่งที่ดีที่มีผลเป็นความสุข เมื่อจะคบกับใครเป็นเพื่อนก็จะกระทำด้วยความรักความจริงใจต่อเพื่อน เพื่อแท้ แบ่งเป็นประเภทได้ 4 ประเภท เช่นกัน คือ 1)เพื่อนมีอุปการะ 2)เพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ 3)เพื่อนแนะนำประโยชน์ และ 4)เพื่อนมีความรักใคร่ บุคคลทั้ง 4 ประเภทนี้ เรียกว่าเพื่อนแท้ เป็นบุคคลที่ควรคบค้าสมาคมเอามาเป็นเพื่อน เพราะจะนำความสุขความเจริญมาสู่ตัวเพื่อนนั่นเอง

7. บรรณานุกรม

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2536). *โอวาทท่านอาจารย์พุทธทาสแต่...ยุวชน*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

- พระมหาธัมมวีริช ชุตติโก. (2547). **ศึกษาเปรียบเทียบมิตรภาพในพุทธปรัชญาเถรวาทกับอริสโตเติล**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตต์). (2541). **เพื่อน**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2514). **ทศธรรมไหว้ทิศอย่างอารยชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมบูชา.
- _____. (2555). **ภาษาคน ภาษาธรรม**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 16
ทีฆนิกายปฎิกวรรค**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระวินัยปิฎกแนวคิดการปกครองแบบธรรมาธิปไตยของพุทธศาสนา*
Vinaya Pitaka, the Concept of Dharmadhiracism of Buddhism

พระครูปลัด ทองใบ สุปภาโส¹

Phrakrupalad Thongbai Supaphaso¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : Thongbaizaa16@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ของการเขียนเพื่อนำเสนอการปกครองในพระวินัยปิฎกเป็นรูปแบบของการปกครองแบบธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การปกครองในโลกนี้มีรูปแบบการปกครองอยู่สามระบอบ คือ 1) อดตาริปไตย คือการปกครองโดยมีผู้ปกครองสูงสุดคนเดียว 2) โลกาธิปไตย คือการปกครองที่ยึดถือเสียงส่วนมากในการปกครองสูงสุด และ 3) ธรรมาธิปไตย คือ การปกครองที่ถือธรรมะหรือความถูกต้องในการปกครองสูงสุด ซึ่งธรรมาธิปไตยนี้เป็นการปกครองที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ปกครองสังคมสงฆ์มาตลอดตั้งแต่หลังจากตรัสรู้และออกประกาศศาสนาและมีผู้ศรัทธาออกบวชตาม แต่ธรรมาธิปไตย เริ่มเป็นรูปแบบเป็นระบอบการปกครองอย่างเห็นได้ชัดก็เมื่อพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 1 เพื่อรักษาธรรมะและรักษาระบอบการปกครองแบบธรรมาธิปไตยให้อยู่คู่กับสังคมสงฆ์ตลอดไป จะเห็นได้จากวัตถุประสงค์หรือเหตุผลในการบัญญัติพระวินัยของพระองค์นั่นเอง

คำสำคัญ : พระวินัยปิฎก; ธรรมาธิปไตย; แนวคิดการปกครอง; พระพุทธศาสนา

* Received August 28, 2021; Revised January 15, 2022; Accepted January 24, 2022

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the form of governance in the Vinaya Pitaka as a form of Dhammadhipatika in Buddhism. The results showed that There are three forms of government in this world: 1) autocracy, i.e. rule with a single supreme ruler, 2) secularism, i.e. rule in which the majority rule is supreme; and 3) Dharmadhipatey is a government that holds the dharma or the correctness of the supreme government. This dharmadhithatai is the government that the Lord Buddha has used to rule the sangha since after enlightenment and proclaiming religion and having believers ordained accordingly. but democracy It began to be a form of government, evidently when the Buddha commanded. Parachikasikkha chapter 1 to preserve the dharma and maintain the dhammadhipatika regime to live with the sangha forever. It can be seen from the objectives or reasons for stating his own discipline.

Keywords : Vinaya Piṭaka; Dhammadhipataya; Concept of Governance; Buddhism

1. บทนำ

ธรรมาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ถือความธรรมะหรือความถูกต้องเป็นการตัดสินสูงสุดในการปกครอง ธรรมาธิปไตย เป็นหนึ่งในคำสอนเรื่องอธิปไตย 3 ของพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนเรื่องการถือความเป็นใหญ่ 3 อย่างในการตัดสินปัญหา เมื่อมาใช้เป็นการปกครองก็ได้การปกครอง 3 ระบอบ คือ 1)ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ การถือผู้หนึ่งผู้เดียวในการปกครองสูงสุด 2) ระบอบประชาธิปไตย คือการถือคนส่วนมากในการปกครอง และ 3)ธรรมาธิปไตย คือการถือธรรมหรือความถูกต้องในการปกครอง การปกครองแบบธรรมาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นหลักการปกครองที่พัฒนาขึ้นมาจากคำสอนของพุทธศาสนาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ที่นำมาใช้ปกครองคนแรกคือพระพุทธเจ้านั่นเองโดยใช้ปกครองสังคมสงฆ์มาตั้งแต่แรกที่พระองค์ได้สร้างสังคมสงฆ์ขึ้นมา ซึ่งเป็นสังคมที่พิเศษการสังคมทั่วไปคือ เป็นสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการเชื่อมั่นต่อหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วก็ออกบวชตาม

ในการเกิดขึ้นของสังคมสงฆ์ยุคแรกๆ ไม่ได้มีกฎระเบียบอะไรมาหลักๆ คือ การรักษาธรรม ภิกษุสงฆ์ทุกรูปทุกองค์อยู่กันด้วยธรรม อาศัยธรรมเป็นเครื่องอยู่ จนเวลาผ่านไป 20 พรรษา จึงเกิดความเสียหายขึ้นกับธรรม จนทำให้พระพุทธเจ้าต้องทรงบัญญัติพระวินัยขึ้น นับจากนั้นมาสังคมสงฆ์ก็มีกฎระเบียบมีรูปแบบในการปกครองธรรมาธิปไตยกับการบัญญัติพระวินัยมีเกี่ยวข้องกันอย่างไร ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้

2. ธรรมาธิปไตย

ธรรมาธิปไตย คือ อะไร เกี่ยวข้องกับการปกครองอย่างไร อันดับแรกนี้จะทำความรู้จักกับคำว่าธรรมาธิปไตยนี้ว่าคืออะไรหรือมีความหมายว่าอย่างไร

2.1 ความหมาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่าธรรมาธิปไตยคือการถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมาย ธรรมาธิปไตย ไว้ว่า การมุ่งความถูกต้องชอบธรรม เอาความถูกต้องของธรรมชาติ เป็นใหญ่หรือมุ่งถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ธรรมาธิปไตยตามหลักของพุทธศาสนาซึ่งเอาธรรม หรือพระธรรมเป็นหลักเอาความจริงความถูกต้องตามธรรมคือตามกฎเกณฑ์ อันลึกซึ้งของธรรมชาติ เป็นหลักซึ่งเราเรียกได้อย่างหนึ่งว่าพระเจ้า หรือมุ่งถึงความดีว่า สำหรับคำว่า ธรรมาธิปไตย นี้มันถึงถึงความดีความงามความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้นๆ ว่าความดีก็แล้วกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2531)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ให้ความหมายว่า “ความมีธรรมเป็นใหญ่ถือธรรมเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริงสมควรตามธรรมเป็นประมาณ” ความมีตนเป็นใหญ่ การถือตนเป็นใหญ่ (พระธรรมปิฎก, 2543)

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) ให้ความหมายไว้ว่า การยึดถือหลักการหลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณ ในการบริหารจัดการต่าง ๆ คือจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลักละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรม” (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2547)

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) ให้ความหมายไว้ว่า การถือธรรมเป็นใหญ่ ให้ความสำคัญแก่ธรรม หากเป็นการบริหาร ก็เป็นการบริหารโดยการใช้ธรรมเป็นมาตรฐาน ความถูกต้องความผิดของใครอะไรก็ตามนำเอาธรรมะ มาเป็นมาตรฐานต้องยุติด้วยธรรมเป็นธรรมเที่ยงธรรม ผู้ปกครอง ผู้บริหารจะต้องทรงธรรมมีธรรม (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2550)

ดังนั้น ธรรมาธิปไตย คือ การยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นหลักในการตัดสินใจ ทั้งในการปกครองบ้างเมืองทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.2 ความเป็นมาของธรรมาธิปไตย

ธรรมาธิปไตยเป็นหนึ่งในอธิปไตยยะหรืออธิปไตย 3 ซึ่งเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่สอนเรื่องความเป็นใหญ่หรือสิ่งที่มนุษย์ยึดถือเอาเป็นใหญ่ 3 อย่าง คือ

1) อัตตาธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ การถือตนเป็นใหญ่ ในอธิปไตยสูตร พระพุทธเจ้าตรัสถึงอัตตาธิปไตย ว่าภิกษุทั้งหลาย ก็อัตตาธิปไตยเป็นอย่างไร ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ปากก็ต้อยโคนไม้ก็ตี อยู่ในเรือนว่างก็ดี พิจารณาเห็นอย่างนี้ว่าก็เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะจิวรเป็นเหตุไม่ใช่

เพราะบิณฑบาตเป็นเหตุ ไม่ใช่เพราะเสนาสนะเป็นเหตุเธอออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะความมีและความมีอย่างนั้นเป็นเหตุที่แท้ เราเป็นผู้ถูกความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก ความคร่ำครวญ ความไม่สบายกาย ความเสียใจ ความคับแค้นใจครอบงำแล้วมีความทุกข์ท่วมทับแล้ว ตกอยู่ในกองทุกข์ จึงคิดว่าไฉนหนอ ความทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ จะพึงปรากฏได้ก็แล เราละทิ้งกามอย่างใดออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตแล้วจะมาแสวงหากามอย่างนั้น หรือกามที่เลวยิ่งกว่านั้น นั้นไม่สมควรแก่เราภิกษุ นั้นจึงตกลงอย่างนี้ว่า เราจักปรารภความเพียรไม่ย่อหย่อนสติต้องตั้งมั่นไม่พินเพื่อน กายต้องระงับไม่กระสับกระส่าย จิตต้องตั้งมั่นเป็นสมาธิดังนี้ เธอทำตนเองให้เป็นอริปไตย ละอกุศล เจริญกุศล ละธรรมที่มีโทษเจริญธรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้หมดจดภิกษุทั้งหลาย นี้เราเรียกว่า อตตาริปไตย

2) โลกการิปไตย ภิกษุทั้งหลาย โลกการิปไตยเป็นอย่างไร ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ปากก็ตีอยู่ โคนไม้ก็ตี อยู่ในเรือนว่างก็ตี ย่อมพิจารณาเห็นอย่างนี้ว่าเราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะจิวรเป็นเหตุไม่ใช่เพราะบิณฑบาตเป็นเหตุ ไม่ใช่เพราะเสนาสนะเป็นเหตุเธอออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะความมีหรือความมีอย่างนั้นเป็นเหตุที่แท้ เราเป็นผู้ถูกความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก ความคร่ำครวญความไม่สบายกาย ความเสียใจ ความคับแค้นใจครอบงำแล้วมีความทุกข์ท่วมทับแล้ว ตกอยู่ในกองทุกข์ คิดว่าไฉนหนอ ความทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ จะพึงปรากฏได้ อนึ่ง ตัวเรา นี้เอง บวชแล้วอย่างนี้ ยังดำริถึงกามวิตก ยังดำริถึงพยาบาทวิตกยังดำริถึงวิหิงสาวิตกอยู่ที่เดียว ก็โลก สันนิวาสนี้กว้างใหญ่แท้สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้มีฤทธิ์ มีจักขุทิพย์ รู้จิตบุคคลอื่นสมณพราหมณ์เหล่านั้น มองเห็นได้แม้จากที่ไกล แม้อยู่ใกล้ก็ไม่ปรากฏท่านรู้จิต (ของบุคคลอื่น) แม้ด้วยจิต (ของท่านเอง)สมณพราหมณ์แม้เหล่านั้น พึงรู้จักเราได้อย่างนี้ว่าท่านผู้เจริญทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงดูกุลบุตรคนนี้เถิดเขา ออกบวชด้วยศรัทธาแล้ว ยังเต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่ถึงเทวดาผู้มีฤทธิ์ มีจักขุทิพย์ รู้จิตของบุคคลอื่น ก็มีอยู่เทวดาเหล่านั้นก็มองเห็นได้แม้จากที่ไกล แม้อยู่ใกล้ก็ไม่ปรากฏเทวดาเหล่านั้นย่อมรู้จัก (ของบุคคลอื่น) ได้แม้ด้วยจิต (ของตนเอง)แม้เทวดาเหล่านั้น ก็พึงรู้จักเราอย่างนี้ว่าท่านผู้เจริญทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย จงดูกุลบุตรผู้นี้ซึ่งเธอออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธาแล้วยังเต็มไปด้วยธรรมอันเป็นบาปอกุศลธรรมอยู่ภิกษุนี้จึงตกลงใจอย่างนี้ว่า เราจักปรารภความเพียรไม่ย่อหย่อนสติต้องตั้งมั่นไม่พินเพื่อน กายต้องระงับไม่กระสับกระส่าย จิตต้องตั้งมั่นเป็นสมาธิดังนี้ เธอทำโลกนั้นเทียวให้เป็นอริปไตย ละอกุศล เจริญกุศล ละธรรมที่มีโทษเจริญธรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้หมดจดภิกษุทั้งหลาย นี้เราเรียกว่า โลกการิปไตย

3) ธัมมาริปไตย ภิกษุทั้งหลาย ก็ธัมมาริปไตย เป็นอย่างไร ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ปากก็ตีอยู่ โคนไม้ก็ตี อยู่ในเรือนว่างก็ตี ย่อมพิจารณาเห็นประจักษ์ดังนี้ว่าเราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะจิวรเป็นเหตุไม่ใช่เพราะบิณฑบาตเป็นเหตุ ไม่ใช่เพราะเสนาสนะเป็นเหตุเธอออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะความมีและความมีอย่างนั้นเป็นเหตุที่แท้ เราเป็นผู้ถูกความเกิด ความแก่ ความตาย

ความโศก ความคร่ำครวญความไม่สบายกาย ความเสียใจ ความคับแค้นใจครอบงำแล้วมีความทุกข์ท่วมทับแล้ว ตกอยู่ในกองทุกข์ คิดว่าไหนหนอ ความทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ จะพึงปรากฏได้พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้วอันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดูควรน้อมเข้ามา อันวิญญูพึงรู้เฉพาะตน เพื่อนพรหมจรรย์ผู้รู้ผู้เห็นอยู่ก็มีก็แล เราบวชในพระธรรมวินัยนี้อันเป็นสวากขาตอย่างนี้แล้วจะมาเกียจคร้านประมาทเสีย นั้นไม่สมควรแก่เราเลยภิกษุทั้งหลายจึงตกลงอย่างนี้ว่า เราจักปรารถนาความเพียรสติต้องตั้งมั่นไม่พินเพื่อน กายต้องระงับไม่กระสับกระส่าย จิตต้องตั้งมั่นเป็นสมาธิตั้งนี้ เธอทำกรรมนั้นเทียวให้เป็นอธิปไตย ละอกุศล เจริญกุศล ละกรรมที่มีโทษเจริญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้หมดจดภิกษุทั้งหลาย นี้เราเรียกว่า ธรรมาธิปไตย (อง.ติก. 34/479/184-186)

ข้อความจากพระสูตรนี้แสดงให้เห็นถึงการยึดถือความเป็นใหญ่ใน 3 รูปแบบของบุคคล ในพระสูตรนี้พระพุทธองค์ทรงตรัสให้ภิกษุยึดเอาความเป็นใหญ่ 3 อย่างนี้มาเป็นพลังให้ปฏิบัติธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นเพื่อจะได้บรรลุธรรม ในการยึดความเป็นใหญ่ทั้ง 3 อย่างนี้ พระพุทธศาสนาเน้นที่การยึดธรรมหรือความถูกต้องเป็นสำคัญ

3. การบัญญัติพระวินัยแนวคิดการปกครองแบบธรรมาธิปไตยในพุทธศาสนา

การบัญญัติพระวินัยสำหรับปกครองคณะสงฆ์นั้นพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติขึ้นทันทีหลังจากทรงมีพระภิกษุสงฆ์มากขึ้น กล่าวคือ หลังจากพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว ก็ได้ออกประกาศพระพุทธศาสนา การประกาศศาสนาครั้งแรกในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ก่อนพุทธกาล 80 ปี ในครั้งนั้นทรงได้ภิกษุสาวก 5 รูปคือปัญจวัคคีย์นั่นเอง หลังจากนั้นก็ส่งพระภิกษุทั้ง 5 ออกประกาศศาสนาเรื่อยมา มีกุลบุตรศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วตัดสินใจออกบวชตามมารวมทั้งอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวา คือ พระโมคคัลลานะและพระสารีบุตร อยู่มาวันหนึ่งพระสารีบุตรเกิดวิตกกังวลกลัวว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าจะไม่ดำรงอยู่ได้นาน ครั้นเมื่อเวลารุ่งเช้าวันใหม่ พระสารีบุตรจึงเข้าเฝ้า ถวายบังคมแล้วนั่งในที่ควรส่วนข้างแห่งหนึ่ง แล้วตรัสถามถึงเหตุที่ศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลายตั้งอยู่ได้นาน และตั้งอยู่ได้ไม่นาน พระพุทธเจ้าทรงตรัสตอบพระสารีบุตรถึงเหตุที่ศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลายดำรงอยู่นานและไม่ดำรงอยู่นาน ด้วยเหตุหลายประการ และและเหตุสำคัญหนึ่งคือการที่พระพุทธเจ้าที่ศาสนาไม่ดำรงอยู่นานเพราะไม่ทรงบัญญัติพระวินัย พระสารีบุตรจึงทูลต่อพระพุทธเจ้าว่า ถึงเวลาแล้วที่พระพุทธองค์ควรจะบัญญัติพระวินัยเพื่อความดำรงอยู่นานของพระพุทธศาสนา แต่พระพุทธเจ้าทรงตรัสห้ามไว้ว่า รอก่อนสารีบุตรตถาคตรู้เวลาที่บัญญัติพระวินัย และแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ต่อสาวก เพราะตอนนี้สงฆ์ยังตั้งอยู่ในธรรม อาสวะหรือสิ่งที่ไม่ดียังไม่เกิดขึ้นในสงฆ์ (วิ.ม. 1/7-8/12-16)

จากพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตอบพระสารีบุตรนี้แสดงให้เห็นว่า สารีบุตรตอนนี้สงฆ์ยังตั้งอยู่ในธรรม อาสวะหรือสิ่งที่ไม่ดียังไม่เกิดขึ้นในสงฆ์ นั้นแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ด้วยธรรมถือ

ธรรมเป็นใหญ่ ภายหลังมีภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นประเภทลหุกาบัติ คือ อาบัติเบา เช่น นิสสัคคียปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนิยะไว้ แต่ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทครุกาบัติ คือ อาบัติหนัก อันได้แก่ปาราชิก และสังฆาติเสส ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นแนวประพฤติภิกษุทั้งหลาย ครั้นในพรรษาที่ 20 พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปฐมปาราชิกสิกขาบทที่ 1 คือ ห้ามเสพเมถุน (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) เหตุของการบัญญัติปฐมปาราชิกนั้น เพราะพระสุทินเสพเมถุนกับอดีตภรรยาเก่า ทำให้ธรรมหรือความถูกต้องของคณะสงฆ์ถูกทำลายลงไป หมายถึง ธรรมที่ทำให้เป็นภิกษุได้ถูกทำลายลงไป ถึงแม้จะเกิดจากความไม่รู้ แต่ก็กระทำลงไปด้วยเจตนา คือ เจตนาที่จะเสพเมถุนกับอดีตภรรยาเพื่อให้ได้บุตรตามที่พ่อแม่และภรรยาต้องการทั้งยังทำให้ธรรมาธิปไตยคือการปกครองด้วยธรรมหรือถือธรรมเป็นใหญ่ของคณะสงฆ์ได้เริ่มถูกทำลายแล้ว

จะกล่าวโดยสรุปถึงเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่หนึ่งเพื่อให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ย้อนไปไปตอนที่พระสารีบุตรทูลให้ทรงบัญญัติพระวินัยก่อนหน้าที่จะมีภิกษุชื่อสุทินมาทำลายธรรมของภิกษุจนเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าต้องบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 1 พระพุทธองค์ทรงตรัสกับพระสารีบุตรว่า ยังก่อนสารีบุตรตอนนี้สงฆ์ยังไม่มาก ลากสักการะยังไม่มาก ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ คือ กิเลสที่ต้องในสันดานยังไม่ปรากฏในสงฆ์ ทั้งขณะนั้นภิกษุสงฆ์ที่ติดตามพระพุทธเจ้าก็ล้วนเป็นพระอรหันต์บุคคล อย่างต่ำก็พระโสดาบันปัญหาเรื่องทำผิดต่อธรรมจึงไม่เกิดขึ้น จนถึงเมื่อมีกุลบุตรชื่อว่าสุทินได้เข้ามาบวช สุทินเข้ามาบวชด้วยศรัทธาต่อหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาก คือ หลังจากเข้าได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าในตอน ที่กลับจากไปทำธุระ ได้มาพบพระพุทธองค์กำลังทรงแสดงธรรมและมีผู้ฟังธรรมเป็นจำนวนมากในครั้งนั้น เมื่อพระพุทธองค์เทศนาจบลงสุทินได้เข้าไปของบวช พระพุทธเจ้าทรงตรัสถามว่าพ่อแม่เธออนุญาตหรือยัง สุทินตอบว่ายัง จึงทรงตรัสบอกให้สุทินกลับไปขออนุญาตพ่อกับแม่ก่อน สุทินกลับไปขออนุญาต แต่พ่อกับแม่ปฏิเสธ สุทินจึงอดข้าวประท้วง พ่อแม่ก็เข้าไปกล่อม ให้ภรรยา ให้เพื่อนของสุทินมาช่วยกล่อม แต่สุทินก็ยืนยันที่จะบวช สุทินช่วยพ่อกับแม่จึงอนุญาตให้บวช เมื่อสุทินได้บวชสมดังตั้งใจแล้วเขาก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างดี แต่ก็ยังไม่ได้บรรลุธรรม ครั้งนั้นเกิดแคว้นวัชชีเกิดทุพภิกขภัย พระสุทินจึงชวนภิกษุเดินทางไปเวสาลีเพราะที่นั่นเขามีพ่อแม่และญาติที่มีฐานะร่ำรวย เมื่อเดินทางไปถึง ญาติได้จัดอาหารมาถวายเหลือเพื่อ พระสุทินก็ได้ถวายอาหารเหล่านั้นต่อให้ภิกษุอื่น แล้วตนเองก็เดินทางไปหมู่บ้านเดิมของตน และเที่ยวบิณฑบาต จนเกิดเหตุทำให้ได้พบพ่อแม่และก็ได้นิมนต์ไปฉันที่บ้านในวันรุ่งขึ้นพระสุทินก็รับนิมนต์

การไปฉันที่บ้านพ่อแม่ตัวเองเป็นเหตุทำให้พระสุทินต้องเสพเมถุนกับภรรยาเก่า เรื่องมีอยู่ว่า พ่อแม่ได้ขอให้พระสุทินสึก แต่พระสุทินไม่สึก พ่อแม่ได้นำสมบัติมาอ้างพระสุทิน รวมทั้งให้ภรรยาเก่ามาอ้อนวอนให้สึก แต่พระสุทินก็ยืนยันว่าไม่สึก สุดท้ายพ่อกับแม่ยอมพระสุทิน แต่มีข้อแม้ว่า ขอลูกชายจากพระสุทินด้วยเหตุที่ตอนนั้นพระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงบัญญัติพระวินัย พระสุทินจึงคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่ผิด จึงตกลงรับปาก

และนัดแนะกันว่าถึงวันที่ภรรยาเฝ้าแม่จะพาภรรยาเก่าไปหาพระสุทิน เมื่อถึงเวลาแม่ก็พาภรรยาเก่าไปหาพระสุทินและเสพเมณูกับพระสุทิน และต่อมาภรรยาเก่าของพระสุทินก็ตั้งท้องและคลอดลูกชายไว้สี่สกุลตามที่พ่อแม่และภรรยาเก่า ต่อมาพระสุทินเกิดความไม่สบายใจจนร่างกายซูบผอม ทำให้เพื่อนภิกษุถามท่านจึงเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง เพื่อนภิกษุทั้งหลายต่างตำหนิพระสุทิน และนำเรื่องไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงให้เรียกประชุมสงฆ์ ทรงสอบถามหาความจริง พระสุทินรับว่าได้ทำจริง จึงทรงติเตียน และบัญญัติสิกขาบท ห้ามไม่ให้ภิกษุเสพเมณู ภิกษุใดเสพเมณูต้องอาบัติปาราชิก มีโทษขาดจากความเป็นภิกษุ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2554)

3.1 วัตถุประสงค์ที่ทรงที่ทรงบัญญัติพระวินัย

พระพุทธเจ้าทรงสร้างสังคมสงฆ์ขึ้นมาด้วยธรรม และปกครองด้วยธรรมมาตลอดระยะเวลา 19 พรรษา เมื่อถึงพรรษาที่ 20 สังคมสงฆ์กลับมีเรื่องที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นคือการทำลายธรรมอันดีงามของภิกษุ และทำให้การปกครองสังคมสงฆ์ด้วยธรรมะเริ่มมีรอยต่าง ทำให้พระพุทธองค์ต้องบัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นกฎระเบียบให้ภิกษุปฏิบัติตามเพื่อความมั่นคงอันหนึ่งอันเดียวกันและเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ไปตราบนานเท่านาน ที่กล่าวมานี้เป็นวัตถุประสงค์โดยรวมในการบัญญัติพระวินัยของพระพุทธเจ้าต่อไปจะได้อีกกล่าวถึงวัตถุประสงค์ทั้งหมดของพระพุทธองค์ในการบัญญัติพระวินัยว่ามีอะไรบ้าง พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาถึงประโยชน์ที่ทรงบัญญัติพระวินัยแก่พระสงฆ์สาวก วัตถุประสงค์ของพระพุทธเจ้ามี 10 ข้อ มุ่งประโยชน์ 5 อย่าง คือ 1) ประโยชน์แก่สังคมสงฆ์ 2) ประโยชน์แก่ตัวภิกษุ 3) ประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์หรือชีวิต ทั้งกายและใจ 4) ประโยชน์แก่ประชาชน และ 5) ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

1) ประโยชน์แก่สังคมสงฆ์ มี 2 ข้อ คือ

1.1) สงฆ์สมณูฎาย แปลว่า เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งสังคมสงฆ์ คือ เพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งสงฆ์ ซึ่งได้ทรงชี้แจงให้เห็นคุณเห็นโทษแห่งความประพฤตินั้นได้ชัดเจนแล้ว จึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นโดยความเห็นชอบร่วมกัน

1.2) สงฆ์ผาสุตาย แปลว่า เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์

2) ประโยชน์แก่บุคคล มี 2 ข้อ

2.1) ทุมมงฺกุนิ ปุคฺคคานํ นิคฺคหาย แปลว่า เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก คือเพื่อกำราบคนผู้ด้านประพฤติทราม

2.2) เปสลาณํ ภิกฺขุณฺโณ ผาสฺวหาราย แปลว่า เพื่อความผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม

3) ประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์ หรือแก่ชีวิต ทั้งทางกายและใจ

3.1) ทิฏฐมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย แปลว่า เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน คือ เพื่อระงับปิดทางความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมีในปัจจุบัน

3.2) สมปราณีกาณ อาสวาน์ ปฏิฆาตาย แปลว่า เพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะเกิดในอนาคต คือ เพื่อปกกันมิให้เกิดความเสื่อมเสีย ความทุกข์เดือดร้อนที่จะมีมาในภายหน้าหรือภพหน้า

4) ประโยชน์แก่ประชาชน

4.1) อุปสนนนานิ ปสาทาย แปลว่า เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

4.2) ปสนนนานิ ภยโยภาวาย แปลว่า เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

5) ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

5.2) สทถมมภูฏิตยา แปลว่า เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม

5.1) วินยานุคคหยา แปลว่า เพื่อความอนุเคราะห์วินัย คือ ทำให้มีบทบาทบุญดีสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์จัดระเบียบของหมู่หรือสังคม สนับสนุนความมีวินัยให้หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น

4. สรุป

อธิปไตย 3 เป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่สอนเรื่องความเป็นใหญ่ หรือสิ่งที่มนุษย์ยึดถือเอาเป็นใหญ่ 3 อย่าง คือ อัตตอธิปไตย โลกกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย คำสอนเรื่องอธิปไตย 3 เป็นคำสอนเรื่องที่ยึดถือเอาเป็นใหญ่ในการตัดสินปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในปัญหาทั่วไประหว่างบุคคล ไม่ว่าจะปัญหาในครอบครัว ระหว่างสามีภรรยาหรือระหว่างบิดามารดากับบุตร ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน เป็นต้น ปัญหา ระหว่างสังคม จนถึงปัญหาระดับชาติ พุทธศาสนากล่าวว่า ในการตัดสินปัญหาต่างๆ เหล่านี้ มนุษย์จะใช้อำนาจ 3 อย่าง คือ 1) การตัดสินโดยถือการตัดสินใจของตนเองเป็นหลักในการตัดสิน เรียกว่า อัตตอธิปไตย 2) ถือความเห็นชอบของคนส่วนมากเป็นหลักในการตัดสิน เรียกว่า โลกอธิปไตย 3) ถือความถูกต้องเป็นหลักในการตัดสิน เรียกว่า ธรรมาธิปไตย จากการใช้เป็นการตัดสินปัญหาทั่วไป คำสอนเรื่องอธิปไตย 3 ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นหลักการปกครอง การปกครอง

การปกครองแบบอัตตอธิปไตย คือ การปกครองด้วยคนเดียวเป็นผู้ตัดสินเด็ดขาด เรียกว่า การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ การปกครองด้วยกษัตริย์ การปกครองแบบโลกกาธิปไตย คือ การปกครองโดยการอาศัยเสียงส่วนใหญ่ หรือการปกครองด้วยสภา เรียกว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนการปกครองแบบธรรมาธิปไตย เป็นการปกครองโดยยึดธรรมะหรือความถูกต้องเป็นหลัก เป็นการปกครองแบบพิเศษที่มีอยู่ในการปกครองทุกระบบ ไม่ว่าจะจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หากกษัตริย์ผู้ปกครองเมื่อนั้นถือธรรมะเป็นหลักหรือเป็นใหญ่ในการตัดสินปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองหรือในประเทศของท่าน ก็เรียกว่าท่านปกครองโดยธรรมาธิปไตย หรือ การปกครองการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีสภาเป็นผู้ตัดสินใจในการบริหารประเทศ หากสมาชิกในสภาทุกคนหรือสมาชิกส่วนใหญ่ในสภาถือความถูกต้องหรือถือธรรมะเป็นใหญ่หรือเป็นหลักในการบริหารงาน ก็เรียกว่าการปกครองแบบธรรมาธิปไตย

การปกครองแบบธรรมาธิปไตยนี้จะเห็นได้จากการปกครองสังคมสงฆ์ในสมัยพุทธกาล หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และออกประกาศศาสนา และมีผู้ศรัทธาออกบวชตามเกิดเป็นสังคมสงฆ์ขึ้นมา การปกครองสังคมสงฆ์นั้นพระพุทธเจ้าได้ใช้ธรรมะในการปกครอง คือภิกษุทั้งหลายเคารพธรรมและรักษาธรรม จนเวลาผ่านไปพระสารีบุตรเกิดความวิตกว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าจะไม่ดำรงอยู่ได้นานจึงเข้าเฝ้าและทูลถามว่าทำอย่างไรศาสนาของพระพุทธองค์จะดำรงอยู่ได้นาน พระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสว่าเหตุปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ศาสนาดำรงอยู่ได้นานนั้น พระศาสดาต้องบัญญัติพระวินัย พระสารีบุตรจึงทูลขอให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระวินัย ซึ่งตอนนั้นพระพุทธเจ้าทรงตรัสบอกพระสารีบุตรว่ายังไม่ถึงเวลา เพราะตอนนี้สงฆ์ยังมีธรรมอยู่ และอธรรมสิ่งที่ไม่ดียังไม่เกิดขึ้นในสังคมสงฆ์ เพราะสงฆ์ในขณะนั้นมีแต่พระอรหันต์ตั้งแต่ชั้นโสดาบันขึ้นไป ที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงยกธรรมให้เป็นใหญ่ในการสังคมสงฆ์ จนถึงพรรษาที่ 20 เกิดเรื่องไม่ดีขึ้นในสังคมสงฆ์ คือมีภิกษุชื่อสุทินได้เสพเมถุนกับภรรยาเก่า ซึ่งถือว่าเป็นการทำลายธรรมอันดีงาม ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของภิกษุ ธรรมที่ทำให้บุคคลทั่วไปกลายเป็นภิกษุ จึงเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัย คือ ปาราชิกสิกขาบทที่ 1 ขึ้น เพื่อป้องกันการทำลายธรรมมากไปกว่านี้ และเพื่อให้สังคมสงฆ์อยู่กันอย่างสงบสุขด้วยธรรมตลอดไป จะเห็นได้จากวัตถุประสงค์หรือเหตุผลที่ทรงบัญญัติ 5 อย่าง คือ 1)ประโยชน์แก่สังคมสงฆ์ 2)ประโยชน์แก่ตัวภิกษุ 3)ประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์ หรือชีวิต ทั้งกายและใจ 4)ประโยชน์แก่ประชาชน และ 5)ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

5. บรรณานุกรม

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2541). **พระวินัยปิฎก**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2550). **ศาสนากับธรรมบุญ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์**. กรุงเทพฯ : สำนักเลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). **พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 1**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2541). **การเมืองคือธรรมะ**. กรุงเทพฯ : อรุณวิทยา.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์เนื่องในวโรกาสครบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช 2525**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). **พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

หลักเกณฑ์และวิธีการส่งต้นฉบับเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

1. การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาวขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียวใส่เลขกำกับหน้าทุกหน้าพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word ใช้แบบอักษร (Font) TH Sarabun ขนาด 16

ถ้ามีภาพประกอบควรเป็นภาพถ่ายขาว – ดำ ที่ชัดเจน

ถ้าเป็นภาพวาดลายเส้นให้วาดบนกระดาษขาวโดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อเรื่องภาพประกอบ ตาราง และบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษรวมเอกสารอ้างอิงไม่ควรเกิน 12-15 หน้า

ส่งต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด มายังกองบรรณาธิการวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000 พร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูล *.doc ไปยัง E-mail: buddhist-philosophy@hotmail.com

2. รายละเอียดขนาดตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ส่วนประกอบของบทความ	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
ชื่อบทความ	กลาง หน้ากระดาษ	18	ตัวหนา
ชื่อผู้แต่ง	ชิดขวา	16	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ -ภาษาไทย -ภาษาอังกฤษ	กลาง หน้ากระดาษ	18	หัวข้อตัวหนา เนื้อหาตัวปกติ
หัวข้อแบ่งตอน	ชิดซ้าย	18	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	ใช้หมายเลข	16	ตัวปกติ
เนื้อหาบทความ	-	16	ตัวปกติ
การเน้นความในบทความ	-	16	ตัวปกติ
ข้อความในตาราง	-	16	ตัวปกติ

บรรณานุกรม	ขีดซ้าย	16	ตัวหนา
ภาพประกอบ / คำอธิบายใต้ภาพ	กลาง หน้ากระดาษ	16	ปกติ

ตัวอักษร TH Sarabun ขนาด 16 เว้นขอบด้านบน/ขอบด้านซ้าย 1.5 นิ้ว เว้นขอบด้านล่าง / ขอบด้านขวา 1 นิ้ว

3. ชื่อผู้เขียน

ระบุชื่อ – นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) โดยวางไว้ทางขวามือได้ชื่อของบทความ
ระบุ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน และ Email ตามลำดับ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

4. บทคัดย่อ

บทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยใช้บทคัดย่อ
ภาษาอังกฤษก่อนบทคัดย่อภาษาไทย และจำนวนคำ 300-500 คำ

บทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาไทย
ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และจำนวนคำไม่เกิน 300-500 คำ

ท้ายบทคัดย่อให้ผู้เขียนกำหนดคำสำคัญ (Keywords) สำหรับคำดัชนีเป็นภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

5. หลักการอ้างอิง

ให้ใช้ “ระบบฝังใน” และตัวเลขให้ใช้ “ตัวเลขอารบิก” ที่เป็นสากล

6. การอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องให้ใช้แบบนาม-ปี (Name-Year) ระบุชื่อ-นามสกุล ผู้แต่งปีที่พิมพ์
เอกสารและหน้าไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เช่น กุลธิดา ท้วมสุข (2548 : 16) กุลธิดา
ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548 : 16)

การเขียนบรรณานุกรม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียน
ผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ “บรรณานุกรม” สำหรับผลงาน
วิชาการภาษาไทย หรือ “Reference” สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ
APA (American Psychological Association) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างเบื้องต้น

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. (ครั้งที่พิมพ์-ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ระบุเลขของปีที่(ระบุเลขของฉบับที่). ระบุเลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความเรื่องนั้นๆ.

นัฐธยา พิพัฒน์นราธ, นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2561). การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**. 5(1). 223-240.

3. วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). ชื่อสถาบันการศึกษา. สถานที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น

รัศมี สีหะนัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

4. เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ชื่อผู้จัดประชุม. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงานการประชุม. เมืองที่พิมพ์-ถ้ามี : สำนักพิมพ์-ถ้ามี.

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์ : <http://xxxxxx>

เสาวรัจ รัตนคำฟู.(2563). **วิกฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมในห้องเรียนออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities/>

6. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

6.1 บทความวิชาการ

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน¹

ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)¹

Email :

บทคัดย่อ

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ :;;; (3 – 5 คำ)

ABSTRACT

.....
.....
.....

Keywords :;;;(3 – 5 คำ)

1. บทนำ

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

.....

.....

2. เนื้อหา : ในส่วนนี้ การอ้างอิงในเนื้อเรื่องให้ใช้แบบนาม-ปี (Name-Year) ระบุชื่อ-นามสกุล ผู้แต่งปีที่พิมพ์เอกสารและหน้าไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เช่น กุลธิดา ท่วมสุข (2548 : 16) กุลธิดา ท่วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท่วมสุข, 2548) (กุลธิดา ท่วมสุข, 2548 : 16))

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. สรุป

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

.....

4. บรรณานุกรม

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

9.2 บทความวิจัย

แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

เรื่อง (ภาษาไทย).....
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) 1
ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) 1
ต้นสังกัด/หน่วยงาน¹
ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)¹
Email :

บทคัดย่อ

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....
.....

คำสำคัญ :;; (3 – 5 คำ)

ABSTRACT

.....
.....
.....
.....

Keywords :;; (3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

.....

(ความยาวประมาณ 2/3หน้ากระดาษ A4)

2. โจทย์วิจัย(ถ้ามี)

2.1
 2.2

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อ
 3.2 เพื่อ.....

4. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

4.1
 4.2

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1
 5.2

6. วิธีดำเนินการวิจัย

.....
(ความยาวประมาณ 1/2
 หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย

.....
 มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาวประมาณ 2-3
 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย

.....
(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. ข้อเสนอแนะ

.....

10. บรรณานุกรม

.....
(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม

การระบุแหล่งที่มาของข้อมูล 1) ในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าเอกสารอ้างอิงในกรณียกข้อความมาทั้งหมด 2) การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้วลี “บรรณานุกรม” สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ “Reference” สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์-ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

(2) วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ระบุเลขของปีที่หรือเล่มที่(ระบุเลขของฉบับที่), ระบุเลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ.

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือนวันที่ตีพิมพ์). ชื่อบทความ/คอลัมน์/หัวข้อข่าว. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้าระบุเลขหน้าที่นำมาอ้างอิง.

(3) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). ชื่อสถาบันการศึกษา. สถานที่พิมพ์
ตัวอย่างเช่น

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและ
ประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

(4) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

ชื่อผู้จัดประชุม. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงานการประชุม. เมืองที่พิมพ์-ถ้ามี : สำนักพิมพ์-ถ้ามี.

(5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์ :
<http://xxxxxx>

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

(E-ISSN : 2730-2644)

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความของวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

1.1 บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

1.2 ผู้เขียนบทความจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย โดยทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

1.3 ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตาม "คำแนะนำสำหรับผู้เขียน หลักเกณฑ์และวิธีการส่งต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร"

1.4 หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

1.5 ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์แล้ว

1.6 ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

2. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการของวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

2.1 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาของบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2.2 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น

2.3 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

2.4 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ

2.5 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

2.6 หากบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ ตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความของวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

3.1 ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการ โดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

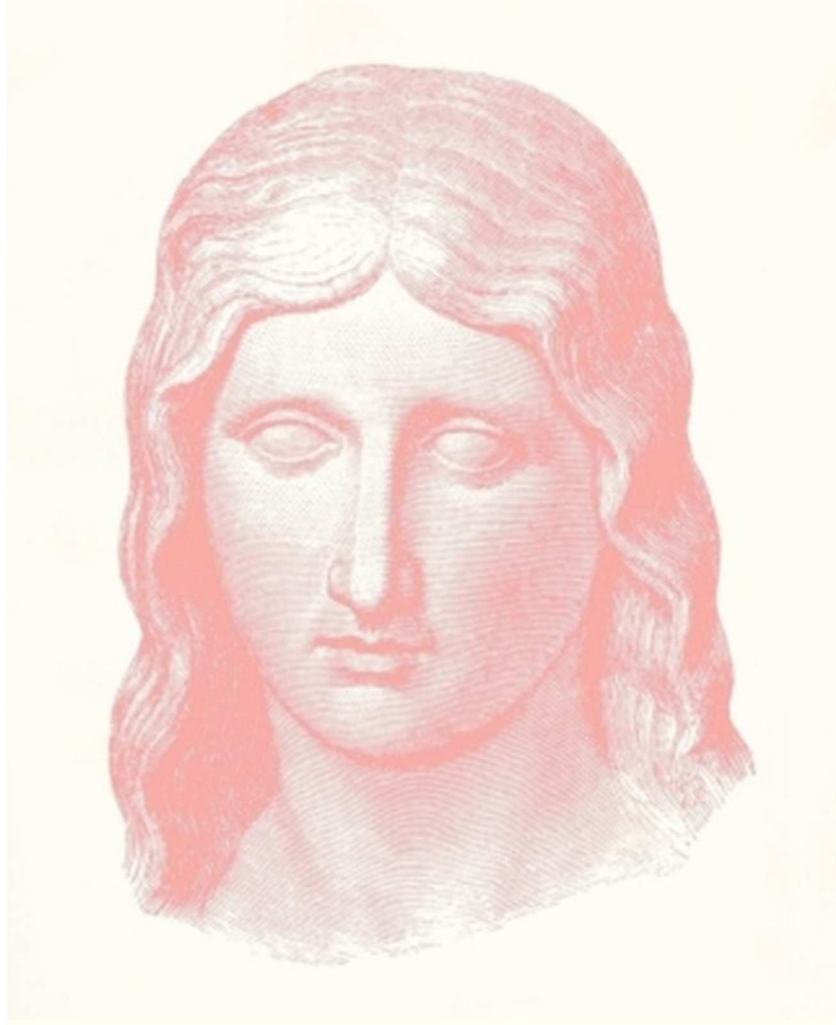
3.2 ผู้ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

3.4 หากผู้ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

3.5 ผู้ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้สู่คุณธรรม
ไป

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
เผยแพร่ผลงานและกิจกรรมของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

